

JOANNIS DE CZARNKOW CHRONICON POLONORUM

JANA Z CZARNKOWA KRONIKA POLSKA

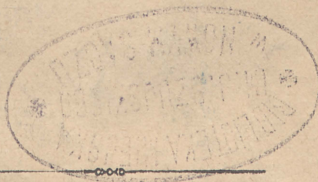
L. 575
II

OPRACOWAŁ

2434

JAN SZLACHTOWSKI

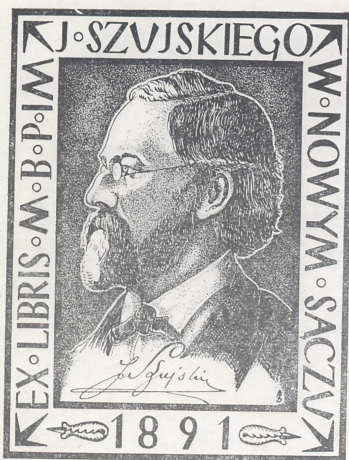
Szlachowski

LWÓW

1872.

21134

Sądecka Biblioteka Publiczna

5000011232

Zbiory Zabytkowe

~~ZBIORY SPECJALNE~~

~~976~~

ZBIORY SPECJALNE
XIX w

Biblioteka Publiczna im. Józefa
ZBIORY ZABYTKOWE
nr inw.
11232
Szulskiego
Saczy
Nowym
Badecka

o. S. W. S. K. I. -

94(438)

50. 2018

25

ZBIORY SPECJALNE

ZBIORY SPECJALNE
XIX w 9/6

Nota de morte Regis Kazimiri Nota que sefit in hec vba,
 Igitur anno domini millesimo ccc lxxvmo mēse Septembri die vni. q̄ fuit dies
 Natiuitatis bte virginis marie Kazimiro Rege Illustrissimo iam plures
 nominato in Curia p̄cedbor p̄ipm̄ opido et Curia denovo fundat
 et pulcherrime ac sumptuose constructa residente et eod̄ die sub tota
 studium sue fuit ad venationem veniens in iam mense
 Regibus ap̄tatis fuerat et ipse eum ascendē voluisset quod in suis fidelibus

Rekop. XX. Czartoryskich (Sieniawski) str. 134.

De morte Vladislai Sobieski regis polonie
 Mno dno ayllino ccc lxxvmo / m̄ o i dno azazaj obijt
 Indicus Vladislaius rex polonie in castro Strac et ibi
 Lm̄ ealia Sm̄l Catedrali in sumptu p̄te eoz i exp̄p̄to

Rekop. Stanisława Augusta str. 122.

Rekop. hr. Działyńskich str. 1.

De morte Regis Kazimiri

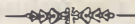
Igitur ano dno ccc lxxvmo
 die vni. qui fuit dies Na
 tuitatis marie. Kazimiro
 Rege Illustrissimo iam plures
 nominato in Curia p̄cedbor

**Comita confictus Vla
 dilkar Regis Poloe
 tu trituferis año x 1810**

Quimo fca in ip̄o die s Johāno bap̄te
 Serenissimo dno Vladislai rex polo

KRONIKA JANA Z CZARNKOWA

opracował
JAN SZLACHTOWSKI.

Fryderyk Wilhelm Sommersberg wydał w roku 1729 — 30 w dwóch tomach in folio zbiór dziejopisów szlązkich. W tomie drugim tego dzieła umieścił od str. 18 do 155 z rękopismu znajdującego się w Wrocławiu pomniki dziejowe polskie, które w tym samym układzie jak je znalazł w rękopismie, to jest rozdzielone na dwie części i z osobnemi zatytułowaniem, w dziele także wydrukował. Pierwszą część wydrukował (str. 18 — 78) pod tytułem: Boguphali episcopi posnaniensis Chronicon Poloniae cum continuatione Paskonis custodis posnaniensis, drugą pod tytułem: Brevis Chronica Cracoviae, dodawszy na początku wyrazy: Anonymi archidiaconi Gneznensis (str. 78 — 155).

Nie uważał Sommersberg, iż ta Brevis Chronica Cracoviae składa się z kilku od siebie odrębnych pomników dziejowych, bo zawiera oprócz dzieła archidjakona kilka roczników polskich.

We wszystkich dzisiaj znanych rękopismach kroniki Paska następuje po niej dzieło archidjakona gnieźnieńskiego, zawsze jednak z rocznikami jako nieodstępnymi towarzyszami; z tą różnicą, iż w jednym np. rękopismie (lubińskim) jest ich przed i po archidjakona dzieło mniej, a w innych, jak np. w wrocławskim i jemu podobnych więcej i przed dziełem archidjakona i po niem; w rękopismie nakoniec oltoboniańskim i jemu pokrewnych jest tych roczników jeszcze więcej, a do tego w porządku odmiennym, bo część tylko mała przed archidjakonem, przeważająco większa zaś po nim.

Te pomniki dziejowe znane były, chociaż niedokładnie, dziejopisom i heraldykom polskim z XV i XVI wieku; użytkował z nich bowiem Długosz, Miechowita, Paprocki i Bielski. Pisarze wieku XVII, odwykli od zaglądania do źródeł rękopiśmiennych, zaniedbali je, co jest jednym z dowodów upadku nauk w tym czasie, i dopiero w wieku XVIII wydał je, jak widzieliśmy, drukiem najprzód Sommersberg, a po nim i z niego w części J. A. Załuski roku 1752 w Warszawie, nakoniec Mizler tamże r. 1769 w III tomie dziejopisów polskich.

O kronice Paska mówiono już wyżej; tu zastanowić mi się wypada nad dziełem archidyakona i połączonymi z nim w rękopismach rocznikami. Sommersberg natrafiając w ciągu dzieła często na archidyakona, mówiącego o przygodach swoich w pierwszej osobie, dodał do tytułu znalezione w rękopisem wyrazy: Anonymi archidiaconi Gneznensis; równie łatwo mógł znaleźć i drugą godność tego archidyakona jako podkanclerzego i powtarzające się często imię jego Joannes; a gdyby był umiał po polsku, byłby zapewne doszedł także z dzieła Paprockiego o herbach rycerstwa polskiego ¹⁾, że tym archidyakonem i podkanclerzym Kazimierza Wielkiego był Jan z Czarnkowa herbu Nałęcz. Ale Sommersberg głębiej w rzecz nie wchodził, tem mniej Mizler. Albertrandi wiedział o tem, ale źródła wiadomości swojej nie podał, więc ile widać, nie bardzo mu wierzono. Dopiero w naszych czasach, gdy się wzięło do wydawania kodeksów dyplomatycznych, zebrało się w wydanych przez Hecla, Muczkowskiego i Rzymskiego kodeksie dyplomatycznym Polski ²⁾, i w dyplomaturyzuszu klasztoru Cystersów w Mogile, wydanych przez Dra E. Janotę ³⁾ pięć dokumentów z podpisem Jana z Czarnkową, jako podkanclerzego królewskiego ⁴⁾. Był tedy Jan Czarnkowski podkanclerzym koronnym przynajmniej od r. 1367 do r. 1370 ⁵⁾ a oraz archidyakonem gnieźnieńskim, tym ostatnim nie wcześniej jak po roku 1361 ⁶⁾; był także kanonikiem poznańskim i kujawskim, bo jak sam podaje ⁷⁾, zasiadał w kapitułach tych kościołów przy wyborze biskupów Mikołaja z Kurnika poznańskiego i Trojana kujawskiego. Prawie wszystko co wiemy o Czarnkowskim dowiadujemy się z dzieła jego. O bliższem rodzeństwie mało wspomina; to co podaje Niesiecki ⁸⁾, jakoby był synem Sę-

¹⁾ Paprocki *Herby rycerstwa polskiego* wyd. z r. 1584 str. 19 przytacza dyplom Kazimierza W. z r. 1368 podpisany: per manus domini Joannis de Czarnkow vicecancellarii R. P. ²⁾ Tom I l. 131 str. 234 w dyplomie z r. 1370 per manus Joannis de Czarnkovo archidiaconi Gneznensi (sic) nostri vicecancellarii; dalej T. II część 2 str. 752 dyplom z r. 1367 per manus d. Joannis de Czarnkou (sic) vicecancellarii curie nostre. ³⁾ *Ob. Monografia opactwa Cystersów w Mogile*, Kraków 1867. W dyplomie z r. 1367 l. 82 str. 68 podpisany między przytomnymi: Jankone de Czarnkow vicecancellario curie nostre; w dyplomie z r. 1367 l. 83 per manus domini Janconis de Czarnkow vicecancellarii Regni Polonie; w dyplomie l. 84 per manus domini Janussii, decretorum doctoris, cancellarii Cracoviensis et Johannis de Czarnkow, archidiaconi Gneznensis, vicecancellarii nostrorum. ⁴⁾ Z przywiedzionych dyplomów, na których Czarnkowski podpisany raz vicecancellarius R. P., to znowu vicecancellarius curie nostre, na innym noster vicecancellarius widoczna, iż nazwa tego urzędu nie była jeszcze za Kazimierza W. ustalona. Xiążęta wielko- i małopolscy miewali w każdej dzielnicy swoich kanclerzów, jak widać jeszcze w dyplomach z czasów Kazimierza W. Z czasem dopiero znikły te godności i został tylko kanclerz i podkanclerzy koronni. ⁵⁾ Przed nim r. 1355 był podkanclerzym Tomisław. *Ob. Mnogr. op. Mogiły* l. 71 str. 61. ⁶⁾ R. 1361 na wyroku wydanym przez Jarosława arcybiskupa gnieźnieńskiego w Wieliczce w sprawie dziesięcin krakowskich podpisany jeszcze Marcin archidyakon gniezn. *Dług. IX 1128* wyd. lipsk. ⁷⁾ *Rozdz. 56 i 92.* ⁸⁾ *Korona polska I* str. 356-7.

dziwoja kasztelana nakielskiego a bratem Wincentego, nie jest poparte żadnym dokumentem. O Janie sędzi poznańskim i Wincentym kasztelanie nakielskim mówi nasz autor, że byli sobie braćmi ¹⁾, wpród zaś ²⁾ wymienia Sędziwoja z Wir jako stryja (patruus) Janowego. Tyle też jest pewnego; bo co późniejsi panegirzyści wieku XVII Bembus i Choriński, do których i Niesiecki odwołuje się, podają o rodzie Czarnkowskich z czasów Kazimierza W., niema najmniejszej wartości. Najobszerniej mówi Czarnkowski o sobie w rozdziale 56, opisując zapasy swoje z dwoma swoimi przeciwnikami Zawiszą z Kurozwek archidyakonem a później biskupem krakowskim i z Mikołajem z Kurnika, archiprezbiterem kościoła maryackiego w Krakowie, późniejszym biskupem poznańskim, którzy go oskarżyli przed owdowiałą królową węgierską Elżbietą, siostrą Kazimierza W., a matką króla Ludwika, którego zastępowała w rządach w Polsce, iż Czarnkowski, będąc podkanclerzym, zabrał ze skarbu królewskiego klejnoty i znaczne pieniądze. Bronił się uporeczywie nasz podkanclerzy, usprawiedliwiał osobiście przed królową, ale i to, równie jak wstawianie się za nim możnych przyjaciół, nie wiele pomogło. Elżbieta uwięzionego kazała wprawdzie wkrótce uwolnić, ale podkanclerstwo mu odebrała i pieczęć przeciwnikowi jego Zawiszę powierzyła. Nie chcieli sprawy tej sądzić ani Floryan biskup krakowski, ani Jarosław arcybiskup gnieźnieński; ale Czarnkowski sam o to nalegał, wzywając przed sąd arcybiskupi oskarżycieli swoich, aby oskarżenia dowiedli, w przeciwnym zaś wypadku aby zostali skazani jako oszczercy. Ciekawy formularz tego pozwu przed sąd zachował się w jednym rękopismie biblioteki jagiellońskiej w Krakowie ³⁾. W pozwie tym zarzuca Czarnkowski przeciwnikom swoim jako rozsiewali fałszywe wieści, że podkanclerzy zabrał pieniądze skarbu, dalej, że ma u siebie starą Rusinkę czarownicę i że jest w posiadaniu czarodziejskiego pierścienia (annulus Leuconis judei). Uzyskał, jak podaje, wyrok arcybiskupi uniewinniający go w zupełności; ale i tem jeszcze niezadowolony, zamierzał udać się na dwór papieżki, aby tam wytoczyć ostatecznie sprawę przeciw nieprzyjaciółom, których władza prymasa nie mogła lub nie chciała dosięgnąć. Był Czarnkowski dawniej jeszcze, bo za życia Kazimierza W. w Awinionie ówczesnej stolicy papieżkiej ⁴⁾; tym razem jednak podróży tej zaniechał, idąc za radą przyjaciół, którzy mu przedstawili, iż wyjechawszy na czas jakiś z kraju, da się wyburzyć gniewowi Elżbiety i zrobi ją przez to przystępniejszą ich wstawieniu się. Wyjechał tedy archidyakon do Wrocławia, z tamąd na krótki pobyt do Pragi, nakoniec do Piotra biskupa lubuskiego, u którego kilka tygodni przesiedział. Wrócił do kraju jeszcze przed śmiercią Elżbiety; ale wpływ jego bezpośredni na sprawy państwa ustał razem z utratą podkanclerstwa. Kiedy bowiem wprzód był towarzyszem ostatniej podróży w kraju Kazimierza W, którego też w czasie ostatniej choroby i aż do zgonu nie odstępował ⁵⁾,

1) rozdz. 44. 2) rozdz. 41. 3) Obacz przypis w rozdz. 56, w nim powtórzony jest ten formularz, wydrukowany przez Z. A. Helcla w Tomie I jego Pomińków prawa polskiego str. XIII przyp. 5. 4) rozdz. 22. 5) rozdz. 4.

a po śmierci króla tego brał jeszcze udział czynny w sprawie wykonania ostatniej jego woli ¹⁾ i w uroczystościach pogrzebowych ²⁾; później widzimy go czynnym jedynie jako członka kapituły gnieźnieńskiej, poznańskiej i kujawskiej.

W ostatnich latach życia swojego Czarnkowski przesiadywał, ile się zdaje, najczęściej w Gnieźnie, ząd robił wycieczki w sprawach arcybiskupstwa i kapituły, o których nadmieniam. W archiwum arcybiskupiem i kapitulnem w Gnieźnie dałby się odszukać bez wątpienia ślad, np. mianowania jego następcy w archidyakonacie, z czego dałby się wywnioskować w przybliżeniu czas śmierci jego; z dokumentów dotąd ogłoszonych wnioski podobne są niemożliwe, bo właśnie z wstąpieniem na tron polski Jadwigi i Jagiellły, w dokumentach wychodzących z kancelaryi królewskiej, pojawiają się między świadkami tylko najwyżsi dygnitarze, niebył zaś takim zdaje się następca Czarnkowskiego w archidyakonacie gnieźnieńskim. Tyle jednak pewna, że żył jeszcze r. 1384, bo wypadki tego roku aż do przybycia Jadwigi opisuje. Nie miał Czarnkowski zamiaru żywot swój opisywać; ale z obrazu, zdjętego tu z rysów pojedynczych, rozrzuconych przez niego jakby mimochodem po całym dziele, przegląda osobistość jego dość dokładnie. Staje przed naszymi oczami człowiek temperamentu wcale nie flegmatycznego, lecz przeciwnie ruchawy a charakteru przedsiębiorczego i wytrwałego; że był człowiekiem czynnym, dowodzi dzieło po nim pozostałe, na jakie nie każdy, osobiwie w jego wieku, zdobyćby się potrafił. Nie błyszczy ono wcale uczonością, ale za to jest pełne życia i prawdy, a to głównie z powodu, iż autor zapisywał wypadki, w których miał udział lub patrzył na nie, zaraz po ich zajściu, a to tak dalece, że bardzo często używa czasu terażniejszego. Uczone nieuki późniejsze, przepisując dzieło jego, zmienili dowolnie czas terażniejszy na przeszły, zostały jednak ślady pierwszego na wielu miejscach w rękopismach lepszych ³⁾. Czarnkowski spisał wypadki zaśde w Polsce od śmierci Władysława Łokietka tj. od roku 1355 aż do przybycia do Polski królowej Jadwigi w r. 1384. Dzieło jego kończy się opisem zdarzeń zaśdłych przed samym przyjazdem Jadwigi. Nie podpada żadnej wątpliwości, iż znajdujące się w niektórych rękopismach wiadomości o koronacji Jadwigi, o poselstwie wysłanem przez Jagiełłę do Polski itd., są to dopisane później, krótkie rocznikarskie zapiski nie będące już pióra naszego autora. Inaczej ma się rzecz co do pytania gdzie, czyli czem rozpoczyna się dzieło jego.

We wszystkich dziś znanych rękopismach czoło dzieła Czarnkowskiego przysiadły roczniki. Datami podanemi łączą się one chronologicznie z dziełem archidyakona, sięgają jednak

¹⁾ rozdz. 7. ²⁾ rozdz. 11. 12. ³⁾ Jako przykład posłuży koniec rozdziału 52. Tam według rękopismów dobrych napisał Czarnkowski, iż król Ludwik, jak mówią, nie jest wcale zadowolony z układu zrobionego w jego imieniu przez starostę wielkopolskiego Domarata z Bartoszem z Chotela o Odolanów, jako ubliżającego powadze królewskiej i układu niechce dotrzymać. Że niedotrzymał rzeczywiście, dowodzi nowa wyprawa przeciw temuż Bartoszowi podjęta, a opisana w rozdziale 61.

wstecz po za panowanie Władysława Łokietka bardzo daleko, i stąd powstaje trudność ścisłego oznaczenia, gdzie się zaczyna dzieło Czarnkowskiego.

Wydając dziś na nowo to dzieło, obowiązkiem jest trudność tę ile możności załatwić; a gdy oryginał dzieła nie został dotąd odzyskany, do osiągnięcia tego zamiaru pozostaje jedynie droga rozumowania, opartego na znanych dziś odpisach dzieła, jako jedynych podstawach do wnioskowania. Z tego powodu wypadło tu już dać szczegółowy opis rękopismów, aby czytający mógł sam osądzić, o ile wnioski wydawcy są słuszne. Opis taki może się przydać także badaczom późniejszym jako wskazówka pewna, czy rękopism jaki, któryby im mógł wpaść w ręce, jest już znany i użytym.

Do wydania niniejszego użyto dziewięciu rękopismów, a temi są:

I. RĘKOPISM OTTOBONIAŃSKI, o którym już wyżej na str. 461 mówiono. Opisujemy go tu dokładniej, zwłaszcza że go z pomiędzy kodeksów Jana z Czarnkowa kroniki na czele stawiamy. Papierowy ten znacznej objętości foliant, jakkolwiek zdaje się być całkowicie w Polsce pisany, ma wszakże w sobie dwa działy ¹⁾, z których jeden exotica drugi polonica zawiera, a pismo ich ani jest jednej ręki, ani z jednego czasu pochodzi. Pierwsze sto kilkanaście kart zajmuje Justyn, pisany, ile się zdaje, jeszcze w wieku XIV; następują dalej dwie mowy i list, mianowicie zaś mowa Dobiesława z Kurozwęk do Czechów za elekcją Władysława Jagiellończyka miana w Kulnie roku 1471, zajmując str. 112 — 120. Po nich dopiero, pismem znowu odmiennem, dość drobnem i pełnem skrótów wciągnięto tu jedną ręką w drugiej XV wieku połowie obszernie kroniki polskie z rozmaitymi rocznikami i urywkowymi spominkami pomieszczone, bez tytułów i należytych odstępów, i takowe resztę kodeksu zapelniają. W tem zbiorowisku rozpoznajemy najpierw na str. 120 kronikę Boguchwała i Poska; urywa się ona na str. 159 u dołu rozdziałem zaledwie rozpoczętym i zdaniem niedokończonym, którego to i zdania i rozdziału część brakującą zastępuje wiele znaczące a od naszego kopisty bardzo ulubione &c. Na karcie następnej napisał on najpierw dwuwiersz *Bis decies deni itl*, po którym króciuchne obliczenie lat od Adama do narodzenia Chrystusa położywszy, pisał rocznik poczynający się przybyciem do nas Dobrówki, a zburzeniem Wislicy roku 1135 zakończony. Znany jest ten rocznik z kilku innych kodeksów, w których osobną dla siebie całość stanowi i niema żadnego związku ani z tem co go w tym kodeksie poprzedza, ani z owem co po nim następuje. Bezpośrednio po nim pisze nasz kopista większemi głoskami: *Rubrica de morte regis Kazimiri*, dodając: *Nota que sequitur in hec verba. I* zaczyna opowiadanie od słów: *Igitur anno domini MCCCLXX mensis septembris die VIII itl.*, w których kronikę Jana z Czarnkowa poznajemy. Ze to nie jest jej początek, świadczy już samo *igitur*; dalsze wszakże jej rozdziały idą tu w należytnym porządku z takiemiż jak ten nadpisaniami, a kończą się podobnie, jak i w innych kodeksach rozdziałem

¹⁾ Szczegóły te dajemy z notat, które Dr. Antoni Małecki roku 1865 spisywał w Rzymie dla Bielowskiego.

De exustione terrae circa Wronky itd., który jest z kolei 116 w niniejszym wydaniu. Tu znowu bez żadnego zgołu tytułowania i po małym tylko odstępnie wpisane są rozmaite roczniki i z późniejszych i z dawniejszych lat bez chronologicznego porządku, wraz z jednorocznymi zapiskami i z kalendarzem Władysławskim, w jeden jakoby nierozzerwany łańcuch pozczepiane, a między nimi wygląda pierwszy i drugi rozdział Jana z Czarnkowa kroniki na str. 213; rozdział zaś trzeci o rządach Kazimierzowych, na które owo igitur następnego rozdziału się ściaga, wtrącony na str. 210.

Text Jana kroniki w tym rękopismie należy do najlepszych; nie jest wszakże wolny od błędów i opuszczeń sprawiających przerwę w opowiadaniu, których że są wspólne i innym rękopismom, uzupełnić dziś nie można¹⁾. Podobieństwo textu jego do tego, który się w kodexie Stanisława Augusta znajduje, uderzyło Janockiego tak, że mniemał, iż oba te rękopisma z jednego i tego samego oryginału były kopiowane²⁾. Tak jednak nie jest, jak się o tem przekonać można z tych oto kilku postrzeżeń. Rozdział ostatni Paska kroniki De discordia inter Mszczigonem nie tylko jest w kodexie Stanisława Augusta zupełny, ale następuje po nim jeszcze początek dalszego rozdziału, a dalej rocznik wprowadzie ten sam, co i w kodexie otoboniańskim, ale bez owego dwuwiersza i bez obliczeń lat od Adama, zupełnie tak jak się to i w kodexie Sandka zachodzi. Niema też w kodexie Stanisława Augusta rozdziału 85, który jest i w kodexie otoboniańskim i w Sędziwoja. Alexander hr. Przedziecki podjął niemały trud zebrania odmianek z tego kodeksu tak kronik jako i roczników wszystkich do textu sommersbergskiego i tę swoją pracę udzielił wydawcy Pomników dziejowych Polski, z czego też w niniejszym Jana z Czarnkowa wydaniu użytkowaliśmy.

II. REKOPISM SANDKA CZYLI SĘDZIWOJA z CZECHŁA przełożonego klasztoru kanoników regularnych w Kłodawie, darowany przez niego temuż klasztorowi. Foliant papierowy o 949 stronicach liczbowanych ręką Łukasza Gołębiowskiego (liczba 25 dwa razy położona); pisany w części największej w środku XV wieku, później darowany przez Zamojskiego akademii zamojskiej, dla tego przez Lelewela zamojskim nazwany, a przez Jana W. Bandtkiego, z powodu omyłki w czytaniu, gnieźnieńskim³⁾; był własnością Tadeusza Czackiego, a z biblioteką jego przeszedł do Prukw i jest obecnie w Paryżu w bibliotece Władysława księcia Czartoryskiego. Ma na karcie pierwszej napis: Cronica Polonorum que dicitur flores temporum, de summis pontificibus et imperatoribus, in fine inventarium omnium ornatuum et librorum ecclesie Gneznensis, ex dono fratris Santeonis pro monasterio beati Egidii Clodaviensi⁴⁾. Rękopism ten zawiera oprócz dzieła Czarnkowskiego (którego rozdziały 4 — 116 znajdują się na str. 118 — 204, rozdz. 1, 2 na str. 210 — 211, rozdz. zaś 3 na str. 207 — 210) pisma nastę-

¹⁾ Ob. rozdziały 4 i 56. ²⁾ Janociana III 187. ³⁾ Martini Galli Chronicon ex recens. J. V. Bandtkie. Warsaviae 1824 nota 6 i 7. ⁴⁾ zamiast: monasterio czytał Bandtkie mylnie martyrio, a zamiast Clodaviensi czytał dono datum.

pujące: 1) Dokumenta do sprawy polskiej z Krzyżakami str. 2—14. 2) rocznik polski z lat 965—1360 str. 14—21. 3) Godysława Paska kronikę str. 23—117. 4) rocznik polski od r. 965—1135 str. 117—118 z nadpisem: Incipit Cronica brevior Cracovie (Sommersb. II str. 79 wiersz 7—35). 5) tu następują rozdziały 4—116 dzieła Czarnkowskiego str. 118—204 (Sommersb. II str. 99 wiersz 25—str. 134 wiersz 5). 6) roczniki polskie str. 204—207 (Sommersb. II str. 95 wiersz 2—str. 96 wiersz 43). 7) rozdziały skrócone o śmierci Władysława Łokietka i o koronacji Kazimierza W. str. 207 (tych niema Sommersb.). 8) rozdział 3 dzieła Czarnkowskiego o rządach Kazimierza W. str. 207—210 (Sommersb. II str. 97 w. 30—str. 99 w. 21). 9) Rozdział krótki o śmierci Kazimierza W. str. 210 (niema Sommersb.). 10) O zniszczeniu Pulluska przez Litwę str. 210 (Sommersb. II str. 99 wiersz 22—24). 11) Opis krótki napadu na Polskę przez Litwinów za Ludwika r. 1376 str. 210 (Sommersb. II str. 94 wiersz 15—23). 12) Rozdział 1 dzieła Czarnkowskiego, ale podzielony na dwie części osobno zatytułowane, str. 210—211 (Sommersb. II str. 96 wiersz 44—58). 13) rozdział 2 zupełny dzieła Czarnkowskiego o koronacji Kazimierza W. str. 211 (Sommersb. II 97 wiersz 1—29). 14) o koronacji Jadwigi i dalsze zapiski jak w Sommersb. II 154 wiersz 6—53 str. 212—213. 15) Nieznajdzące się w Sommersbergu wiadomości o Ciolkach: Andrzej wojew. mazow. i Stanisławie silnym str. 213—215. 16) zapiski rocznikarskie mieszane str. 215—217 (Sommersb. II 79 wiersz 37—str. 81 wiersz 15). 17) rocznik polski od 965—1242 str. 217—224 (Sommersb. II str. 81 wiersz 37—str. 92 wiersz 25 do słowa *per tinebat*). Tu zaś następują wyrazy: *Explicit Cronica longa Polonorum, pro quo deus sit benedictus in secula seculorum. Finite anno domini 1456 in vigilia nativitatis beatissime Marie virginis gloriose.* 18) Trzy listy Sedziwoja z Czechla str. 234—237. 19) kronikę Galla str. 242—307. 20) Żywot s. Stanisława str. 307—326. 21) Rocznik polski z lat 965—1340 str. 326—349. 22) kronikę polsko węgierską str. 349—359. 23) zapiski rocznikarskie z lat 1410—1461 str. 359. 24) *Chronica principum Polonie, bez początku (od wyrazów: Post mortem vero Boleslai)* str. 360—407 (Sommersb. I 38—65). 25) *Marci Pauli de Venetiis de constitutionibus et consuetudinibus orientalium, dzieło przez Pipina z Bononii z włoskiego na łacińskie przetłumaczone,* str. 407—498. 26) *Legendae passionales de S. Venceslao, Podven, Procopio et Ludmilla* str. 500—503. 27) *Dokumenta do sprawy z zakonem krzyżackim* str. 534—855, wśród nich jednak na str. 548—551 *Commemoratio anni 1406* zawierająca ustawy zjazdu piotrkowskiego. 28) *Statuta wislickie Kazimierza W.* str. 858—901. 29) *Marcina Polaka kronikę cesarzów i papieżów* str. 904—942. 30) *rocznik polski obejmujący lata 965—1410,* str. 942—943. 31) *rocznik polski od r. 965—1200* str. 944—945. 32) *nakoniec na dwóch kartach pergaminowych inwentarz sprzętów i xing kościoła gnieźnieńskiego* str. 946—949.

Rękopism ten jest co do układu roczników znajdujących się przed i po dziele Czarnkowskiego podobny chociaż nie zupełnie zgodny z rękopismem ottoniańskim pod liczbą I opisany,

ma z małymi wyjątkami prawie wszystkie zalety i wady onegoż, uzupełnia wyrazy, które przepisywacz rękopismu otoboniańskiego wypuścił z umysłu, nie mogąc ich zapewne wyczytać w rękopismie z którego kopiował, i dla tego miejsca próżne na nie zostawiał. Nie może więc być ten rękopism kopią otoboniańskiego i o tyle jest od niego lepszy, że przerwę znajdującą się w teście rozdz. 56 wyraźnie wskazuje zostawiając trzy linie niezapisane.

III. RĘKOPISM STANISŁAWA AUGUSTA, obecnie w bibliotece publicznej w Petersburgu znajdujący się, gdzie stoi pod znakiem F. IV, 31 oddziału łacińskich rękopismów historycznych. Jest to papierowy foliant, pisany jedną ręką we dwie przedziałki, z literami początkowymi czerwonymi. Pismo z końca XIV wieku lub z początku wieku XV. Rękopism ten o 267 stronicach liczbowanych zawiera: 1) kronikę Boguchwała i Godysława Paska str. 2 — 121. 2) Roczniki polskie i dzieło Czarnkowskiego z bardzo małemi odmianami, zupełnie w tym samym układzie jak w rękopismie II, z tego powodu bliższy opis układu roczników tu się nie kładzie. Na końcu rękopismu dodane wyrazy: Explicit cronica longa Polonorum. I tego rękopismu text jest bardzo mało odmiennym od textu rękopismu II; opuszczony w nim jednak, jak to już spomnieliśmy, cały rozdział 85. Że kodex ten był własnością Stanisława Augusta, dowodzi herb tegoż króla wyciśnięty na okładce skórzanej. Na karcie wlepionej na końcu jest dopisek przytoczony już w dziele niniejszem dosłownie na str. 460, z którego to dopisku pokazuje się, że dopiero 1767 roku stał się ten kodex własnością Żałuskiego. W owym to roku biblioteka Żałuskich była już publiczną; trudno przypuścić, aby Żałuski, przywykły książki brać a nie dawać, darował rękopism Stanisławowi Augustowi. Prawdopodobniej król darował go bibliotece Żałuskich, kazawszy go wprzód oprawić i swój herb wycisnąć. W takim razie rękopism ten dostał się do Petersburga z biblioteką Żałuskich; w razie przeciwnym przewiezionoby go do Petersburga z biblioteką krzemieniecką, dla której kupił był bibliotekę po Stanisławie Augustcie pozostałą Tadeusz Czacki od krewnych króla zmarłego.

IV. RĘKOPISM KRÓLEWIECKI Foliant, pisany na papierze około połowy wieku XV o 191 kartach nieliczbowanych, zawiera: 1) Wywód sprawy polskiej z Krzyżakami, zaczynając od słów In nomine domini, in quo vivimus, movemur et sumus. Ad aperendam pugnantem materiam, a kończy wyrazami: orbis terrae sunt propellendi, karta 1—81. 2) kronikę Godysława Paska na kartach 81 — 139, kończącą się tu wyrazami: potenti manu Mszczugonem invasit et de terra Pomoranie fugavit. 3) Dzieło Czarnkowskiego wraz z rocznikami, od karty 139 aż do końca rękopismu czyli karty 191. Układ tej części rękopismu jest następujący. Najprzód bez zatytułowania jest dwuwiersz Bis decies deni itd., jak w Sommersbergu II, 78, a za nim obliczenie lat od Adama, takż jak u Sommersberga II, 79, zakończone wyrazami ad Abraham DCCCC et XLII in fine totius cronice de istis vide. Zuraz potem idzie rozdział o śmierci Kazimierza W. (Sommersb II, 99 wiersz 25) i dalej całe dzieło archidyakona bez przerwy aż do końca, tj. do rozdziału 116. Następuje rozdział drugi archidyakona, o koronacji Kazimierza W., dalej rocznik od r. 965—1535, (Sommersb. II, 81 wiersz 15—str. 93 wiersz 45)

z rozlicznemi od sommersbergowego odmianami. Następują drobne zapiski rocznikarskie z lat 994, 1385, 1323, 1307, 1296, 1390 znajdujące się w części i u Sommersberga; dalej zapiski następujące u Sommersberga II, 154 po dziele archidyakona, aż po wiersz 48. Następują znowu ułamki rocznika (Sommersb. II, 95 wiersz 2—96 wiersz 44). Dalej idzie krótka wiadomość o śmierci Łokietka i koronacyi Kazimierza, potem rozdział 3 o rządach Kazimierza W. jak u Sommersberga (II, 97 wiersz 30). Następnie odwołuje się, iż o śmierci Kazimierza W., o napadzie Litwy na Póltusk, o koronacyi i rządach Ludwika wyżej obszernie mówiono. Dodaje parę zapisków z lat 1197, 1221, 1265, 1268, znajdujących się częściowo i w Sommersbergu. Cały rękopism kończy się zupełnym rozdziałem pierwszym archidyakona o śmierci Łokietka, jak w Sommersbergu II, 96 w. 44—58. Widoczne tu jest w tym kodexie pogmatwanie roczników z dziełem Czarnkowskiego, większe niżeli w innych rękopismach. Mimo to jednak, mimo bardzo niedbałego przepisywania, bo myłek jest liczba znaczna, rozdziały 12, 22, 45, 99, 100, 101, 104 opuszczone, a rozdział 11 umieszczony między rozdziałami 4 a 5, rękopism ten zbliża się *textem* do I, II, III i należy do lepszych, bo jest odpisem rękopismu dobrego.

V. RĘKOPISM WILANOWSKI, opisany już na str. 462 pod liczbą VIII. Czas i powód jego napisania wyjaśnia następujący w nim dopisek na str. 202. Anno domini millesimo CCCCLXII sede vacante ecclesie Cracoviensis post obitum reverendissimi in Christo patris Thome episcopi, hic liber est scriptus ad impensas Michaelis, abbatis sancte crucis Montis Calvi ¹⁾. Dzieło Czarnkowskiego z rocznikami tego samego układu jak w rękopismie wrocławskim, czyli co na jedno wyjdzie, jak w wydaniu Sommersberga, mieści się w nim na str. 330—392, nie ma wszakże dopisków znajdujących się u Sommersberga na str. 155. Na końcu archidyakona i rękopismu (karta 392) dołożone słowa: Finitur Basconis capellani epi ponsnaniensis Chronica, i podpisy kapłanów, świadczą najlepiej jak myłne mieli wyobrażenie o autorstwie dzieła tego zakonnicy Łysogórskiego klasztoru, kiedy i Jana z Czarnkowa kronikę i roczniki Paskowi przypisali. Rękopism ten znacznie zupełniejszy i poprawniejszy od wrocławskiego, który zaraz opiszemy, ma jednak układ roczników ten sam i wiele odmian i błędów im tylko spólnych.

VI. RĘKOPISM WROCLAWSKI, własność biblioteki niegdyś Rhedigera przy kościele ś. Elżbiety istniejącej, dziś wcielonej do publicznej biblioteki miasta Wrocławia. Papierowy ten foliant, pisany około połowy XV wieku, stoi w bibliotece pod znakiem S. IV. 4. i obejmuje:

¹⁾ Roku 1459 ogień wybuchł w klasztorze ś. Krzyża na Łysej Górze pochłonął i bibliotekę tego starego klasztoru. Opat Michał polecał przepisywanie rękopismów z innych bibliotek. Jednym z takich odpisów jest rękopism wilanowski; o innym, pisanym r. 1460 wspomina Lelwel (wzigi bibliogr. II, 85 przyp. f). Przywiedzione na str. 89 w przypisku tegoż dzieła rękopisma Łysogórskie, pisane po roku 1459, są to zapewne odpisy z tego samego powodu robione.

1) *Gesta serenissimorum illustriumque principum ac regum Polonie edita per Vincentium episcopum Crac. str. 3—95.* 2) *De quodam advocato Cracoviensi Alberto str. 96* (*Pieśń, wydrukowana najprzód w Miscellanea Cracoviensia fasc. II, str. 85 a przedrukowana w Wiszniewskiego historii literatury polskiej I, 214—215*). 3) *Peregrinatio Dythmari str. 97—110.* 4) *Boguphali epis. posn. Chronic. Polonie cum continuatione Gi. Basconis custodis posnan. str. 110—222.* 5) *Dzieło Czarnkowskiego z rocznikami, tak jak jest wydrukowane u Sommersberga (II, 78—155) str. 224—394.* Rękopism ten ma wiele omyłek i opuszcza całe ustępy; z układu i błędów podobny jest do poprzedniego wilanowskiego i następnego lubińskiego i równej też z nimi jest wartości. Znany on jest zresztą z druku Sommersberga i z opisu, który podał Mosbach w dziełku: *Godysław Paweł dwóch imion, dziejopisarz polsko-łaciński*¹⁾; z tego też powodu niema potrzeby zastanawiać się szczegółowo nad jego treścią i układem.

VII. RĘKOPISM LUBIŃSKI, pochodzący z klasztoru benedyktyńskiego w Lubinie, miasteczku województwa brzesko-kujawskiego. Jakie przechodził koleje, nim się dostał do Petersburga i gdzie jest tamże umieszczony, powiedziano już na str. 160 i 207 w niniejszem dziele. Pisany w wielkiem folio, na papierze, w drugiej połowie XV wieku, pismem dość wielkiem a jednak nieczytelnem, aż po str. 466 do linii 6 rozdziału 4 dzieła Czarnkowskiego. Odtąd idzie pismo inne, równie wielkie ale wyraźniejsze, aż do końca. Rękopism ten oprawny w skórę zielono pomalowaną, ma str. liczb. 542 i zawiera: 1) *Kronikę Dzierzwy czyli Mierzwy, str. 1—57.* 2) *Genealogię Piastów i szereg biskupów krakowskich str. 58—68.* 3) *Kronikę Mistrza Wincentego z komentarzem i glosami str. 69—358.* 4) *Kronikę Godysława Paska str. 359—460.* 5) *Dzieło Czarnkowskiego z rocznikami w układzie następnym.* Najprzód po kronice Paska od str. 464 wypisane z małemi odmianami roczniki jak w Sommersbergu str. 95 wiersz 43, aż do str. 96 wiersz 40 z wielkimi od wydania różnicami. Następuje wiadomość krótka o śmierci Łokietka i koronacyi Kazimierza W. Na str. 464 zaczyna się rozdział dzieła Czarnkowskiego

¹⁾ Mosbach utrzymuje, że Sommersberg nie mógł drukować kroniki Paska z rękopismu znajdującego się dziś w Wrocławiu, i wskazuje różnice rzeczywiście znaczne między rękopismem wrocławskim a wydaniem Sommersberga. Różnice te tyczą się samego tekstu a nie układu i objętości dzieła. Kto przepisywał sam rękopisma stare, przyzna, iż mimo starania i uwagi wciśkają się myłki mimowolne. To dzieje się dziś, kiedy umiemy cenić ważność poprawnego przepisywania rękopismów. Czy możemy twierdzić, że za czasów Sommersberga nie psuto tekstu niedbałością w przepisywaniu? Sam Sommersberg poprawił Czarnkowskiego (rozd. 22) przemieniając zaraz na początku rozdziału imiona Kazimierza i Ziemomyśła, a o tem nie wspomniał. Poprawka jego jest zgodna z historią, wszystkie rękopisma dziś znane mają to miejsce błędnie. Czyżby ów jeden rękopism, z którego drukował Sommersberg miał mieć to miejsce tak jak jest drukowane w Sommersbergu? Cała treść rękopismu wrocławskiego, osobliwie co do roczników, znajdujących się przy archidyaconie jest tak zgodna zresztą z wydaniem Sommersberga, iż niewytłaczając możliwości, trzeba jednak mocniejszych dowodów, aby nabyć przekonania, że Sommersberg nie drukował z dzisiejszego rękopismu wrocławskiego.

o rządach Kazimierza W., jak w *Sommersbergu* str. 97 wiersz 30 i odtąd bez przerwy całe dzieło archidyakona aż do str. 527. Następują zapiski znajdujące się u *Sommersberga II*, 154 aż do końca, mianowicie do wyrazu: *Gneznensis* str. 528. Na tejże str. 528 zaczyna się: *Epicedion elegiacum penthametrum Mri Laurentii Corvini Novoforensis editum in nobili funere serenissimi Casimiri olim regis P. M. D. L. R. Prque domini et haeredis. Zaczyna się od słów: Regia Sarmatiae resecauit itd., a kończy: ordine tecta nigris* (str. 533). Odtąd idzie drugi poemat tegoż autora aż do str. 535 zaczynający się wyrazami: *Eximium nobis es Kazimire decus* aż do str. 541. Na ostatnich stronicach rękopismu 541 — 542 są zapiski dziejowe z lat 1226 i 1234, mianowicie pierwszy o powołaniu Krzyżaków przez Konrada mazowieckiego, drugi o napadzie na Prusy, przedsięwziętym przez książąt Leszka Białego, Henryka Brodatego, Świętopełka pomorskiego w spółce z Krzyżakami, gdzie ogromną rzeź między Prusakami sprawiono. Na tem kończy się rękopism, niema w nim więcej roczników. Co do dzieła Czarnkowskiego zgadza się on bardzo co do tekstu, błędów i opuszczeń z wilanowskim i wrocławskim, opuszczone w nim jednak i rozdziały 45 i 85, które się w tamtych znajdują.

VIII. RĘKOPISM SIENIAWSKI, własność Władysława księcia Czartoryskiego, dziś w Paryżu znajdujący się, dawniej ręką Łukasza Gołębiowskiego oznaczony liczbą 1314. Papierowy ten foliant pisany prawdopodobnie w pierwszej połowie XV wieku; pismo staranne wielkości średniej. Zatytułowania głoskami większemi pisane, głoski początkowe wielkie i ozdobne, wszystko jednak czarnym atramentem pisane. Oprawa nowsza w półskórę i tekturę ciemną; liczbowania nowego ma stronic 168. Cały rękopism dał sobie zfaksymilować A. Bielowski dla dokładniejszego przy wydaniu pomników z niego użytkowania. Obejmuje zaś 1) *Kronikę G. Paska* str. 1 — 102. 2) dzieło Czarnkowskiego, ale nie całe, bo rękopism kończy się słowami: *deberent firmiter observare* rozdziału 30 o śmierci Jarosława arcybiskupa gnieźnieńskiego. Przed archidykonem są roczniki z nadpisem: *Incipit Cracovie brevior cronica*; najprzód jak u *Sommersberga* (II str. 78—79 wiersz 5), dalej: *Recapitulatur cronica Polonorum brevior*, jak u *Sommersberga* (II, str. 79 wiersz 6). Odtąd jak w *Sommersbergu*, aż po śmierć Władysława Łokietka bez zatytułowań. Te roczniki zajmują str. 102 — 134 w rękopismie (u *Sommersb.* do str. 96 w. 45) Dzieło archidyakona zajmuje str. 134 — 168. Rękopism ten tekstem i odmianami bardzo podobny do trzech poprzednich.

IX. RĘKOPISM KRAKOWSKI, własność biblioteki uniwersytetu jagiellońskiego, stoi pod l. 756, papierowy w ćwiartkach; znak wodny papieru, głowa wołu, z której wystrzela pręt z rozetą u góry (*Lelewel bibl. x. II, tabl. XVII, l. 34*), wskazuje równie jak i pismo, iż rękopism cały pisany około środka XV wieku. Znajdujące się w końcu rękopismu urywkowe zapiski z wieku XVI są innej ręki i nie mają żadnego związku z główną jego treścią. Ma stronic wszystkich 687 nowego liczbowania, ale liczby tylko nieparzyste wypisane. Na końcu 5 kart białych, nieliczbowanych; na ostatniej z nich spomniane już zapiski z wieku XVI. Oprawa jest pierwotna z desek skórą powleczonych. Rękopism układany jest z widocznym zamiarem uzyskania

ciągu nieprzerwanego dziejów Polski, od czasów najdawniejszych aż do przybycia królowej Jadwigi, przez następujące po sobie kroniki, a to, przez 1) kronikę Mistrza Wincentego, przy której jest komentarz Dąbrówki str. 1—450; 2) kronikę G. Paska, w której z umysłu opuszczono tu początek, aż do rozdziału, który ją łączy chronologicznie z kroniką Wincentego, na stronie 464 bowiem, na której ta kronika zaczyna się (str. 451 — 460 są niezapisane) jest nadpis: Sequuntur gesta Polonorum, que incipiunt ubi praedicta dicta terminantur; et primo qualiter Lestko Albus efficitur Crac. perpetuus possessor. Odtąd z małemi odmianami znajduje się reszta kroniki Paska zgodnie z Sommersbergiem, aż do końca. Skończywszy kronikę Paska, układacz wybrał z roczników umieszczonych w Sommersbergu (II, 78 — 96), 10 lat łączących się wypadkami w nich zaszłymi z rozdziałem o śmierci Władysława Łokietka. Każdy z tych 10 ustępów otrzymał osobne zatytułowanie, a rozdział o śmierci Łokietka i o następstwie Kazimierza jest tak krótki jak w rękopismie II i III. Dalej następuje rozdział o rządach Kazimierza W., i nieprzerwanie całe dzieło archidyakona aż do końca, tj. do str. 678. Rękopism ten, co do dzieła archidyakona pisany niedbale, liczne w nim są myłki i drobne opuszczenia, a rozdziały 28, 76, 89 całe wypuszczone; w odmiankach swoich najbardziej zbliża się do rękopismów wilanowskiego, wrocławskiego i sieniańskiego¹⁾. Treść, a więcej jeszcze układ rocz-

¹⁾ Prócz rękopismów wyżej opisanych podaje Wiszniewski (Hist. lit. pol. II, 153) wiadomość o rękopismie, który miał się znajdować w bibliotece Cystersów w Lubuszu, którego jednak nikt nie opisał. Dalej wspomina Wiszniewski rękopism Czackiego; będzie to zapewne rękopism Sędziwoja z Czechla, opisany tu pod l. II, bo ten niewątpliwie przeszedł z biblioteką Czackiego do Puław. Wspomniany nakoniec przez Wiszniewskiego rękopism biblioteki Załuskich jest niewątpliwie rękopism Stanisława Augusta, opisany przez nas pod l. III, a znajdujący się obecnie w Petersburgu. Czy znano inne jeszcze rękopisma dzieła Czarnkowskiego, i gdzie one mogą się znajdować, trudna na to odpowiedź, bo wiadomości, które nas doszły z czasów dawniejszych, są niepewne. Pisarze polscy wieku XVI, jak Bielski, Strykowski, Paprocki korzystali wprawdzie z rękopismów wieku XIII, XIV, XV, przytaczają z nich, często nawet dosłownie, całe ustępy; nie dochodzili oni jednak starannie, kto był pism tych autorem. Najlepiej znanym był im z dawniejszych Mistrz Wincenty czyli tak zwany Kadłubek, z późniejszych zaś Długosz, który starannie czerpał z kronikarzy dawniejszych, ale w wymienianiu ich nazwisk bardzo był skąpy, albo właściwie mówiąc, o autorach dawnych mało co wiedział. Jeśli więc pisarzom XVI wieku imię kronikarza nie nasuwało się od razu, nie robili za nim poszukiwań i wyreżali się wygodnem przytoczeniem: pisze anonimos. Czasem cytują tak zwanego przez nich Baszka (Paprocki Herby rycer. syg. III, str. 69, 131, 248, 294, 313, 328 (właściwie 321), 322, 334, 370, 420, 505; Bielski Kronika polska wyd. 1597 str. 180). To co Bielski przepolszczone przytacza, zgadza się z treścią Paska, ale ustępy dosłownie przez Paprockiego przywiedzione, albo nie znajdują się wcale w kronice Paska, albo w części tylko zgodne są z treścią kroniki Paska, albo nakoniec, jak np. pierwsza wiadomość o chrzcie Mieczysława I, wzięte dosłownie z rocznika, który się obok Paska w rękopismie Sędziwoja pod l. II opisany na str. 14 znajduje, lub też z żywota ś. Stanisława (Papr. str. 69, 131) wydany przez J. W. Bandkiewicza z tego samego rękopismu. Przeciwnie, dwa

ników, znajdujących się przy dziele Czarnkowskiego w opisanych powyżej dziewięciu rękopismach, przedstawiają wielką różnorodność; i ta utrudnia rozwiązanie pytania, czem się zaczyna właściwie jego dzieło. A jednak wątpliwość ta da się dzisiaj, gdy nie mamy pracy oryginalnej Czarnkowskiego, usunąć jedynie z poglądu na znane nam i opisane powyżej kodeksy.

We wszystkich rękopismach rozdziały niniejszego wydania, począwszy od 4 aż do ostatniego (116), idą ciągiem nieprzerwanym. Co do treści i co do stylu są one tak jednolite, iż każdy uzna je, bez wahania się, za płód tego samego autora; wątpliwość zachodzi jedynie co do rozdziałów 1, 2 i 3 niniejszego wydania, to jest: co do rozdziałów o śmierci Władysława Łokietka, o koronacji Kazimierza W. i o jego rządach.

Przypatrzmy się tym rozdziałom, zaczynając od trzeciego. Ten w rękopismach, co do tekstu mniej poprawnych, w wilanowskim, lubińskim i sieniawskim, znajduje się jak w rękopisie wrocławskim czyli w wydaniu Sommersberga, bezpośrednio przed rozdziałem 4: o śmierci Kazimierza W. Obydwa te rozdziały łączą się bardzo dobrze pod względem chronologii i treści; co do ostatniej osobliwie, uwielbienie dla Kazimierza W. rozlane w całym tym opisie więzłym panowania tego króla, wskazuje bardzo dobitnie Czarnkowskiego jako autora tego rozdziału. Nie wątpił też zdrowo sądzący Wiszniewski (*Hist. lit. pol.* II, 151), iż autorem tego rozdziału jest nasz podkanclerzy. Przeciw temu zdają się mówić dwie okoliczności. Pierwsza, iż właśnie ten rozdział włączony jest w rękopismach poprawniejszych: w ottononiańskim, Stanisława Augusta i Sędziwoja z Czechla pomiędzy roczniki, które następują w tych rękopismach po dziele archidyakona. Okoliczność ta miałaby znaczenie, gdyby nie było rzeczą wiadomą, że rękopisma większej objętości pisano na arkuszach luźnych, a dopiero później oprawiano je; nieraz też zdarzają się kodeksy oprawione mylnie, a z podobnego rękopismu, w którym introligator poprzekładał arkusze, mogły być przepisywane znane nam dziś odpisy takiego dziwaczego układu. Drugą okolicznością, mówiącą przeciw autorstwu Czarnkowskiego co do tego rozdziału trzeciego jest, iż, kiedy Czarnkowski poświęcił 112 rozdziałów ganionemu tak ostro trzynastoletniemu panowaniu Ludwika, nie zdaje się prawdopodobnem, aby ten sam autor chciał objąć w jednym rozdziale świetne i długie panowanie króla przez siebie chwalonego, którego był doradcą. Zarzut ten byłby rzeczywiście nie do obalenia, gdyby treść i układ dzieła naszego archidyakona nie wskazywały, iż on nie miał, rozpoczynając notowanie zdarzeń, zamiaru kreślenia dzieła historycznego, obejmującego przeszłość dawniej minioną. Owszem kształt pamiętni-

ustępy (str. 322) z jakiegoś anonimosa niby wypisane, zgadzają się z Paskiem. Z tego przekonać się można, że nasi XVI wieku pisarze mieli pod ręką rękopisma, w których kroniki i roczniki różne różnych, po większej części bezimiennych autorów były z sobą pomieszane, podobnie jak to dziś przedstawiają naszym oczom kodeksy: lubiński, Sędziwoja i Stanisława Augusta, a docho-dzenie ścisłe, co z tych pism do tego lub owego wieku i autora należy, leżało poza obrębem ówczesnej krytyki.

kowy dzieła, wracające powtarzania, opuszczanie spraw ważnych, wybieganie poza kolej lat, w których zaszły zdarzenia, przedewszystkiem zaś okoliczność, iż nigdy niema pod latami poprzedniemi żadnego odwołania się do lat późniejszych: wszystko to każe wnosić, że Czarnkowski spisywał zdarzenia zaszłe zaraz po ich zajściu, doraźnie, do czego mogło go spowodować położenie jego osobiste po śmierci Kazimierza W., kiedy obarczany zarzutami przez nieprzyjaciół, musiał myśleć o obronie swojej, do której mogły mu dobrze służyć zapiski pamiętnicze o sprawach bieżących. Jest więc bardzo możliwem, iż zapiski te rozpoczął Czarnkowski dopiero po śmierci Kazimierza W., a zaczął je opisem jego zgonu, z czasem jednak, gdy się zapisków namnożyło, i urosło pomału dzieło, powziął myśl pozostawienia pamiętnika potomności i w tym celu dalej go prowadził. Rzadkie są ślady (ob. rozdz. 30, 94, 96), z których wnosić można, iż nasz archidyakon dzieło swoje poprawiał lub uzupełniał; ale przekazującemu je wyraźnie potomności (ob. rozdz. 57) nie mogło ująć uwagi, iż początek dzieła, rozpoczętego opisem śmierci Kazimierza W. byłby był co do formy zanadto ułomnym; z równem więc prawdopodobieństwem wnioskować się godzi, iż sam Czarnkowski, chociaż później, dopisał trzy rozdziały, jakby wstępne: o śmierci Łokietka, o koronacji Kazimierza i o jego rządach. Przemawia za tem zdaniem i układ stylistyczny tych rozdziałów. Trudno bowiem przypuścić, aby Czarnkowski zaczynał dzieło swoje wyrazem igitur, którym się rozpoczyna rozdział o śmierci Kazimierza, a jak rozdział 3 łączy się wybornie treścią z rozdziałem czwartym, równie też ten trzeci, zaczynający się wyrazami: Regio itaque diademate insignitus, wskazuje dostatecznie na mającą poprzedzać wiadomość o koronacji Kazimierza, a początek rozdziału drugiego: Anno igitur eodem na poprzednią o śmierci Łokietka, i w tej też naturalnej kolei następują po sobie te rozdziały w rękopismie: wrocławskim, wilanowskim, lubińskim i sieniawskim. Wprawdzie w rękopismach poprawniejszych, w ottoboniańskim, Stanisława Augusta i Sędziwoja rozdziały 1, 2, 3 zabłąkały się między roczniki po rozmaitych miejscach; ale pomimo to mają one w tych także rękopismach osobne zatytułowania, których inne wiadomości rocznikarskie nie mają; na koniec uwzględnić wypada wspomnianą przy opisie tych poprawniejszych rękopismów ważną okoliczność, iż nie tylko rozdziały 1, 2, 3, ale nawet rozdział 4, który jest niewątpliwie pióra Czarnkowskiego, znajdują się w tych rękopismach w redakcyi podwójnej, w jednej krótszej, jakby naszkicowanej, w drugiej dłuższej, jak w wydaniu Sommersberga i w rękopismach do niego podobnych. Zdaje się tedy, iż Czarnkowski rzucił początkowo zarys tylko tych czterech rozdziałów a później dopiero, stosując do kształtu całego dzieła, znacznie je rozszerzył. Wniosek ten poszukiwania późniejsze mogą stwierdzić lub obalić; czytelnicy obecni zaś tymczasem osądzą, czy z danych dzisiejszych usprawiedliwione jest w niniejszem wydaniu umieszczenie trzech pierwszych rozdziałów na czele dzieła Czarnkowskiego.

Jeśli po odłączeniu roczników nienależących do kroniki Czarnkowskiego, rozpatrzemy się bliżej w tym pomniku dziejopisarstwa polskiego i porównamy go z poprzedniemi w tym zawo-

dzie pracami, uderzy nas przedewszystkiem większe podobieństwo jego do dawniejszych roczników, aniżeli do późniejszych kronik. Tak jak rocznikarze, zapisuje Czarnkowski kolejną lat wypadki, zaszcze za jego czasów. Różni się jednak od rocznikarzów wielką obfitością zdarzeń podanych, obrazowością opisów i obszerną charakterystyką osób działających, przedstawioną z życiem i prawdą. Sposób opowiadania, prosty jak u rocznikarzów, równie dalekim jest od zawilej uczoności Mistrza Wincentego, jak od suchego wyliczania faktów, na które się ograniczył Pasko. Czytając żywe opisy Czarnkowskiego, oddychamy niejako życiem owego czasu, rozwiniętem silnie pod względem politycznym i religijnym w naszej ówczesnej społeczności. Wszętlzie podaje on obok czynów osób działających i powody wewnętrzne tego działania, i aby wypadki bieżące jaśniej przedstawić, autor nasz siega nieraz w przeszłość ubiegłą. Wtedy to powieści obfita zalewa ciasne ramy rocznikarskie, a wypadki latami od siebie przedzielone, ale węzłem wspólnego oddziaływania połączone, stają tuż obok siebie.

Powstają stąd zdania i ustępy czasem przydługie, części dzieła nierówno wymierzone; jedne krótkie, inne zbyt długie wypadły, w tych zaś całe ustępy w jedno długie zdanie wciśnięte, psują harmonię całości; mimo to jednak porywają wyobraźnię a razem nauczają, bo odkrywają tajne pobudki działania, przedstawione zgodnie z naturą człowieka.

W ten to sposób wprowadzeni są na scenę działania królowie polscy, panujący przyległej Litwy, sąsiednich Czech i Węgier, a to nie z powodu jedynie wojen między nimi prowadzonych. Obrazy czeskiego Jana i jego syna Karola, nacisk, jaki ci panujący czescy wywierali na Szląsk, a osobliwie na bogaty Wrocław, skreślone jasno i obszernie. Karol węgierski i jego synowie, a mianowicie panujący w Polsce Ludwik i matka jego Elżbieta, siostra Kazimierza W., przedstawieni bez pochlebstwa; nieinaczej spokój lubiący Władysław opolski, warchogłów Władysław Biały gniewkowski i cheiwy Ziemowit mazowiecki, xiążęta krwi piastowskiej. Nie oszczędza Czarnkowski i arcybiskupów gnieźnieńskich, a z biskupów smaga najostrzej przeciwników swoich: Zawiszę krakowskiego i Mikołaja z Kurnika poznańskiego. Nie zataił nawet słabości ulubionego króla swojego Kazimierza W., chociaż wyrozumiały dla niego, tłumaczy go to krewkością przyrodzoną, to poduszczeniem dyabła.

Nie pominął też nasz podkanclerzy przedstawić wpływ przeważny, jaki już wówczas wywierały rodziny możnowładne małopolskie Kmitów, Tęczyńskich i Tarnowskich; licznie rozrodzona i burzliwa szlachta wielkopolska nigdy wprzód nie wystąpiła w takiej liczbie, a jednak charakter każdej osoby oddany dobitnie i z prawdą. Szeroko rozpisal się Czarnkowski o wzajemnych napadach dwóch stronnictw, na które się szlachta wielkopolska podzieliła. Po udzielnych niedawno xięstwach a teraz ziemiach, poznańskiej, inowrocławskiej, brzesko-kujawskiej, sieradzkiej i kaliskiej, uwijają się Grzymalicy i Nałęczowie, pustoszą tych ziem miasta i wsie, świeckie i duchowne; a idąc za opowiadaniem Czarnkowskiego, z opisu jego łatwo obeznać się z każdą niemal mieścina, z wielką wsiami i ich ówczesnem położeniem, nieraz później zmienionem.

A przecież, chociaż sam Nałęcz, tyle jest sprawiedliwym, iż przyznaje, że właściwym powodem nienawiści Nałęczów do Grzymalicy Domarata, starosty wielkopolskiego, nie był zarzucany mu uwisk szlachty drobniejszej, ale raczej gniew tem wywołany, że Domarat przeszkodził wstąpieniu na arcybiskupstwo gnieźnieńskie Nałęczowi Dobrogostowi i Mikołajowi obranemu na biskupstwo poznańskie ¹⁾. Nie małe nakoniec światło rzucają na owe czasy opisy napadów, wychodzących z sąsiedniej Brandeburgii i Pomorza, a gorliwie odwzajemnianych przez sąsiadującą szlachtę wielkopolską.

Te zalety znakomite kroniki Czarnkowskiego podnoszą jej autora nad poprzedników jego w tym zawodzie i stawiają go jako jednego z lepszych dziejopisarzów przeddługoszkowych. Nie przeceniamy przez to wartości kroniki Czarnkowskiego, która w kształcie do rocznika podobnym, jest raczej pamiętnikiem swojego czasu. Jest to sposób pisania dziejów, w Niemczech wówczas wcale nieznanym, a nadzwyczaj wdzięcznym: czego dowodem cenne pamiętniki, tak liczne w późniejszym piśmiennictwie francuzkiem.

Ujemnemi właściwościami kroniki Czarnkowskiego są: nieobmyślenie planu jej i wynikły ztąd nieodpowiedni rozmiar pojedynczych części dzieła, oraz połączona z tem dorywczność w kresleniu. Jakkolwiek bowiem Czarnkowski uzupełnił swą pracę na początku rozdziałami wprowadzającymi niejako w treść dalszą, nie wracał widać do szczegółów raz zapisanych, nie wygładzał rozdziałów środkowych, które mało co tknięte po napisaniu, doszły nas w postaci rzuconej pierwotnie na papier; bo w niektórych tylko miejscach widocznie sam autor powtórzenia niepotrzebne odrzucił ²⁾, lub nawet treść zmienił ³⁾. Nie wspomniał też Czarnkowski nic o wielu ważnych wypadkach z czasu panowania Ludwika. Nie zdaje się nakoniec nasz podkanclerzy celować uczonością, bo język łaciński, którym pisze, i styl jego bardzo są zaniedbane; więcej przebijają w jego kronice zdolność przyrodzona, niżeli nabyta nauka. Łacina jego jest licha, najeżona wyrazami średniowiecznymi; czasownik w zdaniu często opuszczony, czasem zaś znowu, położony na początku zdania a powtórzony na końcu. Zdania składane, stały się przez wsunięcie kilku zdań ubocznych, często tak rozwlekłemi, iż sam autor stracił nieraz ich wątek. Znajduje się też wiele miejsc przypominających wyrazami i ich szykiem tak mocno język polski, iż często zdaje się, że są słowo po słowie tłumaczone z polskiego na język łaciński; np. *qui-bus vacuis redeuntibus* (rozd. 18), *solus quoque rex* (rozd. 50) w znaczeniu: sam nawet król; *de facili se trahi permittebat*, o Kazimierzu księciu szczecińskim.

Pozostaje mi w końcu wymienić źródła i dzieła pomocne, których użyto do niniejszego wydania, tudzież wyłożyć zasady, jakich się trzymano pod względem krytyki historycznej i językoznawstwa.

Nie posiadamy pierwotworu kroniki Czarnkowskiego; wszystkie znane dziś kodeksy, w których się ona znajduje, są odpisami z pierwszej lub drugiej połowy XV wieku. A chociaż odpisy

¹⁾ rozdz. 70. ²⁾ ob. przyp. na końcu rozdz. 30. ³⁾ porówn. rozdz. 94, 96.

te są co do czasu niezbyt odległe od oryginału, pisanego w końcu wieku XIV; przecież przepisywacze nadpsuli text pierwotny, jedni mniej, drudzy więcej, przez myłki mimowolne, zle przeczytanie, nakoniec przez niedbałość: w niektórych rękopismach bowiem wypuszczone są spore ustępy a nawet całe rozdziały. Dalśmy wyżej opis znanych dziś dziewięciu rękopismów, bo dopiero z porównania ich treści i układu można było wnioskować o całości dzieła. Z opisu tego i z zachodzących między rękopismami różnic szczegółowych, w przypiskach umieszczonych, czytelnicy sami osądzą, o ile słusznie oznaczono ich wartość, podług której uporządkowano je i w kolei opisania. Dla ułatwienia zaś czytającym oznaczono w wydaniu samem rękopisma temi samemi liczbami, pod któremi są opisane: ottoboniański liczbą I, Sędziwoju z Czechla II, Stanisława Augusta III, królewiecki IV, wilanowski V, wrocławski VI, lubiński VII, sieniawski VIII, krakowski IX. Według tej wartości względnej, wynikłej z wewnętrznego ich pokrewieństwa, układają się te rękopisma same z siebie w dwie grupy. Jedną z tych grup stanowią rękopisma I-IV; drugą rękopisma V-IX. Każda grupa ma po wielkiej części sobie właściwe przymioty i odmiany pokrewnym rękopisom wspólne, a tylko w zamiarze, aby pokrewieństwo to uwidatnić, zamieszczono gdzie niegdzie i drobniejsze ich różnice.

Podstawę textu w wydaniu niniejszem stanowi text rękopismu ottoboniańskiego; gdzie od niego odstąpiono, położono w przypisku słowo «tak» i liczbę rękopismu, z którego wzięto text, dla tego, iż zdawał się być poprawniejszym od ottoboniańskiego; przy odmiennych zaś wyrazach lub ustępach innych rękopismów, liczbę odpowiednią rękopismu dodano. Odmian wszystkich jednak nie umieszczono; i tak, nie wykazywano różnic drobnych, nie mających wpływu na poprawność textu, jak np. et zamiast ac, intraverunt zamiast intrarunt, praedicti, saepedicti, supradicti, memorati zamiast dicti, nie wykazywano dalej, jeśli dwa wyrazy po sobie następujące ten lub ów przepisywacz przerzucił np. praedicti domini, zamiast domini praedicti. Wskazywanie takich różnic utrudniałoby bezpotrzebnie czytanie i zrozumienie tego, i tak, przez bezmyślnych przepisywaczy, pokaleczonego dzieła. Text kroniki Czarnkowskiego, z zalem to wyznać przychodzi, nie dał się, pomimo znacznej liczby rękopismów porównywanych, w zupełności oczyścić i odbudować. Pozostały w niej zwiłkania i przerwy, wspólne wszystkim rękopisom, a zanotowane przy rozdziałach 3, 4, 56, 58. Pozostawiono w kilku miejscach błędy składni, nie chcąc burzyć całych zdań, bez pewności, iż poprawione odpowiedzą lepiej myśli autora. Dla tego też poprawki, nieoparte na rękopismach, są rzadkie, tam tylko zrobione, gdzie brak widoczny koniecznie je wskazywał, a oraz dozwalał bez naruszenia dzieła samego, źródła zaś pomocnicze, jak wydane dziś kodeksy dyplomatyczne, lub dawniejsze wiarogodne dzieła źródłowe podały ku temu odpowiednią podstawę. Podobne poprawki równie jak ważniejsze omyłki wydania Sommersberga wykazano w przypiskach, w osobnych zaś uwagach umieszczono objaśnienia historyczne, geograficzne i językowe.

Wspomniano wyżej, iż łacina naszego kronikarza jest licha. Poprawiać ją nie jest wydawcy zadaniem: tylko pisownię zmieniono na nową, bo przy wydaniu pomnika z końca

XIV wieku, przepisywanego w ciągu wieku XV, zachowanie pisowni tego czasu co do wyrazów czysto łacińskich, nie wiele przyczyniłoby się do sądu o treści i kształcie dzieła samego, równie jak i do wyjaśnienia rozwoju nauk klasycznych i historii języka łacińskiego w Polsce.

Inaczej ma się rzecz z pisownią wyrazów polskich, a mianowicie licznych imion własnych osobowych i miejscowych. Pisownia polska w wieku XIV i XV zaczęła się dopiero pojawiać i wyrabiać; ustalać zaczęła się dopiero w wieku XVI. W naszej kronice rzadko natrafic na wyraz polski dwa razy jednakowo napisany. Tak rozmaicie pisane imiona własne, opatrzone końcówkami łacińskimi, naginanemi do deklinacji łacińskich, musiały przybrać postać jeszcze dziwniejszą. Wypisując wyżej podpisy Czarnkowskiego z dyplomów, pod jego okiem wydawanych, widzieliśmy że w pismach tych tak ważnych, na które wysadzała się współczesna uczoność językowa, prawnicza i dyplomatyczna, sam podkanclerzy podpisany: Joannes, Johannes lub Janko; de Czarnkow, de Czarnkovo, lub de Czarnkovv; łatwo więc tłumaczy się przekształcenie imion mniej używanych, a przerabianych przez nieumiejętnych przepisywaczy. Nie podlega np. wątpliwości, iż wspomniany w rozdziale 22 Stanisław Kiwała czy Kinalicz był sędzią kujawskim, a nie xięciem, jak mają rękopisma. Przerobili przepisywacze judex na dux; ależ nazwisko jego znajduje się i w dyplomach wypisane raz Kywala drugi raz Kynalicz. Trudno przypuścić, aby wydawcy dyplomów pomylili się zupełnie w ten sam sposób w czytaniu dyplomów jak przepisywacze rękopismów, mających takie same różnice w tem nazwisku. Z tego to powodu rękopisma mają co do imion własnych największą ilość odmian, często mało znaczących, i dla tego w wydaniu pominiętych. Niekształtne te wyrazy godzą się jednak lepiej z średniowieczną łaciną, niżeli wypisane dzisiejszą pisownią, i dłu tego w nich zachowano pisownię rękopismów.

Aby nakoniec ułatwić czytanie i przywiedzenie niniejszego wydania, oznaczono rozdziały kroniki liczbą bieżącą, zaś lata i dni zdarzeń, znajdujące się w texcie, obok niego położono.

J. S.

JOANNIS DE CZARNKOW

CHRONICON POLONORUM.

1. De morte Wladislai Lokyethk regis Poloniae.

Anno Domini MCCCXXXIII, quarto Idus
 5 Martii obiit inclitus dominus Wladislaus rex
 Poloniae in castro Cracoviensi et ibidem in
 ecclesia Cracoviensi cathedrali in sinistra parte
 chori, ex opposito altaris maioris tumulatus
 requiescit. Unicum habuit filium nomine Ka-
 10 zimirum, de cujus miris actibus magni-
 ficentia et probitate infra scribetur, haere-
 dem regni et successorem derelinquens.
 Qui Kazimirus Wladislao patre suo adhuc
 vivente, et hoc pro bono pacis regni Polo-
 15 niae ordinante, magnifici principis domini
 Gedimini, magni ducis Litwanorum filiam,
 nomine Annam in uxorem duxerat, quam
 cum proposuisset una secum coronari velle,
 et mater sua domina illustrissima, filia olim
 20 Boleslai ducis Kalis, filii quondam Wladislai
 filii Odonis id dixerat fieri de iure non de-
 bere, pro eo, quod ipsa vera regina coro-

nata existeret, et ideo ipsa vivente aliam
 coronari super eodem regno non debere;
 quae tandem precibus filii sui, quem te-
 nerrime diligebat, consentiens benigne, con-
 tulit se in monasterium sanctae Clarae in
 antiqua Sandecz, ibique sub regula sancti
 Francisci professa, sub regulari habitu cum
 sororibus ibidem degentibus, quoad vixit,
 domino devote et magna humilitate famu-
 lavit

2. De coronatione Kazimiri regis Poloniae.

Anno domini MCCCXXXIII, octavo Kalen-
 das Maii per venerabiles in Christo patres
 dominos Jaroslaum Gneznensem archiepis-
 copum, Johannem Cracoviensem, Johannem
 Poznaniensem, Michaellem Cujaviensem, Ste-
 phanum Lubucensem episcopos in ecclesia
 Cracoviensi, multis principibus, ducibus, ba-
 ronibus et nobilibus Poloniae praesentibus,
 in regem Poloniae honorificè coronatur Ka-

1555.
 kwietnia
 24.

Przedz. 1. wiersz 3 Lokyethk tak VI; Lokethk VIII; Loketo IV; Loktek V; Lestheonis II. — regis Poloniae niema IV. — 4 Anno Item a. IV. — Idus Nonas IV. — 5 obiit niema II, III. — dominus princeps II, IV; pr. dom. III. — 6 et ibidem niema II. — 9 requiescit quiescit IV. — habuit niema II, IV. — nomine videlicet IV; niema II. — Kazimirum nomine dodaje IV. — 11 infra scribetur superius describitur IV. — 12 regni niema VII. — derelinquens relinquens IV. — 15 Wladislao niema IV. — 15 ordinante ordinate VI. — 17 duxerat duxit VII; duxerit VIII. — 18 secum in reginam Polonie dodaja II-IV. — 19 domina niema IV. — 21 Odonis niema VI. — id et IV. — dixerat diceret II-IV. — Przedz. II, wiersz 3 ideo niema III, VII, VIII. — 4 debere liceret II-IV. — 6 contulit niema II, IV. — 7 in ad IV. — monasterium sanctimonialium ordinis dodaja II, IV. — sanctae beate IV. — 8 Sandecz se transtulit do toja II, IV. — sub regula regulam II, IV. — 10 quoad vixit niema VII-IX. — 11 domino... humilitate dante deo humiliter VII-IX. — famulavit famulabatur IV. — 14 domini MCCCXXXIII igitur eodem III, VI. — 16 Jaroslaum niema II IV. — 17 Johannem niema II, IV. — 18 Michaellem Matheum II; Mathiam III, IV. — Cujaviensem Wladislaviensem IV.

zimirus. Hic post coronationem suam in omnibus fuit felicissimus, praecipue quoad augendum et dilatationem regni Poloniae. Nam terram Cujaviae, quam barbati nigram crucem in albo pallio deferentes, hospitalarii s. Mariae Jerosolimitanae pro domo Theutonica, tempore incliti principis Wladislai, olim regis Poloniae patris sui occupaverant, sine bello et gladio ab eisdem recuperavit, et post non multo tempore mortuo magnifico principe Kazimiro ¹⁾ dicto Georgio ²⁾ totius regni Russiae duce, filio Troydini ducis Ma-

Przedz. 1, wiersz 2 praecipue» tak II, IV; nie mają inne. — augendum et» tak I, II, IV; a. et ad III; augend. VIII. — 4 terram» terra III, VI-VIII. — 5 hospitalarii... patris sui» tak II-IV; inne nie mają. — Przedz. II, wiersz 6 filio» tak I i niektóre inne; nie mają VI-VIII. — ducis» dux VI-VIII.

¹⁾ Kazimierzem zwał się młodszy syn mazowieckiego Trojdena, zmarły dopiero w r. 1355 jako książę plocki; tu zaś mowa jest o starszym Trojdena synu, Bolesławie, i Bolesławem też zowie go niżej, w rozdziale trzecim, str. 629 sam autor. Prawdopodobnie zamiana w tem miejscu imienia *Boleslao* na *Kazimiro* nastąpiła tylko w skutek myłki pisarskiej. ²⁾ Wykrywa się tu nader ważna okoliczność rzucająca światło na wielce zaciemniony okres dziejów księstwa halicko-włodzimierskiego z pierwszych dziesiątków lat wieku XIV. Panował w tej tu krainie książę Jerzy syn Lwa przed rokiem 1316, jak się dowiadujemy o tem z dyplomu przechowanego w archiwum królewickim. Po nim, mianowicie od r. 1316 panowali tu dwaj książęta Andrzej i Lew, znani nam również ze stosunków swoich z zakonem krzyżackim, a list Władysława Łokietka do Jana XXII papieża pisany daje dowodne o nich świadectwo, że to byli ostatni ruscy książęta, i że obaj już około r. 1324 nie żyli. Mówi bowiem pomieniony król w swym liście pisanym r. 1324: *Sanctitati vestrae insinuatione praesentium cum dolore reverentius intimamus, quod duo ultimi principes Ruthenorum de gente schismatica, quos immediate pro scuto inexpugnabili contra crudelem gentem Tartarorum habebamus, decesserunt ex hac luce. Raynald Ann. Eccl. XV. str. 296 wyd. Kol. z r. 1691.* Toż samo donosi społeczny tym książętom kronikarz Jan z Wintertur, Helweta, zwany powszechnie *Witoduranus*, dodając, że panowali tu z ramienia Tatarów i że obaj kolejno po sobie byli otruci. Bezpośrednio po nich, jak świadczy tenże sam kronikarz, objął panowanie nad Rusią Trojdena mazowieckiego syn, Bolesław, i panował potężnie przez znaczny przeciąg lat, aż go w r. 1340 z powodu gorliwego szerszenia w tym kraju obrządku łacińskiego oburzona Ruś otruła. Gdy więc nasz oto Jan z Czarnkowa uwiadamia, że ten Trojdena syn nosił imię Jerzego, widoczna tedy jest, że on to, a nie kto inny jest ów *Georgius dux Russiae*, co z zakonem Krzyżackim w latach 1325, 1327, 1334 i 1335 zawierał przyjazne umowy, których oryginały znajdują się po dziś dzień w archiwum królewickim, a ogłosili je drukiem Voigt (*Cod. Dipl. Pruss. II. 92 — 157*), Kotzebue (*Preuss. Gesch. II. 8, 397 — 398*) i Karamzyn (*Ist. Gos. IV. przyp. 268 i 276*). Ztwierdzają to i bule Jana XXII papieża w r. 1327 do Władysława Łokietka i do tegoż Bolesława Trojdenowicza pisane, w których tytułowany on jest *dux Russiae*. Tym sposobem daje się sprostować mylne twierdzenie Karamzyna, a które za nim wszyscy następni pisarze aż dotąd powtarzają, jakoby Andrzej i Lew umierając, zostawili małoletniego następcę, Jerzego, praprawnuka Da-

zovia, qui Kazimirus avunculo suo in ducatu Russiae successerat¹⁾, veneno per Ruthenos intoxicatus interierat, Kazimirus rex Poloniae praelibatus cum magna potentia gentis suae regnum Russiae potenter ingressus, de nece consanguinei sui vindictam sumere volens. Cujus potentiae Ruthenorum principes, barones, comites ac caeteri

nobiles resistere non valentes, ultronea voluntate domino Kazimiro se et sua commiserunt, ipsum in suum dominum fideliter suscipientes, sibi que fidelitatis homagia iuramentis firmantes. His autem peractis, rege Kazimiro feliciter ad propria redeunte et in regno Poloniae moram trahente, quidam pessimus baro Datko nomine²⁾, castrum

Przedz I, wiersz 1 Kazimirus» tak III, IV; Kazimiro I, VIII. — in ducatu Russiae» niema IV.—5 interierat» perierat II.—4 Poloniae praelibatus» niema IV.—magna» tak VIII; nimia I, IV.—8 principes» tak I; primi inne — comites ac caeteri nobiles» et c. n. IV; et n. III; et n. ac caeteri II.—Przedz. II, wiersz 2 domino Kazimiro» dominio Kazimiri II, IV.—5 fideliter» tak VIII; humiliter I, III, IV. — 4 sibi que» tak II-IV; sibi VI-VIII. — homagia» omagium II. — 5 firmantes» presterunt dodaje IV. — 6 feliciter» tak I-III; inne nie maja. — et... trahente» niema IV. — 7 trahente» faciente II.

niela, który panować miał aż do r. 1336 a po nim dopiero przyszedł do władzy w tych księstwach mazowiecki Bolesław. Ob. Karamzyna *Ist. Gos.* tom IV. rozdz. 8—9. B. ¹⁾ Był tedy ostatni książę ruski wujem Trojdenowicza. Ta okoliczność tłumaczy nam w sposób naturalny wszystkie szczegóły napomknięte bądź w dyplomach, bądź w innych pomnikach o Bolesława panowaniu. Objąwszy on władzę w tych ziemiach po wuju swoim jako krewny jego najbliższy, mógł się słusznie uważać za prawego następcę i dziedzica tych ziem. W dyplomach tedy swoich tytułował się: *Georgius natus dux totius Russiae Minoris*; poprzedników swoich, których był istotnym w linii żeńskiej potomkiem, nazywał prapradziadami, pradziadami itd., a wymieniał ich poczynając od Romana Mściśławicza, co pierwszy z pomocą Kazimierza Sprawiedliwego halicko-włodzimierskie księstwo o władnięwszy do świetności je podniósł, aż do Andrzeja, po którym prawdopodobnie władzę sam objął. Nie był on wolny od pewnej cò do opłat Tatarom uległości, wszakże mając silne oparcie w Łokietku i Kazimierzu bliskich swych krewnych, uważał się poniekąd za tarcz chrześcijaństwa, wchodził z Janem XXII papieżem w stosunki i przyrzekał zasłaniać od Tatarów zakon krzyżacki. Używał tej co i jego przodkowie pieczęci, na której po jednej stronie widzieć można władcę z berłem w prawej ręce, na tronie siedzącego a w otoku napis: *Domini Georgii regis Russiae*; na stronie zaś odwrotnej rycerza we zbroi, w ręku tarcza i chorągiew, a w otoku napis: *Domini Georgii principis Ladimiriae*. Przez lat przeszło 16 nie bez chwały panując, przebywał z dworem swoim kolejno to we Lwowie to w Włodzimierzu, i w tej ostatniej swojej stolicy zakończył życie, ztruty wraz z bojarami obrządku łacińskiego (Rękop. lubiński str. 58. *Theiner Vet. Mon. Pol.* I. 434 nr. DLXVI. B. ²⁾ W dyplomie księcia Jerzego wydanym 1335 r. nazwany on jest *Demetrius Delko*, a przechował się też w archiwum królewieckim własny jego list, do kupców toruńskich pisany, w którym nieporozumienie swoje z Kazimierzem Wielkim natehnienu dyabła przypisuje. Ciekawy ten list dajemy tu w zupełności. *Famosis viris ac*

Przemisl habens, cum quodam Daniele de Ostrow¹⁾, clam, etiam aliis nobilibus Russiae id ignorantibus, imperatori Tartarorum intimarunt, asserentes, regem Kazimirum Poloniae (Russiam) invasisse et occupasse, tributaque per Ruthenos Tartaris dari consueta reddi prohibuisse. Ad quorum delationem imperator Tartarorum maximum exercitum versus Russiam destinavit, mandans, ut cum Ruthenis Poloniam hostiliter invaderent et crudeliter devastarent. Quibus ad Wyslam flumen ve-

nientibus Kazimirus rex praefatus cum suis exercitibus occurrens, eisdem viriliter restitit eosque flumen praedictum transire non permisit, uno milite strenuissimo Czeley nomine, palatino Sandomiriensi perduto, qui 5 telo tartarico percussus ibidem expiravit. Tartari autem redeuntes castrum Lublin, quod tunc tantummodo de lignis fuerat constructum expugnare nitebantur. Quibus castrenses pro posse suo resistentes, eosdem ab impug- 10 natione sui potentialiter amoverunt ²⁾.

Przedz. 1, wiersz 1 Przemisl» Przemil IV. — 2 Russiae» niema VI. — 3 intimarunt» insignarunt IV; intimerunt VIII. — 6 reddi» niema VI-VIII. — 9 mandans» eisdem n., IV. — 10 invaderent» tak I-IV; invadant VI-VIII. — 11 devastarent» devastant V i niektóre inne. — Przedz. II, wiersz 2 restitit» tak poprawił Szl.; resistit rękopp. — 3 eosque» tak I i niektóre inne; eisdem VI-VIII. — 4 Czeley» tak VIII i niektóre inne; Czeleyo I-IV, VI. — 6 tartarico» Tartarorum VI i Sum. — 10 eisdem» tak VIII; ipsos I-IV.

*fide dignis, proconsulibus, consulibus, mercatoribus totique communitati in Thorun existentibus Demetrius Dedko, provisor ceu capitaneus terre Rusie salutem in domino sempiternam! Viri (? lepiej podobno Beati) pacifici, quoniam ipsi possidebunt terram, hujus sacri eloquii grande misterium attendentes, discordiam a diabolica suggestione seminatam inter dominum Kazimirum regem Poloniae et nos, ex inspiracione almi pneumatis, postergantes temptatorem humanum, concordie inivimus unionem. Eatenus scire volumus universos terram Rusie visitare cupientibus, quod secundum iura nostrorum predecessorum cum mercimoniis neminem pertimescentes Lemburgam secure poterint subintrare. Qui vero ad commansionem ibidem venire proposuerint, hereditatem liberam concedimus et donamus prout pristini exaccionem nobis annuatam necnon alia iura solum sint tribuentes Dampna vero post obitum domini nostri felicitis memorie ducis Rusie quicunque Lemburgenses intulerunt duntaxat excipimus litteris in aliis et in istis. In signum autem hujus compromissionis, et ut fides nobis poterit adhiberi, hanc paginam nostro munimine iussimus roborari. Datum in Lemburg, anno in presenti. Voigt Cod. Dipl. Prus. III. str. 83. nr. LXI. Data listu tego w oryginalne nie wyrażona, daje się jednak oznaczyć dokładnie z buli Benedykta XII papieża, pisanej dnia 29 czerwca 1341 do biskupa krakowskiego. (Theiner Mon. Pol. I str. 434 nr. DLXVI). Widać z niej, że niesnaski między Kazimierzem a Dedkiem w tymże jeszeze roku uśmierzone zostały. B. ¹⁾Tak mają wszystkie rękopisma; być jednak może, że powinno być *de Ostrog*. B. ²⁾Te same zdarzenia opisuje w kronice swojej pomieniony Jan z Wintertur, któremu bliższych o Polsce i Litwie wiadomości jeden z wojowników Kazimierza Wielkiego udzielał. Dajemy tu opis jego, bo takowy powieść naszego Jana z Czarnkowa w jednej części ztwardza, a w drugiej uzupełnia. Zestawia on w opisie swoim z różnych stron zebrane doniesienia. Powiada, że owa nawała Tatarów w sam*

faciat sibi homo. Calumniatores vero quos reperit, ipsos ferro ignito in facie aduri mandabat. Ipsius temporibus nullus potens dominus seu nobilis pauperi audebat facere violentiam, sed in statera aequitatis omnia dirigebantur. Et cum in regno Poloniae iudicia polonica ab antiquis temporibus secundum quasdam consuetudines immo potius corruptelas iudicabantur, quae diversi diversimodo variantes, multas calumnias ac injurias inferebant; hic rex zelo justitiae accensus, convocatis totius regni sui praelatis ac nobilibus baronibus, omnes consuetudines juri et rationi dissonas abiciens, iudiciaque juri et rationi consona, per quae unicuique justitia aequanimiter reddatur aequiter, de communi consensu praelatorum et baronum in scriptis redegit, perpetuis temporibus observanda. Et secundum psalmistam dicentem: decorem domus domini toto nisu dilexit. Chorum namque Craco-

viensis cathedralis ecclesiae cum plumbo texit, ipsiusque chori testudinem stellis deauratis decoravit. In eadem etiam ecclesia cappellam assumptionis beatae Mariae virginis, aliam apud fratres praedicatorum et plures ecclesias, videlicet in Sandomiria, in Wislicia, sancti Michaelis et sancti Georgii in castro Cracoviensi, hospitale inter Cracoviam et Cazimiriam in Rupella, in Niepolomicze, in Corezyn, in Kargow ¹⁾, in Szydlow, in Stobnieza, in Solecz, in Oppoczno, in Pyothrow, claustrum in Lancicia, claustris muris, decoris sculpturis, picturis ac tectis mirificis construxit et ornavit. Quam plures etiam dietarum ecclesiarum ornatibus pretiosis, caelicibus deauratis, multis quoque libris dotavit.

Et licet in se ipso lubricus fuerit, utpote vir eleganter natus et naturalibus optime institutus, clericos tamen, quos sciebat esse castos et bonae conversationis nimum diligebat, eisque praelaturas, praeben-

*Przedz. I, wiersz 1 faciat» faciebat IV. — 2 ignito» igneo IV. — 3 potens dominus seu» tak VII; nie mają inne. — 5 violentiam» iniuriam IV. — 6 cum» quoniam II — Poloniae» niema VIII. — 8 immo» vel II - IV, VII. — 9 diversi» niema II, IV. — 12 accensus» acciosus VI. — sui» niema II. — 13 nobilibus» niema II - IV. — 14 et» aut II, IV. — dissonas... rationi» niema VI. — abiciens» tak VII; inne nie mają. — 15 consona» videbantur dodaje I. — 16 aequanimiter» aliter VII. — aequiter» equaliter II; niema VII. — 17 communi» quorum III, VII. — 19 Et... dilexit» niema IV. — *Przedz. II, wiersz 1 cum plumbo» niema II, III — 2 ipsiusque... decoravit» niema VIII. — 3 etiam» niema VIII — 4 beatae Mariae» niema IV. — 5 aliam» gloriose construxit, aliud IV. — 6 Sandomiria» Sandomirz VIII. — Wislicia» Wislicza VIII. — 8 inter» castrum dodaje VIII. — 10 Kargow» Kargowo I; Cerkowo II; Cargowo IV; Carzow VII; Carbow VIII. — Szydlow» Sidlowo I; Schidlow II, III, V; Sydlowo VIII. — 12 claustrum» claustris VI — claustris» claustrum VIII. — 14 construxit et ornavit» exstruxit et ordinavit VII. — 17 ipso» niema II. — 19 institutus» insignitus II, III. — 20 esse» niema II, III, VII. — nimum» multum II.**

1) Kargów, Kargowo miasteczko nad Obrą, w powiecie dawniej poznańskim, dziś babinostkim.

das ac beneficia in suis ecclesiis, cujuscun-
que conditionis fuissent, ultra nobiles et
servitores suos conferebat, praelatos etiam
et canonicos omnium ecclesiarum, ut in suis
5 ecclesiis maneat, hortabatur. Hic igitur rex
ultra omnes principes Poloniae rem publi-
cam strenue gubernabat; nam velut alter
Salomon magnificavit opera sua, civitates,
castra, domos muravit. Inprimis castrum
10 Cracoviense mirificis domibus, turribus,
sculpturis, picturis, tectis nimium decoris
ornavit. Ex opposito etiam castri Cracovien-
sis ultra Wyslam, circa ecclesiam, quae di-
citur Rupella civitatem muravit, quam ex
15 suo nomine Kazimiriam vocavit, plures etiam

alias civitates, videlicet Weliczcam et Sca-
vinam, Lanczcoronam, castrum Hilcus, Ban-
dzen ¹⁾, Lelow, civitatem et castrum Czorst-
sten ²⁾, castrum Niepolomicze, castrum O-
czecz ³⁾, castrum Crzepicze ⁴⁾, castrum in
terra Sandomiriensi et ipsam civitatem San-
domiriam, Wisliciam, Szydlow ⁵⁾, Radom, O-
poczno, Wanwelnicza ⁶⁾, civitatem Lublin,
civitatem et castrum in Szezechow ⁷⁾, So-
lecz ⁸⁾ in Zawichosth, in nova civitate dic-
ta Corezin castrum, in Polonia Kalisz, Pysdri
Stawiszin ⁹⁾ civitates, Conyn civitatem et
castrum, in Nakel, in Welun, Medzirzecz ¹⁰⁾,
Ostrzeszow ¹¹⁾ castra, Welun civitatem, Bo-
leslawecz ¹²⁾ castrum, in terra Cujaviae

Przedz. 1, wiersz 2 conditionis» aut status dodaje V. — ultra» omnes principes dodaje VIII. — 3 servitores» seniores II. — 5 maneat» manerent VII. — 7 strenue» niema VI, VIII. — 14 muravit» fundavit VI. — 15 vocavit» appellavit II; nuncupavit IV. — etiam» niema II-IV. — Przedz II, wiersz 1 et» niema II, IV. — 2 Hilcus» Hylkus I; Hylkusz V; Helcus VI; Hylcus VII; Helkusz VIII.—Bandzen... Czorsten castrum» niema VIII.—3 Czorsten» Czersten VII; Czursten niektóre inne. — 4 Oczecz» Oczecze VIII. — 5 castrum» niema IV. — castrum in» castra i. II; in IV. — 6 Sandomiriensi» tak I, II, VII, VIII; Sandomirie niekt. in. — et ipsam civitatem» i. e. IV; niema II, III. — 7 Szydlow» Sidlow I; Schidlow V; Sudlow VI; Sidow VII; Sludlow VIII. — Radom» Radova VIII. — Opoczno» niema VII. — 8 Wanwelnicza» Wawelnicza I, III; Wywelnicza VI, VIII. — civitatem» civitates I-IV. — 9 in Szezechow» S. VI; in Syezechow II, III. — 10 Zawichosth» Zamchost III, VI. — in nova civitate dicta» et novam civitatem dictam IV. — 11 castrum» castra II, IV. — 12 Stawiszin» Stawiszin I; Stawissin III; Stawyszyn VIII. — civitates» in c. II. — 13 Welun» Welum VIII.— 14 Ostrzeszow» Ostrosow VIII. — Ostr... Boleslawecz» niema VII. — castra» castrum IV.—

¹⁾ *Hilcus*, dzisiejszy Olkusz; *Bandzen*, Będzin w wojew. krak. na wschód Bytomia.

²⁾ Czorsztyn nad Dunajcem na granicy węgierskiej. ³⁾ Ojców na północ Krakowa. ⁴⁾ Krzepice w woj. sieradz. pow. wieluńskim, blisko granicy Szląskiej. ⁵⁾ Szydłów w woj. sandom. powiat wiślicki. ⁶⁾ Wawolnica, miasteczko woj. lubels. niedaleko Wisły na południe Puław. ⁷⁾ Sieciechów, miasteczko woj. Sandom. pow. radomski, blisko Wisły naprzeciw Stężyce. ⁸⁾ Solec, woj. sandom. nad Wisłą na północ Sandomierza. ⁹⁾ Stawiszyn woj. kalis. blisko Kalisza. ¹⁰⁾ Międzyrzecz, woj. i pow. pozn. nad Obłą, blisko jej ujścia w Wartę. ¹¹⁾ Ostrzeszów woj. sieradz. ¹²⁾ Bolesławiec, woj. sier. nad Prosną.

Cruschwica, Slothoria ¹⁾, Przedecz ²⁾, Bidgoszcza. In terra Syradiae ibidem firmum castrum Pyothrkow, civitatem in Brzesnicza ³⁾ castrum. In terra Lanciciensi ipsam civitatem et castrum in Juniwłodz, civitatem et castrum. In Mazovia civitatem Ploczsko, cas-

trumque quod prius erat de uno circumdatum muro, secundo circumdedit muro. In terra Russiae Lamburgam alias Lwow civitatem et duo castra, Przemisl castrum, Sannok civitatem et castrum, Crosno civitatem, Lubaczow ⁴⁾, Trebowla ⁵⁾, Halicz ⁶⁾,

Przedz. I, wiersz 1 Slothoria» Zolotoria II. — Przedecz» Przedz. II. — Bidgoszcza» Bydgosza I; Bidgoscia II, III. — 5 civitatem... ipsam» niema IV. — 5 Juniwłodz» tak I; Juniwłocz II; Innowłocz et IV; Innowłocz VI, VII. — et castrum» niema IV. — 6 Ploczsko» Ploczk VIII. — Przedz. II, wiersz 1 de» niema IV. — uno» muro per Boleslaum ducem Polonie olim dodaje innem pismem VII. — 2 muro» niema VII, VIII. — muro» illud II-IV. — 3 alias Lwow» tak VII; inne nie maja. — 4 Przemisl» Przemislicz I. — 5 Crosno» Crosow VII. — 6 Trebowla» tak I, II, IV, VII, VIII; Trebewla III, V, VI.

¹⁾ Złotorya, woj. inowrocław. w kącie utworzonym ujścia Drwęcy do Wisły. ²⁾ Przedec woj. brz. kuj. blisko m. Kłodawy i rz. Warty. ³⁾ Brzeźnica, woj. sier. pow. radomski, blisko Warty. ⁴⁾ Lubaczow, woj. belz. na półn. Żółkwi. ⁵⁾ Trębowla, główne miasto powiatu tegoż imienia na wschodniej granicy woj. ruskiego. ⁶⁾ Co do Halicza przechował się ważny z owych czasów dokument. Jest to list Kazimierza Wielkiego pisany do Filoteja konstantynopolskiego patriarchy. Dajemy go tu w oryginale z wiernym obok przekładem polskim uskuteczniwym przez Dra Antoniego Małeckiego.

† Πιπτάκιον τοῦ κράλη τῆς Βλαχίας, τοῦ Καζήμηρου, πρὸς τὸν παραγιώτατον ἡμῶν δεσπότην, τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην, δι' ὅπερ καὶ ὁ ἐκεῖθεν ἐπίσκοπος ἐλθὼν κῦρ Ἀντώνιος εἰς μητροπολίτην Γαλίτζης ψήφω τῆς ἱεράς καὶ θείας συνόδου προεβιβάσθη †.

† Πρὸς τὸν πρωτόθρονον πανιερώτατον πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως οἰκουμενικῆς συνόδου προσκύνημα καὶ πολὺς δαρμοὺς τοῦ προσώπου ἀπὸ τὸν υἱὸν σου, τὸν κράλην Καζήμηρον τῆς γῆς τῆς Λαχίας καὶ τῆς Μικρᾶς Ῥωσίας καὶ ἀπὸ τοὺς ἡγῆτας τῆς Ῥωσίας, οὔτινες εἰς τὴν τῶν χριστιανῶν πίστιν πιστεύουν, καὶ ἀπὸ τοὺς ἄρχοντας τῶν Ῥώσων πολὺς δαρμοὺς τῶν μετώπων· ζητοῦμεν παρὰ σου τοῦ

Pismo króla Włachii (*tak*) Kazimierza do najprzewielebniejszego pana naszego patriarchy powszechnego, na mocy którego biskup ztamąd przybyły, xiądz Antonios, na metropolitę halickiego za uchwałą świętego i boskiego synodu został wyniesion.

Najwyższemu najprzewielebniejszemu patriarsze powszechnego konstantynopolskiego synodu pokłon i mnogie czołobitności od synawego Kazimierza króla Lachii i Małej Rusi, tudzież od xiążąt Rusi, którzy wiarę chrześcijańską wyznają, i od sprawujących rządy na Rusi mnogie czołobitności. Prosimy cię arcykapłanie nasz, oto wszystek kraj dziś bez prawa upada, albowiem zakon w nim puszczone w niepamięć. Od wieku wieków słynął Halicz na wsze strony jako stolica metropolii, i był siedzibą metropolitów od wieków. Najprzód był metropolitą z waszego błogosławieństwa Nifon, drugim metropolitą był Piotr, trzecim metro-

Tustan ¹⁾ castra. Has omnes civitates et castra muris fortissimis, domibus et turribus altis, fossatis profundissimis aliisque propug-

naculis circumdedit in decorem genti regnique Poloniae refugium et tutelam. Hujus etiam regis tempore in silvis, nemoribus

Przedz. I, wiersz 1 Tustan» Custan III, VI; Czustan VII. — Przedz. II, wiersz 2 Poloniae» polonici II. — 3 etiam» autem VII.

ἡμετέρου ἀρχιερέως· πᾶσα γῆ φθεί-
ρεται νῦν ἄνευ νόμου, ὅτι ὁ νόμος
χαιώνεται· ἐξ αἰῶνος αἰώνων μητρο-
πολις ἠκούετο ἡ Γάλιτζα εἰς πάντα
τὰ μέρη, καὶ θρόνος ἦν μητροπό-
λεως ἐξ αἰῶνος αἰώνων· πρῶτον ἦν
μητροπολίτης τῆς ὑμῶν εὐλογίας ὁ
Νίφων, δεύτερος μητροπολίτης ὁ Πέ-
τρος, τρίτος μητροπολίτης ὁ Γα-
βριήλ, τέταρτος μητροπολίτης ὁ Θεό-
δωρος, οὗτοι πάντες ἦσαν εἰς αὐτὸν
τὸν θρόνον τῆς Γάλιτζης, ἦσαν
συγγενεῖς οἱ ὀηγάδες τῆς Ῥωσίας
ἡμέτεροι, καὶ οὗτοι οἱ ὀηγες διέβη-
σαν τῆς Ῥωσίας, καὶ ἡ γῆ χήρα ἦν,
καὶ μετὰ ταῦτα ἐκέρδησα ἐγὼ, ὁ
κράλης τῆς Λαχίας, τὴν γῆν τῆς
Ῥωσίας. καὶ νῦν, ἅγιε πάτερ πατρι-
άρχα τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων,
ζητοῦμεν παρὰ σοῦ τοῦ ἡμετέρου
ἀρχιερέως, ὅτι μὲ τοῦ Θεοῦ τὸ ἔλεος
καὶ τὴν ὑμῶν εὐλογίαν καὶ μετὰ τῶν
ἡμετέρων ὀηγᾶδων καὶ ἀρχόντων
ἐκλεξάμεθα ἀνθρώπον ἄξιον, καλὸν,
καθαρᾶς πολιτείας καὶ τεταπεινω-
μένης καρδίας, τὸν ἱερώτατον ἐπί-
σκοπον Ἀντάνιον, εἰς τοῦτο εἰς τὴν
ὑμέτεραν εὐλογίαν καὶ διὰ τὸν Θεὸν καὶ δι' ἡμᾶς καὶ τὰς ἀγίας ἐκκλη-
σίας, ἵνα ἐγένετο ἡ εὐλογία σας καὶ ἐπάνω τοῦ ἀνθρώπου τούτου,
ἵνα μὴ ἐκλείπῃ ὁ θρόνος τῆς τοιαύτης μητροπόλεως, χειροτονήσατε
μετροπολίτην τὸν Ἀντάνιον, ἵνα μὴ ὁ νόμος χαθῆ τῶν Ῥώσων,
ἵνα μὴ καταλυθῆ. εἰ δ' οὐ γενήσεται τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ
εὐλογία σας τούτῳ τῷ ἀνθρώπῳ, μετὰ ταῦτα μηδὲν λυπεῖσθε καθ'

politą Gabryel, czwartym metropolitą Teodor. Wszyscy ci byli na tej stolicy halickiej. Xiążęta Rusi byli mi krewnymi, i ci xiążęta odumarli Ruś, a kraj osierociał. A potem ja, król Lachii, objąłem w posiadanie Ruś. A teraz o święty ojeze, patriarcho powszechnych synodów, błagamy cię, jako arcykapłana naszego. Ponieważ ze zmiłowania bożego i za przychyleniem się naszym i wraz z naszymi xiążętami i zwierzchościami obraliśmy człowieka godnego, zacnego, czystych obyczajów i pokornego serca, przewielebnego biskupa Antoniosa, dla tego wzywamy waszego błogosławieństwa i gwoli Boga i gwoli nas samych i świętych kościołów, niechaj będzie błogosławieństwo wasze i niebios nad tym człowiekiem, ażeby to miasto nie przestało być stolicą metropolitów, potwierdźcie Antoniosa metropolitą, aby obrządek Rusi nie zaginął, ani nie podległ skażeniu. A jeżeli nie będzie miłosierdzia bożego i błogosławieństwa waszego dla tego człowieka, wtedy nie utyskujcie na nas, jeżeli przyjdzie potrzeba chrzcić na wiarę łacińską Rusinów, gdy niema metropolity na Rusi, albowiem kraj nie może być bez zakonu.

¹⁾ Tustan zamek niegdyś obronny u podnóża Karpat, w ziemi przemyskiej, niedaleko Drohobyczy. Zwaliska jego noszą dziś nazwę Urycz. Ob. Kulezyckiego Dziennik mój z roku 1846 str. 4. B.

mericis, rubetis tot villae et oppida locata sunt, ne fere quot fuerunt alias in regno Poloniae. Regnum suum viriliter defendebat, Cruciferi namque, considerata ipsius potentia et industria, terras Cujaviae et Dobriniae,

quas tempore patris sui occupaverant, sibi restituerunt, pacem perpetuam cum ipso firmantes. Et quum dux de Zagan quoddam territorium regni Poloniae cum civitate dicta Wschowa a temporibus multis occupa-

5

Przedz. 1, wiersz 1 mericis» meritis VI. — 2 fere» forte II; fore III. — 5 et» niema II, III. — Dobriniae» Dobriniensem II. — Przedz. II, wiersz 3 Zagan» Zagon II. — 5 Wschowa» Wschowa VIII. — a» tak II; et inne.

ἡμῶν· ἡ ἡμῶν ἀνάγκη ἔσται εἰς τὴν τῶν Λατίνων πίστιν βαπτίζειν τοὺς Ῥώσους, εἰ οὐκ ἔστι μητροπολίτης εἰς τὴν Ῥωσίαν, διότι ἡ γῆ οὐ δύναται εἶναι ἄνευ νόμου †.

Acta Patriarchatus Const. edidd. Miklosich et Müller Vindob. 1860, I. 577.

List ten jest bez daty; z odpowiedzi tylko Filoteja patryarchy, która bezpośrednio po nim w zbiorze aktów patryarchatu tego następuje, a dana była w maju roku 1371 wnieść można, że list Kazimierza pisan był w roku 1370. Jest ta odpowiedź dość obszerna, dajemy więc z niej tylko krótki tu wyciąg w przekładzie.

«Akt synodalny dotyczący przybyłego z Małej Rusi biskupa Antoniosa wyniesionego na metropolitę w Haliczu».

«Ponieważ święta metropolia halicka od dawnych już czasów pozbawiona jest prawdziwego arcykapłana i było rzeczą konieczną ustanowić jej metropolitę, aby nauczał boskich przepisów Chrystusa, więc powzięliśmy zamiar, ja (mówi patryarcha) i święty synod, aby był zamianowan metropolita w Haliczu». «A gdy z domu przybyły najmilejszy Bogu biskup Antonios od dawnego czasu tam już usługi pełniący i ściślej poddany próbie i wybadywaniu i szacunkowi» itd., wybran więc został przez tę synodalną uchwałę na ową godność jako odpowiedni i zdolny, i na mocy tejże uchwały postąpił z biskupa na metropolitę tej metropolii, więc powinien dzierżyć tę świętą metropolitę używając nazwy swojej i wszystkich praw przywiązanych do tej godności. Ma zaś także wziąć w dołączeniu i święte biskupstwa w Chełmie, Turowie, Przemyślu i Włodzimierzu, dopóki się nie skończą wojny tamże trwające i nie nastąpi pokój i koniec skandalów, i ma bez obawy nauczać lud w nich boży, i ma wyświęcać księży a nawet i biskupów, z wyjątkiem że, ponieważ teraz właśnie niema tam biskupów, z którymi by ich poświęcał, powinien przeto za przybyciem swoim do kościoła swojego wybrać, których mu się zdaje, i udać się z nimi do najprzewielebniejszego metropolity Węgrowlachie, ażeby tam z nim wykonał i ogłoszenie biskupów i wyświęcenie takowych. Dalej mówi że go szanować mają ludzie każdego stanu, czy księża, czy mnisi, czy świeccy chrześciance itd. «I dla zawiadomienia o tem i stwierdzenia tego dekretu naszego wystawia się akt niniejszy w miesiącu maju ind. 9 lata 6879 » 1371.

Dokument oryginalny opatrzony był pieczęcią i własnoręcznym podpisem następującym: «*Philotheos*, ze zmiłowania bożego arcybiskup Konstantynopolu, nowego Rzymu, i patryarcha powszechny». B.

tum tenebat, Kazimirus rex prius dictus anno domini MCCCXLIII congregata multitudine armatorum praedictam civitatem acquisivit multosque captivos ibidem cepit, 5 terramque ejusdem principis in cinerem et favillam redigens, castrum muratum dictum Cenawa muris disruptis acquisivit. Tandem ejusdem principis placatus precibus ac promissis, per litteras praedicti principis firmatis, quod praedictum territorium nunquam 10 vellet pro se usurpare, de terra sua ad propria rediit ¹⁾).

Post hoc praefata domina Anna regina anno domini MCCCXXXIX defuncta et sequenti anno Boleslao ²⁾ filio Troyden ducis Mazoviae, quem Rutheni unanimiter sibi in

ducem et dominum susceperunt, per toxicum interempto, qui legem et fidem ipsorum immutare nitebatur, Lubardus filius Gedimini ducis Litwanorum eundem ducatum Russiae possidebat, quem rex Kazimirus anno domini MCCCXLIX cum exercitu forti 1340. ingrediens, obtinuit ex integro cum omnibus civitatibus et castris, Lubardo solummodo civitatem Luczsko cum territorio suo ad placitum bonae voluntatis suae concedendo.

Postquam autem Cracoviam cum prosperitatis triumpho fuisset ingressus, ubi per clerum et populum fuit gloriose susceptus, tandem diabolo suggerente, quidam Martinus dictus Bariczka vicarius ecclesiae Cra-

Przedz. 1, wiersz 3 civitatem» niema VII, VIII. — 5 terramque» terram II. — 6 favillam» pulverem VII.—7 Cenawa» Genana II; Cevana III; Cenezwa VII. — 11 sua» ipsius II, III, VII.—12 rediit» kod. II ma tu osobny nadpis: De morte Anne regine et de adeptione totali ducatus Russie per Casimirum. — 13 hoc» hec II, III, VII. — 14 MCCCXXXIX» MCCCXXIX ma II. — defuncta» est dodaje II, III. — 15 Boleslao» niema II, III. — 16 unanimiter» communiter II-IV, VII, VIII. — Przedz. II, wiersz 2 qui» quia II, III. — 4 Gedimini» Geddemi III. — 9 Luczsko» Lutzko VI. — 10 placitum» beneplacitum !III. — bonae» niema II, III. — voluntatis» voluntati II. — concedendo» concesso II, III, VII; tu w kod. II następuje nadpis: Unde improspertitas Casimiro regi Poloniae advenit. — 13 ingressus» regressus II, III. — 14 fuit» fuisset II; niema III, VII. — 15 Martinus» sacerdos II, III. — 16 dictus» nomine II. — Bariczka» Pareczka VII.

¹⁾ Paprocki w Herbach ryc. str. 551 pierw. wyd. podaje ten ustęp dosłownie prawie z jakiejś nieznaney dziś kroniki Alberta Strepy wyjęty z ważnemi jednak odmiankami. Przytaczamy go tu w całości. *Et quoniam dux de Zegan quoddam territorium regni Poloniae cum civitate dicta Wschowa a temporibus multis occupatum tenebat &c. Quare Kazimirus rex anno domini ut supra (1343) armorum multitudine congregata praedictam civitatem vallavit et ipsam acquisivit, multos captivos ibidem cepit. Castrum Cieniawa ejusdem principis muris disruptis acquisivit, ibique Georgium Kornicz militem nobilem praefecit. Tandem ejusdem principis placatus precibus ac promissis per litteras praedicti principis firmatis, quod nunquam praedictum territorium vellet pro se amplius usurpare, de terra ipsius Georgium Kornicz revocavit.*

²⁾ Tem prostuje się myłka w rozdziale I, na str. 620, gdzie zamiast Boleslao jest imię Kazimiro we wszystkich rękopismach. B.

1349. coviensis apud regem falso accusatus per satellites ejus in die Lucae capitur et nocte sequenti in flumine Wyslae submergitur innocens sine causa. Heu deinceps tota prosperitas ab ipso rege discessit, qui prius contra hostes feliciter triumphabat, quod deinceps duces Litwanorum pluries ducatum Russiae ingredienti Wladimiriam et Lwow civitates, oppida, villas vastaverunt, redigentes in cinerem et favillam, castraque fortiora, scilicet Wladimiriam, Belz, Brestze et alia minora potenter ex toto expugnaverunt atque Lucoviensem¹⁾, Sandomiriensem, Radomiensem terras in magna parte vastantes, innumerabilem populum christianum in servitutem abduxerunt. Et quoties, proh dolor, Litvani cum Polonis in aliquod proelium particulare convenerunt, semper Poloni, deo permittente, vincebantur et post plurimas strages et vastationes dominus Kazimirus rex, videns se eisdem Litwanis resistere

non posse, quia cum ipso nunquam in proelium publicum convenire voluerunt, sed tanquam lupi rapaces terras suas furtive vastantes, raptis praedis fugiebant, cum ipsis Litwanis taliter concordavit, quod dimissa eis civitate et terra Vladimiriensi, sibi terram Lamburgensem cum omnibus castris oppidis et villis jure domini reservavit.

Tandem tam magni sceleris dictus rex multum dolens ac poenitens, ad romanam curiam nuncios misit et absolutionem sibi impetravit, poenitentiamque sibi injunctam humiliter complevit. Et quum inter omnes reges magnificus habebatur, volens regni sui gloriam ostendere, anno domini MCCCLXIII convivium maximum in civitate Cracoviensi fecit, cui quidem convivio Karolus Romanorum imperator et rex Bohemiae cum suis principibus, rex Ungariae cum suis principibus, rex Cypriensis, rex Daciae²⁾, omnes principes Poloniae diversarumque ter-

Przedz. 1, wiersz 2 Lucae» Lucie II, III. — 4 causa» dampnatus» dodaje VII. — Heu» Ideo VII. — 8 Wladimiriam» Wladimiriecz VIII. — 11 Belz» Belsz VIII a przedtem ma Byecz; Byetz zamiast Byelz ma Som.; Beycz I i niektóre inne. — 12 alia» plurimia dodaje II. — 13 Lucoviensem tak I; Luthoniensem II, VIII; Luthomensem inne. — Sandomiriensem» et dodaje II. — 16 abduxerunt» propriam destruxerunt I-III. — quoties» quotiescumque II, III. — proh dolor» niema II, III — 18 semper» totiens VII. — 20 et» in II, III. — 21 eisdem Litwanis» per eosdem Litwanos I-IV. — *Przedz. II, wiersz 1* non» valere dodaje VI. — 6 cis» ipsis IV; niema II, III. — 8 reservavit» Tu II dodaje nadpis osobny: De penitentia Casimiri et de ejus magnifico convivio. — 11 misit et» mittens I-IV. — 12 sibi» niema I, II, IV. — 13 quum» quoniam II. — 16 Cracoviensi» Cracov II. — 17 cui» quo II, III; cujus IV. — Romanorum» romanus II. — 19 principibus» ducibus III, IV, VII, VIII. — rex... principibus» niema II. — 20 Cypriensis» Cyprie IV; Capriensis III; Cypri VII; Cypriicii VIII.

¹⁾ Tak zwany później powiat łukowski w północnej stronie wojew. lubelskiego. ²⁾ Tak nazwano tu Danię, był to bowiem król duński Zygmunt.

rarum milites interfuerunt. Huic convivio quanta laetitia, magnificentia, gloria et habundantia fuit, describi non potest, nisi quia dabatur omnibus plus quam volebant.

5 Hi igitur reges et principes promittentes ac firmantes inter se mutuam amicitiam et a Kazimiro rege Poloniae donis regalibus multum pretiosis remunerati ad propria redierunt.

10 Anno autem MCCCLXVI Kazimirus rex congregata exercitus sui multitudine Rusiam potenter intravit, cujus servitio dux Georgius de Belz se subdidit sub fraude, ut postea patuit manifeste. Rex autem ter-
15 ram Wladimiriensem, quam Lubardus tenebat, cum omnibus castris terrae ejusdem potenter acquirens, duci Alexandro filiastr¹⁾

Olgerdi et Keystutonis, fidelissimo principi totam dedit, praeter castrum Chelm, quod dedit duci Georgio. Idem autem dux Alexander usque ad mortem regis tenuit, fideliter sibi serviendo.

Anno domini MCCCLXVIII Keystud dux Litwanorum cum aliis suis Litwanis depraedatus est Poltowsk²⁾, castrum ibidem cum multis hominibus exussit, quos captivare non valuit, et homines in perpetuam captivitatem abduxit.

4. De morte regis Kazimiri Poloniae.

Igitur anno domini MCCCLXX, mensis Septembris die octava, quae fuit dies nativitatis beatae virginis Mariae, Kazimiro rege illustrissimo jam pluries nominato in curia Przedborz³⁾ per ipsum oppido et curia de novo

1368.

1370.
września
8.

Przedz. 1, wiersz 3 fuit» fuerit II-IV. — 6 et» niema I, II, IV, VI. — a» niema VIII. — 10 autem» domini dodaje VIII. — Kazimirus» Karolus IV. — 12 potenter» invasit et dodaje IV. — servitio» tak VI; servituti inne. — 14 patuit» patebit VIII. — 16 terrae ejusdem» niema II. — 17 filiastr» filio rękopp. — Przedz. II, wiersz 1 Olgerdi» Holgerti IV, VII, VIII; Holgerii VI. — Keystutonis» Kyeystutonis IV; Kerstutonis II, III, VII, VIII. — 2 Chelm» Chlem VI. — 5 serviendo» Tu kod. III ma osobny nadpis: De devastatione Poltowsk per Kerstud ducem. — 6 Anno domini» Item a. III. — MCCCLXVIII» MCCCLXXVIII maja III, VIII. — 8 Poltowsk» et dodaje III. — 12 Poloniae» Nota que sequitur in hec verba dodaje I. — 13 lgitur» niema II, III, VIII. — 14 dies» niema VI-VIII. — 15 Mariae» niema II, IX. — Kazimiro» carissimo II. — rege» niema II — 16 pluries nominato» niema IX. — Przedborz» Przedborz IV; Przetborz VI; Przetborz VII; Przetborz VIII; Przetgorz IX. — 17 oppido» opidum VII. — de novo» niema IV.

1) Alexander był synem Koryata, jednego z synów Gedyminowych a Olgerda i Kiejstuta synowcem. Sam tedy sens wskazuje, że pierwotnie było w texcie *filiastr*, które to słowo w skróceniu pisane zamieniono na *filio*, jak mają rękopisma dzisiejsze. 2) Półtusk, w woj. mazow. u ujścia Uzgierki w Narew. 3) Przedborz, w woj. sieradz. nad Pilicą. Autor mówi, iż miasteczko i mieszkanie dla siebie Kazimierz ozdobnie zbudował. Gdyby nie tak wyraźne oznaczenie, dziwnem zdawałoby się, iż król chory zamiast wprost na południe spuścić się do Krakowa, kazał się wieść przez całe województwo sandomierskie do Sandomierza i ztąd dopiero dążyć wzdłuż Wisły na Koprzywnicę, Nowe miasto, Osiek, Opatowiec do Krakowa; zdaje się więc, iż choroba jego wzmogła się dopiero od wyjazdu ze Sandomierza.

fundatis et pulcherrime ac sumptuose constructis residente et eadem die, prout consuetudinis suae fuerat, ad venationem cervorum ire volentem, cum jam currus suus regalis aptatus fuerat et ipse eundem ascendere voluisset, quidam ex suis fidelibus sibi suaserunt, ut illo die ad venationem ire postponeret, quorum suasioni consentiens, licet manere propositum habuisset, tamen quodam nequam homine de actu venandi, verius ut creditur, sibi modicum susurrante, consilium prudentum non advertens, currum conscendens ad nemus gratia venandi festine properavit; ubi in crastino cervum insequens, gradario labente de ipso cecidit, vulnus non modicum in tybia sinistra suscepit. Ex qua collisione mox eundem febris arripuit, quae tamen in brevi tempore ipsum dimisit. Sed quia intemperate cibis diversis et gulose, praecipue fructu novo

nucum tam avellanarum quam aliarum et boletorum¹⁾ contra prohibitionem medicorum suorum et praecipue balnei, quod sibi per magistrum Henricum de Colonia, medicum curiae suae, virum conscientiosissimum 5 in civitate Sandomiriensi prohibitum fuerat, vitare noluit, idcirco eodem die, quo de balneo exivit, gravissimam febrim, prout per praefatum magistrum Henricum praedictum fuerat, incurrit, et mane facto Cracoviam transiens et unum milliare a Sandomiria exiens, aquam frigidam calore nimis accensus fortiter bibit, post cujus sumptionem magis accensus, calore intenso torquebatur; sicque ad quoddam praedium domini 15 Grothonis militis, castellani Lublinensis, qui dominum regem praefatum cum sua curia invitaverat, deductus, ibidem quievit, gravissima febris illo die ipsum torquente, ita quod tam medicus, quam omnes curienses, ejus 20

Przedz. 1, *wiersz* 1 sumptuose» sumptuosissime *IV-VI*. — 3 suae» *niema II, VI, VIII, IX*. — 4 volentem» volente *II*. — cum» *tak II, III*; cujus *inne*. — suus» *niema IX*. — 5 aptatus» aptus *V-IX*. — ipse» ad *dodaje II, III*. — 7 ut» ab *dodaje VIII*. — 10 venandi» *tak V*; venationis *IX*; venere *VIII*; venereo *inne*. — 11 verius» *niema IV, V*. — ut creditur» *niema V*, — modicum» modice *II*. — 12 prudentum» prudentiam *IX*. — advertens» sibi suadente *dodaje IV*. — 13 nemus» venandum *IX*. — festine» festive *I, III-V, VII*. — 14 crastino» castra» *I*. — 17 collisione» lesione *IV, IX*. — 20 diversis» sumpsit *dodaje V*. — et gulose» g. e. *III*; et gulosa *VIII*; et g. et *II*. — *Przedz.* 11, *wiersz* 1 et boletorum» *tak II, V*; e. boletorum *I, III, VI*; e. boletorum *VII, IX*; e. buletorum *VIII*; *niema IV*. — 3 suorum et praecipue *niema V-IX* — 4 Colonia» Glogovia *IV*. — 6 Sandomiriensi» Sandomir *II*. — 7 de» *niema VIII, IX*. — 9 praefatum» *niema IV*. — praedictum» compertum *V*. — 10 fuerat» sibi prohibitum *dodaje IV*. — 12 exiens» existens *II-IV*. — frigidam» a *dodaje IX*. — 13 accensus» succensus *II, III* — 16 militis» *niema IX*; et *dodaje V*. — Lublinensis» Lubinensis *II* — 17 dominum» dictum *III, V-IX*. — regem» *niema IV*. — praefatum» dominum *IV*; *niema III, V-VII, IX*. — 18 gravissima» pena *dodaje IV-VI, VIII, IX*. — 19 febris» febris *V, VI, VIII, IX*. — 20 ejus» *niema IV, IX*.

¹⁾ smarze, z rodzaju grzybów.

de vita desperaverant omnino. Altera autem die, postquam febris medico consulente inflammationes suas mitigasset, curienses sui fidelissimi suae debilitati compatibles nimium, in quodam vehiculo usque ad monasterium Coprzywnicense fratrum Cisterciensium equorum more pedestres trahentes vehiculum, leviter ipsum deduxerunt, in quo monasterio per octo dies continuos jacens quievit, ubi deo et sancto Sigismundo votum vovit, ruinas templi Plocensis, in quo Sigismundi regis et martyris reliquiae honeste conservantur, volens reformare et vicariis quartas, ut puta cuilibet medium grossum quolibet die temporibus perpetuis ad honorem cunctipotentis et beatae virginis Mariae ac sancti Sigismundi regis assignare; post quod votum, prout me accersito, mane mihi et aliis audientibus retulit, statim se sensit alioqualiter a febre relevatum, mandans mihi,

ut ad Plocensem civitatem mitterem, ut ruinae ecclesiae conspicerentur, et vicariorum numerus sibi diceretur, quod mox, ut imperatum fuerat, adimplevi, virum nobilem dominum Johannem de Skrzin capellanum curiae regalis in praefato negotio celeriter destinando. Demum cum ad quoddam praedium suum, quod Ossek dicitur, deductus fuisset, et quidam medicus suus magister Matthaëus contra magistri Henrici et omnium nostrorum prohibitionem et voluntatem domino regi medonem bibere indulsit, a quo plus accensus recidivavit. Posthac tamen, dum ad Novam Civitatem pervenisset, ibi in curia sua solemnissime aedificata per medicos fuit clysterisatus et vires pulcherrime resumpserat, et sine juvamine curram conscendens in Opathowecz descendit. Ibi plurimis diebus commoratus multum bene convaluerat. Sed magistro Matthaëo medico prae-

Przedz. 1, *wiersz* 1 vita» ipsius *do*daje IV-VI, VIII, IX. — desperaverant» desperarent V, VI, VIII, IX. — 3 inflammationes» inflationes V-VIII. — sui» sibi IV-VI, VIII. — 6 Coprzywnicense» Coprzywnense II; Coprzywnica V-VIII; Pacziwnica IX. — fratrum Cisterciensium» niema IV.—7 vehiculum» niema IV-VI, VIII.—8 leviter» leniter II, III, VII.—in quo... volens» niema IV. — 9 continuos» niema VIII. — 11 quo» tak V; ad *do*daję inne. — 12 reliquiae... conservantur» tak V; predicti honorifice conservatur inne.—15 volens» vellus II, III.—15 cunctipotentis» omnipotentis IV.—16 ac» et II, V, VI, VIII, IX.—17 votum» niema IX.—18 mane» tak IV; inne nie mają — mihi et aliis nihil IX. — et aliis audientibus» niema IV. — 19 retulit» niema VI, VIII, IX. — *Przedz.* II, *wiersz* 1 mitterem» mittens IX. — ruinae» minime IX. — 3 diceretur» daretur IV. — mox» niema IV. — 4 nobilem» niema IX. — 5 dominum» niema V, VI, VIII. — Skrzin» Skrin IX. — 6 celeriter» elegetur IX. — 7 Demum» niema IX. — 8 Ossek» Osszek V, VI, VIII. — dicitur» deduceretur *do*daje IX. — 9 suus» niema VIII. — 11 nostrorum» tak V; iram VI; rectam II, III; niema IV, VII, IX. — 12 indulsit» indulsisset IV. — a» niema IV. — 13 Posthac» post hoc II-IV, VII. — 14 clysterisatus» gristerisatus VIII, IX; niema IV.—et vires... conscendens» pulcherrime reformatus et vires jam resumpsisset ascendens IV. — 18 Opathowecz» Opatowecz II, IV; Opathowecz IX. — 19 convaluerat» convaluit V. — 20 Matthaëo» tak II, III; VIII; Mathia I, V-VII, IX. — praefato» Henrico *do*daje IV.

1370.
paździ.
30.

fato instigante Cracoviam processit, in cuius itinere primo nocturno febris eundem arripuit, ex motu ut videbatur, quae fuit in antea non una sed triplex, nam patiebatur cottidianam, tertianam et quartanam, quae omnes satis leves videbantur. Sed cum simul una die concurrerunt, tunc ipsum nimium illo die affligebant, unde de die in diem, donec Cracoviam deductus fuerat, dolor non mitigabatur, sed augendo ipsum cruciabat. Penultima itaque die mensis Octobris Cracoviense castrum fuerat inductus, ubi prima die mensis Novembris per me, a medicis ante lectum suum stantibus, utrum in Cracovia jam esset inquiri fecit. Quos cum inquisivissem, utrum dominus rex in Cracovia esset, magister Matthaeus praefatus dixit: Numquid delirat, an amens factus sit, quod quaerit, utrum in Cracovia

sit rex; dixi ad eum: Scit quidem se esse in 1) medicamenta levia ordinantis, quae in via existentes habere nequistis. Nunc autem sibi videtur, quod nullam operam ad hoc datis. Qui magister Matthaeus quasi attonitus dixit, se velle cum suis sociis apponere meliorem diligentiam prout sciret; moxque per me ab eisdem fecit inquiri, utrum aliqua mortis signa in eo considerarent, quod sibi causa dei revelarent, ut saluti suae et 10 domui disponere posset. Qui sibi longam vitam more medicorum indicabant seu praedicabant vel praedixerunt. Ipse tamen de recuperanda sanitate dubius, tertia mensis praedicti, mane circa ortum solis testamen- 15 tum condidit, in quo tam ecclesiis quam pauperibus ac servitoribus multa bona ac haereditates legavit. Quorum quibusdam, videlicet Sbigneo, Predborio et Pacossio fra-

Przedz. I, wiersz 1 instigante» investigante IX. — processit» premiserat IV. — 3 motu» metu II-IV, VII, IX. — videbatur» sibi dodaje V. — in» niema II, V, VI, VIII, IX. — antea» niema VI; ante ea VIII. — 6 simul» niema II. — 7 concurrerunt» tak II, IV, VI, VIII; concreverunt I, III, V, VII, IX. — tunc» niema II, III. — 11 itaque» igitur II, III. — 12 Cracoviense . . . Novembris» niema IV. — 13 die» niema III, VII, IX — 15 Cracovia» dominus dodaje III. — 17 rex» jam II; niema VII, IX. — Matthaeus» Mathias I, III V, VII, IX. — 19 sit» est VIII. — Przedz. II, wiersz 2 medicamenta» medicamento VIII. — levia» lenia II; lenia parata IV. — ordinantis» tak I; ordinare inne. — 3 existentes» existens III; existenteque VII. — nequistis» nequisistis IV; nequivistis II, VII, IX; inquisivistis VIII; meminitis VI. — 4 ad hoc datis» addatis VIII. — 5 Qui» cui IV. — Matthaeus» Mathias V, VI. — 6 velle» nolle IV. — 7 prout» melius dodaje V. — 8 me» niema VI-IX. — 9 signa» essent dodaje V, VI, VIII. — considerarent» niema V, VI, VIII. — 11 disponere posset» provideret IV. — 12 indicabant» medicabant I. — seu» niema IV-IX. — praedicabant vel» niema VI, VIII. — 15 vel praedixerunt» niema IV. — 14 tertia die dodaje V, VI, VIII. — 19 Predborio» Przedborio IV; Przedboro V; Przechborio VI, IX.

1) Już Sommersberg uważał, iż tu jest jakaś przerwa w opowiadaniu; znajduje się ona we wszystkich rękopismach.

tribus dictis Sbigneoviczi opidum Włodzislaw¹⁾ dictum cum suis adjacentiis legavit. Item filiis naturalibus Nemerze et Boguczicze, Cutaw, Puznicz, Drugram et alias villas 5 legavit. Pasconi Slodzen, Netlan Metst'dam, Johanni castrum Medzigorze et advocatiam in Zawichost Sobotam et alias plures legavit. Jaskoni Zerawsky Podgagye et pluribus aliis multa legaverat. Quae postmodum 10 per dominum Lodvigum Hungariae et Poloniae regem et genitricem suam Elizabeth reginam, Kazimiri regis praedicti sororem germanam parte erant retractata. Item dilectae olim filiae suae Elizabeth, uxoris Bo-

guslai ducis Stetinensis et Caszsuborum domini filio, Kazimiro nomine, nepoti suo Dobrinensem, Cujaviensem, Syradiensem et Lanciensem ducatus cum castris Cruswiciensi, Bidgostiensi, Wielatow²⁾, Walcz³⁾ legavit. Item crucem auream pretiosissimam plus quam decem milia florenorum valentem ecclesiae Cracoviensi; brachium sancti Cosmae in ciborio solempni deaurato ecclesiae Posnaniensi, item quandam monstrantiam cum reliquiis quibusdam et bibliam dec oram ecclesiae Gneznensi legavit. Item duabus filiabus suis omnia ornamenta lectorum cortinas et velamenta bysso⁴⁾ purpura, gemmis pretiosis, margaritis

Przedz. I, wiersz 1 dictis dicti *rękkopp.*; domini *VI*. — Sbigneoviczi» Sbigneowicz *V*; Sbigneo videlicet *VIII*; niema *IV*. — Włodzislaw» Władzislaw *IV, V, VIII*; Władzislaw *Som.* — 2 dictum» niema *II, III, VII, IX*. — 5 Nemerze» Nyemerze *II, IV*; Nyemyerze *V, VII*; Nemyerze *VI*. — 4 Cutaw» Cantaw *V*; Cutno *IV*; Cutow *VIII*; Cataw *VI*. — Puznicz» Pirznicz *V, VIII*; Puznicze' *IX*. — Drugram» Drugiam *VI*. — 5 legavit» assignavit *VIII*. — Pasconi» tak *IV, V, VII, IX*; Pasconi *VIII*; Pastoni *I-III, VI*. — Netlan» Neclam *II*; Netlam *IV*; Nyetlay *V*, Nyethan *VII, IX*; Nyetlan *VIII*. — Metst'dam» tak *I*; met secundam *VII, VIII*; secundam *Som.* — 6 Medzigorze» Medzigocze *IV*; Myedzigorcze *VI, IX*; Medzyrzecz *VIII*. — 8 Jaskoni» tak *II, IV*; Jaschkoni *I*; Jasszkoni *VI*; Jassconi *V, VII-IX*. — Zerawsky» Zorawsky *VI*; Zorawsky *VII, IX*. — Podgagye» tak *V*; Podoczce *IV*; Podgoge *I-III, VI*; Podgagye *VII-IX*. — 9 legaverat» legavit *V*. — 10 Lodvigum... regem» niema *III*; Lodvigum *IV*. — 11 regem» in parte fuerant recitata *dodaje VI*; i. p. f. retractata *dodają V, VIII, IX*; f. retractata *dodaje VII*. — et» per Elizabeth *dodają V-VII, IX*. — suam Eliz. reginam» dicti regis *V-IX*. — 12 sororem» niema *IX*. — 13 germanam... retractata» niema *V-IX*. — parte» postea *IV*. — retractata» recepta *IV*. — 14 uxoris» uxori *II-IV, VII-IX*. — Boguslai» niema *II, VII*. — *Przedz. II, wiersz 1 ducis* niema *IX*. — Stetinensis» szcetinensis *V, VI*; szczecinensis *VIII*. — Caszsuborum» Kassuborum *IV-VI, VIII*. — domini» domino *III, V-IX*; domum *IV*. — 3 Cujaviensem» *próżne miejsce zostawione w I*; niema *II-IV*. — et... Cruswiciensi» niema *IX*. — 5 Bidgostiensi» Bidgostiensem. *VII*. — Wielatow» tak *popr. S*; Balutow *V-IX*; Balathew *I*; Balatow *II, III*; niema *IV*. — Walcz» Velcensi *I*; Welun *II, III*; niema *IV*; Wyelun *V*. — 11 et... decoram» tak *V, VI, VIII, IX*; inne nie mają. — 14 purpura» purpurea *I*.

¹⁾ Włodzislaw, w woj. sandom. na północ od Xiąża W. na gran. woj. krak. ²⁾ Wielatow, w woj. gniezn. ³⁾ W rozdziałach następnych mają *rękkopp.* wszystkie z małemi odmianami Walcz, jest to zapewne Walcz naczelne miasto powiatu waleckiego na gran. półn. woj. pozn.

⁴⁾ z cienkiego płótna.

et lapidibus pretiosis sumptuose praeparata, nec non scutellas¹⁾ de puro auro fabricatas multa millia marcarum argenti valentia donavit ac omnium vasorum argenteorum et poculorum²⁾ diversi generis medietatem, et residuam medietatem uxori suae Elizabeth Henrici ducis Glogoviae filiae similiter legavit. His itaque et aliis sic per ipsum decenter et legaliter dispositis, feria tertia proxima, quae fuit dies quinta mensis Novembris, mane circa ortum solis, multis viris nobilibus et ecclesiasticis praesentibus ad Christum feliciter emigravit. Aderat autem eo tempore illustris princeps Wladislaus dux Opoliae, ex filia sororis regis praefati natus, qui et ipse per memoratum regem Ungariae illustrem ad compatiendum infirmitati regiae fuerat destinatus. Post cuius obitum exequiis solemniter celebratis, feria quinta proxima, quae fuit dies septima mensis praedicti, in dextra parte chori ec-

clesiae Cracoviensis per fideles suos extitit tumultus, Jaroslao sanctae Gneznensis ecclesiae archiepiscopo, Floriano Cracoviensi, Petro Lubucensi episcopis tum praesentibus. Quantus enim clamor, quantus fletus, quanta vociferatio procerum et nobilium, praelatorum, canonicorum et ecclesiasticorum virorum atque popularium in sua depositione extitit, lingua humana non facile posset enarrare.

5. *De Lodvici regis Ungariae in Cracoviam adventu et ejus susceptione*

Anno igitur mense dieque praedictis Lodvico rege Ungariae praefato Cracoviam veniente primo proceres terrae et natu majores regni Poloniae in Sandecz et ultra occurrerunt, ipsum honorifice susceptum versus Cracoviam deduxerunt. Qui cum Cracoviam intraret, civitatenses Cracoviae cum vexillis purpureis extra civitatem ad montem Lassotae obviam venerunt, ordinaverunt

1370.
listopada
5.

listopada
7.

Przedz 1, wiersz 2 scutellas» tak II, IV, VIII; scultellas I, III, V, VII, IX. — 5 poculorum» tak II, III; poculium I, IV-VI. — 10 quinta» dies powtarza II. — 13 emigravit» migravit IV-VI, VIII. — 14 illustris» illustrissimus II. — 16 memoratum» dominum IV. — 18 cujus» ejus IV-IX. — Przedz. II, wiersz 2 Jaroslao» a J. II. — 9 extitit» extat II. — posset» explicare et doduje V, VI, VIII, IX. — enarrare» W rękop. IV następuje tu mylnie rozdział 11. — 11 De ... susceptione» De Lodvigo rege Ungariae Cracoviam adventu et susceptione Cracoviae I; De adv. Lod. regis Hung. in Cr. et ej. susc. sollempniter facta VIII. — 13 mense» tak IV; et m. inne. — dieque» tak III; et die IV; die ut est VIII. — praedictis» tak VII, IX; in p. inne. — 14 Ungariae» Hungarorum II, ten i IV piszą zawsze prawie Hungaria i Hungari, zamiast Ungaria, Ungari. — veniente» veniens VIII; niema IV. — 15 majores regni» niema III, V-IX. — 16 Poloniae» majores dodał tu III. — Sandecz» Szandecz I, II, VI, IX. — 17 ipsum» ipsumque II; et i. IV. — versus» niema II. — 18 deduxerunt» adduxerunt IX. — 19 civitatenses» civitates I; cives V-VIII; civit IX. — Cracovitae» Cracovienses I, V-VIII; Crac. IX. — 21 Lassotae» tak IV, VI, VIII; Lasszothae I; Lassothe II, III, V. — ordinaverunt» obviaverunt VI; obviaverat V, VII, IX.

1) czary. 2) klejnotów.

etenim quod communitas consulum vexillum, in quo arma civitatis et claves fuerunt designata et unaquaque mechanicorum in sua turma incedens sua vexilla signis propriis ac clavibus designata portabant, eaque omnes regi ad manus offerebant, sicque ipsum cum magno honore processionibus clari praecedentibus usque ad ecclesiam majorem castrum deduxerunt.

10 6. *Quare autem praedictus Lodvicus rex Ungariae et non aliquis dux Poloniae in regem fuerat assumptus.*

Temporibus igitur Karoli patris Lodvici regis praedicti Kazimirus illustrissimus rex 15 Poloniae, cupiens regnum suum Poloniae, quod tempore avorum suorum, utpote post expulsionem regis Wladislai patris sui fuerat per Cruciferos de domo Theutonica et marchiones Brandeburgenses et alios vicinos 20 principes occupatum, ad sui integritatem reducere, et ut hoc fortius et celerius sine suorum nimia fatiga et expositione damnorum ad finem posset perducere optatum,

cogitavit Karoli praefati, qui suam sororem in uxorem habuerat, auxilium postulare. Quod cum fecisset per solemnes nuncios ab eodem Karolo gentem armatam postulando, rex Karolus praefatus natione Gallicus et sapientissimus, Roperti regis Siciliae filiiaster, priusquam gentem armatam sibi in subsidium dare permetteret, requisivit, quid muneris aut praemii exinde sperare deberet. Rex Kazimirus suorum fidelium, ut credebat consilio circumventus, obtulit Karolo regi Ungariae praedicto, quod in casu ubi filium non haberet, jam duas filias ex uxore sua Litwana habens, filio suo primogenito Lodvico nomine regnum suum Poloniae veluti nepoti suo carissimo vellet assignare. Habebat enim Karolus rex memoratus protunc tres filios, Lodvicum, Andream et Stephanum, conceperatque in animo, quod Lodvicum in Polonia, Andream in Sicilia et Stephanum in Ungaria praeficeret in reges. Quod quasi fuit impletum, licet eventus non fuit bonus effectus. Nam ipso ordinante Johannam Si-

Przedz. I, wiersz 1 quod» et *V; niema VI, VIII*. — 2 arma» *tak IV, V; dama I; doma II, III; donia VI, VIII; dona VII, IX*. — 5 ac clavibus» et clenodiis *V, VI, VIII; niema VII, IX*. — omnes» *niema II*. — 6 sicque» *tak II, IV, VI, VIII; sic quod inne*. — 7 honore» h. et *VIII*. — 9 castrum» Cracoviensis *dodaje IV*. — 10 autem» *niema IV-IX*. — praedictus» praefatus *VI-VIII*. — 12 regem» Polonie *dodaje IX*. — assumptus» per majores Polonie *dod, V; sequitur dod. I*. — 16 avorum» annorum *I, VI-IX*. — utpote» et *II-IV; et nupte I*. — 21 reducere» deducere *VII*. — fortius et celerius» c. et facilis *VIII; et facilius V-VIII, IX*. — *Przedz. II, wiersz 5* praefatus» praefata *II*. — Gallicus» *niema IX*. — 6 Siciliae» Cilicie *zawsze ma IV; Silicie IX*. — 7 subsidium» auxilium *IX*. — 8 permetteret» promitteret *II, IX*. — quid» quot *I; quod II, III*. — 10 suorum fidelium» *niema V*. — 11 Ungariae» *niema IV-IX*. — 12 filium» consilium *III, V, VI, VIII, IX*. — 13 duas» ducis *III*. — 14 habens» *tak poprawi S; habentem I-III; jam habente IV, niema V, VI, VIII, IX*. — Lodvico» carissimo *L. V*. — 16 carissimo» legitimo *II, III; Kazimiro VII*. — 17 memoratus» praefatus *V IX*. — protunc» tunc *V-VIII*. — 18 filios» videlicet *dod. II*. — et» *niema II*. — 20 in» *niema V-IX*. — 23 effectus» assecutus *V*. — Johannam» Johannem *IV, VIII*.

ciliae regis Roperti filiam Andraeae filio suo fecit desponsare, quae ipsum tertio gradu consanguineitatis attingebat, quem Johanna uxor sua praefata turpiter jugulari ordinavit et per fenestram de cubiculo praecipitari permisit, et hoc de anno domini MCCCXLV. Stephanus vero unicam filiam de filia Lodvici ducis Bovariae Romanorum imperatoris sibi copulans migravit ad Christum, solo Lodvico remanente. Sicque Karolus spe promissae mercedis exharratus, supremis ipsius Kazimiri regis, videlicet Sbisconi praeposito et Spitconi castellano Cracoviensibus, quorum consilio Kazimirus rex protunc juvenis regebatur, donaria multa extulit, castra et possessiones concessit et singulis annis certa stipendia ministravit, ut regi Kazimiro suaderent, ne a coepto negotio desisteret, sed Lodvicum filium ipsius sibi in successorem regni deputaret. Et ut ad hoc fa-

ciendum facilius ipsum declinare possent, promittebat Karolus, quod filius suus Lodvicus omnia spectantia ad regnum Poloniae per quoscumque usurpata vel occupata, et praecipue Pomoraniam a Cruciferis vellet 5 recuperare et evincere propriis sumptibus et expensis. Rex autem Kazimirus tam suorum consiliariorum suasionibus, quam regis praefati et suae sororis promissionibus animum acclinans praefatum Lodvicum sibi in suc- 10 cessorem elegit atque constituit haeredem, certis pactionibus juramento et litteris praemunitis roboratis, in quibus pactis tres conditiones praecipue inter caeteras habebantur. Primo itaque promisit Lodvicus rex 15 Ungariae omnes metas seu terminos regni Poloniae (evincere) et praecipue Pomoraniam solus cum sua gente damnis et expensis propriis recuperare se astrinxit. Item si dominus rex Kazimirus Poloniae praelibatus 20

Przedz. 1, *wiersz* 1 filiam» filie I; suam *dodd.* I-III, V — Andraeae» Andream VIII; niema II, III. — filio suo» niema II, III, V-IX. — 3 Johanna» Johannem VIII. — 4 jugulari» jugulare IX; irregulari ut I-III. — 5 et per» de IX. — praecipitari» precipitatum IV. — 6 MCCCXLV» MXXXV *ma* II; *zas* MCCCXLV *ma* VI. — 7 de filia» niema IV-IX. — 8 Bovariae» Baronie IX. — imperatoris» niema IV-IX. — 9 sibi copulans» *tak* V-IX; sibi habens IV; niema I, II. — 11 exharratus»*tak* I; *exarratus* *inne*. — supremis» summis IX. — 12 Sbisconi» Sbiscone II; Sbischone V, IX. — 13 Spitconi» Spythkone II, V; Sbithecone IX. — castellano» castellanis VIII; capellano IX. — Cracoviensibus» Cracoviensi II. — 14 protunc juvenis» prout juvenis existens VI. — 15 extulit» obtulit IV, IX. — 18 ne» ut VII. — a coepto» accepto VII, VIII. — 19 ipsius» suum IV-VI, VIII. — 20 Et ut» Ut autem V-IX. — *Przedz.* II, *wiersz* 1 declinare possent» acclinare p. II, III; inclinare posset IV; inclinaret V-IX. — 4 usurpata vel» *tak* II; ut I; *disipata* v. III; *detenta* v. IV; fuerint V-IX. — 9 et» ut VII, IX; sororis» suasionibus *dodaje* IX; suasionibus et V-VIII. — promissionibus» niema IX. — 10 acclinans» acclinaret IV. — 11 atque» ac II. — 12 praemunitis» *tak* IV; *ptunit* I; *premunitis* II, III; niema V-IX. — 13 pactis» niema II. — 15 itaque» niema V-IX. — 16 omnes... Pomorani» niema II, III. — 18 solus» velle s. I, IV-IX. — cum» niema VII, IX. — 19 astrinxit» astruxit omnes metas seu terminos regni Poloniae *kładę tu dopiero* II, III. — 20 praelibatus» niema IV.

absque prole masculina decederet et dominus Lodvicus rex Ungariae sibi succederet regno in eodem nullum alienigenam ad officium capitaneatus praeficeret, sed tantum aliquem ex Polonis. Item nullas alias exactiones seu collectas imponeret, et quod iura, privilegia, libertates regnicolis inviolabiliter observaret ac injuste ablatas tam viris ecclesiasticis quam saecularibus redderet, nulla contrarietate ostensa; sibi quoque viceversa proceres et nobiles totius regni Poloniae et suis tantummodo filiis, quos si haberet, promiserunt (fidem), si et in quantum ipsis per eundem dominum promissa servarentur.

7. De his, quae ante coronationem domini regis Ungariae acciderant.

Nobili igitur Lodvico rege Ungariae saepedicto in Cracoviensi castro residente, altera die adventus sui Cracoviam venerabilis vir Janussius dictus Suchiwilk, decanus et cancellarius Cracoviensis, testamenti per do-

minum Kazimirum, felicis memoriae regem facti legitimus executor, omnia privilegia donationis per praefatum dominum Kazimirum regem Poloniae in sua ultima voluntate facta et de mandato magnifici principis domini Wladislai ducis Opoliae usque ad adventum ipsius domini regis Ungariae reservata, coram eodem domino rege produxit, requirens eundem, utrum ea juxta dispositionem sui avunculi distribuere deberet. Qui gratiose respondit, ea distribuere debere, et omnia per dominum Kazimirum regem legata et disposita mandans adimplere; mox tamen, quibusdam invidis et dolose ipsi domino regi dissuadentibus, mandavit eadem privilegia ad dominos archiepiscopum Gnezensem et Florianum Cracoviensem episcopum et ad nobiles regni, qui partim aderant reportari, eorum arbitrio et definitioni committens; ad quos dum tamen cum hujusmodi privilegiis pervenissemus, ipsi omnia

Przedz. 1, wiersz 1 absque» sine *V-IX*. — 3 in eodem» *niema IV*. — nullum» ullum *VI*. — officium» officia *II*. — 5 Item» quod *dad. III*. — alias» *tak II, III*; talias *I*; seu *dodd. V-IX*. — 6 seu collectas» *niema IV*; et c. *V-VIII*. — 7 privilegia» privilegium *I, V, VI, IX*; privilegiorum *VII*; et *dad. VI*. — 8 observaret» observari *V-IX*. — 9 redderet» *niema VI, VIII*. — 20 vir» dominus *dad. VI-IX*. — Suchiwilk» Suchiwylk *V*; Suchiwik *IV*; Schuchiwilk *VII*; Zachiwilk *IX*. — 21 cancellarius» canonicus *II*. — *Przedz. II, wiersz 2* executor» *niema IV*. — omnia» prefata *dad. IV, VI, VIII, IX*. — 3 donationis» donationes *VIII*. — 5 facta» *tak V*; facte *inne*. — et» *niema VI-IX*. — mandato» *niema II*. — 8 rege» *niema II*. — produxit» producit *IX*. — 9 requirens» inquirens *II*. — juxta» secundum *II*. — 10 distribuere deberet» observare vellet *IV*. — 11 distribuere» distribui *V-IX*; observari *IV*. — debere» deberet *VII*. — 12 Kazimirum» *niema IV*. — 13 mandans» mandat *VII*; mandato *IX*. — 14 invidis» invidiis *IV*. — ipsi» *niema VIII*. — 15 eadem» eisdem *VIII*. — 16 dominos» dominum *II*. — 17 episcopum» *niema II*. — 18 ad» *niema II*. — qui partim aderant» *niema IV*. — partim» *tak V-VIII*; partem *I*; eo tempore *II*; tempore *III*. — 19 reportari» reportatur *VII*; reportaturi» *IX*. — 20 tamen» *niema II, III*. — cum» causa *I, II, V, VII, IX*. — hujusmodi» cum *dad. V*.

approbantes distribuere jusserunt, praeter privilegia illustrissimo Kazimiro, nepoti domini regis Kazimiri jam defuncti super ducatibus Syradiensi castris et terris Lanciensi et Dobriniensi, Crusviciae, Bidgostiae, Wielatowo¹⁾, Walcz ac Nemerze et Johanni filiis felicis memoriae Kazimiri olim regis naturalibus super quibusdam castris et villis datis et assignatis; quae privilegia usque ad plenioram deliberationem jussa fuerant repraesentari. Et tandem convenientes ad domum domini Jaroslai archiepiscopi Gnezniensis, donationem duobus filiis naturalibus praedictis factam annihilare volentes, privilegia per camerarios Mscijonem Sandomiriensem et Johannem Cracoviensem praecidi mandarunt, quae tamen sic praecisa fuerunt et sunt reservata. In crastino autem mane archiepiscopo et episcopis ac nobilibus dignitate majoribus simul congre-

gatis, dominus Lodovicus rex praedictus suasti quorundam, felicitati aliorum invidentium, misit Wladislaum ducem Opoliae illustrem ad eosdem, inquirens, utrum dominus rex praemortuus, in morte sua, propinquis irrequisitis, aliquas terras, castra et villas ac alia legare potuisset, et quid juris esset sibi responderent. Et quamvis archiepiscopus et episcopi super hoc dabant nullum responsum et inter caeteros altercatio fieret, vel potuit vel non potuit, quibusdam assentibus et bene, quod testamentum morte testatoris confirmatur et ultima voluntas est ex debito implenda, tandem quidam prudentes exonerare se volentes dixerunt, quod judices hanc quaestionem decidere jure deberent. Tandem Pelka Zambr, judex Sandomiriensis, et Wilczko de Naborow, subjudex Cracoviensis, potius ad relatores, quam de jure polonico pronunciaverunt, neminem in

Przedz. 1, wiersz 1 distribuere» distribui *IV*. — 2 illustrissimo... nepoti» illustrissimi Kazimiri nepotis *V-IX*. — 3 Kazimiri» niema *IV*. — 4 Syradiensi» tak *II, IV, VIII*; syradiensis inne. — castris» tak *II*; castri inne. — 5 Crusviciae» Crusviciensi *IV*; et dod. *VIII*. — 6 Wielatowo» Wlothorio *I, II, IV*; Slotorie *III, V, VII, IX*. — Walcz» tak *IV*; Welcz *I III, V-VII, Wek II*; Welc *VIII*; Wyclez *IX*. — ac» de *Som*. — Nemerze» Nemertze *III*; Nyemerze *IV*, Nemerzs *VI*; niema *VIII*. — 7 filiis» niema *V*. — 10 jussa» misa *VI, VIII*. — 11 repraesentari» prenotari *II*; servari *IV*; presentari *V*. — 12 Jaroslai» Ja *I*; Janussii *II-IV*; Jacobi *V-IX* mylnie. — 13 filiis» niema *II* — 15 Mscijonem» Mszczyonem *III*; Mszczuyonem *IV*; Mszczwyonem» *V*; Msczionem *VI, VII*; Mszczyonem *VIII*; Myeszkonem *IX*. — 16 praecidi» tak *II*; precidere inne. — 20 dignitate» dignitatis *V-VII*. — *Frzedz. II, wiersz 7* quid» quod *VIII*. — 10 caeteros» c. dum *IV*. — 11 vel» tak *III, V*; modo *II*; et *I, IV, VI-IX*. — quibusdam» niema *III*. — 12 et bene» niema *III*. — morte» mente *III*. — 13 testatoris» niema *I*. — voluntas est» debitas *II, III*. — 14 debito» est dod. *II, III*. — implenda» impleta *V*. — 16 decidere» tak *VI, VIII*, duro *I, V*; diffinire *II, III*; derimere *IV*; diu *VII, IX*. — jure» niema *II, IV*. — deberent» tak *VI-IX*; dederunt *I*; debuerunt *II-IV*; deciderunt *V*. — 19 relatores» relationem *III-IX*. — 20 pronunciaverunt» niema *V-IX*.

¹⁾ Bielski Kron. pol. str. 238 wyd. pierw. ma Włotow.

morte a suis propinquis aliqua posse seu potuisse legare. Quam pronunciationem dominus rex relatu ducis praefati audiens, licet derisisset, tamen ratam habens, misit
 5 ducem eundem ad archiepiscopum et ad nobiles memoratos, petiit sibi litteras super ipsa pronunciatione fieri, ipsamque sigillis archiepiscopi et episcopi ac nobilium tum praesentium roborari. Quod archiepiscopus
 10 et caeteri nobiles audientes, aequaliter contristati, coeperunt interloqui, et interlocutione habita considerarunt, quod haec pronunciatio in praedictum Kazimiri ducis Stetinensis fieri debebat, dixeruntque pro
 15 nunciationem quoad terrigenas fecisse non autem quoad duces, cum jura ducalia quoad hoc essent eis penitus ignota. Sicque in eodem negotio sibimet, pro dolor, contrarii sunt inventi; nam primo pronunciarunt
 20 omnes donationes per dominum regem fuisse validas, et altera die, ut praemissum est, dixerunt, complacere cupientes, minime valuisse. Hujusmodi autem pronunciatione non obstante, omnes donationes, praeter-

quam filiis regis naturalibus factas, fuerunt sortitae effectum, et quod duci Kazimiro terrae Syradiensis et Lanciensi fuerunt abstractae, Dobrinensis autem ducatus, Bidgostia, Wyelatowo et Welcz civitates et castra fuerunt sibi per dominum regem Ungariae in dominium assignata. Et haec fuit prima variatio in novitate nobilissimi regis Lodvici, quod tamen invitum ut verius creditur fecisse. Nam quidam magnates et quasi primi in consilio regis mortui, parti Ungarorum multum faventes, aestimabant, ducem Kazimirum de terra Syradiensi, Lanciensi et Dobrinensi ac castris praenominatis in juvamine Karoli, generi sui, Romanorum imperatoris, ac Boguslai patris sui, ducis Stetinensis ad regni Poloniae gubernacula, tanquam haeres et successor legitimus avi sui, domini Kazimiri olim regis Poloniae posse pervenire, et hoc pertimescentes suaserunt domino regi Lodvico ut ipsum Kazimirum in terris Syradiensi, Lanciensi, in quibus alias ipsum Kazimirus ut suum filium adoptans conservare, et his majora

Przedz. I, *wiersz* 1 suis» s. posse II. — posse seu potuisse» *niema* II. — 2 legare» relegare V-IX. — 7 ipsa pronunciatione» ipsam pronunciationem II. — 9 archiepiscopus» episcopus *do-daje* V. — 13 Kazimiri» reg. *dodaje* I; et II — 14 Stetinensis» *próżne miejsce zostawił na to słowo* I. — debebat» debebatur II, III; debuit IV. — dixeruntque» dixerunt quod II. — 16 duces» ducem III, V-IX. — 17 eis» *niema* II. — 21 validas» invalidas IV. — 24 obstante» absente *mylnie* I. — *Przedz.* II, *wiersz* 1 naturalibus» *niema* II-IV. — 5 Wyelatowo» *tak* V; Belathowo I; Belatow II, III; Byelathowo IV; Welatowo VI, VII, IX; Welatow VIII. — Welcz» Bech I; Eclz II, III; Belliz IV; *niema* V-IX. — 8 novitate nobilissimi regis» nobilitate ejusdem r. V-VIII; nobilitate e. IX. — 9 quod» quam II-IX. — tamen» *niema* III, V. — ut» *tak* III; et II; *inne nie mają.* — verius» *variasse* VI-IX. — 13 terra» terris II-IV. — 15 juvamine» juniorem II. — 16 Boguslai» Bogufali II, IV. — 17 regni» regna II, III. — 20 pervenire» perveniss *rełkopp.* — 21 Lodvico» regi praenominato *dodaje sam tylko* I. — 22 Syradiensi» Sandomiri IX. — 23 alias» *tak* II-IV; al I; *niema* V-IX. — ipsum Kazimirus» *tak* III, V-VIII; Kazimirum I, II, IV, IX. — ut» in II, IV.

promiserat dare, nullatenus pateretur. Offerbat tamen sibi de consilio consiliariorum praedictorum loco Syradiae et Lanciciae ducatum, priusquam eisdem ducatus sibi assignavit, ducatum Gnewcoviensem, quem dux Kazimirus de consilio quorundam sibi ratione consilii junctorum recipere recusavit. Et hoc duplici de causa, primo ex eo, quia dominus rex ipsum circa easdem terras conservare, ut praemissum est, et plura addere promiserat, secundo, quia ducatus Gnewcoviensis naturalem dominum, videlicet Wladislaum ducem Album, Kazimiri filium, licet monachum ordinis sancti Benedicti, vivum haberet, quem ducatum Gnewcoviensem etiam dominus rex Kazimirus felicis memoriae alienare noluit ab eodem. Postremo tamen, cum dominus Lodvicus rex memoratus in regem Poloniae coronari deberet, voluit, ut Kazimirus juvenis antedictus de ducatu Dobrinensi, Bidgostiensi, Wyelatowo et Welcz contentaretur illa vice promittens sibi de aliis in posterum providere. Considerans vero Kazimirus aliter fa-

cere non posse, consensit, et in coronatione domini regis ducatum Dobrinensem cum castris praedictis in feodum a domino rege et a corona regni Poloniae suscepit.

8. De proditione castri Santhok ¹⁾.

Fama igitur mortem Kazimiri regis felicissimi ad circumvicinas provincias deferente, quidam miles Hasso de Huchtenhayn, Hassonis filius de Wedel, Ottonis marchionis Brandeburgensis, filii Lodvici quondam imperatoris Romanorum capitaneus seu advocatus, mox ut regem jam mortuum percipisset, quosdam tres Saxones in castro Santhociensi pecuniis et promissionibus attraxit, ut eorum juvamine castrum Santhocense posset obtinere. Qui Saxones videntes, quod castrenses in victualibus deficerent aliquantulum et paucitatem in eodem hominum conspicerent, qui inimicis resistere non possent, et praefectum castri Sandziwogium de Virh castellanum Bninensem non adesse, Hassoni, militi praefato per unum ex ipsis hoc significare curaverunt. Qui Hasso satis cum paucis hominibus dictum

Przedz. 1, *wiersz* 3 loco » tak poprawił S.; locorum *řekopp.* — ducatum » ducatum *řekopp.* — 4 assignavit » assignaverunt II; assignaverat III, IV. — 7 junctorum » tak II, III; innotorum I, IV-VI, VIII, IX; innotorum VII. — 9 quia » quod II. — 11 addere » niema VII, IX. — quia » quod II. — 22 Wyelatowo » Welatowo I, Wlatow II, III; Wolathow IV, VIII, IX. — Welcz » Welz III; Welecz IX. — 23 de aliis » niema VIII. — *Przedz.* II, *wiersz* 3 in feodum a » a III, V, VI, VIII; niema IX. — 5 proditione » perditione IV, IX. — 8 Hasso de Huchtenhayn » H. d. Huchtenchyn II; Basso d. Huschtenhaim VII, IX. — 9 Hassonis » Cassonis II. — Wedel » Bedel I. — 11 capitaneus » capitanei II. — 12 jam » niema II. — 13 Saxones » barones VII. — 15 Santhocense » Santhocensem I-III; Santhok IV-IX. — 18 paucitatem » pauciter II. — 21 Virh » Virs II, III; Wyrch IV; Virch V, IX; Wirh VI, VII; With VIII.

¹⁾ Santok, u ujścia Noteci do Warty.

castrum obsedit sine mora; cui castrenses et praecipue quidam Sandzivogius de Slessino juvenis pro posse resistebat, illis tribus exceptis, qui nullam operam in defensione dare videbantur. Et quamvis dominus Przechslaus de Goluchowo, palatinus Kaliensis, pro tunc capitaneus Poloniae ad defensionem castrum praedicti expeditionem proclamaverat, et omnis terra Poloniae jam pro-

5 cesserat, tamen quia morose procedebant, priusquam illuc pervenirent, castrum Hassoni praefato extitit praesentatum. Habebat enim capitaneus Poloniae praefatus litteras Hassonis praedicti et quorundam nobilium de

15 marchionatu Brandeburgensi, et ipse Hasso capitanei et aliorum nobilium Poloniae litteras viceversa, in quibus et per quas treuga pacis hinc inde fuerant firmatae, quibus durantibus per Hassonem quoad cas-

20 trum hujusmodi fuerant violatae. Itaque Poloni Saxones super violatione pacis monebant et Saxones castrum obtinent, ipsorum monita deridentes.

9. De perditione castrum Wladimiriensis in Russia.

25 Eodem vero tempore Keystuth dux Lituaniae de Troky validissimus Christiano-

rum impugnator, Olgerdi magni ducis Lituano-
 rum frater uterinus, ut comperit, quod Kazimirus rex Poloniae obiisset, cum Lubardo duce de Luczko nobilissimum castrum Wladimiriense circumvallantes obsederunt, quod castrum, antiquo castro ligneo in suo statu remanente, rex Kazimirus praefatus in monte alterius castrum regalis, in quo ecclesia cathedralis in honorem beatae virginis de coetis lateribus est fundata, de muro fortissimo infra duos annos non plenos, ante mortem suam aedificaverat, sed morte praeventus imperfectum dereliquit. Fuit tamen adeo fortificatum, quod homines in eo manentes hostibus impugnantibus bene resistere potuissent. Sed duce Alexandro filio Michaëlis alias Coriathi, filiastrum Olgerdi et ducum Lituaniae praedictorum, qui castra et terram Wladimiriensem rege Kazimiro commendata acceperat, in Cracovia existente, quidam Petrassius Thursky Lancicita, praefectus castrum praedicti metu ductus, nobilissimum castrum Wladimiriense praedictum, nulla plaga recepta nec aliquibus penuriis defectuosis depressus, Lituano-
 rum principibus praenominatis pudorese

*Przedz. I, wiersz 2 Slessino» Slezyno II; Slessino IV — 4 qui» tres dodaje II. — defensionem» defensionem II.—6 Goluchowo» tak V; Goluthowo inne. — 18 pacis» paucis dodaje VIII.—firmatae... fuerant» niema V-IX. — 19 quoad» tak II, III; ad inne. — 21 Saxones» niema IV. — 24 De .. Russia» niema IX. — perditionem» prodicione II. — in Russia» R. IV, Rusie III, V, VI, VIII. — 25 Keystuth» Kerstud II, VIII; Kyerstud III, IX. — *Przedz. II, wiersz 1 Olgerdi» Olerdi IX. — 4 Luczko» tak II, V; Ludczko I; Łuczko VI, VII; Luczko III, IV, VIII, IX. — 5 Wladimiriense» Wladimiriensem I; Wladimiriensem III; Wladimirz z malemi odmianami V-IX. — 6 quod» idem II. — 9 honorem» honore tekopp. — 11 fortissimo» firmissimo III. — 12 sed... dereliquit» niema V. — 17 filio» Mislio IX. — alias Coriathi» a. Colathi I-III, V-IX; niema IV, IX. — 21 Lancicita» Lancic, IX. — 24 recepta» accepta V-IX. — 25 penuriis» sumptuosis pecuniis IV,**

praesentavit. Litwanorum vero principes de antiquo castro quamvis ligneo contenti, castrum muratum de novo factum, muris suffossis, ad terram prostraverunt, lapidem super lapide minime relinquentes. In aedificatione autem hujus castris trecenti homines singulis diebus et multa juga boum et equorum, cimentum, lapides, lateres et ligna ducentium, fere per duos annos continuo laborabant, ut in aedificatione ejus plus quam tria milia marcarum regio de thesauro (impenderentur) et quarta die ante mortem suam (rex) sexcentas mareas per Wenceslaum de Thanczin, praesbiterum, qui praeerat operi demandaverat deportandas, qui priusquam de Cracovia cum pecunia recessisset, rex felix vitam terminavit. Quae pecunia in thesaurum regium iterum fuerat reportata.

10. De coronatione Lodvici regis Ungariae
in Cracovia.

1570. Post ingressum domini Lodvici regis Ungariae Cracoviam, volens idem rex coronari in regem Poloniae, reverendum in Christo patrem Jaroslaum dominum archiepiscopum Gneznensem cum instantia debita re-

quisivit, ut ipsum in regem Poloniae coronaret. Et quamvis praefatus dominus Jaroslaus archiepiscopus et quidam nobiles de Polonia, tanquam nuncii communitatis Poloniae Majoris dominum regem non in Cracoviensi sed in Gneznensi ecclesia coronandum esse dicebant, petentes ne in praedictum Poloniae Majoris alibi quam in Gneznensi ecclesia se permitteret coronari; tamen praefatus rex, ne ex mora dilationis aliqua nocumenta evenirent, petiit in Cracoviensi ecclesia diadema regium sibi imponi, promittens, quod in ecclesia Gneznensi regalibus insigniis decoratus vellet apparere; ibique insignia regalia, utputa coronam, sceptrum, globum et alia ad hanc pertinentia relinquere ecclesia in eadem; quod postea Gneznam veniens dissuadentibus Cracovitis minime adimplevit, sed inde festine recedens, Posnaniam, Lanciciam et 20 terram Syradiae, Cracoviam properavit, et ibi solum nocturnum faciens versus Ungariam festine processit, matre sua, domina Elizabeth, regina Ungariae, Cracoviae permanente. Proxima autem die dominica post 25 diem sancti Martini, quae fuit dies decima

Przedz. 1, wiersz 2 quamvis» *niema VII.* — contenti» *niema II.* — 4 suffossis» fossis *V-VIII.* — 9 ducentium» *niema V, VI, VIII, IX.* — continuo» continuos *III-VII, IX.* — 10 laborabant» *tak IV; inne nie majq.* — ut» et *III-VIII* — 11 regio» *niema II.* — 14 Thanczin» *Tanczia II, III; Tancin VII, IX.* — 15 demandaverat» *demandatas marcis IX.* — 18 in» *tak II, III; niema I; ad IV-IX.* — 20 De... Cracovia» *niema IX; in Cracovia» niema II; facta dodd. I, V.* — *Przedz. II, wiersz 2* Jaroslaus» *niema II.* — 5 nobiles» *milites II, III.* — 4 communitatis» *conventus II.* — 5 Cracoviensi» *Cracovia V-IX.* — 9 permitteret» *tak II, III; promitteret inne.* — 12 regium» *regni II, IX.* — 16 globum» *gladium III.* — et... pertinentia» *niema VII; vellet V, VI, VIII, IX.* — 17 eadem» *Gneznensi dodaje IV.* — 19 sed» *tamen dodaje IV.* — 21 Syradiae» *Syradiam et II, III.* — 22 solum» *iter Som.* — 24 permanente» *remanente IV.* — 26 diem» *festum II, IV-IX.*

mensis Novembris, Lodvicus rex praefatus per reverendissimos patres Jaroslaum archiepiscopum praedictum, Florianum Cracoviensem et Petrum Lubucensem episcopus in ecclesia Cracoviensi, paucibus nobilibus praesentibus, in regem Poloniae cum solemnitate decenti extitit coronatus, duobus tantum ducibus praesentibus, videlicet Ladislao Opoliensi et Kazimiro Stetnensi et Dobrinensi, quorum uterque quosdam ducatus seu dominia in coronatione ipsius in feudum ab ipso receperunt, Ladislaus videlicet Weluniensem, Boleslaviensem, Breznicensensem, Crzepice ¹⁾, Olstin ²⁾, Bobolice ³⁾ civitates et castra fortissima sibi per dominum Lodvicum regem praedictum tempore eodem data, cum suis districtibus; quae civitates et castra per Kazimirum regem felicitis memoriae fuerant constructa et sumptuose aedificata; Kazimirus vero ducatum Dobrinensem cum castris Bidgosza, Wyelatowo et Walcz. Haec autem infeodatio aliis Polonorum ducibus erat penitus inconsueta, nam omnes duces Poloniae consueverant sibi esse aequales, nec alter ab

altero quicquam dominii recognoscebat, sed unusquisque suo dominio gaudebat. Et hoc ideo, quia de una stirpe processerant, unde uno et eodem jure gaudebant seu gaudere volebant, donec per Johannem, Henrici comitis de Lueczborg, post hoc Romanorum imperatoris filium, regem Bohemiae, qui Johannes, tam ex donatione imperatoris, patris praedicti, quam per uxorem, filiam secundi Wenceslai regis Bohemiae unicam, regnum Bohemiae fuerat adeptus, quidam duces Slesiae plus muneribus et suasionibus falsis suorum ac promissionibus dolose circumventi, quam bellorum insultibus devicti, ab eodem Johanne rege Bohemiae ducatum Slesiae liberum ac dominia sua, quae nulli in aliquo astricta fuerant sed ipsi duces ipsam a nemine recognoscentes, libere possidebant, in feudum receperunt coronae Bohemicae, se et sua in obprobrium et confusionem regni Poloniae sponte submittentem. Haec autem scissio eisdem ducibus confusionem perpetuam generavit, ita quod quamdiu homagiales coronae Bohemorum existunt, nullus eorum in regem

Przedz. I, *wiersz* 3 praedictum» gneznensem *V-IX*. — 8 videlicet... Kazimiro» in regem Poloniae cum solemnitate decenti extitit coronatus *IV*. — 9 Opoliensi» Oppolie *II, III*. — 17 districtibus» fuerunt *dodaje IV*. — 19 constructa» destructa *V-IX*. — 20 Kazimirus» Kazimiro *II*. — 21 Bidgosza» Bidgostia *V-VII* — 22 Wyelatowo» *tak V-VII*; Wolot' ow *I-IV*; Wielatow *IX*; Welatowo *VIII*. — 24 inconsueta» inconsumata *VII, VIII*; consumata *IX*. — *Przedz.* II, *wiersz* 7 Bohemiae» *tak II*; Polonie *inne*. — 9 praedicti» per *dodaje II*. — per» post *V-VIII*; *niema IX*. — 10 regis» regni *II*. — 11 regnum Bohemiae» *niemu II*. — 14 quam» ac *V-VIII*. — 15 rege» duce *IV*; r. duce *I, II*. — 20 Bohemicae» Bohemie *II, IV, VIII*.

¹⁾ Bolesławiec, Brzeźnica i Krzepica w ziemi wieluńskiej, woj. sieradzkiem. ²⁾ Olstzyn, w woj. krak. pow. lelowskim blisko Częstochowy. ³⁾ Bobolice, w woj. krak. w okolicy Lelowa, dziś wieś.

Poloniae regno vacante propter hoc eligeretur, statimque duces praefati et eorum successores in mercede assidua veluti Bohemorum dominio subjecti et a successione regni Poloniae sunt penitus elongati.

11. De exequiis domino regi Kazimiro celebratis.

1370.
listopada
15.

Coronato autem domino Lodvico, rege Ungarorum praedicto, feria tertia proxima post hoc domino Kazimiro felicis memoriae regi antedicto exequiae per omnes ecclesias Cracoviae domino regi Lodvico episcopis, ducibus et nobilibus quamplurimis praesentibus fuerant celebratae. In quibus exequiis sic fuit ordinatum, nempe primo currus quatuor et in quolibet quatuor equi solemnes, et omnes tam aurigae quam equi et currus nigro panno erant cooperti et vestiti. Post hos sequebantur quadraginta milites armati in dextrariis pannis purpureis coopertis, undecim vexilla undecim ducatum, et duodecimum regni Poloniae singulis clipeis, signis seu armis singulorum ducatum insignita deferentes sequebantur.

Quos sequebatur miles regia veste deaurata indutus in ambulatore regio optimo, purpura cooperto, ipsius regis mortui personam repraesentans. Post hos ibant ceroferarii VI lumina accensa magna bini et bini processionaliter portantes, quae lumina duo quaelibet de uno lapide cerae facta fuere. Demum ibant religiosi et viri ecclesiastici omnes in urbe et suburbii existentes, feretrum, quod erat aureis ac sericeis pannis et aliis pretiosis per ecclesias ac loca religiosa distribuendis honoratum, praecedentes cum cantu lugubri. Demum dominus Lodvicius rex praedictus, archiepiscopus, episcopi, duces, barones et alia multitudo populi sexus utriusque sequebantur; inter quos et feretrum incedebant familiares regis defuncti plus quam quadringenti, omnes nigra veste induti, planctum et ululatum maximum facientes, et quaecunque ecclesiam cum feretro, videlicet: minorum, beatae virginis Mariae, fratrum praedicatorum intraverunt, ibi duae purpurae aureae et duae peciae panni brusselensis optimi diversi coloris XVI

Przedz. 1, *wiersz* 1 propter hoc eligeretur» p. h. eligeretur VIII; post h. eligeretur II; eligi potest IV. — 4 subjecti» tak V-IX; subacti inne. — 6 De... celebratis» niema IX. — regis niema III, VI, VII. — 9 Ungarorum» Ungarie II. IV. — 14 praesentibus» niema II. — 15 nempe» quod dodoje IV. — 18 et» quam etiam V-IX. — et vestiti» niema II. — 21 undecim» niema IV. — 22 Poloniae» Poloni II. — 24 insignita» insignia III, V, VI. — *Przedz.* II, *wiersz* 6 processionaliter» niema V-VII, IX. — portantes» deferentes V-IX. — 7 cerae facta» f. IX; cerofera IV. — 16 quos» niema II. — 17 et» cum IV. — feretrum» feretro IV — incedebant» niema II. — 18 quadringenti» quadraginta V; quadragenti VIII. — 24 brusselensis» bruyllensis IV. — optimi» tak II, III; opera I; niema IV-IX. — diversi... ac» niema IV.

1) *dextrarius*, koń prowadzony prawą ręką przed bojem.

ularum ac oblationes in pecuniis maximas et plura lumina offerebant; unus autem feretrum praecedens grossos pauperibus et quibusvis recipere volentibus largissime spar-
 5 gebat, ut via transeuntibus liberius pateret, et etiam, ut pro anima regis defuncti deum devotius exorarent. Portabant enim quidam saccos grossis repletos, quibus pelves ¹⁾ argenteae, quae per duos honestos ad hoc
 10 deputatos ferebantur, de iisdem grossis subito post evacuationem replebantur, de quibus pelvibus quilibet offerre nolens recipere potuit quantum volebat, sicque cum hujusmodi apparatu ac processionibus ad eccle-
 15 siam cathedralem usque pervenerunt, in qua ecclesia reverendus pater dominus Florianus episcopus Cracoviensis missam celebravit, infra quam missam infra scriptae oblationes factae fuerunt.

20 12. De oblationibus factis in exequiis regis praedicti.

Ordinatum itaque fuerat, quod circa omnia altaria, quae sunt in ecclesia Cracoviensi cathedrali stabant sacerdotes ad mis-
 25 sam aptati, ita, quod offerentes quotquot

erant, oblatione primo ad altare in quo episcopus celebrabat facta, debebant ad omnia altaria oblationes offerre; et quia propter pressuram nimiam multitudinis populi, qui ferventi desiderio exequiis regalibus devote intererat, altaria cum oblationibus non poterant circumire, ideo unus ex nobis, cui hoc pro tunc injunctum fuerat, pelvi argentea grossis repleta, clientulis regalibus ante et retro circumdatus et quibusdam ex ipsis sibi viam facientibus bina vice circumveniens, singulis praesbiteris missam celebrantibus, quantum in pelvi de grossis manu comprehendere poterat, offerebat. Idem quoque ad altare majus primo duas purpuras pretiosas et secundo duas pecias panni pretiosi obtulit, prout in aliis ecclesiis ut praemissum est offerebat. Subsequently vero regis mortui officiales unusquisque juxta ministerium suum, vasa, quibus ministrabat ad altare detulit offerendo, et primo camerarius Swanthoslaus et vice-thesaurarius pelves argenteas cum manutentiis ²⁾ et mensalibus ³⁾ ad altare processerunt. Deinde Przedborius dapifer cum subdapifero

Przedz. 1, wiersz 5 liberius» niema IV. — 8 saccos grossis» s. grossorum IV; grossos saccos VIII. — 10 ferebantur» deferebant VIII. — 12 pelvibus» niema II. — nolens» tak I; volens inne. — 17 missam... fuerunt» oblationes maxime fiebant IV. — 19 fuerunt» in hunc modum ut sequitur dodd. IV, VI-VIII. — 20 De... praedicti» niema IX; zaś IV cały ten rozdział opuścił. — 21 praedicti» Kazimiri VII — 24 cathedrali» niema II. — 25 aptati» adaptati V; apti IX. — quod» niema II. — Przedz 11, wiersz 1 oblatione» oblationem debebant V; o. dabant VI-IX. — 2 ficta» niema VI-IX — 3 offerre» quoque ferre II. — et» sed VI-VIII. — 4 populi» niema V. — 5 qui» que II-III. — desiderio» animo II. — 6 intererat» intererant VII. — 14 Idem» ideo ma V-VII, IX; zaś VIII od Idem... offerebat opuścił. — 16 pecias» pecies III; pocias VI. — 22 Swanthoslaus» Swantho I; Swantus II.

1) misy. 2) ręcznikami. 3) obrusami.

quatuor scutellas argenteas magnas, item pincerna cum subpincerna cantra et cuppas argenteas, item subcamerarius seu marscalcus, dextrarium ipsius domini regis meliorem, item subagazo militem armatum veste regali vestitum in ambulatore regio, domino regi magis dilecto et meliori, vexilliferis vexilla ferentibus et ipsum militem ipsius regis personam repraesentantem praecedentibus, ad altare obtulerunt. Post quorum oblationem, cum vexilla, ut moris est in talibus observari, frangerentur, tantus clamor lacrimosus, tantus ululatus et lamentum omnium hominum sexus utriusque in ecclesia Cracoviensi existentium, extitit, quod vix a fletu et lamento personae graves et infimae, senes et juvenes cessare valuerunt. Et non mirum, quod illam pacis tranquillitatem, quam in vita regis pacifici habere consueverant, per mortem ipsius ruptam esse formidabant. Illam quoque delectabilem allocutionem et oppressorum consolationem, quam ab ipso audiebant et recipere consueverant, ab aliquo alto consequi non sperabant. Illam etiam inevitabilem regni ruinam, quae post mortem incliti Przemislii regis Poloniae, avi sui, regno

acciderat, absque prole masculina defuncti, evenire metuebant. Et super omnia reformatio regni per eundem facta, et magna, quam gessit, humilitas, suos regnicolas ad lamentum nimium dolorose pertrahebant. ⁵ Nam inter caeteros pejores eventus istud evenire formidabant, ne priusquam de stirpe regum Poloniae rex in Polonia deo favente ordinaretur, alienigena in regem sublimatus, qui mores suae nationis sequi cupit, Polono- ¹⁰ rum mores et consuetudines immutare anhelabit, ignotos suos patriotas regnicolis praeponere contendet, sicque jura et libertates Polonorum ad nihilum redigere conabitur, ex quibus contra se odia et rixas ¹⁵ regnicolarum concitabit, hique, qui regno fuerant propinqui successores suis progenitoribus succedere conabuntur. Ex quibus et aliis recollectis excidium regni evenire procul dubio poterit, quod solus deus per sui ²⁰ clementiam avertere dignetur.

13. *De transitu Lodvici regis Ungariae et Poloniae in Poloniam Majorem.*

Exequiis igitur, sicut praemissum est solemniter celebratis, serenissimus princeps ²⁵ jam Poloniae, Ungariae et Dalmatiae etc. rex, versus Poloniam Majorem properavit

Przedz. 1, *wiersz* 1 scutellas» tak VIII; scutellas inne. — 2 et» generaliter *dodd.* V-IX. — 4 dextrarium ipsius» d. V-IX; dextram i. II. — 15 existentium» consistentium III. — 18 valuerunt» voluerunt I, IV-IX. — 19 pacifici» niema VI; paci VII, IX. — 20 consueverant» niema V-IX. — 26 ruinam» injuriam II. — *Przedz.* II, *wiersz* 2 evenire metuebant» evenisse m. VII; e, formidabant II, III. — 5 dolorose» niema VI, VIII. — pertrahebant» pertrahebat III; protrahabat II, IX. — 6 pejores» niema II, III. — 7 formidabant» formidabatur III. — 12 regnicolis» niema II. — 13 contendet» contendit V, VI, VIII. — 14 conabitur» conabatur V-IX. — 18 conabuntur» conabantur V, VI, VIII. — 21 dignetur» Amen *dodaje* II, III. — 22 De... Majorem» niema IX. — 23 Majorem» facto *dodaje* II, III, V, VI; f. post exequias VIII. — 26 jam» Lodvigus VIII.

cui Polonorum innumera multitudo in Kalis et ultra occurrens, ipsum honorifice suscepit, sibi veluti suo regi obedientiam debitam exhibendo, cum quibus Gneznam veniens duobus diebus moram fecit. Et quamvis in ecclesia Gneznensi regale solium aureis pannis ornatum fuisset adaptatum, ut ibi regalibus indumentis vestitus cum corona et scepro usui regio aptatis, prout alias ante coronationem suam in Cracovia conditionatum exstitit, apparens resideret, tamen suasu quorundam Cracovitarum facere obmisit, dicens: hoc in ludibrium suum fieri debere; et sic regnum Poloniae in nullo stabiliens ad propria, ut praemissum est remeavit. Hoc vero fiebat, quod Ungari sui per villas eundem sequentes, frangebant domos habitantium et res eorum violenter rapientes secum asportarunt, nulli autem pauperi, ad regem praedictum injuriam passo, Ungaris prohibentibus aditus patebat. In ipsiusque absentia dilecta genitricis sua, nomine Elizabeth, Hungariae regina, regnum Poloniae gubernante, pejora fiebant quam antea, quia nulla stabilitas seu constantia in ipso regno viguit seu viget ad praesens.

Nam cum ad matrem recursus haberetur, remisit ad filium et filius ad matrem viceversa, sicque nullus finis in negotiis nisi in sibi beneplacitis haberi potuit seu potest. Hoc enim primum inconstantiae principium demonstravit, quod omnes consiliarios principales, quorum consilio mediante Kazimirus rex felicissimus frater reginae praedictae jam defunctus, omnia regni negotia salubriter disponendo dirigebat, a se successive non sine festinatione alienabat, alios vero apud fratrem suum praedictum nullius reputationis in consilio habuit; in suos consiliarios assumendo; qui non ut communis regni exposecebat utilitas, sed prout eorum demerentiae poposecebat cupiditas, eidem consulebant; seniorum consiliariorum consiliis, quae dare honestissime consueverant atque dabant, in eorum absentia susurrando, impudicissime detrahebant. De quorum pravorum consilio tam officiales curiae regalis quam provinciarum capitanei saepissime cum gravissima terrogenarum jactura frequenter immutabantur.

14. De divisione thesauri regalis.

Postquam autem dominus Lodovicus rex Poloniae et Hungariae praefatus Majorem

Przedz. I, *wiersz* 8 vestitus» vestibus II, III; vestitum V-IX. — 9 usui» usu *rekopp.* — 13 — «hoc» *niema* II, III. — ludibrium» delubrium *rekopp.* — 16 quod» quia II. — 17 frangebant» *tak* VIII; sugebant I, VI; fugiebant II, IV; fugebat III; sugebat VII, IX. — 22 ipsiusque» ipsius quoque II — 26 seu»adhuc *dot.* VIII. — *Przedz.* II, *wiersz* 4 seu potest» *niema* IV; VIII. — 8 frater reginae praedictae» super regno predicto V-IX. — 11 sine» cum *tak* VI-VIII; *niema* IX. — vero» V-IX; fere I-IV. — 17 quae dare» qui dari III; que dari VII. — 19 in ... detrahebant» *niema* VIII. — impudicissime» pudicissime I; IV. — 23 frequenter» *niema* V-VII, IX. — immutabantur» *tak* II, III; mutabantur I, IV, VIII; imitabantur VI, VII, IX. — 24 De... regalis *niema* IX. — regalis» dicti Kazimiri felicitis memorie regis Polonie VI, VIII.

Poloniam, ut praemissum est, transiisset, illustris domina Elizabeth genitrix ipsius consensit et voluit, ut thesaurus regis Kazimiri bonae memoriae, fratris sui, inter Hedvigim, relictam regis praefati et suas natas Annam et Hedvigim juxta dispositionem et voluntatem ultimam regis memorati dividi deberet, qui thesaurus solum in vasis argenteis in tres partes fuit divisus, cesseruntque cuilibet ipsarum CCCXXXIII marcae cum dimidia argenti gravi ponderis praeter octo scutellas grandes de puro auro fabricatas et triginta sex cornua auro et argento miro modo decorata, nec non flasculis, lagunculis jaspidinibus, cristallinis, annulis et lapidibus pretiosis nec non cortenis purpureis, in quibus aquilae et alia arma regalia de gemmis seu margaritis ac auro et lapidibus pretiosis erant miro modo et sumptuose consuta, et caeteris xeniis et diversi generis jocalibus, quae divisa non fuerunt, sed pro duabus filiabus regis fuerunt reservata. Hunc igitur thesaurum duarum filiarum regis, qui omnibus inaeestimabilis videbatur, domina Eli-

zabeth regina cum duabus filiabus regis versus Ungariam secum abduxit, relictae fratris sui portionem superius expressam, et mille marcas grossorum latorum pro dote assignatas, tantummodo relinquendo, quae postmodum Ruperto, Wenceslai olim ducis Legnicensis filio matrimonialiter extitit copulata. 15. *De mutatione Przeczslai capitanei Poloniae Majoris.*

Ordinantibus itaque consiliariis superius dictis regina dominum Przeczslaum de Goluchowo ¹⁾ militem palatinum Kalisiensem, de capitaneatu Poloniae amovit, cujus tempore moneta quarlariorum optima, quam dominus Kazimirus rex tempore sui regiminis cudere jusserat, fuit immutata taliter, quod quatuor quadrantes, quorum duo grossum bohemicalem valebant, postmodum pro grosso bohemicali dari deberent. Ex qua immutatione multa damna nonnulli incurrerunt; quia qui decem grossos habebat post hoc quinque habebat. Nonnulli etiam quatuor quadrantes pro grosso ementes magna lucra reportaverunt, quadrantes eisdem cre-

*Przedz. I, wiersz 1 ut praemissum est niema V; u. p. IX. — 10 CCCXXXIII CCCXXXIV mają II, III. — 14 flasculis tak IV, VIII; flosculis inne. — lagunculis lannunculis II; laynunculis III, VIII; langunculis V. — jaspidinibus jaspinis I-IV, VI-IX. — 15 pretiosis erant miro modo et pretiose dod. VIII. — 17 seu margaritis niema IV. — 20 xeniis tak II; enxeniis V; enseniis VI; euxeniis I, III, IV, VIII; euxiniis VII, IX. — generis coloris II, III. — *Przedz. II, wiersz 4 marcas niema V. — latorum tak V; nie mają inne — 6 Ruperto Roperto V-IX. — Wenceslai Wenceslao VI, VIII. — 8 De... Majoris niema IX. — Przeczslai Przecz I; Prethslai V; Przetlslai VI-VIII. — 11 regina tak IV; pria I; patria II, III; niema V-IX. — Goluchowo tak V; Goluthow inne. — 12 militem capitaneum et dod. VIII. — palatinum Kalisiensem palatini kalisiensis II; p. V-IX. — 13 Poloniae majoris dod. IV. — 14 quarlariorum quadrantum V; quadratariorum VI; quadrantorum VIII; quadratanorum IX. — 17 quorum grossorum dod. IV. — grossum grossi II. — 19 deberent deberet V-VII, IX. — 21 habebat habebant II. — 22 quinque habebat q. habebant II; habuit V-IX**

¹⁾ Goluchow, w woj. i pow. kaliskiem blisko Kalisza samego.

mare facientes et exinde argentum purum
 reducentes. Huic etiam Preczslao, circa
 carnisprivium anno domini millesimo sep-
 tuagesimo primo amoto, nobilem virum Ot-
 5 tonem de Pilcza militem circumspectum ac
 liberalissimum ac potentem in capitaneum
 Poloniae surrogavit; quem aliqui nobiles de
 Polonia protunc in Cracovia circa dominam
 reginam existentes in capitaneum recipere
 10 dudum recusarunt, asserentes, ipsum tanquam
 non terrigenam eorum contra privilegia eorum
 eis praeponi non debere. Ipse vero aliquibus
 ex ipsis castra regalia in capitaneatu eodem
 consistentia dare gubernanda promisit; quod
 15 et fecit. Nam licet communitas Polonorum
 eundem Ottonem in suum capitaneum reci-
 pere renuisset, tamen reverendo patre do-
 mino Johanne episcopo Posnaniensi et sua
 parentela Dolywa et quibusdam aliis ipsum
 20 suscipientibus, ipsum postmodum in capita-
 neum susceperunt. Tempore autem ipsius
 Ottonis praedicti multi profugi et diversi in-
 surrexerunt, multasque rapinas et spolia in

regno commiserunt. Qui Otto capitaneus
 praedictus, considerans, quod sine juva-
 mine terrigenarum profugas et fures in ra-
 pinis et furticiniis compescere non pos-
 set, et terrigenae ad hoc, ut profugi com-
 pescerentur operam dare dissimulaverunt,
 ipse capitaneatu resignavit; cui domi-
 nus Sandzivogius de Szubino miles in ca-
 pitaneatum successit Poloniae et ipsum
 tenuit.

16. De tonitru facta, in ecclesiam Posnaniensem verso.

Anno itaque domini MCCCLXXI in do-
 minica, qua in ecclesia domino cantatur:
 Judica me, etc., vertex crucis dextrae turris
 ecclesiae Posnaniensis per tonitru fuit con-
 cussa et extremitas anguli ejusdem turris
 disrupta; quod foramina per testudinem
 capellae regalis impetu suo faciens imagines
 regis Przemislai et reginae in parietibus e-
 levatas et depictas concussit. Eodem quo-
 que anno et sequenti multae praedationes et
 spolia, nemine prohibente, in Polonia fiebant.

1371.
 marca
 31.

Przedz 1, wiersz 2 reducentes» educentes II-IV. — 4 primo amoto» sexto IV; p. II, V. — 7 de» in II, III. — 14 quod et fecit» niema IV. — 18 Johanne» tak V-IX; Jo. I-III; niema IV. — et» cum V-VII. — 22 insurrexerunt» in fruticibus erant V, VII, IX; i. furticibus e. VI; i. furticiniis e. VIII. — Przedz. II, wiersz 1 capitaneus» niema II, III. — 3 in» tak V-IX; de I-IV. — 5 compescerentur» ullam dod. VII; nullam V, VI, VIII, IX. — 6 dissimulaverunt» voluissent V-IX. — 7 ipse» postmodum dodd. III, V-IX. — 8 Szubino» Subino II-VII. — miles» niema III, V-IX. — 9 Poloniae... tenuit» tak III, V-IX; inne nie majq. — 11 De tonitru... verso» tak II, III; Nota: De pestilentia magna vide inferius I; podobnie też kilka innych. Nadpis kółezu II i III jako stosowniejszy tu zatrzymujemy. — 15 MCCCLXXI» MCCCLXXXI ma IX mylnie. — 14 domino» dei V-VIII. — 15 me etc.» tak III, V-IX; inne nie majq. — crucis» tak IV; inne nie majq. — 16 ecclesiae Posnaniensis» tak III-VIII; p. IX. — 18 quod» quaedam rękopp. — 19 impetu suo» impetum V-VII. — 20 Przemislai» Przemistonis VIII. — 21 Eodem quoque» Sicque e. rękopp. — 23 in Polonia» niema V-IX.

17. De pestilentia valde magna in Polonia.

Tam eisdem duobus annis, prout et in morte regis, in Polonia magna erat pestilentia; sed immediate anno sequenti de mense Septembri coepit esse major pestilentia in Polonia hominum et praecipue juvenum et mulierum, virorum ac virginum et duravit per annum usque ad mensem Septembrim, infra quod tempus multa millia, proh dolor! hominum decesserunt.

18. De Jaroslai archiepiscopi Gneznensis caecitate.

1372. Anno igitur domini millesimo trecentesimo
grudnia 19. septuagesimo secundo reverendus pater dominus Jaroslaus ecclesiae Gneznensis archiepiscopus, cum feria sexta proxima ante nativitatem Christi ego et alii in Zneyna
grudnia 20. scaecos lusimus et mane sabbato in vigilia Thomae apostoli ego Gneznam ad recipiendum quadraginta marcas grossorum, quas mihi mutuaverat, ipso adhuc clare vidente recessissem et ulterius Posnaniam misissem
grudnia 23. et expeditis quibusdam negotiis in vigilia vigiliae hora prandii Zneynam veni et ibi

cum a quibusdam audivissem eundem patrem excaecatam fuisse, non credidi, donec tamen eodem die de Zneyna venissem et ad eum cum aliis dominis, ut cum eo coenare facerem, intrassem. Ipse intelligens meum introitum et aliorum, dixit mihi: «archidiacone ecce nihil video». De cujus tam subita excaecatione sibi et plus ecclesiae et nobis omnibus compatiebamur. Postquam autem ex nimia senectute jam naturali calore in eo penitus deficiente caecus effectus fuisset, Nicolaus de Coszutow, consanguineus ejus, praepositus Gneznensis, per quosdam amicos dominum archiepiscopum induxit, ut sibi de sede archiepiscopali cederet. Qui tamen consentiens, procuratorium cedendi et litteras opportunas sibi dedit. Ille autem nec regis domini nec capituli Gneznensis consensu habito, se fortunae exponens, curiam romanam iter arripuit. Quod Janussius Paskonis cantor Gneznensis percipiens, aliquos dominos ex praelatis et canonicis Gneznensibus ad capitulum convocavit, cum quibus feria tertia proxima

Przedz. 1, *wiersz* 1 De... in Polonia» *nadpis ten w tem miejscu mi tylko II i III; inne kodezy daly go wyzej obejmujac nim rozdzial 16 i 17 razem.* — *vide magna» tak VII; m. I; niema II, III.* — 2 Tam» Tamen *rkopp.* — 3 regis» r. fuerat *rkopp.* — 6 et» *niema I, IV.* — 7 duravit» *tak II, III; fere dodd. inne.* — 8 per annum» *tak VIII; inne nie maj.* — 11 De... caecitate» De morte Jar. arch. ga *IV; niema Zubeego nulpis. IX.* — 14 secundo» *MCCCLXXVII ma IX.* — 15 Jaroslaus» *sancte matris dod. VIII* — 16 sexta» *niema II.* — 17 ego» *niema V-VII, IX; domini VIII.* — in Zneyna» i. Gnezna *IV, V; niema II, III.* — 22 recessissem» *recepissem IV-IX.* — 24 Zneynam» Gneznam *IV* — *Przedz.* II, *wiersz* 5 tamen... et» *niema IV.* — de» in *IX; niema V-VIII.* — Zneyna» Zneynam *V-VII.* — 4 ut... facerem» *niema IV.* — 6 introitum» *adventum V, VII, IX.* — mihi» *tak VIII; nie maj. inne.* — 7 archidiacone» *archidiacono IX.* — ecce» *ecclesie VI, VII.* — 12 Coszutow» *Coszutow II, III, VI, VII; Coszutow VIII, IX.* — 17 cedendi» *credendi III; niema IV.* — 19 Gneznensis» *niema III, V-IX.* — 20 iter» *niema VI, VII.* — 22 percipiens» *praecipiens V-VIII.*

post dominicam Laetare tractatu prae habito
 litteras capituli ad impediendum curiae ro-
 manae promotionem praepositi praedicti or-
 dinavit, quibus et procuratorio ipsius in
 5 persona scripto, octava die post hoc ad
 curiam romanam processit, ibique post festum
 paschae veniens, promotionem dieti
 praepositi totaliter impedivit, ubi nihilomi-
 nus per annum fere ambo permanserunt,
 10 sed tandem praeposito ad propria redeunte,
 cantor praefatus anno domini MCCCLXXXIII
 die mensis Augusti a peste igniaria, quae
 pro tunc aliquantulum vigeat in curia migra-
 vit ad Christum. Dominus vero Jaroslaus
 15 archiepiscopus praefatus, cum anno praedi-
 cto et antecedenti per quosdam Mazovitas
 et praecipue per Petrassium filium Cristini
 palatini Plocensis, de conniventia Semovithi
 ducis Mazoviae, ut dicebat, in districtu Lo-
 20 vicensi multas molestias, depraedationes et
 rapinas fuisset perpessus, nec ipsum domi-
 num ducem praecipue ad hoc flectere po-
 tuisset, ut suos terrigenas a rapinis hujus-
 modi compescere voluisset, ipse in tota
 25 terra Mazoviae generale posuit interdictum

donec dux et terrigenae anxii de hoc ni-
 mium sibi et ecclesiae suae Gneznensi quas-
 dam villas A et B ratione damnorum illa-
 torum, per ipsam ecclesiam possidendas
 perpetuo assignaverunt et sufficienter privi-
 legiis roborarunt. Post hoc, eodem anno
 praefatus pater archiepiscopo anhelans ce-
 dere, venerabili viro Janussio decretorum
 doctori, decano Cracoviensi et canonico
 Gneznensi condescendere decrevit. Decanus
 vero praedictus a domino Jaroslae archie-
 piscopo mandato cedendi recepto dominum
 Domarath militem et Jarandum canonicum
 Gneznensem cum procuratorio et litteris Un-
 gariae et Poloniae regis promotoriis ad do-
 minum Gregorium papam XI destinavit, qui
 illuc venientes nihil perfecerunt, et hoc i-
 deo, quia dominus rex Lodovicus voluntate
 mutata, litteras domino papae contrarias de-
 stinans, negotium impedivit, et etiam, quia
 consensum capituli Gneznensis non habebat.
 Quibus vacuis redeuntibus, memoratus
 dominus decanus iterum litteris domini re-
 gis ac reginae, ac Caroli imperatoris Ro-
 manorum et regis Bohemiae et capituli

Przedz. 1. *wiersz* 2 litteras... ad *niema IX*. — curiae romanae curiam romanam *II, III* —
 4 quibus» habitis *dod. V, VI, VIII*. — ipse in persona» personam ipso *IV*. — 5 ad *niema*
V-VIII. — 12 igniaria» inguinaria *III, VI-VIII*; igwinara *V*; iguinaria *IX*; *niema IV*. — 15
 aliquantulum» *niema IV*. — curia» romana *dod. IV*. — 17 per» *niema II*. — Cristini» Crispini
VIII; Castini *IX*. — 19 Lovicensi» Lancicensi *V-VII, IX*. — 25 ut... voluisset» *niema II,*
III. — *Przedz.* 11. *wiersz* 1 anxii... sibi *niema IV*. — 2 suae» *niema V-VII, IX*. — 5
 A et B» a, b, c, *IV*. — ratione» nomine *II*. — 6 Post» *niema V-IX*. — 7 archiepiscopo» de
 a *VIII*; de archiepiscopatu *V, VII, IX*. — 10 Gneznensi» de archiepiscopatu *dod. IV*. —
 11 archiepiscopo» episcopo *IX*. — 12 cedendi» credendi *II-IV*. — 15 canonicum»
 cracoviensem et *dodaje VIII*. — 16 Gregorium» *niema II, III*. — XI» *niema IV*. — 20 ne-
 gotium» *niema VIII*. — 24 ac reginae» Polonie *IV*. — 25 et regis» r. *II, III*.

1374. Gneznensis obtentis, anno domini MCCCLXXVIII
 slycznia 2. circa diem Epiphaniae ivit romanam curiam
 propria in persona. Cui dominus papa Gre-
 gorius praedictus, Gwillelmo cardinali fratre
 amitali papae praedicti, negotium promo-
 vente, de archiepiscopatu providit ipsumque
 in dominica «mi-ericordia domini» in ar-
 chiepiscopum consecrari mandavit. Qui post
 consecrationem suam statim domum ten-
 dens, de curia processit, et hoc propter
 pestilentiam, quae tunc in Avinionensi civi-
 tate magna erat, venitque ad civitatem Gnez-
 nensem feria tertia die mensis Julii, et in
 lipca 3. crastino dominica die missam celebravit.
 Cui reverendus pater episcopus Poznaniensis
 et multi alii nobiles interfuerunt, quo die
 et aliis diebus usque ad feriam quartam
 pluebat incessanter. Dominus autem Jaro-
 slaus olim archiepiscopus omnes redditus in
 Pomorania et castrum Opathow cum villis
 adjacentibus et decimas in districtu Kali-
 siensi reservabat pro sui sustentatione, quam
 reservationem sedes apostolica confirmavit,
 sibi de iisdem redditibus providendo Qui

postmodum ad monasterium Landense se
 transtulit, in quo monasterio, habitum cum
 sua familia non assumendo nec professio-
 nem faciendo, mansit fere per duos annos.

19. De duce Wladislao Albo. 5

Anno quoque MCCCLXXVIII ipsa die na-
 tivitatis Virginis, Wladislaus Albus dux Gnew-
 coviensis Gneznam secrete veniens, in domo
 Hankonis proconsulis, incognitus tamen hos-
 pitatus mansit, et facto prandio, postquam 10
 per hospitem fuisset cognitus et uno acci-
 pitre remuneratus, statim recessit, et in
 crastino Wladislaviam veniens, solummet
 quartus castrum, nullo prohibente, intravit
 et civibus convocatis ab iisdem fidelitatis 15
 homagium recepit, positaque in castro eu-
 stodia max Gnewcoviam properavit. Quo
 castro similiter obtento, ivit ulterius ad quan-
 dam villam Romlikonis, eundem Romliko-
 nem praefectum castris Zlothoriae captivavit, 20
 artans eundem, ut sibi castrum Zlothoriae
 praesentaret. Et cum ad castrum Zlothoriam
 pervenissent, castrenses, qui ibidem mane-
 bant, ducem videntes et considerantes, quod

Przedz. 1, wiersz 5 Gregorius» *niema IV.* — 4 Gwillelmo» *tak III, V;* Gilhelo *I;* Gilhlo *II;*
 Gilhmo *IV;* Gilhelino *VI, IX;* Wilhelmo *VIII.* — fratre» fratri *II, III.* — 5 praedicti» pre-
 dicto *II, III.* — promovente» proponente *II.* — 8 consecrar. mandavit» consecravit *VIII.* —
 9 statim domum tendens» *niema IV.* — 10 processit» recessit *IV.* — ho.» ideo scilicet *dot.*
VIII. — 11 Avinionensi» Avinione *II.* — 13 feria» *niema IV.* — 15 Poznaniensis» *Johannes*
dot. IV. — 20 Pomorania» *tak V;* pomoraniensi terra *IV;* diocesi posnaniensi *VIII.* — castrum»
 castris *V-VII.* — 21 decimas» decimis *V.* — 22 quam» quarum *V-IX.* — *Przedz. II, wiersz 1*
se ... habitum» niema IX. — 4 faciendo» *niema III, V-IX.* — 5 Wladislao Albo» *tak VIII;*
inne przekładają i dodają: quomodo subito castra obtinuit videlicet Wladislaviam, Gnewcoviam,
 Zlotoriam et Sarben. — 6 quoque» tamen *II, III.* — MCCCLXXVIII» MCCCLXXXIII *ma VIII.* —
 7 Albus» *niema IV.* — 15 Wladislaviam» Juniwladislaviam *VIII.* — 17 Gnewcoviam» in *G.*
VI-VIII. — 19 Romlikonis» Remlikonis *VI;* Remlekonis *VIII;* Rebkonis *IX.* — 20 Zlothoriae»
 Slotoria *piszą zaw sze IV-VI.* — 22 Zlothoriam» Zlothorie *II.*

praefectum eorum, sibi nisi castrum praesentaretur, decollare nitebatur, castrum sibi subito praesentarunt. Sicque eadem die dux memoratus Wladislaviam, Gnewcoviam et Zlothoriam obtinuit sine armis; et in crastino mane, quae fuit dies sabbati, congregatione aliquali cum Wladislaviensibus et Gnewcoviensibus facta ad castrum Sarley¹⁾ inexpugnabile festine accessit. Cui castrenses eadem die aequaliter resistentes, mane autem facto, dominica die sibi castrum assignarunt; sicque feria sexta sabbato et dominica die Wladislaviam, Gnewcoviam, Zlothoriam et Sarley civitates et castra sine omni laesione suorum obtinuit reverenter, praeter unum solum, nomine Thwoch, qui ducem praecedens castrum Sarley intrare voluit, quem castrenses ibidem in valva castris occiderunt. Cum autem Sandzivogius de Szubyno Poloniae et dictorum castrorum et civitatum capitaneus percepisset, ingemuit, et anxius nimium de tam turpi perditione castrorum

nobilium consilio usus suorum, misit nuncios et convocavit exercitum satis grandem et Wladislaviam civitatem primo obsedit, mandatumque fuit per dominum Lodvicum regem Ungariae et Poloniae omnibus nobilibus tam Poloniae quam Cujaviae et aliarum terrarum regnicolis, ut praefato Sandzivogio, quoad expugnationem castrorum praedictorum praeberent auxilia opportuna sub privatione honoris et bonorum; quorum plures Cujaviae, qui jam praefato domino duci adhaeserant decretum et mandatum regis audientes, ab eo se subtraxerunt. Quod cernens dux memoratus et potentiae regiae resistere non valens et etiam per quosdam aequaliter circumventus, cogitavit se gratiae domini regis committere, quod et fecit. Nam postquam Wladislavienses per exercitum domini regis fuissent afflicti nimium et juvenem nullum a duce sperabant consequi, se domini regis gratiae commiserunt, ad manus domini Sandzivogii fidem facientes. Post hoc,

*Przedz. I, wiersz 1 praesentaretur» presentarent II; presentaret III. — 6 mane» tak V-IX; marie I-IV myl nie. — quae fuit dies... intrare voluit» niema VII — 7 cum» niema V. — et Gnewcoviensibus» niema V. — 8 ad» niema II. — Sarley» Sarben piszq zawsze II-IV, IX. — 9 festine» festinus II, IV; festinans III; niemaja V, VI, VIII, IX. — 16 Thwoch» Twoth II, V; Troch IX. — qui ducem... voluit» niema III; qui... occiderunt» niema IV. — *Przedz. II, wiersz 1 suorum» niema IV. — 4 per... Poloniae» niema II. — 5 regem Ungariae et» tak IV-VII, IX; U. e VIII; r. e. I, III; r. U. V. — 8 expugnationem» tak II; IV; expeditionem I, III, V-IX. — 10 plures» tak II-IV; populus I; plus V-IX. — 11 duci» Albo dodd. II, III, V-IX. — 12 regis» sui dodd. V-IX. — 18 Wladislavienses» Wladislavia IV-IX. — 19 fuissent affecti, fuisset afflicta IV, VI-IX; od fuiss. nt aż do regis niema V. — 22 Post hoc» dum dodd I, III, V, IX; dux II; niema IV.**

¹⁾ Szarley w województwie brzesko-kujawskim, dziś wieś w pow. inowrocławskim nad jeziorem tegoż nazwiska.

Wladislaus dux saepe dictus per quosdam circumventus, licet in castro Sarley et Zlothoria homines et expensas sufficientes jam habuisset, qui per annum et ultra adversariis bene resistere potuissent, dicta castra fere inexpugnabilia praefato Sandzivogio ad gratiam domini regis cum omni apparatu praesentavit. Qui cum a domino rege nullam gratiam reportasset, magna paupertate gravatus, fere per annum in castro Drdzen moram traxit. Anno domini MCCCLXXV item in crastino beate Virginis Mariae, castrum Zlothoriam per quosdam exploratores cepit, in quo exploratores praedicti nobilem virum Cristinum de Skrzipowo militem, praefectum castri praedicti in lecto dormientem captivarunt et duci Wladislao praesentarunt. Dux vero praedictus praefatum Cristinum jam grandaevae aetatis militem, in odium domini Sandzivogii, cujus sororem praedictus miles habuit in uxorem, in vincula conjecit, ipsum in arctissimo carcere recludendo, donec pro quingentis sexagenis ab eodem duce se redemit. Et quamvis praedictus miles Cristinus Sandzivogii de Szubyno capitanei gener esset,

cum noluit eximere Sandzivogius praedictus, et hoc ideo, quia cum jam circa festum beati Jacobi apostoli de hoc rumor haberetur per Poloniam, quod unum ex castris Cujaviae et praecipue Zlothoria pro ipso duce Albo furtim capi diceretur, saepedictus Sandzivogius a Cristino castrum Zlothoriam petiit sibi reddi, timens ne per ipsius desidiam prout factum fuerat, perderetur Ipse autem Cristinus respondit, sibi hoc valde pudorosum, si in eo tempore, cum rumor esset de perditione castri, resignaret, certificans Sandzivogium praefatum et assecurans, se tam bene castrum praedictum sollicitè servare velle, quod de perditione ejus nullum timorem haberet. Sed exploratores ducis quosdam piscatores convenerunt, qui aliquot vascula vino repleta Cristino praefato nomine muneris detulerunt, et cum ipso in castro sedentes biberunt: cumque vasa fuissent exhausta, iterum versus Thorun pro alio vino miserunt, de quo Cristinus bene potatus, illa nocte fortius dormivit, donec exploratores per scalas castri muros transcendentés, ipsum et castrum, ut praemissum est ceperunt. Sicque Wladislaus

1575.
wizeshnia
8.

Przedz 1, wiersz 1 Wladislaus» Wladislaviensis *I, V-IX*; niema *IV* — per... in» niema *IV*. — 2 castro» castris *II, III, IX*; castra *IV* — Zlothoria» Slotoriam *IV*. — 3 homines... inexpugnabilia» inexpugnabilia, hominibus et armis bene fulta, qui adversariis per annum sistere potuissent *IV*. — 5 potuissent» tak *II*; potuisset *inne*. — 6 ad gratiam... apparatu» niema *IV* — 7 omni» niema *II, III*. — 11 MCCCLXXV, MCCCLXXXI *ma VIII*. — item» iterum *II-IV*. — 15 de Skrzipowo» tak *VI, VIII*; d. Skrzino *IV, V*; d. Skrzipowo *IX*; Skrzipo *II*. — 16 lecto» laco *VI, VII*. — 17 Wladislao» Wladislaviensi *III*. — 19 grandaevae» tak *V*; grande *inne*. — 22 arctissimo» altissimo *II, III*; artissimo *VII, IX*. — *Przedz 11, wiersz 1* cum noluit» e. voluit *IV*; cum v. *VIII*. — 6 Albo» niema *I-IV*. — 8 ne» tak *II, IV*; nie mają *inne*. — desidiam» desideria *IV*. — 9 fuerat» quod *dodd. V, VI, VIII*. — 11 cum rumor» e. timor *II, III*; r. *IV*. — 15 quod» tak *II, IV, VIII*; quam *inne* — de» in *IV*. — 19 nomine» tak *I*; ratione *inne* — 26 Wladislaus» Wladislaviensis *I, IV-IX*.

dux possessor castri est effectus, videlicet
 Zlothoriae. Ad quem multi vagi et inopes,
 fortes tamen et strenui corpore conflue-
 runt. Quidam tamen miles mox ut castrum
 5 praedictum per dictum ducem fuerat obten-
 tum, Ulricus de Osten nomine¹⁾, filius Bod-
 cze de Drdzen cum quibusdam Saxonibus
 praefato duci in subsidium venit. Hi qua-
 dam die Raczans, castrum episcopale acce-
 10 serunt et campanile ecclesiae ac stubam
 solemnem per dominum Sbiluthum episco-
 pum Wladislaviensem in foribus castri ae-
 dificatam ascendentes castrum fortiter coe-
 perunt impugnare; quibus viriliter castren-
 15 ses repugnantes, ipsos sine spe obtinendi
 castri Raczans, ad proprium castrum redire
 coegerunt. Sed post paucos dies Ulricus
 praefatus cum suis complicitibus Gnewcoviam
 veniens castrum ibidem impugnarunt. Cui
 20 licet Gervardus²⁾ de Slomovo cum suis

fortiter repugnasset, tamen civibus Gnewco-
 viensibus Ulrico juvamen praebentibus, cas-
 trum Gnewcoviense succenderunt. Gervar-
 dus vero met vigesimus quintus, inter quos
 fratrem et duos filios habebat, cum equis
 et armis ac aliis rebus, quas in castro se-
 cum habebat, in captivitatem Ulrici se de-
 derunt. Qui Gervardus cum filiis suis et a-
 liis commilitonibus per Sandzivogium prae-
 fatum a dūce Albo fuit magnis pecuniis red-
 emptus. Quo facto Ulricus posthoc ad man-
 datum fratrum suorum Dobrogostii et Ar-
 noldi ad propria cum triumpho remeavit.

20. De conflictu inter ducem Album et homi-
 nes domini regis commisso.

Eodem tempore, cum dominus Jasko
 Kmitha, miles strenuus et omni virtute re-
 pletus, capitaneus Syradiensis Juvenem Wla-
 dislaviam in subsidium domino Sandzivogio
 venisset, et currus cum suo thesauro ipsum

Przedz. I, wiersz 6 Osten» Oisten II; Ostren VIII. — filius... de Drdzen» f. Bołże d. D. II, III; niema IV. — 9 accesserunt» tak poprawił S.; accessit rękopp. — 11 Sbiluthum» Sbiluthonem VIII. — 15 ascendentes» ascendens II V, VI, VIII. — 15 obtinendi» obtentionis II, V; obtentione IV. — 16 ad... castrum» niema II. — 19 veniens» venientes II, III. — 20 Gervardus» tak VIII; Gervacius I, III, IX; Gernandus V; Gernacius IV, VI, VII. — Przedz. II, wiersz 1 repugnasset» impugnasset IV. — 4 quintus» niema II. — 9 commilitonibus» complicitibus V-IX. — 13 cum triumpho» tak IV; inne nie mają. — 16 Jasko» tak IV; Jaschko I; Jaszko II. — 17 Kmitha» Kmytha II. — 18 Juvenem» Juni ma zawsze VIII.

¹⁾ W dokumencie z r. 1372 pod l. 132 str. 237 tomu I Kodexu dyplom. Polski wyd. Helcla, Muczковского i Rzysszczewskiego wymienieni są trzej bracia: *Arnoldus, Ulricus et Bartoldus de Ost domini Dedzenses*. Będą to zapewne *Drdzenses*. W tymże dokumencie wymieniony jest i *Bernardus subvenator Posnaniensis heres de Slomovo*. Porówn. notę następną. ²⁾ We wszystkich kodexach imię tu położone zaczyna się głóską G., ale liczne odmianki znajdujące się w imieniu tak prostem po rękopismach, nasuwają domysł, czy nie będzie to raczej *Bernardus de Slomovo*, jak jest wypisany świadek na dyplomie z r. 1372 (*Cod. dipl. Pol. I p. 237. L. 132*), w którym występują także trzej bracia de Ost, Arnold, Bartold i Ulryk.

sequeretur, homines ducis Albi eundem thesaurum cum hominibus in via receperunt et duci ab ista parte Wyslae circa Gnewcoviam constituto praesentarunt. Qui dux in crastino congregatione suorum hominum et kmethonum de terra Gnewcoviensi facta, ad Juvenem Wladislaviam procedebat, sperans ipsam posse expugnare. Sed domino Jaschkone Kmitha praefato cum domino Barthossio de Weysemborg, milite, capitaneo Brestensi prope Gnewcoviam sibi occurrentibus, bellum inter ipsos fuit exortum, et tandem subito homines ducis fugam inierunt. Dux vero Albus per devia quaeque versus Naszlaviam seu Neszlaviam¹⁾ festinus cucurrit et equis dimissis met quartus navem intravit et ad aliam partem Wyslae cum detrimento suorum pervenit. Sui vero homines usque ad navigia Thorunensia investigati, aliqui occidebantur et aliqui capiebantur. Ob hoc tamen impugnare Cuyaviam non obmisit, sed suburbia Juvenis Wladislaviae et extremas portas civitatis ejusdem et multas villas in Cuyavia cremare fecit, magnas praedas et homines captos versus Zlothoriam deducendo. Ad cujus resistantiam tur-

ris Jaroslai in Sluszewo²⁾ per dominum Sandzivogium fuit fortificata et in ea et aliis locis homines armati repositi fuerunt, qui assidue cum hominibus ducis Albi disceptabant; tenuitque dux dominus Albus praefatus castrum Zlothoriae a praefato tempore usque ad festum Penthecostes, multa incendia etiam nocturno tempore, depraedationes et captivitates tam in Polonia quam in Cuyavia per suos homines committendo. Et tandem anno domini MCCCLXXVI strenui milites Sandzivogius de Szubino et Barthossius de Weysemborg ac Barthossius de Socolowo Cuyaviae capitaneus cum Polonis et Cuyavitis praefatum castrum obsederunt; quibus Kazimirus dux Dobrinensis et Stetinensis in subsidium veniens, dictum castrum cum machinis et instrumentis aliis fortiter impugnarunt. Dux vero praefatus in castro secum multos homines habebat, adversariis fortiter resistendo, ipsos per naves in fluvio Wyslae etiam nimium impugnando. Inter quos erant duo in castro, unus qui vocabatur Hanko, molendinator Brestensis multum subtilis in arte architectoria, et alter, qui castrum Zlothoria explorando ceperat

Przedz. I, *wiersz* 1 thesaurum» *niema VIII.* — 3 ab» ex *VI, VIII.* — 10 capitaneo Brestensi» capitanei brestensis *II.* — 15 cucurrit» incurrit *II.* — 16 met quartus» *niema IV.* — 18 homines» *niema II.* — 20 hoc» hec *II.* — 23 et» ut *II, III.* — *Przedz.* II, *wiersz* 2 et aliis» e in a. *III, IV.* — 4 assidue» quotidie *V, VI, VIII.* — Albi» *niema II-IV, VII-IX.* — 6 castrum Zlothoriae» c. Zlothoriam *II, III; Zlothoria IV.* — 12 de Szubino» *niema IV.* — 14 capitaneus» *tak II;* capitanei *inne.* — Polonis» *tak II IV;* Polonitis *inne.* — 18 machinis» *tak IV;* machina *inne.* — 22 etiam» *niema IV.* — 23 quos» *niema VIII.* — 26 ceperat» ceperunt *V-IX.*

¹⁾ Zapewne Nieszawa nad Wisłą, na wschód od Gniewkowa. ²⁾ Służewo w wojew. inowrocław. między Gniewkowem a Nieszawą w okolicy dziś jeszcze istnieje.

et duci praedicto praesentaverat; quorum primus in prima vice, quum dux castra ducatus Gnewcoviensis ceperat, fuit captus et super bonae fidei promisso dimissus. 5 Hunc ergo dominus dux per litteras monuit, ut juxta promissum se captivitati praesentaret. Qui cum litteras Barthossio capitaneo Brestensi ostendisset, requirendo, quid facere deberet; cui dominus Barthossius re-
 10 spondit, se nihil sibi consulere posse, ipsemet scire deberet, quid factururus esset; et tandem una noctium venientes homines ducis armati cum curru suo, ipsum de molendino ante Breszece receperunt et secum
 15 Zlothoriam adduxerunt, ad hoc, ut ipsis machinas et alia instrumenta pro castro necessaria praepararet.

21. *De interfectione Fredrici de Wedel in castro Zlothoriae.*

20 Obsidentibus itaque nobilibus castrum Zlothoriae praedictum Hanko molendinator Brestensis considerans ducem Album potentiae regiae resistere non posse, timensque ne molendinum propter hoc, quod in
 25 castro existens machinas et alia instrumenta exercitui regis in obsidione sui castri

posito obviantia praeparasset, reciperetur, domino Sandzivogio capitaneo Poloniae secrete intimavit, quod sibi claves, quas de quadam janua castri habebat, per quam cum hominibus intrans castrum possit obtinere, dare vellet. Dux vero cum suspectum eum haberet, captivari ipsum fecit; qui dum candelis accensis ligatum super mensam cremari jussisset, ipse eam proditionem, quam exercere cogitavit, publicavit. Dux vero generum praedicti Hankonis ex nomine ejusdem ad Sandzivogium destinavit, fecitque cum eodem tempus et horam sibi condicere, claves de hujusmodi janua praesentando. Sandzivogius itaque alacer effectus, hujusmodi negotium domino Barthossio noluit indicare, confidens, ut solus triumphum de receptione castri obtineret; elegitque viros nobiles ac strenuos, qui secum castrum intrare deberent. Et cum ad hujusmodi januam venissent, qui primi processerant intraverunt. Et cum viginti sex eorum intrassent, mox custodes castri per ducem ad hoc deputati cratham, quae super januam ad hoc dependebat, ad quam cratham duos lapides appendi jusserat, ut eo velotius

Przedz. I, wiersz 1 praesentaverat presentaverunt V, VI. — 2 quum» quando II, IV. — castra» castrum II. — 8 requirendo» inquirendo II, III. — 15 adduxerunt» deduxerunt II, IV. — hoc» hec II. — 18 Wedel» Wedeli VI-VIII. — 21 Zlothoriae» Zlothoriam II. — 24 hoc» niema IX; perdere dod. VI-VIII. — quod» niema IV. — 26 exercitui... reciperetur» contra exercitum nostrum amiteret IV. — castri» castro II, III. — *Przedz. II, wiersz 1 recipere-tur» tak II; inne nie majq.* — 2 secrete» niema VI-VIII. — 3 intimavit» intravit IX. — quod» niema II. — 4 castri» niema III. — per quam» niema IX. — 9 eam» vero VIII. — 10 cogitavit» tak V-IX; voluisset inne. — generum» generis VIII. — 16 domino» duci I, III, VI-IX; niema IV. — 17 indicare» revelare IV. — ut» quod V. — 23 ducem» niema II; castri dod. IX. — 26 jusserat» jusserunt IX.

descensum peteret, cadere dimiserunt, quae cadens nobilem virum Fredricum de Wedel, dominum de Usczye virilem et animosum oppressit, hi que qui castrum intraverant fortiter lapidibus jactabantur, donec se captivos duci praefato reddiderunt. Sicque Sandzivi- gius confusus ad stationes suas rediit, de perditione suorum nimis anxius existens. Mane autem facto totus exercitus movens se, castrum cum impetu adiit ipsumque per totam diem impugnare non cessavit, et tandem paucis ex utraque parte occisis et pluribus vulneratis ad stationes suas redierunt. Inter quos dux Kazimirus fortiter cum lapide fuit percussus, de qua laesione in brevi post hoc, ut verius creditur, vita functus decessit. Dux vero Albus Hankonem molendinatore[m] praefatum cum genero suo eadem die ante castrum jussit cremare, illis etiam, qui castrum sub Cristino praesentaverant, aequalem mercedem tribuendo. Post hujusmodi vero insultum, considerans dux praefatus, quod exercitus in obsidione sui vellet persistere, nam aequaliter in expen-

sis defecerat, ordinationem quandam cum capitaneis fecit, et Barthossio castrum praesentavit, gratiae domini regis se totaliter committendo. Et cum de castro exiret, petiit Barthossium praefatum, ut sibi cum hasta sua occurrere deberet; quod et fecit, nam praefatus dux cum hasta sua contra Barthossium et Barthossius contra ducem veloci cursu equorum agitates, alter alterum fortiter impetiit. Sed dux a Barthossio in brachio dextro satis grave vulnus accepit, et demum dux Albus ad Lodvicum regem Ungariae et Poloniae Ungariam properavit. Cui Barthossius cum fratre suo altero Barthossio expensas sufficientes in via ministrarunt; ubi inter caeteras cum domino rege altercationes terram suam Gnewcoviensem praefato domino regi pro X millibus florenorum vendidit, quandam abbatiam in Pannonia ordinis sancti Benedicti recipiens ab eodem, et ibi manet usque ad praesens. Post cujus recessum multi nobiles et milites in Cujavia, qui sibi adhaeserant capti ob hoc, et exactionati per capitaneos,

Przedz. I, wiersz 1 descensum... cadere» possent *IX*. — peteret» petent *II*; pateretur *V, VI, VIII*; pass *VII*. — 3 Usczye» tak *II, III*; Uscze *I, VIII*; Uscze *IV, VII, IX*. — animosum» cadere dodają bez potrzeby rękopp. — 5 jactabantur» percutiebantur *IV*. — 6 reddiderunt» tradiderunt *II*. — 9 movens se» m. *II, III*; niema *IV*. — 14 quos» niema *III*, — 15 fuit percussus» tak *IV*; f. projectus *III, VI-VIII*; proj. *I, IV, IX*; pr. est lesus *II*; pr. est *V*. — 16 ut... creditur» niema *II, III*; po ut dodd. *VI-IX* brevius et. — 17 Albus Hankonem» H. *I-III, VII*; niema *IV*. — 19 ante castrum» cum e. impugnaretur *V, VI, VIII*. — illis» illi *II, III, VII*. — 20 Cristino» crastino *I, VII, IX*. — 24 vellet» nollet *IV, V*; velle *VII, IX*. — *Przedz. II, wiersz 1* defecerat» tak *V*; deficeret inne. — 2 capitaneis» capit *V*; capitaneo *VI, VIII*. — 7 cum» niema *II*. — 11 accepit» tak *II, III*; recepit inne. — 12 et» niema *II, III*. — 14 altero» niema *V-IX*. — 13 in via» niema *IV*. — 21 ab eodem» tak *II, III*; inne nie mają. — et» tak *IV*; inne nie mają. — 24 et» tak *II, IV*, inne nie mają.

diuturnae subjacent paupertati, nec aliquod subsidium seu relevamen a praedicto duce fuerant consecuti, et merito, juxta dictum propheticum: «nolite confidere in principibus, in quibus non est salus¹⁾».

22. *De origine ducis hujus Albi Wladislai.*

Wladislaus dux Albus fuit filius Kazimiri filii Zemomisli ducis Cuyaviae, Lanciciae, Syradiae et Dobrinensis. Iste Zemomisl, dux Gnewcoviensis, habuit tres filios: Przemislium, Lestkonem et Kazimirum, quibus ducatum Gnewcoviensem inter se dividentibus post mortem patris, Przemislio cessit Bidgostia, Lestconi Juvenis Wladislavia, Kazimiro Gnewcovia cum castellaniam in Slonsk. Przemislius et Lestko sine prole decesserunt; Kazimirus vero licet plures filios habuisset et filias, unus tamen Wladislaus dux praedictus et una filia, quae per dominam Elizabetham reginam Ungariae, amitam suam cuidam duci de Bosna data fuit in uxorem, remanserunt. Iste itaque dux Wladislaus,

dux Gnewcoviensis, tantummodo filiam Alberti ducis de Strzeleze unicam duxit in uxorem, quae sine prole ad Christum migravit. Priusquam autem uxor sua decessisset, Kazimirus rex Poloniae illustris filius Wladislai, qui Wladislaus Zemomisli frater erat uterinus, duci Wladislao Albo Juvenem Wladislaviam dedit in feodum. Sed cum Stanislaus Kywala judex²⁾ Cuyaviae cum duce Albo de limitatione quarundam haereditatum coram domino Kazimiro rege alterationem habuissent. et dux, ut judici quaerulanti responderet captus fuisset, ipse provocatus civitatem praedictam regi resignavit, quam licet libenter rehabuisset, ipsam tamen rege vivente non potuit rehabere. Post mortem vero uxoris suae praedictae, quam nimium diligebat, attamediatus aliam ducere recusavit, sed dimisso ducatu suo in manibus domini regis Poloniae et mille florenis ab eodem receptis, quibusdam nobilibus sibi associatis, ad sepulchrum Christi fuit peraegre

Przedz. 1, wiersz 2 seu relevamen» nec r. V-VII, IX; niema VIII — 6 Wladislai» Wladislaviensis I, V-VIII; nadpisu niema IX, a cady rozdział ten opuścił IV. — 7 Kazimiri filii Zemomisli» tak Som.; Zemomislii filii Kazimiri rękopp. mylnie. — 9 Dobrinensis» tak I-IV, VIII; Dobrinie terrarum inne. — 11 quibus... Gnewcoviensem» niema V-IX. — 14 Kazimiro» et K. II, III. — 15 Slonsk» Slansk II, III, IX; Slawsk V. — 19 et» cum V-IX — 21 Bosna» Boszno I, IV, VI, VIII; Baszno II; Basuo III; Bosno VII, IX. — 22 dux» niema II, V.— Przedz. II, wiersz 1 Alberti» Albrici VI-IX. — 6 qui» niema VI, VIII. — Wladislaus» niema V-VIII — 9 Kywala judex» tak poprawił S.; K. dux III, V-IX; Kynala dux I, II, IV. — 14 regi» Kazimiro dodd. II, III. — 21 sibi associatis» a. VII-IX; associatus V.

¹⁾ Psalm CXLV, 2, 3. ²⁾ dux poprawilem na judex. W kodexie dyplomatycznym Wielkopolski w dokumencie z r. 1358 l. XCV str. 113 wymieniony jest Stanislaus Kywala judex Cujaviensis; w tomie II Kodexu dypl. polsk. Rzyszcz. l. 304 str. 305 z r. 1359 wymieniony Stanislaus haeres de Insula dictus Kynalicz judex Cujaviae. Nasuwa się tu uwaga, jak rozmaita była pisownia imion i nazwisk nawet w pismach urzędowych.

profectus, et inde veniens, Pragae in curia domini imperatoris et in aliis terris aliquo tempore moram fecit. Et posthoc anno domini MCCCLXXVI¹⁾ per Cuyaviam transiens, Prussiam veniens cum exercitu Cruciferorum contra Lituanos ivit et in quadragesima reversus, per Cuyaviam ad nullum castrum ex suis descendens, versus Bohemiam prope-
 1376, ravit, et post festum Paschatis de mense May Avinionensem civitatem, ubi tum dominus Urbanus papa sextus cum curia sua residebat, intravit. Ubi nullo ex nobis Polonis sciente, qui invicem in suo et in nostris hospitiiis per quatuordecim dies et ultra conversabamur, de curia recedens, ivit Cistercium et ibi monachus effectus ordinem eorundem est professus, et ibi aliquamdiu commoratus, cum sibi aliqua displicuissent, ad monasterium sancti Remigii in Divione ordinis sancti Benedicti se transtulit, habitumque Griseorum in Nigrorum mutavit et ibi usque ad LXXIII annum permansit; cui dominus rex Poloniae et junior regina Ungariae, sororis suae filia aliquas pecunias de-

stinabant. Demum cum mors domini Kazimiri regis Poloniae sibi per quosdam Polonos fuisset nunciata, ipse statim deinde recedens, ivit curiam romanam, quibusdam ex Polonis significans, ut in Basileja ipsum 5 expectare deberent, Quos cum ibidem et in civitate Argentinensi reperisset et praecipue Przedpelconem de Stanschewo militem, Stephanum de Trlang, Wyschotam de Curnik et quosdam alios, qui propriis expensis ipsum 10 perquirendum venerant, cum eisdem in eorum expensis versus Ungariam ad dominum regem transivit. In cuius regis curia licet non gratuite susceptus, suos socios ad propria remittens, permansit. Ubi domi- 15 nus rex Lodvicus importunis instantiis uxoris suae, neptis ducis praefati, ducem praefatum ad dominum Gregorium papam undecimum cum quibusdam suis nunciis destinavit, supplicans, ut dominus papa eum, 20 quatenus uxorem duceret et ducatum suum tenere posset, dispensare dignaretur. Cumque 2) dominus papa, cum causa dispensandi non subesset, dispensare recusavit,

*Przedz. 1, wiersz 2 imperatoris» regis Romanorum VIII, — terris» curiis V. — 5 Cruciferorum» civitatumque ipsorum dodd V-IX. — 6 ivit et» i. V-VIII; niema IX. — 9 de» niema VIII. — 19 monasterium» tak II, III; monachum inne. — 21 in» et V-IX. — 24 sororis... aliquas» niema V-IX. — pecunias» interdum dodd. V-IX. — destinabant» tak V; destinabat I-III, VI-VIII; destinavit IX. — Przedz 11, wiersz 2 per quosdam Polonos» p. quasdam personas II, niema V-IX. — 8 Stanschewo» Stanschowo II, III; Stanischewo V; Stan-
 1376, kow VIII. — Stephanum» Stephani II. — 9 Trlang» tak II, III, VI, VIII; Trlangt I, VII, IX; Trlang V. — Wyschotam» Wissotam III; Wissowtam VI; Wyssemtam VII; Wissowitam VIII; Wirzbanta IX. — 15 transivit» tak II, VIII; transiunt inne. — 17 neptis» tak VII, VIII; nepotis inne. — 20 eum» cum eo rękopp.; dispensaret dod IX. — 22 dispensare dignaretur» dispensaret V, VII; niema VIII.*

1) Wszystkie rękopisma mają r. 1376, raczej będzie to rok 1366. 2) *Cum quo* mają rękopp.; pierwotnie musiało być *Cumque*, i tak też poprawiliśmy.

ipse vero ad temporalia multum anhelans, clam Poloniam subintrat, suum dominium Gnewcoviense, ut supra descriptum est ceperat.

⁵ 25. *De exactione tributi Poradlne per Lodvicum.*

Eodem itaque anno, cum dominus Lodvicus rex praedictus ab incolis regni Poloniae tam ecclesiasticorum quam nobilium tributum quoddam, quod *Poradlne* dicitur, petebat, exigere volens, archiepiscopus et episcopi vero ac viri ecclesiastici et nobiles universi Poloniae sibi dare denegarunt, dicentes, se a quibusvis talibus exactionibus et tributis per suas litteras penitus absolutos. Ipse nihilominus in signum domini tributum aliquod inquirebat; et quia in litteris suis tam episcopi quam nobiles Poloniae solum Lodvico regi et filiis suis, si quos haberet, se fecisse fidelitatem affirmabant, qui carens filiis voluit, ut filiabus suis, quas habebat, eandem fidelitatem facere deberent, idcirco non valens aliter ab eis litteras suas eripere, omnes regnicolas a tributis quibusvis per novas litteras absolvit, solum duos

grossos de quolibet manso singulis annis ad thesaurum suum solvendos, pro se et suis successoribus reservavit. Sicque litteris prioribus fractis, novae fuerunt concessae, in quibus Poloni fidelitatis omagium, filiabus regis, satis pudorose, feminas sibi regnare, praestiterunt, permittentes kmethones suos duorum grossorum de quolibet manso, ut praefertur, perpetuis temporibus censum soluturos. Archiepiscopus tamen et suffraganei sui et ecclesiarum quarumlibet hujusmodi solutionem submittere recusarunt, a privilegiis, libertatem ecclesiasticorum honorum continentibus, recedere nolentes, propter quod ad solutionem hujusmodi tributi pro parte domini regis, licet fuissent moniti, ipsum tamen tributum per suos kmethones nullatenus dare permiserunt, praeter pauperes religiosos, quorum rustici non ad duos grossos sed ad viginti quatuor infra spatium unius anni solvendos pro thesauro regis sunt compulsi, quibus domini episcopi per statuta provincialia, quae hoc tributum omnino damnabant, dissimulaverunt et dissimulant subvenire.

*Przedz. I, wiersz 1 multum, niema VI, VIII. — 5 De . . Lodvicum tak VI, VIII; Quare Lodvigus rex duos grossos censum regalem instituit de quolibet manso II; Qualiter r. Lodvigus petebat tributum IV; nie maja nadpisu I, VII, IX. — 9 ecclesiasticorum tak II; ecclesiarum inne. — nobilium» secularium IV. — 12 vero . . . ecclesiastici» niema IV. — et . . . Poloniae» niema V-IX. — 13 dare denegarunt» denegabant V-IX; ac etiam nobiles dodd, tu V-IX. — 14 quibusvis» tak V-VII; quibusdam I-IV, VIII, IX; principibus dod. IV.—talibus... litteras» per s. l. t. exact. et tr. IV; et suas terras t. obl. e. tr. IX. — 18 quam» quia V. — 20 fecisse» niema IV. — *Przedz. II, wiersz 2 et»* pro *dodd. II, III.* — 7 permittentes» promittentes III, VI, VIII, IX. — 9 censum soluturos» tak II; submittentes I, III; solutione gaudere IV; exactionem solvendam V; solutionem submittentes VI-IX. — 10 tamen» episcopi dod. V. — 12 solutionem» solutioni se IV. — 14 nolentes» volentes IV; noluerunt VI, VIII. — 16 parte» tak II-IV; tempore inne. — 17 ipsum» quod IV-IX; ipsi III. — 20 grossos» niema II. — 21 unius» niema II, III. — 23 hoc tributum» hec tributa V-IX.*

24. *De morte Nicolai praepositi Gneznensis.*1374.
listopada
22.

Anno itaque eodem in die Ceciliae virginis gloriosae, Nicolaus de Coszuth nepos Jaroslai olim archiepiscopi Gneznensis praepositus in villa Goszdowo capituli Gneznensis, plurimis septimanis gravi febris correptus diem clausit extremum. De cujus praepositura dominus Johannes archiepiscopus Przeyldo plebano de Zneyna, consanguineo suo, carnalitatis potius ostendens affectum quam iudicium rationis, providit, omnes praelatos et canonicos, quorum aliqui in servitio ipsius ecclesiae et sui praedecessoris utiliter et fideliter defenderunt, negligenter obmittendo. De qua praepositura dominus Gregorius papa XXVI die mensis Januarii Nicolao Strosberg cantori Poznaniensi in regno Poloniae sedis apostolicae pro tunc collectori, tanquam collationi sedis apostolicae reservata similiter providit anno sequenti.

25. *De statutis Johannis archiepiscopi Gneznensis cum capitulo.*1375.
lutego
10.

Demum anno domini MCCCLXXV mensis Februarii die decima, reverendus pater dominus Johannes archiepiscopus ecclesiae Gneznensis cum suo capitulo circa ecclesiam Gneznensem praedictam generale capitulum

celebravit. In quo capitulo solemniter tractatu pluries cum suis fratribus praehabito, statuit et providere ordinavit, quod reditus omnium villarum capituli Gneznensis cedere deberent in usus communes praelatorum et canonicorum residentiam facientium circa dictam ecclesiam personalem. Item statuit, quod quilibet praelatus et canonicus vicissim missas circa majus altare debeat celebrare, alioquin non celebrans, canonico pro ipso celebranti missam solvere debeat mediam marcam grossorum. Item statuit, quod omnes praelati et canonici bis quolibet anno, videlicet ad diem sancti Adalberti et ad translationem ejusdem, Gneznam debeant convenire, et per octo dies continuos circa ecclesiam cathedralem stantes, capitulum generale celebrare; aliter praelatus non veniens tres marcas, canonicus duas marcas praesentibus solvere tenentur. Praemissa statuta et alia in litteris desuper confectis contenta, sigillis et juramentis praedicti archiepiscopus et capitulum firmaverunt.

26. *De creatione episcopatum in Russia.*

Circa annum domini MCCCLXXV aut sextum cooperante rege Lodvico Poloniae et Ungariae, dominus Gregorius papa XI erexit et creavit tres episcopatus in Russia, videlicet

Przedz. 1, wiersz 5 Goszdowo» Gosdowo III- IX. — 9 Przeyldo» Przendlo II; Przeyldo IV; Przeyldo V, VIII; Przeylda IX. — Zneyna» Zironya IV. — 17 Nicolao» Nicolaus I. — 23 cum capitulo» et c. II; e. c. constitutis dod. IX; niema IV. — 23 Februarii» Septembris V, VI, VIII, IX. — 26 archiepiscopus ecclesiae» a. II, IV; ecc. V- IX. — *Przedz.* II wiersz 2 pluries niema IV. — 16 continuos» niema V- IX. — 17 stantes» stare IV. — 18 celebrare; aliter» c. alias III; celebrent alias II. — 19 marcas» niema IV. — 22 juramentis» instrumentis VIII — 24 De... Russia» de episcopis Russie IV; niema I, V. — 25 MCCCLXXV» male m przy liczbie V u góry w kodeksie VI położone wziął Sommersberg za trójkę, ządł u niego rok 1378. — aut» et VIII. — 26 Lodvico» niema IX.

Przemisliensem, Chelmemensem et Wladimiriensem alias Lodomiriensem et archiepiscopatum Haliciensem.

27. *De morte Johannis episcopi Posnaniensis.*

5 Eodem quoque anno die mensis Februarii XIV reverendus pater dominus Johannes Posnaniensis ecclesiae episcopus, cognatione Dolywa, pius ac liberalissimus, ac omnium oppressorum elementissimus relevator,
10 in Mazovia in praedio suae ecclesiae dicto Stbikowo morbo idropisi tactus migravit ad Christum. Qui tempore sui regiminis civitatem fundavit in Dolsko, multasque villas in districtibus Crobijae, Buk et alibi consi-
15 stentes, ad ecclesiam Posnaniensem spectantes locavit, et bona ecclesiae suae tam in locatione quam in emptione villarum melioravit abunde, ecclesiam suam in nullis debitis dimittendo. Hic adductus Poznaniam
20 in die sancti Petri, in cathedra ante altare

beatae Virginis exstitit honorifice tumulatus, cujus anima nunc et semper feliciter in domino requiescit.

28. *De electione Nicolai episcopi Posnaniensis.*

Ipsa die autem sepulturae hujus reverendi
1574 episcopi, Nicolaus de Curnik ¹⁾ praepositus sanctae Mariae in Cracovia et canonicus Posnaniensis, doctor decretorum, cum Ditheo decanus Posnaniensis abesset, Troyanum praepositum et alios praelatos et canonicos minime requirens per unumquemque ipsorum, qui circa ecclesiam fuerant, notarium suum cum uno praesbytero ire praecepit, intimans, quod quisquis eorum crastina die electioni futuri pontificis interesset. Jam enim tertia die ante sepulturam episcopi defuncti, praeposito et aliis praelatis et canonicis circa ecclesiam praesentibus non vocatis, administratores ad voluntatem suam ordinaverat, ita disponens, quod si non totum

Przedz. 1, wiersz 5 Eodem quoque» niema V - IX. — 8 ac ... elementissimus» niema IX; a. o. o. benignissimus IV. — 10 in praedio» tak IV; p. inne. — 11 Stbikowo» tak IV i dyplom w Reczyńskiego kod. wielkop. l. 98, str. 118; Stbbykowo I; Stbbykowo II; Schwikowo III; Stbbycow V; Sztwicow VII; Schwicow VI, VIII; Stwyczew IX; Zbikowo u Dług. Hist. X. 22. — morbo» niema VI - VIII — 14 Buk» Bug IV. — 18 abunde : . dimittendo» niema IV - IX. — 20 cathedra» cathedrali II; cathedrali ecclesia IV. — Przedz. II, wiersz 2 cujus... requiescit» niema IV. — 4 Posnaniensis» per capitulum dodd. V - VIII; nadpis ten i cały rozdział opuścił IX. — 11 per» niema II, III — 15 Jam enim» nam V - VIII. — 16 ante» circa V - VIII. — 19 administratores» administrationes III, V - VIII.

¹⁾ Jest to ten Mikołaj z Kurnika, o którego żywocie rozpisuje się obszernie autor w rozdziale 56 i 57 mówiące o śmierci jego i Zawiszy bisk. krak. swoich nieprzyjaciół. Dziwna, że nie wspomina ani on ani inny pisarz, iż Mikołaj ten był kanclerzem, ile się zdaje wielkopolskim, bo jest dokument wydany w r. 1372 (mylnie w kodexie wielkopolskim pod r. 1362 umieszczony) przez Elżbietę zastępczynię Ludwika, na jego prośbę. *Nicolaus de Kurnik directorum (sic) doctor cancellarius Polonie et canonicus Gneznensis.* Dokument ten wydany *per manus Zawissii archidiaconi Cracov. et vicecancellarii aule nostre.* Ob. kod. dypl. wielkop. Raczyńskiego l. 99, str. 122, 123.

capitulum, saltim pars, de qua praesumebat, ipsum eligeret: extunc administratores pro sua parte haberet. Contigit itaque, quod cum invocata gratia Spiritus sancti ad electionem futuri episcopi processissent, fere totum capitulum in Troyanum praepositum eorum et eundem Nicolaum conveniret; placuit, ut per formam compromissi ad electionem alterius ex ipsis duobus procederetur. Quod et factum fuit, nam septem compromissarii assumpti, ad partem secedentes, quatuor in ipsum dominum Nicolaum de Curnik et tres in Troyanum praedictos vota sua direxerunt, sicque in Nicolaum veluti a majori parte electum alii tres consenserunt. Cujus electionem dominus Johannes archiepiscopus propter quasdam displicentias, quas inter se habuerant, noluit confirmare. Ipse etiam Poloniae et Hungariae rege irrequisito, ivit versus curiam romanam; ubi, quamvis per literas domini regis praedicti et per alios impedimenta suae promotioni fierent, nihilominus tamen per dominum Gregorium papam praefatum sibi fuit de episcopatu Posnaniensi in Avinione provisum. Qui consecratione recepta ad suam ecclesiam circa festum sancti Martini prospere revenit.

29. De morte Przeczslai episcopi Wratislaviensis.

Anno itaque praedicto, circa medium quadragessimae, reverendus pater dominus Przeczslaus episcopus Wratislaviensis, dictus Pogorzala, in bona senectute, plenus bonis operibus, die n. debitum naturae persolvit. Iste Przeczslaus mortuo Nankero episcopo Wratislaviensi, per venenum, cooperante Johanne caeco rege Bohemiae, nequiter perempto, qui Nankerus prius episcopus Cracoviensis, per Johannem papam XXII de Cracoviensi ad Wratislaviensem ecclesiam fuerat translatus et Johannes Grothonis in episcopum Cracoviensem fuit promotus in studio Bononiensi existens, per capitulum Wratislaviense in episcopum Wratislaviensem fuit electus anno domini MCCCXLI die quinta mensis May. Hic emit pro ecclesia Wratislaviensi a Boleslao duce Legnicensi et Bregensi civitatem cum castro Grothkow cum suo districtu et plura castra aedificavit et muris firmissimis munivit, ecclesiam etiam Wratislaviensem perfecit et multis ornatibus et vasis aureis et argenteis decoravit. Post cujus felicem decessum canonici Wratislavienses, spretis Polonis, elegerunt quendam Theo-

Przedz. 1, wiersz 3 quod» niema V-VIII. — 6 et» ut II, III. — 11 assumpti, ad partem» niema V-VIII. — 14 parte electum» e. II; electo III. — 25 in Avinione» aviniensi VII; fuit IV. — Przedz. II, wiersz 1 Przeczslai» tak poprawił S.; Petri rękopp. — 7 die n.» tak I; inne nie mają. Właściwy dzień miał być później dołożony, czego autor nie wypełnił, co mu się często zdarzało, dlatego w innych rękopismach i wyraz die jako niemający znaczenia opuszczono. — 8 Przeczslaus» Petrslaus VIII. — 11 qui» cui IV. — 12 XXI l» XXIII ma IV; vicesim VIII. — 13 Cracoviensi ad» Cracovia II; niema III. — Wratislaviensem... fuerat» Wratislaviam est II; est III. — 17 in... Wratislaviensem» niema IV, VIII. — 18 fuit... Wratislaviensi» niema VIII. — 20 a Boleslao duce» a Boleslaviensi d. III; ab Olesnicensi d. IV; a Boleslaviensi d. Opoliense II. — 26 decessum» discessum V-VII, IX.

dricum Bohemum, decanum Wratislaviensem, qui decanus, sicut vitiosum ingressum habuit ad decanatum, ita etiam in electionis negotio non profecit. Nam mortuo magistro 5 Stankone, decano Wratislaviensi, anno gratiae videlicet MCCCL, Johannes Starzik dictus, archidiaconus Glogoviae, natione Opoliensis, vir nobilis et discretus, vigore gratiae per dominum Clementem papam sex-
10 tum de dignitate in ecclesia Wratislaviensi sibi factae decanatum Wratislaviensem tanquam sibi debitum acceptavit, et per executores suos sibi de eodem fecit provideri. De quo decanatu dominus Clemens
15 papa praedictus eodem anno, tamquam suae collationi reservato, magistro Alberto, plebano de Bochnia, cancellario Dobrinensi pro tunc domini Kazimiri regis Poloniae apud sedem apostolicam nuncio, gratiose providit.
20 Dominus autem Johannes Starzik praedictus curiam romanam citatus, cum memorato magistro Alberto sex annis et ultra litigavit pro eodem, et tandem victus succubuit, et nihilominus excommunicationis sententias in
25 sua senectute non curans, usque ad mortem suam in decanatu permansit. Quo mortuo et extra cimeterium sepulto, dominus Karolus Romanorum imperator et Bohemiae rex

Bohemum praedictum, coquinae suae notarium, contra magistrum Albertum ad decanatum Wratislaviensem intrusit, et hoc ideo, quia quum imperator praedictus duces Slesiae et episcopatum Wratislaviensem regno Bohemiae et archiepiscopo Pragensi subdi et uniri petiisset, quasdam litteras Kazimiri regis Poloniae ostendens, idem quoque Albertus dicens litteras falsas, coram domino papa et cardinalibus petitionem huiusmodi impedivit, propter quod tam imperator quam Bohemi contra magistrum saepredictum sinistram gerebant voluntatem. Sicque de anno MCCCLX de mense Augusti memoratus magister Albertus in Cracovia tempore mortalitatis diem clausit extremum, Bohemo intruso decanatum obtinente. Et quia bini beneficium sibi, imo potius se intrudi ad idem procuraverunt, ideo ad episcopatum sibi ex electione canonica debitum non valuit pervenire, impediente enim imperatore praefato, dominus papa Gregorius in civitate Avinionensi cum curia sua residens, domino eidem electo providere distulit, mandans quod ad propria rediret, quia donec Romam veniret de episcopatu Wratislaviensi disponere nollet; misitque dominum Nicolaum episcopum Majoriensem de

1360.
sierp.

*Przedz. 1, wiersz 3 habuit» tak III, V-IX; niema I-IV. — 11 sibi... Wratislaviensem» niema II. — factae» forte VIII. — 12 debitum» factam d. II-IV; factam provideri debite VIII; f. debiter inne. — 17 Bochnia» tak IV; Bochnya VI, VII, IX; Bochna I; Bochnia VIII. — 19 apostolicam» apostolico IV. — 20 praedictus» cum erat ad dodd. V-VII, IX. — 28 et... praedictum» niema VIII. — *Przedz. II, wiersz 4 quum» quando II, IV. — 14 de» niema VIII. — 15 Albertus» tak II-IV, VI; inne nie maja. — 18 bini» tak II; vi IV; unum inne. — 19 ad idem» a. eundem rękopp.; niema IV, VI, VIII. — ideo ad» item a. V-VIII; item in IX. — 21 pervenire» provenire I, V; promoveri VI, VII. — 23 Avinionensi» aviniensi VI; Avinione I-IV, VII, IX. — 27 disponere» providere II, III. — 28 Majoriensem» mazoviensem rękopp.**

ordine fratrum Praedicatorum, ut se de episcopatu Wratislaviensi gubernando intrmitteret et derelicta domini Przechslai episcopi mortui pro camera apostolica postularet. Qui Wratislaviam veniens cum litteris apostolicis, cum ipsas executioni debitae vellet demandare, capitulum Wratislaviense sicut viri providi et discreti noluerunt admittere, quod episcopatum Wratislaviensem gubernaret, perditionem castrorum et annihilationem bonorum ecclesiae Wratislaviensis evenire formidantes; fecerunt tamen pactionem cum eodem, ut singulis annis, quamdiu praefata ecclesia pastore careret, camerae apostolicae VIII millia florenorum auri praesentarent et pro derelictis episcopi triginta millia florenorum ac duo millia pro procuratorio biennali per eundem dominum episcopum imposita ac unum mille pro reportatione huiusmodi pecuniae solvere deberent, quod et factum fuit. Solveruntque Wratislavienses simul et semel XXXIII millia florenorum camerae apostolicae; demum electus Wratislaviensis per capitulum Wratislaviense versus Romam anno immediate sequenti fuit destinatus, cui tamen papa Gregorius distulit providere. Papa vero Gre-

gorio anno domini MCCCLXXVIII in dominica Laetare de mundo sublato, cardinales in conclavi, ut moris est, existentes, tum propter metum Romanorum, qui Romanum eligere postulabant, tum propter discordiam, 5 quam inter se habebant, cum ex se ipsis nullum eligere voluissent, reverendum dominum patrem Nicolaum episcopum Barensem, qui pro tunc vicecancellariam regebat nomine domini Petri cardinalis Pampolensis 10 vicecancellarii sedis apostolicae, in papam concorditer elegerunt. Sed quia Romanorum populus a minimo usque ad maximum in unum collectus palatium papae cum armis irruens clamabat, ut eligeretur dominus 15 Franciscus cardinalis sancti Petri in papam, alioquin tam cardinales quam forenses subito mori deberent; id ipsum senator quidam cardinalibus retulit, quod populus aliter sedari non posset, nisi Romanus elige- 20 retur in papam; cardinales itaque in mortis angustia se positos esse considerantes, quomodo evadere possent mortis periculum ignorabant. Sed dominus Robertus tituli sancti N. cardinalis Gebenensis, arrepto fa- 25 miliaris sui capucio morti se exponens de conclavi exivit et clamare coepit: Vivat,

*Przedz. I, wiersz 11 bonorum» tak II-IX; honorum I mylnie. — 14 praefata» dicta V-IX; propria I-IV. — 15 VIII... episcopi» niema II — 17 pro» niema IX. — 18 biennali» bohemicali IV; boemali VIII — 19 imposita» impositum VI, VII, IX. — ac» et II, III, V, VII; ut VI, IX. — 22 XXXIII, XXX ma IX. — 25 versus» usque III — 27 Gregorius» sicut prudens dodd. II, III; sicut prius IV. — *Przedz. II, wiersz 1 MCCCLXXVIII» MCCCLXXV ma VIII. — 8 Barensem» bajensem VI, VIII; borenssem IX. — 10 Pampolensis vicecancellarii» Pampelone vicecancellarium II; P. vicecancellario III. — 12 Sed» tak V; et inne. — 14 unum» niema V-IX. — collectus» recollectus II, III. — 16 Petri» Petrini VI-VIII. — 17 forenses subito» f. V-VII, IX; florenses s. VIII. — 22 angustia» periculo II, III. — 25 N.» S. II; niema VI.**

vivat dominus papa Franciscus cardinalis
 sancti Petri, quod populus audiens, praefa-
 tum Franciscum cardinalem sancti Petri ar-
 rипiens, ipsum in papam electum credens,
 5 super altare sancti Petri posuerunt solem-
 niter et demum in cathedra papali locave-
 runt. Populo autem sic mitigato, cum u-
 nusquisque ad domum suam rediisset, ipse
 dominus Franciscus quamvis sciret, se non
 10 esse electum ut tamen tumultum populi ir-
 ruentis sedaret, passus se est usque in cras-
 tinum pro papa haberi. Postquam autem
 tumultus populi fuisset sedatus, cardinales
 de Barensi episcopo in apostolicum facto
 15 publicarunt, ipsumque in die resurrectionis
 domini in papam, ut moris est, coronarunt
 et ad sanctum Johannem in Laterano cum
 eodem, Romanis magnam solemnitatem ce-
 lebrantibus ipsosque processionaliter prae-
 20 cedentibus equitaverunt, ubi mora unius
 horae facta ad sanctum Petrum redeunt
 usque ad palatium papae deduxerunt. Cum
 vero dominus Urbanus papa sic electus a-
 varitiam cardinalium reprehenderet, et plu-
 25 ralitatem beneficiorum, quam tenebant, re-

stringere decrevisset, contra quos et cle-
 rum curiae romanae in dominica «Quasi-
 modo geniti» sermonem, maxime de symo-
 nia et mamnone faciens, fecisset, ipsi in-
 consuetam arguitionem detestantes, circa
 festum sanctae Trinitatis unus post alium
 ad Fundensem civitatem transiverunt, prae-
 fectum castris Angeli et camerarium et cae-
 teros officiales domini papae ad se allicien-
 tes, cum totali familia sua transtulerunt, tri-
 bus cardinalibus, videlicet Mediolanensi, de
 Ursinis et Florentinensi tantummodo Romae
 manentibus circa papam et hi tres cardina-
 les cum pro sedanda discordia inter domi-
 num papam et cardinales ad Fundensem
 civitatem ivissent, circumventi per ipsos ad
 dominum papam non fuerunt reversi, sed
 ibi omnes remanserunt. Sentiens autem do-
 minus papa, quod cardinales alium eligere
 vellent, misit ad ipsos nuncios solemnes hor-
 tans eos et affectans, ut non procederent ad
 electionem alterius, sed quod convocaretur
 concilium generale et si concilium omnium
 episcoporum in concilio consistentium ipsum
 dicerent non bene electum fuisse, extunc

Przedz. 1, *wiersz* 6 in» super II, III. — 7 sic» niema V-IX; congregato et dod. IV. — 9 do-
 minus Franciscus» Janussius V. — 10 ut tamen» et t. ut V-VIII. — irruentis» niema Som. —
 11 passus se» fassus II, III; p. V-VIII. — 14 de Barensi episcopo» et barones e. VI, VIII;
 Barensensem episcopum IV; et B. e. VII. — facto» factum electionem suam IV. — 19 ipsosque»
 ipsisque II, III; ipsumque IV; pro regno dod. VII. — 23 papa sic electus» e. in papam
 IV. — *Przedz.* II, *wiersz* 4 et mamnone» tak VI; mencionem I; in ambone V. — fecisset» fe-
 cisse et VIII; kod. II *robi tu ustęp i daje osobny nadpis*: Quomodo cardinales a papa abierunt. —
 ipsi» ipse VIII; vero dod. III — 7 Fundensem» Sundensem *ma' zawsze* II, VI. — transive-
 runt» tak II, IV; transmiserunt inne. — 10 tribus» quibus IX — 12 Florentinensi» tak III-IX;
 Florsentium I; floisentini II. — tantummodo» niema V-IX. — 15 hi» tak II-IV; alii inne. —
 14 cum» niema IV. — 18 ibi» illi VIII. — 19 alium» niema III. — 22 convocaretur» convo-
 carent II. — 25 non» esse dod. V-VIII. — fuisse» niema V, VI, VIII, IX.

electioni de se factae renunciare promittebat et ipsi ad electionem alterius eujusvis digno procedere possent. Cardinales vero hoc facere recusarunt, asserentes ipsum coloratim elegisse, ut manus Romanorum possent evadere, volentes, ut dominus papa Urbanus omnino papatui cedere deberet. Quod cum facere nolisset, ipsi ad electionem alterius procedentes, Robertum cardinalem Gebenensem dictum in papam elegerunt et ipsum Clementem VII appellarunt. Post hoc Romae et circa Romam multa mala sunt commissa. Nam praefectus castris Angeli in eodem castro machinis erectis, tam palatium papae quam etiam Romam fortiter fere et sine intermissione impugnabat, taliter quod papa Urbanus de suo palatio exiens ad sanctam Mariam in Trans-Tyberim se transtulit, et ibi fere per annum habitavit. Romani etiam castrum obsidentes in circuitu de eodem seu ad eos ingredi non permiserunt, quae autem societas Britthonum pro Clemente in papam secundo electo, in adiutorium vocata quendam pontem fractis seris et invitis custodibus pontis

per Tyberim transivit, versus Fundensem civitatem properando. Quod cum percepissent Romani contra eosdem processerunt ad pugnam, in qua pugna Romani plures quam quingenti dicuntur esse prostrati. Romanorum autem populus ex hoc nimium concitatus omnes forenses, et praecipue Francigenas occidere volebat. Sicque Francigenae ingrossatores, abbreviatores et caeteri officia habentes fugam pro praesidio capiendes, unusquisque clandestine, prout poterat, ad propria remeavit, Romanis nihilominus clamantibus: «Morianur ferro forenses», donec edictum papae et senatorum exiit, prohibens, quod sub poena capitis et mille florenorum nullus aliquem ex forensibus occidere praesumeret, Francigenis dumtaxat exceptis, quibus nulla securitas praebatur. Hunc itaque Clementem electus Wratislaviensis fuit secutus, per quem sibi de episcopatu Wratislaviensi fuit provisum, ipsumque in episcopum Wratislaviensem idem Clemens fecit consecrari. Quod percipiens papa Urbanus decanatum Wratislaviensem Wladislae duci Legnicensi et alia beneficia

*Przedz. I, wiersz 1 electioni» electionem II, III — de se factae» ad s. f. V-VIII; d. s. factam II, III. — 2 alterius» niema II, III. — 4 coloratim» colorative II, III. — 9 Robertum» Raberum II; Roberum VI. — 11 VII» VIII maja V-IX. — appellarunt» kod. II i III maja tu nowy ustęp i nadpis osobny: De malis que inde evenerunt. — 12 Post hoc» Postea II; Post III. — 16 fere» niema II; sero VI, VIII — 17 papa... sanctam» niema III. — 18 in» niema IV-IX. — 19 et» tak V; inne nie maja. — 21 eos» nullum dod. V. — 22 non» tak IV; inne nie maja; seu egredi dod. V. — 23 secundo electo» tak V, VI, VIII; s. clamans I; s. clamaret II, IX; s. claret VII; niema IV. — 24 vocata» tunc claruit dod. IV. — quendam pontem» quandam portam II, III. — *Przedz. II, wiersz 4 pugna» niema VIII. — plures» plus V-IX. — 5 esse» niema V-IX. — 6 ex hoc» omnis II. — 8 Francigenas» suffraganeos VIII; frandenses IX. — volebat» tak V; volebant inne. — 10 officia habentes» officiales IV-VI, VIII. — 12 remeavit» revocavit VIII, — 13 ferro» tak VI, VII; inne nie maja.**

aliis contulit, eundem et alios cardinales in Ungariae, Poloniae et Bohemiae et aliis regnis privando iisdem. Bohemus vero ille sperans, se in episcopum Wratislaviensem per capitulum recipi, receptis litteris ejusdem Clementis provisionis et ordinationis suae et aliis, in quibus praedictus Clemens papa sibi dabat potestatem privandi omnes beneficiis, qui eundem Clementem pro papa nollent habere et aliis eadem beneficia conferendi, cum clam ad quoddam praedium capituli Wratislaviensis in Austria venisset, praemisit cum suis litteris quendam Nicolaum de Wolovia, canonicum Posnaniensem, qui occulte Wratislaviam intrans seu veniens, cum percepisset, quod clerus et populus papae Urbano firmiter adhaereret, apparere non praesumpsit, et sic vacuus ad dominum suum episcopum Wratislaviensem, licet putativum, rediit. Clemens vero praefatus papae Urbano et potentiae Romanorum resistere non valens, et cum per nuncios tam apud regem Romanorum quam apud regem Ungariae et principes Almaniae minime profecisset, anno domini MCCCLXXIX Johanna regina Apuliae et comite Fundensi ipsum invitantibus, cum suis cardinalibus

versus Avinionem properavit, ibique stans, regibus Franciae et Novariae, et comite Sabaudiae ac tota provincia Provinciae sibi adhaerentibus, se pro papa universali tenuit. Quem Urbanus papa et suos cardinales ac Fundensem comitem et omnes fautores et sibi adhaerentes veluti scismaticos excommunicavit et excommunicatos scismaticos ac haereticos per Ungariae, Poloniae, Bohemiae, Almaniae, Italiae regna, provincias et terras publice nunciari praecepit, ipsos dignitatibus honoribus et quibusvis officiis, tam ecclesiasticis quam saecularibus privans.

50. De morte domini Jaroslai archiepiscopi Gneznensis.

Anno itaque domini MCCCLXXVI Nicolaus episcopus Mayoriensis Wratislaviam veniens, ut praemisum est, petiit a clero provinciae Gneznensis, procuracionem biennalem episcopis visitantibus dare debitam pro camera apostolica juxta constitutionem papae Benedicti, quae incipit: «Vas electionis»; propter cujus procuracionis impositionem dominus Johannes archiepiscopus Gneznensis episcopos suae provinciae ad civitatem Unieyoviensem convocavit. Ad quam convocationem domini Sbiluthus Wladisla-

1376.

Przedz. I, wiersz 2 Ungariae» tak VIII; Ungaria inne. — 14 de Wolovia» d. Wolavia II, III; d. Polonia V; d. Wolomia VIII; niema IV. — 20 putativum» putatum II, — 22 resistere... Romanorum» niema VIII. — 25 profecisset» percepisset VIII. — 27 invitantibus» tak II; imitantibus III; juvantibus I. — Przedz. II, wiersz 1 Avinionem» tak II, III, VI, VIII; avinionensem I. — 3 Sabaudiae» tak V; Sabaldie I; Savadie VI, VIII; Sabadie VII, IX. — Provinciae» niema IV, VI, VII, IX. — 6 omnes fautores» f. II; fautore III. — 7 excommunicavit... scismaticos» niema V-IX. — 8 excommunicatos» tak II-IV; excommunicantes I. — 15 Gneznensis» Mazoviensis V. — 17 Mayoriensis» Mazoviensis V. — 19 biennalem» niema IV. — 21 apostolica» a. contributionem IV. — 22 quae» quo II. — 26 Unieyoviensem» Unyeow II. — 27 convocationem» concitationem II. — Sbiluthus» Sbigneus IV; Sbilut VII; episcopus dod. VIII.

viensis, Dobeslaus Plocensis, Andreas Cere-
 rethensis personaliter venerunt; Cracoviensis
 vero, Lubucensis, Posnaniensis et capitu-
 lum Wratislaviense solemnes nuncios des-
 tinaverunt, ubi in vigilia nativitatis beatae
 Mariae virginis convenientes, et in die so-
 lemni-^{wrzesnia 7.}ter officium peragentes, in crastino
 super hujusmodi negotio et aliis diversis
 tractatum inter se maturum habuerunt, ubi
 inter caetera fuit diffinitum, quod statuta
 provincialia quilibet episcoporum in sua dioe-
 cesi et maxime contra raptos et invasores
 bonorum ecclesiasticorum deberent firmiter
 observare et praefatum dominum Mayorien-
 sem quilibet ipsorum juxta facultatem sui
 cleri placatum haberent, cum quo nomine
 cleri dioecesis Gneznensis Joannes archi-
 diaconus Gneznensis de sexcentis viginti
 florenis et pro clero Wladislaviensis dioe-
 cesis de centum viginti florenis in civitate
 Wratislaviensi infra octavas beatae Virginis
 nativitatis ordinationem fecit, pro quibus
 florenis solvendis clerus de qualibet marca
 sui beneficii juxta taxam decimae solveret
 duos grossos. Eodem quoque tempore, vi-
 delicet ipsa die beati Lamperti, quae fuit
^{wrzesnia 17.}dies XVII mensis Septembris, reverendus
 pater Jaroslaus, olim archiepiscopus Gnez-
 nensis, in curia archiepiscopali Kalis, ple-
 nus bonis operibus, centum annorum vitae
 suae diebus ad ultimum completis, feliciter
 migravit ad Christum. Hic fuit semper feli-
 cissimus, et in omnibus prospere agens,
 magnus consiliis et liberalissimus. Iste quo-
 dam tempore existens in studio Bononiensi
 dum quidam studens de Anglia per cives
 Bononienses propter quoddam adulterium,¹⁰
 quod cum quadam civissa, marito suo et-
 iam consentiente ratione pecuniae, commi-
 serat, fuisset decapitatus, tanquam rector
 universitatis studium juris canonici de Bo-
 nonia ad aliam civitatem transtulit, nec re-¹⁵
 stituere permisit, donec Johanne papa XXII
 jubente cives honorabiles ob remedium a-
 nimae Anglici decollati capellam fundarunt,
 et ipsam sufficienter dotaverunt, et aliam
 satisfactionem studentibus congruam impen-²⁰
 derunt. Posthoc cum fuisset in archiepisco-
 pum Gneznensem electus et de anno do-
 mini MCCCXLI, XIV die mensis Januarii et
 eodem anno per dominum Clementem pa-
 pam sextum in civitate Avinionensi in ar-²⁵
 chiepiscopum confirmatus et consecratus, sta-
 tim ad propria rediens ecclesiam Gneznensem

Przedz I, wiersz 4 Andreas Cere- etc. VIII. — 6 *Mariae» niema I, IV. — 12 et maxime»*
m. II, IV. — 14 observare» tu kończy się rękopp. VIII. — Mayoriensem» Mazoviensem
V. — 17 Joannes... Gneznensis» niema V-VII, IX. — 24 solveret» tak III; solvere I,
IV-VII, IX; solverent II. — 25 grossos» g. debuit IV; g. debuerunt V-VII. — Przedz. II,
wiersz 4 diebus» habens V-VII, IX — 7 ad» et II; inne nie mają. — 14 de Bononia» niema
V-VII, IX — 17 honorabiles» Bononienses II, III; niema IV. — 21 archiepiscopum Gnez-
nensem» tak III, V-VII; archiepiscopatu Gneznensi I, II, IV, IX. — 22 de anno... eodem
anno» niema IV. — 23 MCCCXLI» MCCCLI ma V. — et... anno» niema II. — 25 archiep-
iscopum» tak IV, VII, IX; episcopum I-III. — 26 statim» a papa dodd. V-VII, IX.

a fundamentis aedificare coepit, ipsam imperfectam morte praeventus dereliquit. Item castrum Lovicz, Unyeow, Opatow et Camyen de novo muris fortissimis, prout hactenus cernuntur aedificavit. Item in Unyeow, in Curzelow, in Opatow et in Kalis sanctae Mariae ecclesias, in Lancicia vero, in Cracovia, in Wyelun, in Kalis et in Gnezna curias atque domos de muro firmissime
 10 construxit ecclesiisque praedictis libros et alia ornamenta plurima comparavit. Item civitatem Camyen in metis Pomoraniae de novo fundavit et locavit. Item civitatem Zneynam plantavit et multas curias et habitationes per civitates et villas suae ecclesiae construxit. Hic in districtu Lovicensi solum marcam grossorum in omnibus redditibus reperit, quum in archiepiscopum fuit sublimatus, in quo districtu villas populosas et multas locavit, augens censum

in eisdem ad octingentas marcas grossorum praeter censum frumentorum. Vixit autem in archiepiscopatu XXXIV annis et postquam cessisset de archiepiscopatu II annis. Nunquam enim voluit sine praelatis et canonicis ecclesiarum suarum in curia sua manere, sed ipsos ad se benigne alliciens secum manere faciebat, ipsis necessaria laute faciens ministrare, sine ipsorum consilio et consensu nulla negotia ecclesiae disponens. Hunc reges, duces et proceres Poloniae et Ungariae atque Bohemiae regnorum tamquam patrem et virum clementissimum venerabantur et paterno prosequabantur affectu; pauperum etiam et oppressorum fuit etiam valdissimus relevator; de aliis suis virtutibus nimium esset enarrare. Sepultus est autem in ecclesia Gneznensi, in capella sua per ipsum dotata et fundata, ipsa die beati Matthaei apostoli et evangelistae ¹⁾).

Przedz. I, wiersz 3 Camyen» tak II, IV, V; Camen I. — 4 novo» niema II, III. — 6 Curzelow» niema II; Curzeyow IV. — 8 Wyelun» tak II, V; Welin I, IV, VII; Welun III, VI, IX. — 12 Camyen» tak V; Camen inne. — Pomorania» Pomoranensibus V, VI. — de novo» denuo II, III. — 17 solum... districtu» niema IV. — 20 et» niema III, IV, VII. — census» ecclesie dodd. II, III. — Przedz. II, wiersz 1 ad» niema II. — 5 XXXIV» XXX maja V-VII, IX. — et» niema IV-VII, IX. — postquam... annis» niema IV. — 4 II annis» III a. maja II, III, VI, VII, IX, zaś II a. his maja V. — 7 benigne» niema VI, VII. — 8 necessaria» convivia VI, VII. — 15 virum» venerabilissimum et dod. IX. — 16 de... enarrare» niema IV; prolixum dodd. VI, VII. — 20 Matthaei» tak II, III, V-IX; Mathie I, IV.

¹⁾ kodd. II, III maja tu rozdział osobny z nadpisem: *Quomodo Wladislaus dux castrum Zlothoriam Barthossio presentavit*; zaś kod. IV daje mu taki nadpis: *De resignatione terrae Gnewcoviensis*. Kodex I przyłącza go w tem miejscu bez żadnego nadpisu, a text jego jest taki: *Anno quoque eodem Wlad. dux Albus potencie domini regis resistere non valens se gracie eiusdem committens castrum Zlothoria domino Barthossio de Wesemborg, militi ad manus domini regis Ungarie presentavit et pacto cum ipso rege inito terram suam Gnewcoviensem pro X milibus florenorum perpetuo resignavit, quod superius est expressum, quod hic inse-*

51. De vastatione Lithwanorum in terra
Sandomiriensi.

1376. Anno itaque eodem Elizabeth, mater domini Lodvici regis Ungariae, quae anno praecedenti regnum Poloniae gubernandum filio suo regi Ungariae praedicto dimiserat, propter disturbia, quae in eodem sedule fiebant gubernantibus et regentibus quibusdam nobilibus Cracoviensibus, qui ipsam reginam ad multa instabilia suis pravis consiliis deducebant, gratia lucri quod ex hoc habebant, regnum Poloniae a filio suo Ungariae rege (ut) sibi resignaret cum instantia petebat, reditus multorum milium, sibi in regno Dalmatiae per filium loco redituum regni Poloniae sibi assignatorum parvi pendens. Et quia dominus rex Lodvicus praefatus ejusdem voluntati subito acquiescere distulit, ipsa nimium provocata filio suo serenissimo quaedam impetuosa opprobria dicere non expavit. Sicque rex prudentissimus, qui parentibus suis honorem, juxta praeceptum divinum, affectuose impendere

studebat, matri regnum Poloniae denuo commisit. Quae cum magno comitatu Ungarorum, mente elata, quamvis octuagenaria esset, versus Cracoviam proficiscens, nobilibus Cracoviae et Sandomiriae per nuncios⁵ litteras transmisit, mandans, ut cum uxori-
bus suis ei in Sandecz et ultra occurrerent, ipsamque honorifice et laetabunde suscipere deberent, quod et fecerunt. Postquam autem in Bochnyam pervenisset, venientes¹⁰ quidam Sandomiritae ei detulerunt, se rumoribus deferentibus didicisse, Litwanos congregationem nimiam habere et terram Sandomiriensem invadere velle. Ipsa vero non credens, sed de potentia filii praesu-¹⁵ mens, dixit filium suum manum fortissimam et longam habere, cujus potentiae fortitudinem Litwani formidantes nihil contra ipsum praesumpserunt seu praesument. Sic Sandomirienses tali spe decepti custodiam²⁰ nullam habuerunt, donec Keystut de Troky Olgerdi magni ducis Litwanorum cum suo fratre Lubardo de Luczko et Georgio de

Przedz I, *wiersz* 1 Lithwanorum» *tak* II, III; Ungarorum I i *inne*, *mylnie* — 4 quae» qui IV.— 7 sedule» regno II, III; sepius V-VII, IX.— 9 Cracoviensibus *tak* III, V-VII, IX; Cracoviae *inne*. — 11 quod» quam II. — 16 regni» regis II. — 20 impetuosa» imperiosa II III; impropetiosa IV. — 22 suis» *niema* IV-VII, IX. — *Przedz*. II, *wiersz* 4 versus» usque III. — 6 litteras» et I. IV. — 7 occurrerent» occurrere deberent V-VII, IX. — 10 pervenisset» *tak* II, III; pervenissent *inne*. — 15 filii praesumens» f. sui p. II, III; f. confidens IV. — 17 cujus» cui IV. — 19 praesumpserunt... Sic» presumerent. Sic II, III; presumpserunt sed tunc sic V-VII, IX; presumerent attemptare IV. — 20 spe» incurabilitate sepe V. — 21 Troky» *tak* IV-VI; Groky I, II; Grocky III; Trozky VII, IX. — 22 Olgerdi» *tak* V; Orderdi I III; Olgerth IV; Olderdi VI, VII, IX.

ratur et de papa. Gdy treść tego rozdziału obszerniej jest już wyłożona, w rozdz. 21 i 45, przeto skrócenia niniejszego do tekstu kroniki nie wciągamy i drobne różnice rękopp. II-IV opuszczamy.

Belz filiastro eorum, duces, clam fluvium San ¹⁾ ultra Zavichost mense Novembri die n. vadentes, villas plurimas circa Wyslam usque ad civitatem Tharnow inopinate va-
 3 staverunt, non actati, non sexui parentes, sed quos abducere non poterant, continuo cruciabant. Sicque multitudo innumerosa populi sexus utriusque in servitutem perpetuam fuit miserabiliter abducta. Sacerdo-
 10 tes quoque quamplurimi, ecclesiis crematis, interfecti et alii in servitutem deducti. Deflet ergo gens Lechitica, se in maledictionem propheticam incidisse: Femina regni gubernacula capiens sibi dominatur ²⁾. Certo ita-
 15 que relatu, stragem hujuscemodi perniciosam auribus dominae reginae inculcante, licet animo consternata fuisset, non tamen in publicum voluit molestiam sui animi pro-
 20 filium suum dominum regem in vindictam procedere contra Litwanorum principes debere, nisi ablata sive abducta reddere cum satisfactione deperditorum studiose curarent. Est autem in ripa Wyslae quaedam villa
 25 nomine Baranow, Petrassii militis, filii Czta-

ni, fratris Janussii archiepiscopi Gneznensis, ad quam gens Litwanica cum venisset, praedictus miles, equum ascendens et puerulum nondum baptisatum et uxorem super eundem equum apprehendens, per quemdam lacum et per Wyslam fluvium transnabat. Quem Litwani insequentes, jacula jacentes, lacum et flumen natate non praesumpserunt. Quaedam autem domina, uxoris militis praefati socia, Litwanorum manus fugiens, dominam sequi cupiens, lacum intravit, quae ibidem, Litwanis ipsam capere volentibus fuit submersa. Relicta vero domini Michaëlis de Tarnowo castellani Wyslicensis eodem die cum magno apparatu ad praesentiam dominae reginae Cracoviam veniebat, et cum familiares ejusdem impetum Litwanorum sensissent, vix cum dicta domina cum apparatu paucissimo curribus et equis dimissis ad navigium Wyslae venientes, manus Litwanorum evaserunt.

32. *De Ungarorum interfecione et de morte Ja. Kmithae.*

Eodem quoque tempore, dominico die, in crastino sancti Nicolai, praefata domina

1370.
grudnia
7.

*Przedz. I, wiersz 2 mense . . . vadentes» mensis Novembris d. n. v. II, III; m. N. invadentes V-VII, IX, — 4 Tharnow» Thanow II. — 6 sed» et V-VII. — 7 innumerosa populi» i. II; numerosa p. I. IV-VII. — 8 servitutem perpetuam» s. VI; servitute perpetua II, IV. — 11 Deflet . . . Lechitica» defleat e. g. I. II, V; defleat e. g. lechita IV. — 15 relatu» relato III. — 16 inculcante» tak II, III; mulcante inne.— 18 publicum» publicam IV.— 22 reddere» redderent i redderentur mają rękopp. — 23 deperditorum» perditorum VII, IX; predictorum VI. — curarent» curaret III. — 25 Baranow, Petrassii» Baranowo Petrasie V-VII. — *Przedz. II, wiersz 3 puerulum» puerum V-VII, IX. — 5 per quemdam . . . fluvium» q. l. e. W. IV. — 6 transnabat» transnavigavit II; transivit IV; transnatavit V. — 19 paucissimo» vicissimo cum I-III, V; vicissimo VI-IX. — 20 dimissis» tak V-VII; dimisso I-IV, IX. — 22 et de . . Kmithae» niema IV; e. d. m. K. VII, IX; e. d. m. K. Cracoviensis VI.**

¹⁾ Jeśli pod Zawichostem, to przez Wisłę przeszli Litwini, bo San już powyżej Sandomierza wpada do Wisły, *ultra* znaczy „z tamtej strony“, tu zapewne „poniżej“. ²⁾ *Isaj. III, 12,*

regina cum sua familia in Cracoviensi castro residente et coreas ac tripudia et alia humanitatis solatia coram se fieri jubente, Ungarorum famuli currus foeni, qui nobili viro domino Przedborio de villa sua Brzeze ad domum suam circa valvam Bochnensem ducebantur, vi rapientes, ad sua hospitia trahebant; quod videntes familiares domini Przedborii praefati Ungaros prohibebant, eos a foeno praedicto repellentes. Sicque clamore invicem facto Ungari Ungaris, Poloni Polonis in juvamen occurrebant, dumque rumor hujusmodi contentionis ad reginam pervenisset, jussit nobilem virum dominum Kmitham, capitaneum castris et alios nobiles festine descendere, ut tumultum contentionis praefatae sedarent. Qui cum ad locum contentionis pervenissent, litigantes sedare praedictos volentes, quidam Ungarus, ut dicitur, quis tamen fuit ignoratur, sagittam emittens, utrum voluntarie vel non nescitur, dominum Jaschonem Kmitham militem strenuum, capitaneum praedictum, ad colulum ipsa sagitta sagitavit. Qui mox cadens de equo spiritum exhalavit. Cernentes vero

Poloni, qui aderant, tam nobilem virum et multis virtutibus decoratum, sic nequiter interemptum, nimia indignatione contra Ungaros concitati mox insultum in Ungaros facientes, ipsos et eorum quoslibet, quos 5 capere poterant, sexui vel conditioni non parcentes, sine dilatione occiderunt. Inter quos nobilis quidam de Ungaris, Slavus tamen natione et miles, nomine Michaël dictus Pogan in quodam cellario hospitii sui 10 inventus et de ipso cellario eductus, fuit miserabiliter in platea interfectus, duoque juvenes dominae reginae familiarissimi et dilecti ad domum domini Przedborii praefati, gratia conservandae vitae aufugerunt, 15 quos dominus Przedborius in quadam camera sua conservari jussit et seris obfirmans, prohibens famulis, ne cuiquam ipsos praesumerent indicare. Postquam autem dominus Przedborius castrum ascendisset 20 dominae reginae eorundem juvenum conservationem indicavit, pro quo sibi domina regina grates multas referebat. Sed famuli ejusdem domini Przedborii, ipso domino Przedborio in castro illa nocte pernoctante, 25

*Przedz. I, wiersz 2 residente et» tak II, III; r. V: residens e. inne. — 4 qui» tak VI; quod inne. — nobili» Nicolai sam tylko I, mylnie. — 5 Brzeze» tak V, VI; Brzesze I, III, IV, VII, IX; Brzeszcze II. — 6 suam... ducebantur» c. v. ducebatur II; s. ducebatur IV. — 10 repellentes» niema IV. — 19 ut dicitur» niema II, III. — 21 vel non nescitur» tak VI, VII; an non IV; niema I-III, IX. — 25 de» ex V, VI, IX. — spiritum» niema V, VII, IX. — *Przedz. II, wiersz 2 multis virtutibus» tak IV; multum v. I; multum V-VII, IX. — 4 concitati mox insultum» tak II; c. i. moxque I, III; c. insultu mq V-VII, IX; excitati i. mq. IV. — 5 facientes» niema V-VII, IX. — quoslibet» irruentes dod. V. — 8 nobilis» nobiles II, III. — Ungaris» Ungaria III. — 10 Pogan» Pagan VII, IX. — in» niema I. — 11 de ipso... eductus» ipse eductus V-VII, IX; d. i. c. seu e. I. — 12 duoque» duo quoque IV, VI. — 17 et... obfirmans» niema IV; et s. obfirmari II. — 18 famulis» familiaribus IV. — 25 nocte» pernoctante et dod. II. — pernoctante» permanente IV.**

fractis seris praefatos juvenes crudeliter perimerunt, eosque cingulis argenteis et vestimentis spoliatos per fenestras extra muros projecerunt; fueruntque domini Jaschkonis bonae memoriae amici tam fortiter zelo accensi, ut Ungaris per scalas, quas dominae et dominicellae per fenestras ejecerunt, castrum prae fuga ascendentibus, ipsos sagittis insequabantur et jaculis. Sic illa die et nocte Ungarorum plures quam centum sexaginta interfecti sunt. Domina quoque regina de suorum nece dolens Ungarorum, tripudiorum oblita jubilationibus surgens de solio, gemens et tristis se in cineribus collocavit, valvas castrorum, turrets et moenia custodiri faciens, ne residuas Ungarorum etiam deleteretur, formidans. Mora itaque paucorum dierum in Cracovia facta, Ungariam rediens, filio suo, domino regi regnum Poloniae gubernandum iterum resignavit; sicque superbia mentis et gaudiorum usitatio fuit futurae supervenientis moestitiae praesagium et nuncia, juxta dictum sapientis: «Risus dolore miscbitur et extrema gaudii luctus occupat»¹⁾. Volens

autem domina regina pro tam nobilis viri morte propinquis satisfacere, filium suum, Petrum nomine, licet juvenem terrae Lanciensi in capitaneum praefecit.

35. *De mutatione nonnullorum capitaneorum regni Poloniae.*

Item eodem anno, priusquam de Cracovia domina regina anno proxime praeterito Ungariam processisset, exposuit terram Cuyaviensem, utputa Covale²⁾, Brzeszcze, Radzeowo³⁾, Cruswiciam, Przedecz et Przypust⁴⁾ cum attinentiis suis domino Petrasio, dicto Malocha de Malochowo, militi, natione Sandomiritaie, pro duobus milibus marcarum singulis annis ad thesaurum regium solvendis. Quam terram strenui milites veraces et probi virilesque terrae defensores, pacis et tranquillitatis zelatores, praedonum atque furum persecutores hostiles, Barthossius de Sokolowo et Barthossius de Weysemborg, avunculus atque nepos, solum octingentas marcas ad thesaurum regium praesentantes, per tres annos feliciter rexerunt. Cujus terrae regimen in principio quadragesimae anni praesentis praefati domini

Przedz. I, wiersz 3 spoliatos» spoliantes II. — muros» murum II, IV, VI. — 6 zelo» niema V, VII, IX. — ut» et IV. — Ungaris» Ungaros rękopp. — quas» quos II, III. — 8 prae» pro IV. — 9 ipsos» ipsas IV. — 10 Ungarorum» Hungari II, III; niema V-VII, IX. — 12 Ungarorum» niema IV. — 17 deleteretur» tak II-IV; deletur I; periret V-VII, IX. — 20 resignavit» assignavit IV. — 22 usitatio» visitatio V. — 24 dolore» tak II; dolori inne. — 25 occupat» tak II, IV, VI; occupet inne. — Przedz. II, wiersz 5 Lanciensi» Lancicie IV. — 6 regni» regis IX; niema III, V-VII. — 10 Covale» niema Som. — 11 et» niema V-VII, IX. — 14 Sandomiritaie» Sandomiriensi III, V-VII, IX. — 16 solvendis» solvendarum II-IV. — 20 Sokolowo» Sokowo IX. — 22 marcas» m. grossorum II.

¹⁾ Prov. XIV, 13. ²⁾ Kowale w woj. brz. kuj. nad rzeczką wpadającą niedaleko do Wisły, na przeciw Dobrzynia. ³⁾ Radziejów w temże wojew. i położeniu, ale więcej ku zachodowi i jezioru Goplu. ⁴⁾ Przypust w woj. inowrocł. w okolicy Nieszawy, dokąd parafia należy, dziś wieś,

Barthossiones memorato Petrassio resignarunt, dominum quoque Sandzivogium de Szubyno capitaneum Poloniae dominus rex Lodvicus Ungariae et Poloniae de capitaneatu praedicto amovit, et terrae Cracoviensi in capitaneum praefecit, mille marcas grossorum et quaedam molendina ac villas cum suis allodiis sibi pro expensis assignando; dominum vero Domarathum de Pirzchno in capitaneatu Poloniae praefato domino Sandzivogio surrogavit, prout hoc domina regina voluit fieri et optavit, pro eo, quod dominus Domarathus tempore, quo Ungari in Cracovia occidebantur, circa dominam reginam existens, Ungari ne occiderentur, laborabat. Iste dominus Domarathus a rege Poloniam rediens litteras ejusdem ad dominum archiepiscopum Gneznensem, Cracoviensem, Posnaniensem, Wladislaviensem, Lubucensem episcopos et dominos et ad capitula eorum apportabat, in quibus dominus rex scribebat eisdem, se contra infideles Litwanos cum tota sua potentia movere velle, pro eo, quod super terras suas hostiliter invadere praesumpsissent, petens eosdem, ut sibi aliquos homines armatos

in subsidium destinarent. Capitula vero non homines armatos, quos episcopi et capitula minime habebant, sed pecuniam a kmethonibus ecclesiarum, videlicet per octo grossos exigendo, si octo grossos denegarent, 5 sententias excommunicationis et interdicti ob hoc in eos ferendas noluere curare, asserentes, dominum regem ipsos indempnes promississe conservare; sic tamen dominus archiepiscopus episcopique collectas 10 kmethonibus imponentes pecunias recollerunt, et dominus archiepiscopus cum suo capitulo, in castro Sandomiriensi constitutum et cum suo exercitu versus terras Russiae dominum regem tendentem ducentis mar- 15 cis grossorum honoravit.

34 De expugnatione castris Belz.

Eodem quoque anno serenissimus princeps dominus Lodvicus rex praefatus cum suis Ungaris castrum Belz circumvallavit, 20 Cracovitae vero, Sandomiritae et Syraditae castrum Chelm similiter obsederunt. Quo expugnato et capto ad dominum regem versus Belz porrexerunt, ibique cum castrenses, licet sit castrum firmissimum et inexpugna- 25 bile, tamen spe defensionis frustrati Keystutho

Przedz. I, wiersz 1 Barthossiones» Barthossii II. — 3 Poloniae» Plocensem IV. — 4 et Poloniae» niema IV. — 9 Pirzchno» Pirzchow V, VI; Pырzchowo II, IV; Pirzchow VII, IX. — 12 fieri» niema V-VII, IX. — 15 laborabat» tak IV, VI; liberabat inne. — 17 ejusdem» niema III, V-VII, IX. — 23 tota» tak III, V-VII; totali inne. — 24 hostiliter» tak II-IV; niemoja inne. — Przedz II, wiersz 1 in... armatos» niema V. — Capitula» capitanei II; capitaneus inne. — 4 grossos» tak II, IV; g. scotos I, scotorum: IX. — 5 exigendo» tak IV; exiget I; exigere inne. — si» si per rekopp.; si... denegarent niema IV. — 7 noluere curare» nolle c. II, III; velle c. I; velle curatis IV. — 11 pecunias recollerunt, et» et p. recolligentes rekopp. — 15 constitutum» tak II; constitutus I, III, V-VII, IX. — 14 versus... regem» invenerunt v. Lithwaniam IV. — 17 Belz» Belsz seu B. I; per regem Lodvigum dod. II. — 22 similiter obsederunt» firmiter circumvallantes o. V. — 25 versus» niema IV. — 24 ibique... castrenses» et IV; i. castr. V, VI. — 25 castrum» niema V-VII, IX.

de Troky duce Litwanorum mediante, Georgius dux de Belz gratiae domini regis se committens castrum Belz eidem domino Lodvico regi praesentavit, a quo tamen aliud
5 castrum Lubaczow et centum marcas redituum in suppa Bochnensi de benignitate regia liberaliter accepit.

55. *De morte ducis Kaskonis et devolutione castrorum et dominiorum suorum ad coronam regni Poloniae.*

Anno itaque domini MCCCLXXVII Kazimirus dictus Kasko princeps praeclarus, Dobrinensis, Bidgostiensis, Pomoraniensis et Kaschubiae ac Stetinensis dux et dominus,
15 Boguslai filius ducis Stetinensis et Kaszubiorum, ex illustri domina Elizabeth, filia regis Poloniae Kazimiri genitus, die secunda mensis Januarii in castro suo Bidgostia diem clausit extremum, nulla ex filia Se-
20 movithi prole procreata. Post cujus obitum ducatus Dobrinensis, Bidgostia et Walcz castra ad coronam regni Poloniae sunt devoluta. Hujus corpus in Bisszowiensi monasterio ordinis Cisterciensis conditum requi-
25 escit. Iste Kazimirus fuit multum liberalis

et in tantum, quod fere villis ad mensam suam spectantibus suis servitoribus et aliis improvide datis et distributis, solus de quo victum ducalem duceret non haberet, donec mortuo duce Boguslao patre suo in terris ejus successisset. Cui etiam soror sua uterina Elizabeth imperatrix Romanorum et Bohemiae regina multa donaria in vasis argenteis et promptis pecuniis mittens, necessitatem suam sublevabat; quae tamen donaria non diu conservabat, sed mox etiam contra prohibitionem sororis abunde donando distribuebat. Hic primo filiam Keystuti ducis Litwanorum et postremo Semovithi ducis Mazoviae filiam, prima mortua, habuit in uxorem. Educatus autem fuit per dominum Kazimirum regem Poloniae avum suum a pueritia sua, et in curiis Karoli imperatoris Romanorum generi sui et Lodvici regis Ungariae avunculi sui aliquot annis fuit commoratus. Debilis corpore et licet instabilis et vehemens, tamen satis exstitit animosus et ad quaevis negotia de facili se trahi permittebat.

Przedz. 1, wiersz 3 committens» submittens V - VII, IX. — 4 regi, niema II, III. — 5 Lubaczow» Luboczow III; Loboczow IV. — 6 suppa» zuppa II, III, V-VII, IX; szuppa IV. — 8 ducis, niema V. — 12 dictus» dux IV - VII. — 13 et» niema V, VI. — 17 secunda» tak I, VII; niema II, III. — 21 ducatus... Bidgostia» ducatum dobrinensem Bidgostiam II. — et» etiam III, V - VII, IX. — Walcz» tak poprawi! S.; Belz rękopp. — Przedz. II, wiersz 1 et» niema VI, VII. — 3 Boguslao» Boleslao IX. — 7 imperatrix» imperatoris II-IV; imperator VII. — Romanorum» filia dod. IV. — 8 multa... argenteis» vasa argentea V, VI, IX. — 12 sororis... distribuebat» s. sue habitudini donande d. I; s. sue habitui donande distrahebat II; s. habitu donande d. III; s. a. d. distrahebat IV; s. d. d. V-VII. — 16 in» niema II. — 17 Kazimirum» niema II, III. — 21 commoratus» niema IV. — 22 et» niema IV. — vehemens» foret dod. V - VII, IX.

56. *De restitutione terrae Russiae domino Lodvico regi Ungariae et Poloniae per Wladislaum dictum Naderspan ducem Opoliensem facta.*

1377. Anno itaque praefato inclitus princeps Wladislaus, filius Boleslai de Opol, totius Russiae dux et dominus, pacis sectator, ejusdem indefessus persecutor, cernens, quod mobile dominium Russiae propter insultus Litwanorum pacifice teneri non possit, ipsum domino Lodvico regi Ungariae et Poloniae pro terris et ducatus, videlicet Dobrinensi, Gnewcoviensi et Bidgostiensi resignavit, et eodem tempore utputa in festo nati-
 24. *grudnia* vitatis Christi, possessionem ducatus Gnewcoviensis accepit; nam ducatus Dobrinensis relictæ ducis Kaskonis in octo milibus marcarum fuit obligatus, de quo ducatu eadem domina cedere noluit, donec virum duceret et octo milia marcarum sibi deinde solverentur.

37. *De impositione biennialis decimae et subsidii septimae partis reddituum pro camera apostolica.*

1378. Demum anno domini MCCCLXXVIII reverendus pater dominus Nicolaus episcopus Posnaniensis et Nicolaus Strosberg auctori-

tate sanctissimi in Christo patris domini Gregorii papae XI imposuerunt clero provinciae Posnaniensis 1) collectam pro subsidio romanae ecclesiae septimam partem reddituum et decimam biennem; a qua im- 5 positione per dominum Johannem archiepiscopum Gneznensem, Sbilutum Wladisla- viensem, Florianum Cracoviensem, Dobesla- um Plocensem, Wenceslaum Lubucensem episcopos ac clerum eorundem exstitit ad 10 sedem apostolicam appellatum. Dominus vero episcopus Posnaniensis praefatus clero suo decimam hujus anni simul dandam im- posuit et exegit. Anno igitur praedicto, in 15 dominica, qua in ecclesia dei cantatur 15 «Lactare» dominus Gregorius papa praedic- tus ad sanctum Petrum in curia sua resi- dens, debitum naturae persolvit. Post cujus obitum magnum scisma in ecclesia est Dei exortum, prout superius in tractatu de e- 20 lecto Wratislaviensi est expressum. Electus autem fuit Bartholomaeus archiepiscopus Ba- rensis, qui statim post electionem suam et coronationem ostendens se rigidum cardina- libus et clero curiae romanae, cardinales 25 ipsi ab eodem recedentes alium elegerunt

Przedz. 1, *wiersz* 5 *Naderspan» tak II, V; Naderspan inne. — Opoliensem» Opolie II. — 9 mobile» niema IV. — insultus» insultum II. — 14 in festo» niema II, III. — 20 sibi deinde» eidem domine II, III; eidem» integre IV; s. inde VII, IX. — 21 et... reddituum» niema IV. — 23 apostolica» niema II. — Przedz. II, wiersz 7 Gneznensem» niema V. — 8 Dobeslaum Plocensem» niema IV. — 13 suo» niema V. — simul» similiter II. — 14 in dominica» niema IV. — 15 qua... cantatur» niema V-VII, IX. — 16 praedictus» Romae *dodd. II-IV. — 20 superius» sepius VI, VII, IX. — de... Wratislaviensi» niema III, VII. — 22 fuit» niema II. — Bartholomaeus» B. I-IV, VII, IX; Bo. V; Nicolaus VI mylnie. — archiepiscopus» ep. II, III, VII, IX.**

1) *Posnaniensis* mają rękopisma, lepiej zdawałoby się *Gneznensis*, bo wyrazem tym byłyby objęte wszystkie dyecezye zostające pod zwierzchnictwem arcybiskupiem.

ex ejus electione multa scandala in christianitate sunt exorta. Eodem quoque anno cum papa Urbanus primo in papam fuisset electus, mandata super subsidio et decima biennali, alias per praedecessorem suum emissa, Posnaniensi episcopo et praeposito Gneznensi data et commissa rata habens, praecepit eisdem exigere subsidium et decimas praedictas, pro quibus obvian-

10 dis reverendus pater dominus Johannes archiepiscopus Gneznensis episcopos suae provinciae convocavit, quorum quidam, utputa Sbiluthus Wladislaviensis, Wenceslaus Lubucensis et alii episcopi per nuncios

15 suos in Kalis ad feriam secundam festi Penthecostis cum domino archiepiscopo praefato convenerunt. In qua conventione ordinatum fuit, quod nuncii ad curiam romanam deberent destinari.

20 38. *Qualiter Wladislaus dux de Opol praedictus ad gubernandum regnum Poloniae fuit deputatus.*

Quia domina Elizabeth regina Ungariae et Poloniae senior, illustris, propter stragem

25 Cracoviae in Ungaros commissam, regnum Poloniae visitare non curavit ipsumque reg-

num filio suo domino Lodvico Ungariae et Poloniae regi, jam tertio commiserat gubernandum, ipse quoque dominus rex similiter ad terras Polonorum venire recusabat, asserens, se auram Poloniae pati non posse; idcirco duci Wladislao saepedicto regnum Poloniae eodem anno commiserat gubernandum, de quo communitas pauperum fuit non modicum laetabunda. Quem tamen proceres majoris Poloniae, habita

conventionem die dominica Laetare in civitate Gneznensi, suscipere recusarunt, ac ad dominum regem et reginam seniore duos milites transmiserunt, supplicantes, ut nullum ducem in praefectum eorum praeficere deberet. De quo dux praefatus satis male fuit contentus; promiserat etenim dominus rex et litteris suis firmaverat, nullum ducem Polonis in capitaneum praeficere debere, prout et fecit, ipsos super eo in antea minime impediendo.

39. *De exactione tributi in bonis ecclesiae.*

Eodem quoque anno Lodvicus, Ungariae

1578. Poloniae et Dalmatiae rex, per capitaneos suos certi sui tenoris litteras ad dominos archiepiscopum Gneznensem et episcopos

marca
28.

Przedz. 1, wiersz 4 decima biennali» decime biennalis II, III; decimam biennalis VII. — 9 obviandis» obtinendis VII, IX — 15 festi» post festum IV. — 20 de Opol» Opoliensis III, V-VII, IX. — 22 deputatus» datus III, V-VII, IX. — 25 Cracoviae in Ungaros» C. i. Ungaris II; Ungarorum i. Cracovia V-VII, IX. — regnum» niema II. — Przedz. II, wiersz 7 Poloniae» Polonorum III. — 9 non modicum» n. modice II, III; niema IV. — 10 tamen» cum VI. VII. — 12 recusarunt» tak II, III, V-VII, IX; reclamarunt I; clamarunt IV. — 13 seniore» seniores IV. — 15 eorum» ipsi» dodd. II-IV. — 17 fuit» niema II, III. — 19 Polonis... capitaneum» Polonie i. e. II; P. i. capitaneatus V-VII, IX. — praeficere debere» p. eis V-VII, IX. — 20 in antea» niema IV. — 21 impediendo» impetendo V, VI. — 22 ecclesiae» ecclesiarum III, V-VII.

suae provinciae monet et requirit ipsis nihilominus praecipiendo, mandat, ut non prohibeant neque se opponant, quin officiales et exactores tributorum regalium tributum quoddam, quod *Poradlne* dicitur, in bonis ecclesiasticis, per sex grossos de quolibet manso et per mensuram avenae et per tres choras siliginis possint exigere et ad horrea regalia deputare, minas apponendo, quod si exactioni hujusmodi nollent voluntarie acquiescere, ipsis et clero invitis, majus tributum per capitaneos et eorum ministros exigi deberetur. Reverendus vero pater dominus Johannes dictus Suchiwilk sanctae Gneznensis ecclesiae archiepiscopus cum suo venerabili capitulo et quorundam episcoporum nunciis consilio prae habito, Johannem archidiaconum Gneznensem, Dzirzkonem de Gywno, subdapiferum Kalisiensem ad serenissimum principem dominum Wladislaum, Boleslai quondam ducis Opoliensis filium, Dobrinensem, Gnewcoviensem, Welunensem et Opoliae ducem magnificum versus Welun destinarunt, supplicantes eidem, ut capitaneos prohibere dignaretur, ne a kmetonibus ecclesiae tributum impositum exigerent, seu rapinis pignorum eosdem prop-

ter non solutionem tributi aliquo modo molestant, donec praefatus dominus archiepiscopus et episcopi provinciae ac clerus univ-
 5
 10
 15
 20
 25
 30
 35
 40
 45
 50
 55
 60
 65
 70
 75
 80
 85
 90
 95
 100
 105
 110
 115
 120
 125
 130
 135
 140
 145
 150
 155
 160
 165
 170
 175
 180
 185
 190
 195
 200
 205
 210
 215
 220
 225
 230
 235
 240
 245
 250
 255
 260
 265
 270
 275
 280
 285
 290
 295
 300
 305
 310
 315
 320
 325
 330
 335
 340
 345
 350
 355
 360
 365
 370
 375
 380
 385
 390
 395
 400
 405
 410
 415
 420
 425
 430
 435
 440
 445
 450
 455
 460
 465
 470
 475
 480
 485
 490
 495
 500
 505
 510
 515
 520
 525
 530
 535
 540
 545
 550
 555
 560
 565
 570
 575
 580
 585
 590
 595
 600
 605
 610
 615
 620
 625
 630
 635
 640
 645
 650
 655
 660
 665
 670
 675
 680
 685
 690
 695
 700
 705
 710
 715
 720
 725
 730
 735
 740
 745
 750
 755
 760
 765
 770
 775
 780
 785
 790
 795
 800
 805
 810
 815
 820
 825
 830
 835
 840
 845
 850
 855
 860
 865
 870
 875
 880
 885
 890
 895
 900
 905
 910
 915
 920
 925
 930
 935
 940
 945
 950
 955
 960
 965
 970
 975
 980
 985
 990
 995

Przedz. 1, *wiersz* 2 praecipiendo mandat» p. II; praecipit et mandat IV. — 3 quin» tak II, III; quum inne. — 6 de» a II, III. — 8 per tres choras» tres chores II; t. choros IV, VI; p. t. choros III; p. t. chores II. — et» niema V-VII, IX. — 9 horrea» orea II; area VII. — 10 quod» qui V-VII. — 18 Gneznensem... Gywno» D. d. G. IV; g. Derslaum d. Gibowo VII, IX. — 19 ad» et a. IV. — 21 filium... magnificum» niema IV. — 23 magnificum» magnificorum II. — 26 ecclesiae» niema V. — exigerent» exigeret II — *Przedz.* 11, *wiersz* 3 provinciae» provinciarum V. — 6 ecclesias» e. suas II. — et privilegiis» niema II, III. — 10 gratiose» genereose II. — 13 personarum impetere» ecclesiarum i. II; p. impedire inne. — 18 Chothel» Chathel *ma tylko* I. — 19 Kalisiensi» Basiliensi II — 21 Wladisla» niema II. — hoc... gratiose» g. o. s. g. IV; h. generosius o. s. g. V; h. generosius o. s. genereose II. — 26 ad praedandum» depredandum II-V.

praesentibus, mediantibus quibusdam militibus, pertractavit. Ordinataeque fuerunt treuga praefatae inter ducem et Barthossium memoratos et eis adhaerentes usque ad festum sanctae Trinitatis, taliter: quod in festo Penthecostes super omnibus injuriis damnis et dissensionibus universis in civitate Kalisiensi quilibet eorum compromittere in certos arbitros per quemlibet eorum pro tunc eligendos debebant, quod et fecerunt.

Causa autem conventionis episcoporum in Kalis habendae, de qua praemissum est, fuit non solum pro expeditione nunciorum ad curiam romanam, quae minor videbatur esse, sed etiam pro missione legatorum versus Ungariam ad dominum Lodvicum regem praedictum, ne clero invito tributa a bonis ecclesiae exigere mandaret, sed potius ecclesiam Poloniae circa privilegia sua et suorum antecessorum conservaret. Ad quem ex eadem conventionione venerandus pater dominus Florianus episcopus Cracoviensis cum suo Dobrogostio decano Cra-

coviensi antedicto fuerunt per universitatem cleri destinati. Quorum rex magnificus visa praesentia et cleri provinciae Gneznensis praecibus placatus tributa exigere postposuit. Non tamen in totum a solutione eorundem homines ecclesiae absolvit, affectans, ut de aliqua certa quota secum conveniant fisco regio annis singulis de quolibet manso ecclesiae persolvenda.

40. *De exustione municipii in Welcz.*

Anno itaque praefato, sabbato in vigilia Paschae, quodam pistore in Welcz panem pistante, ignis de domo sua inopinate prosiliit et totum illud municipium cum blancis et ecclesiam totaliter exussit, solo castro dumtaxat excepto, quod in sua integritate illaesum permansit; sicque pauperes cives loci illius propter guerras, quas praedicto municipio quidam nobiles Pomerani, qui dicuntur Borcowye ¹⁾, movebant, frequentes insultus contra eundem facientes, reaedificare domos suas minime praesumentes in eodem, ad diversa loca alia se transtule-

Przedz. I, wiersz 7 civitate Kalisiensi» tak II-IV; civitatem Kalisiensem inne. — 11 conventionis episcoporum» c. II; contentionis III. — 13 fuit» tak IV-VII, IX; niema I-III. — 17 ne» n. in I, IV-VI, IX; n. inde VII. — clero ... a» niema IV. — 23 Cracoviensi antedicto» de Cracovie a. V-VII; nie-na IV. — Przedz. II, wiersz 7 certa quota» terra de aliqua q. IV; c. q. sibi III. — 10 in Welcz» W. V-VII; i. Wyelcz II; całego nadpisu niema IX. — 12 pistore» tak II-IV; pastore inne. — 16 in sua» i. V-VII; niema IX. — 19 quidam» niema V-VII, IX. — 20 Borcowyc» tak V, VI, IX; Bartowe II; Barkowe III; Borkowe I, IV, VII.

¹⁾ Kronikarz nasz utrzymuje, iż to byli szlachcice pomorscy; tymczasem Długosz, a za nim pisarze późniejsi podają pod r. 1359, iż Kazimierz W. ukarał śmiercią głodową Macieja Borkowica, wojewodę poznańskiego, za udział w rozbojach; syn zaś jego miał się udać do marchii Brandeburskiej, zkąd napadał na sąsiednie ziemie polskie, aż w Rozrażewie został przez chłopów oskoczony i zabity. Nie podlega wątpliwości, iż na kresach powiatu wałęckiego i nakielskiego trwały w tym czasie napady wzajemne, jak to wyżej opisany napad Ulyka Osten wskazuje.

runt. Dominus vero Domarathus capitaneus Poloniae, congregato exercitu terras praedictorum nobilium subintrans, multa incendia villarum et fortalitorum ac depraedationes commisit in eisdem et hoc vicibus iteratis.

41. *De impugnatione municipii Człopa* ¹⁾.

1578.

Demum anno praedicto Swanthoborius dux de antiqua Stetyn cum Stargardensibus et aliis civitatibus multorum robustorum manu collecta cum equitibus et curribus ad Człopense municipium veniens, illud manu forti impugnavit taliter, quod ab hora tertiarum fere usque ad horam vesperorum illud expugnando, impugnare non cessavit. Nam quia fossata municipii praedicti siccata fuerunt, idcirco sicco pede et nullo prohibente illa numerosa armatorum multitudo usque ad plancas municipii pervenit, securibus et instrumentis aliis plancas scindere et rumpere viriliter adtemptantes; sed homines municipii, quamvis pauci, qui fuerunt

intrinsecus, se pro viribus fortiter opposcentes, ipsorum haerede, videlicet Johanne de Czarnkow iudice Posnaniensi et Sądziwogio ²⁾ ipsos ad repugnandum et resistendum exhortantibus, praedictos hostes tam potenter ictibus lapidum et sagittarum emissionibus impetebant, quod secedere cum non modica strage et laesione suorum sunt coacti. Sicque praefatus dux gravem laesionem in suis conspicatus treugas pacis usque in mane mediante Sulisszio de Wedel fieri ordinavit. Mane autem facto, cum treugae pacis expirassent, exercitum suum in duas partes dividens, villas in districtu Człopensi consistentes jussit exuri et abscessit, necem suorum dolorose deplangens. Causa autem hujus impugnationis fuit haec quod quidam nobilis Sandziwogius de Wyr, castellanus Bninensis, tempore quodam Kazimiro duci Stetinensi, fratri germano Swanthoborii antedicti contra Ottonem marchionem Brandeburgensem auxilia praebuerat,

Przedz. I, wiersz 4 ac depraedationes» a. dampnationes VII; a. villas III; niema II. — 5 in... hoc» i. eisd. IV; niema V, VII, IX. — 7 impugnatione» expugnatione II, III, IX; exp. secundi V-VII. — Człopa» in Cz. II, III; Człopa V-VII; Człopensi IV. — 8 praedicto» p. II die maja I, III.—10 civitatibus» civibus V-VII, IX.—12 Człopense» Człopen V, VI. — 16 siccata» tak II, III, V-VII; sicca inne. — 18 numerosa» innumerosa II, III. — 19 plancas» plantas II, III; portas maja V-VII, IX, i. dodd. toż słowo po pervenit. — 20 plancas» plantas II, IV; niema V-VII, IX. — Przedz. II, wiersz 2 Johanne... exhortantibus» J. S. d. Cz. j. P. i. a. r. e. r. exhortante I-IV; J. et S. d. Cz. j. P. i. a. r. e. r. exhortante V-VII, IX. — 7 impetebant quod» emittebant q. V, VI; i. sed IV. — 10 in» niema V-VII. — 11 Sulisszio» Sulissio II. — 13 pacis» niema II, IV. — 18 quod» quum VI. — Wyr» tak V; Wir inne.

¹⁾ Człopa, później Słopa zwana, gniazdo pierwotne Czarnkowskich, w woj. pozna. na granicy brandeburskiej. ²⁾ Imię tak Jana jak i Sędziwoja wymieniają tu wszystkie rękopisma; gdy atoli Jan tylko był *iudex Posnaniensis* i pisał się *de Czarnkow*, a Sędziwoj pisał się *de Wyr*, jak to mówi niżej sam autor, na tej podstawie zmieniliśmy szyk wyrazów, a oba imiona według lekyi kodd. V-VII, IX spójnikiem *et* połączone zatrzymując, ściągający się na nie imiesłów *exhortante* położyliśmy w liczbie mnogiej.

per ipsum invitatus. Cui Sandziwogio Kazimirus dux praenotatus propter festinae mortis praecipitium damna habita et stipendia non resarcierat; quae etiam dux Swanthoborius frater Kazimiri ducis praemortui solvere protrahebat, unde ex hoc dominus Johannes iudex praetactus veluti pro patruo suo et praecipue, quia homines ducis Swanthoborii cum aliis villam quandam Baloserbye dictam invaserant, ipsam totaliter depraedantes, praefato Swanthoborio duci guerram moverat, ipsius terras assiduis molestiis infestando. Qui dux de suorum potentia et multitudine confusus et credens, prout eadem erat suggestum, municipium Czlopense posse faciliter expugnare, quod expugnandum fuit aggressus. Quod se non attemptare maluisset; namque multa dampna in equis et captivis et plura in occisis exstitit permissus. Post hoc tamen treugis pacis ordinatis praelibatis militibus tam pro debito quam pro damnis satisfecit.

42. *De morte invictissimi principis Karoli imperatoris, regis Bohemiae.*

Anno itaque eodem Karolus imperator et Bohemiae rex praeclarus in vigilia sancti

Andreae apostoli, tertia hora noctis in castro suo Pragensi, plenus bonis operibus feliciter in domino obdormivit. Iste Karolus habuit successive quatuor uxores. Prima fuit filia regis Franciae, de qua procreaverat unicam filiam, quam Lodvico regi Ungariae moderno desponsaverat in uxorem, quae prole non habita migravit ad Christum. Secundo duxit filiam ducis Bavariae unicam patri suo, cum qua datis pecuniis habuit terras et castra versus Bavariam a metis Bohemiae, quae silva bohemicis nuncupatur, incipiendo a municipio quod Bernow dicitur usque in Sulezbach et de Sulezbach usque in Lufh prope Nuremborg inclusive, regno Bohemiae terras et castra uniendo; de qua filiam procreavit, quam filio ducis Austriae in uxorem copulavit. Qua mortua iterum tertiam, filiam videlicet Henrici ducis Swidnicensis, post mortem ejusdem ducis per dominam Elizabeth reginam Ungariae seniore in Ungaria nutritam et per eandem ac per ejusdem puellae patruum Boleslaum ducem Swidnicensem sibi desponsatam duxit in uxorem. De qua genuit filium, nomine Wenceslaum, nunc Romanorum et Bohe-

1378.
listop.
29.

Przedz. I, *wiersz* 1 invitatus» *niema* IV, — 5 frater... praemortui» *tak* II; fratri Kazimiro duci *inne*. — 6 dominus... patruo» J. j. p. v. p. paterno III, V-VII; dominus... patrimonio IV. — 12 moverat» *tak* I; moverant *inne*. — 14 prout» *niema* I. — 16 posse» *posset* II; *niema* III, V-VII, IX — quod» et V, q. ad II, III. — 17 aggressus... maluisset» *niema* IV; egressus... m. V, VI, IX. — 21 debito» damno II, III; debitis V-VII, IX. — 22 damnis» debito III; debitis II, V-VII, IX. — 23 De... Bohemiae» D. m. imp. Romanorum K. r. B. II, III. — *Przedz.* II, *wiersz* 2 suo» *niema* II IV. — 6 regi» *niema* I. — 8 Secundo» secundam IV, V. — 10 patri suo» patris sui et V; patris sui VII. — cum qua» *niema* VII, IX. — 14 usque... uniendo *niema* IV. — in Lufh» ad Luphe V-VII. — 15 Nuremborg» Miremborg II. — 18 copulavit» dedit V-VII, IX. — 22 et... Swidnicensem» *niema* IV. — et» *niema* II. — per» *niema* V-VII, IX. — 25 filium, nomine» *niema* V-VII, IX.

1378. morum regem, et filiam, quam duci Austriae juniore dedit in uxorem. Ista similiter debitum naturae persolvens, transivit ad patres Demum quartam Elizabeth nomine, filiam Boguslai ducis Pomeraniae, Cassubiae et Stetinensis ac principis Rugianorum de Elizabeth filia Kazimiri illustrissimi Poloniae regis genitam et per eundem thoro maritali sociatam, sibi copulavit; cum qua vixit XVII annis et tres filios et unam filiam ex ea procreavit Ipsam quoque in Aquisgrano in reginam Almaniae, deinde in Mediolano ac demum Romae in imperatricem anno domini MCCCLXXVIII per dominum Urbanum sanctae memoriae papam quintum fecit coronari. Et quia de isto Karolo imperatore et rege coepit esse tractatus, videndum est, de qua stirpe processit. Est enim quidam locus prope civitatem Metensem, cujus loci civitas et castrum Luczelborg appellatur, qui comitatus existit. Hujus nomine Henricus, vacante Romanorum imperio per mortem Alberti olim ducis Austriae Romanorum imperatoris, per electores imperii propter strenuitatem et morum elegantiam ad apicem imperialem fuit sublimatus. Qui Henricus regnum Bohemiae, quod de provisione im-

peratorum exstitit, filio suo Johanni, filia Wenceslai secundi ex filia Przemislii regis Poloniae procreata in uxorem primitus copulata, tam jure devoluto quam ratione uxoris donavit, ipsumque in regem Bohemiae coronare fecit; et extunc post mortem Henrici imperatoris, patris ejusdem, qui per monachum fratrem ordinis Praedicatorum, Florentiam obsidens, in calice fuit toxico interemptus, et in Pysana civitate sepultus, multa mala in regno Bohemiae fuerunt suscitata. Nam rex praefatus juvenis non tam animosus quam dolosus Rinenses et Suevos Bohemis praeferebat, et ex hoc et aliis gravaminibus Bohemi contra regem concitati ipsum de regno ejecerunt. Quod cernens regina Bohemiae relicta Wenceslai secundi, quendam nobilem de Rosenberg in suum duxit consortem, ut ejus adjuta praesidio injurias suae filiae ac regnicolarum posset fortius propulsare. Rex vero Johannes praefatus uxorem suam reginam Bohemiae juniorem per sententias papales ad se in Luczelborg venire coegit, quam licet Bohemi multo tempore sententias excommunicationis et interdicti sustinentes, recedere de regno tamquam haeredem et dominam non per-

*Przedz. I, wiersz 2 juniore» junioris II, III. — 4 nomine» niema V-VII, IX. — Boguslai» Bogufali IV. — 6 ac... Rugianorum» niema IV. — 11 in Aquisgrano» niema IV; i. Aquisgrani rękopp. — 12 deinde in Mediolano» et d. Mediolano IV; i. M. II. — 17 rege» r. Bohemie II-IV. — videndum... processit» niema V. — 19 cujus loci» in c. loco VII; in c. l. I, IV-VI, IX. — 21 existit» extitit II, IV. — 23 Alberti» Albrici VI, VII, IX — 27 imperatorum exstitit» imperatoris e. II; i. existit III, IV. — *Przedz. II, wiersz 7 patris» niema V-VII, IX. — 12 Nam rex» Nam res ita erat, quod V-VII, IX; nam II, III. — 14 gravaminibus» g. pluribus II, IV. — 22 juniorem» niema V. — 23 sententias» s. excommunicationis V.**

misissent, tamen postremo cleri fracti suasionibus, reginam ad virum suum ire non sine molestia et fletu indulserunt. Quae cum Almanorum comitatu iter eundum ad virum
 5 coepisset et in Pilsnam pervenisset, Bohemini-
 nimio dolore de recessu suae dominae consternati Almanos insequuntur, quos ultra Pylsnam prope Tachow jam insequentes, Theutonicis fugatis cum domina sua ad ur-
 10 bem Pragensem alacres redierunt, malentes sententias excommunicationis quaslibet et impugnationes pati, quam se haerede suo privari. Et tandem post multa tempora Johannes rex praefatus sub certis pactionibus,
 15 juramentis appositis et litterarum munimine roboratis, Almanis a se amotis et Bohemis ad sua officia assumptis et sibi favorose reconciliatis regnum Bohemiae viceversa suscepit, non tamen doli machinamenta Bohemis inferre neglexit. Fertur namque, qualiter in quodam prato amoenissimo fecit quendam circum-
 20 lumulum muro satis alto circumcingi et duas turres altas in portis sibi ex opposito consistentes construi et in altum
 25 sublimare, proponens infra ambitum muri praedicti torneamentorum ludos per nobiles regni Bohemiae, gratia exercitationis et so-

lati exerceri debere. Sed in turribus praefatis ordinaverat Theutonicos armatos et multo plures torneamenta exercentium se velle locare ad hoc, ut cum nobiliores regni infra moenia murorum intrassent illico armati de turribus exeuntes omnes gladio necarent; quod regina juvenis uxor ejusdem praesentiens Bohemis nunciare festinavit. Bohemorum itaque primi de tam grandi nequitia stupefacti, congregatione praehabita muros praefatos cum turribus ad solum prostraverunt, regi fidem quam fecerunt servare recusantes, dictum sequentes poeticum qui dicit: «Cur miser te habeam ut principem, cum tu me non habeas ut senatorem». Sicque rex praedictus de regno Bohemiae iterum in Luczelborg secessit confuse expulsus. Iste rex tres filios habuit, quorum primogenito, videlicet Karolo, Moraviae marchionatum pro sua portione assignavit, alteri comitatum Luczelborgensem, qui pro nunc ducatum Brabantiae ex provisione Karoli imperatoris fratris sui praenominati est assecutus, tertio Karolus praedictus post mortem patris marchionatum Moraviae dedit et suis filiis possidendum. Fuit namque Johannes rex praefatus valde strenuus et

Przedz. 1, *wiersz* 1 postremo . . . fracti» p. c. fractis *I, IV*; postea c. f. *V-VII, IX*. — 2 reginam» *niema IV*. — 4 iter . . . et» *niema IV*. — eundum» *tak V, IX*; eundi *I-III*; eundem *VI, VII*. — 6 consternati» contristati *III, V-VII, IX*. — 8 Tachow jam» Thacho j. *Som.*; T. *V-VII, IX*. — 12 pati» quasvis p. *V-VII*. — 15 juramentis» *tak II, VI*; juramentorum *inne*. — 24 consistentes» *niema V-VII, IX*. — 26 nobiles» nobiliores *II-IV*. — *Przedz.* 11, *wiersz* 1 debere» *niema III, V-VII, IX*. — 5 moenia» metam *II*. — murorum *niema II, III*. — 6 exeuntes omnes» o. existentes *V-VII, IX*. — 14 ut» in *V-VII*. — 17 confuse expulsus» confusus *V-VII, IX*. — 19 primogenito» primo *VII, IX*; *niema V, VI*. — 22 pro . . . Brabantiae» n. d. Bavarie *IV*; p. tunc d. B. *V*; p. n. Barbancie *II*; p. n. d. Barbacie *VI*. — 23 imperatoris» *niema VI, VII, IX*. — praenominati» primogeniti *IV*. — 26 Johannes» *niema II, III*.

liberalis sed fallax et mendacii non ignarus. Hic per mendacia, dolum et pecunias primo Cloezsko municipium fortissimum in Sleziae metis et Bohemiae a fatuo Bolcone duce Sleziae, fratre Bernhardi ducis Swidnicensis et dominio Zambiciensi fuit assecutus, de quo multas molestias, depraedationes et spolia ducibus Sleziae in terris eorum idem rex intulit et inferri assidue per suos non cessavit, in tantum, quod Boleslaum filium quondam Henrici ducis Wratislaviensis pecunia et promissionibus corruptum induxit, ut fratri suo Henrico duci Wratislaviensi taedia plurima, damna et gravamina facere deberet. Qui Henricus oppressiones, quas a fratre crebris capiebat vicibus sustinere non valens, Wladislao regi Poloniae illustri ducatum Wratislaviensem resignavit. Sed Wladislaus suorum pravo consilio circumventus, licet Wratislaviam suscepisset, ipsam tamen praefato Henrico reddidit viceversa. Qui Henricus ad Johannem regem praedictum Bohemiae se convertens, sibi ducatum Wratislaviensem, duos fratres germanos habens, Boleslaum Legni-

censem et Wladislaum diaconum, titulo possessionis perpetuo resignavit, fratribus praedictis tamquam demeritis et sibi ingratissimis penitus obmissis. Sicque per Bohemos Wratislavia regitur et possidetur, caetera autem de hoc rege Johanne sufficienter superius sunt descripta in locis suis.

43. De desolatione villarum episcopatus
Kaminensis.

Anno quoque eodem diversis temporibus terrae marchionis Brandenburgensis, de quibus praemissum est, nec non Swanthoborii ducis Stetinensis et Wedlensis, baronum Szezygliezonum comitum de Nowegrod et aliorum Cassubiae et Pomoraniae ducum et episcopatus Kaminensis invicem duces et nobiles praefati in insaniam versi, se mutuo depraedantes et per incendia frequentissima commissa desolantes in tantum fuerunt et sunt desolatae, quod nunquam aliquis minerit vel a senioribus audierit similem terrae desolationem fuisse factam, ita quod castris et oppidis munitis tantummodo exceptis, nulla villa remanserat, quae non fuisset exusta.

Przedz. 1, *wiersz* 1 mendacii... ignarus» mendacii plenus *IV*; mendacium n. ignorans *V-VII, IX*. — 2 dolum et pecunias» p. e. d. *II, III*. — 3 Cloezsko» Gloczsko *III, VI*; Klotsko *VII, IX*. — 9 idem» *niema IV-VII, IX*. — 10 suos» s. assecclas *III*. — quod» ut *II*. — 15 facere» frequenter f. *III, IV*. — 18 illustri» illustrem *II, III*. — *Przedz.* 11, *wiersz* 2 resignavit» privavit *V-VII, IX*. — 3 demeritis... sibi» *niema IV*. — 4 Sicque... possidetur» *niema IV*. — 6 sufficienter superius» suff. *II*; sup. *III, V-VII, IX*. — 7 in... suis» *niema IX*. — 8 De... Kaminensis» *tak VI, VII*; De quibusdam se mutuo depredantibus *II, III*; De variis incendiis inter duces et nobiles *IV*; *niema nadpisu I, V, IX*. — 11 marchionis Brandenburgensis» marchioratus B. *II*; marchionum Brandenburgensium *V, VI*. — 13 Wedlensis» W. in *II*; Wedlensis *IV*; Wedelnen *VII, IX*. — baronum... Novegrad» *niema IV*. — baronum... Cassubiae» *niema VI, VII*. — 15 Pomoraniae ducum» Pomorie d. *II*; P. ditiorum *V*; P. ditioni *VI, IX*; P. dictioni *VII*. — 19 desolantes» *niema II*.

44. De vastatione terrae Swanthoborii ducis
Stetinensis.

Item anno eodem circa diem sancti Nicolai¹⁾ quidam equestres Janussii de Wedel,
5 cui municipium Czlopense per Johannem
judicem Posnaniensem et Vincentium fratres
fuerat obligatum, congregato exercitu pedestrium de Thuczensi²⁾ et Czlopensi districtibus, invaserunt terram Swanthoborii ducis Stetinensis circa Pyrzicz et ipsam duobus diebus et duabus noctibus devastarunt. Et cum tertia die cum praeda et spoliis ad propria redirent, dux Swanthoborius praefatus cum hominibus patrii sui Wareislai
10 ducis Novestetinensis ac civitatensibus de Stargrod et aliorum praesidio suffultus, ipsos fuerat insecutus. Czlopenses vero et Thuczenses, licet fugere potuissent praeda dimissa, tamen cupiditate praedae nimia
20 capti, acies suas instruentes aggressum ducis Swanthoborii intrepide praestolarunt. Sed dux praefatus multo fortiori et armato exercitu stipatus cum ipsis congregitur, ipsosque ultra trecentos quinquaginta debellat et

prosternit, quorum centum aut citra in quodam stagno circa locum certaminis sito sunt per se ipsos necati.

45. De solutione pecuniae perfecta Wladislao duci Albo pro terra Gnewcoviensi³⁾.

Eodem namque anno circa festum omnium sanctorum dominus Lodvigus Ungariae et Poloniae rex saepedictus domino Wladislao duci Albo per Petrassium militem capitaneum Cuyaviae et per Simonem⁴⁾ vicecancellarium Poloniae in civitate Gdansk vigesima die mensis Octobris residuam pecuniam, quam sibi pro terra Gnewcoviensi debebat, totaliter exsolvit. Haec autem pecunia fuit in bonis ecclesiae, ut praemissum est, exacta. Dominus autem dux Albus praefatus, pecunia hujusmodi recepta, quittance seu recognitionis litteras dare denegavit. Sic quoque pecunia recepta cum pauca familia ivit versus Lubek, quae civitas in slawonico Bucowyecz appellatur, ibique moram faciens, quid praetendat ignoratur.

*Przedz. I, wiersz 1 De... Stetinensis niema I, V. — vastatione invasione II. — Swanthoborii niema IV. — 3 eodem... diem e. c. festum II; c. d. III. — 4 Janussii Janussius VI, VII. — 5 Czlopense slopiense IV. — 6 fratres fuerat fa. V; fr. VI. — 8 Thuczensi tucensi II, III; thuczensi V. — Czlopensi czoplinensi V. — 10 Pyrzicz Puricz II; Piryecz IV. — 15 civitatensibus de Stargrod civitatum sibi d. Stargart IV. — 16 aliorum tak II, V, VI; aliis inne. — 19 nimia... suas novam c. a. s. IV; novam capiti aciem V, VI; ne vani capiti a. VII; n. capiti a. s. IX — 21 Swanthoborii S. prefati IV. — *Przedz. II, wiersz 4 De... Gnewcoviensi tak II, nadpisu tego niema I, V; inne mają z niejakiemi odmianami. — 8 domino... Cuyaviae niema V. — 10 capitaneum capitanei II. — Simonem seniore II, III. — 11 Gdansk Dgansk I. — 17 quittance... recepta niema II. — 20 versus usque III. — 21 in... Bucowyecz tak V, VI; i. s. Bucowecz I, IX; B. II. III.**

¹⁾ 6 grud. 1378. ²⁾ Tuczno miasto na północ Człopy. ³⁾ Obacz notę 1, na końcu rozdziału
30 str. 673. ⁴⁾ Szymona podkanclerzego nie znają inne wiadome dotąd źródła społeczne.

46. De morte Elizabeth reginae senioris Poloniae et Ungariae.

1581.
21 lub 29
grudnia.

Anno itaque domini MCCCLXXXI in die beati Thomae archiepiscopi Cantuariensis, quae fuit XXI¹⁾ mensis Decembris, domina Elizabeth filia Wladislai et soror Kazimiri praemortui olim regum Poloniae, regina Ungariae et Poloniae senior, Budae in castro suo migravit ad Christum. Cujus regiminis tempore multae depraedationes spolia et rapinae in regno Poloniae fiebant Nam praelati ecclesiarum in suis domibus comorantes tempore nocturno equis, libris et rebus latrocinaliter spoliabantur mercatores et negotiatores diversarum partium Poloniae negotiantes spoliabantur, jumenta nobilium indomita, praecipue in majori Polonia furtive extra terram per latrones pellebantur, inter quae etiam jumenta ecclesiae Gneznensis cum jumentis per regem Kazimirum olim regem Poloniae in testamento legatis per fures Dobrogostii, Arnoldi et Ulrici fratrum de Drdzen subtracta versus

Marchiam sunt d. pulsa et hinc inde distracta. Propter quod Johannes archiepiscopus Gneznensis praefatos fratres excommunicavit, et in locis Rogoszno et Drdzen ecclesiasticum interdictum tulerat, sed post hac nulla satisfactione habita, ne graviora damna in bonis ecclesiae paterentur, praedictos fratres absolvit interdictum praedictum relaxando. Nemo etiam restitutionem haereditatum injuste ablatarum vel negotiorum gravium discussionem ab ipsa domina regina potuit habere. Nam ea, quae differre voluit, ad filium suum dominum Lodvicum, regem remisit, et dominus rex viceversa ad matrem remittebat; sicque homines talibus dilationibus attaedati a monitionibus desistebant, sua negotia Dei ordinationi committentes. Accusantium delationibus occultis aurem suam faciliter acclinabat et credula eorum suasionibus, plurimis justis et suo filio fidelissimis, nocumenta inferebat, et ex hoc inter nobiles regni Poloniae odia et dissensiones satis multum excreverunt, quae

*Przedz. I, wiersz 1 senioris... Ungariae U. IV; s. P. e. U. facta in die sancti Thome archiepiscopi V; s. P. e. U. matris Ludvici regis Polonie VI, VII. — 3 MCCCLXXXI» MCCCLXXXVI ma III; zaś MCCCLXXX ma VII. — 4 Thomae archiepiscopi» T. ep. II; T. apostoli a. IV. — 5 XXI. XX ma IX. — 7 olim» niema IV-VII, IX. — 8 et... Christum» niema IX; diem suum clausit extremum VI, VII; moritur V. — 9 regiminis» niema V-VII, IX. — 11 fiebant» niema Som. — 16 negociantes spoliabantur» n. s. et occidebantur II, III; intrantes s. et occid. IV. — 18 per latrones» niema IV. — 22 et» niema V-VII. — 23 de Drdzen» niema IV. — *Przedz. II, wiersz 2 Johannes» niema II, III, V-VII, IX. — 3 fratres» fures II, III. — 7 paterentur» orirentur IV. — 8 fratres» fures II, III. — praedictum» ecclesiasticum V, VI; ecclesiarum VII, IX. — 14 remisit et» r. e. ipse III, IV; transmisit e. ip. II. — 17 sua» se et s. II-IV. — 18 delationibus occultis» d. IV; delucinationibus o. VI. — 20 justis» j. sibi IV; j. et sibi III. — 21 filio» sibi ac f. suo II. — nocumenta» dampna V; mala VI; niema VII, IX. — 22regni» niema II. — 23 excreverunt» tak II-IV; exvenerunt inne.**

¹⁾ Jeśli to było w dzień św. Tomasza arcyb. kant. to Długosz słusznie podaje dzień 29 grud. bo 21 jest św. Tomasza apostoła.

solius Dei clementia in melius poterit commutare.

47. De conventione in Budzin per nobiles regni Poloniae habita.

5 Post mortem¹⁾ autem hujus nobilissimae reginae dominus Lodvicus Ungariae et Poloniae rex clarissimus praelatos et nobiles Poloniae regni ad se Budam jussit convenire, ipsis terminum in medio quadragesimae proxime tunc sequentis praefigendo, 10 asserens se cum eorum salubri consilio dispositionem status regni Poloniae velle ordinare. In qua conventionem non de nobilium consilio omnium, sed quorundam suasionibus inductus, dispositionem negotiorum regni Zauissio episcopo Cracoviensi, Dobeslao patri dicti episcopi, castellano Cracoviensi et Sandzivogio de Szubyno palatino Kalisiensi ordinandam commisit, ipsos 20 versus regnum Poloniae ad hoc faciendum destinando. Nullus autem ex nobilibus in conventionem praedicta quidquam de suis negotiis poterat ordinare, domino rege ipsis respondente, quod omnium negotiorum 25 dispositionem tribus praedictis commisisset

ordinandam; et sic quam plurimi magnis pecuniis consumptis et in negotiis suis minime proficientes ad propria redierunt, episcopo et suis collegis ipsis in festo Penthecostis tunc proxime venturo et deinceps in aliis locis terminos generales audiendi, haereditates injuste ablatas restituendi ac quaevis negotia ordinandi, praefigendo.

48. De concordia inter dominos Wladislaum ducem Opoliensem et Gnewcoviensem et episcopum Plocensem facta.

Anno quoque praedicto magnificus princeps 1381 Wladislaus, Boleslai Opoliensis, Welunensis, Dobrinensis, Gnewcoviensis dux et dominus, quia in bonis ecclesiae Plocensis in ducatu suo Dobrinensi consistentibus collectam gravem ab hominibus ejusdem ecclesiae, videlicet per mediam marcam grossorum imposuit et exegit, quos etiam homines capitanei ducis praefati diversis rapinis affligentes plurimum damnificaverant, propter quod episcopus praefatus tam ducem quam capitaneos et eorum complices excommunicatos vigore statutorum provincialium et sedis apostolicae legatorum pu-

Przedz. I, wiersz 3 De... habita» niema IV. — nobiles» n. et praelatos V. — 4 habita» h. in medio quadragesime facta V-VII. — 8 ad se» niema III. — Budam» Budzin VII, IX; in Budzin V — 15 negotiorum» niema II. — 17 Dobeslao.. Cracoviensi» Dobeslai patris d. e. castellani Cracoviensis II, III mylnie. — 18 Sandzivogio... palatino» Sandzivogii d. S. palatini II mylnie. — 22 quidquam... quod» niema II. — 25 tribus praedictis» tak IV; trium praedictorum inne. — Przedz. II, wiersz 1 ordinandam» ordinationi V-VII, IX. — 8 negotia» n. disponendi seu V-VII. — 9 De... facta» Plocensis ecclesie exactio IV. — 10 et» N. dod. I mając zamiar wpisać tu imię biskupa Dobeslaus. — episcopum» e. protunc V. — 13 Boleslai» B. filius V-VII. — 20 capitanei» capitaneus IV-VI. — diversis rapinis» penis II; d. pen. III. — 21 affligentes... damnificaverant, affligens p. damnificaverat IV-VII, IX. — 25 quam capitaneos» tam c. II; q. capitaneum IV VII, IX. — 25 publice nunciare» tak IV; p. II III; p. nunciari inne.

1) w śródośćcie 1381.

blice nunciare mandavit, interdictum in terram Dobrinensem tam ob hoc, quam propter nonsolutionem decimarum campestrium proferendo. Verum cum confessor memorati ducis sibi communionem dominici corporis in festo Paschae proxime praeterito veluti excommunicato denegasset, ipse ad cor rediens, festine ad dominum Johannem archiepiscopum Gneznensem properavit, reatum suum in eo, quod domino Lodovico Ungariae et Poloniae regi consilium dederat, confitendo, ut collectam ab hominibus ecclesiae exigere deberet, offerens eidem domino archiepiscopo satisfactionem et sibi supplicans humiliter indulgeri et absolutio-
 1823 nis beneficia impertiri. Dominus vero archiepiscopus antedictus sui capituli consilio minime requisito, nulla satisfactione habita, ipsum ducem absolvit et absolutum publice nunciari mandavit. Qui dux statim post hoc, videlicet XIII die mensis Maji in castro
 1581. 13. Zlothoria cum Dobeslao episcopo Plocensi convenientes, Sbilutho episcopo Wladislaviensi et multis nobilibus Cuyaviensibus et Dobrinensibus ac nonnullis Gneznensibus,

Cruschwiciensibus, Wladislaviensibus et Plocensibus praelatis et canonicis praesentibus et mediantibus, ipso die nullatenus ad concordiam poterant pervenire et tandem in crastino ibidem iterum convenientes, cum dominus dux post nonnullos tractatus jam circa occasum solis stabilitatem episcopi considerasset, et quod absque satisfactione dam-
 5 norum et restitutione pecuniarum exactarum absolutionem habere non posset, promisit bona fide metquarta manu videlicet cum Johanne archidiacono Gneznensi, Jarando cantore Cruswiciensi et Petrassio milite capitaneo Brestensi tam pecunias exactas hominibus ecclesiae reddere, quam dam-
 15 na illata juxta juramenta damna passorum in certis terminis in litteris eorundem designatis plenarie resarcire, et sic meruit absolutionis beneficium obtinere.

49. De morte Semovithi ducis Mazoviae senioris. 20

Anno itaque eodem mensis Junii¹⁾ die XVII illustris princeps Semovithus dux totius Mazoviae, filius quondam Troydeni ducis Mazoviae in castro suo Ploczsk migravit ad Christum. Hic primo habuit uxorem 25

Przedz. I, wiersz 2 propter» ob II; niema V-VII, IX. — 6 praeterito» presente II. — 11 consilium... confitendo» tak V-VII, IX; c. d. I-III; d. IV. — 16 beneficia» beneficium IV-VII, IX. — 17 consilio minime» tak II-V; consilii munimine I, VI, VII, IX. — 24 Cuyaviensibus» Cuyaviensis IV; Cuyavie II, III, V-VII, IX. — 25 Dobrinensibus» Dobrinie V-VII, IX; Dobrinensis II, IV. — Przedz. II, wiersz 1 Cruschwiciensibus» niema II, III. — 5 et mediantibus» niema V-VII, IX. — 6 dux» rex IV. — 10 absolutionem... promisit» promisit absolutionem V-VII, IX. — 12 cum» niema III, V-VII, IX. — 15 ecclesiae» niema V-VII, IX. — damna passorum» niema IV. — 17 in... eorundem» et l. ejus II; et l. e. III. — 20 Semovithi» S. illustris V. — senioris» niema IV-VII. — 21 die» niema II. — 22 XVII» XVI maja V-VII; zaś XV ma IX. — 25 filius... Mazoviae» niema VII, IX. — filius» niema II, III. — Troydeni» Troydine II; Troydzen V; Troyden VI.

¹⁾ 17 czerwca 1381.

filiam Miellussii ducis Opaviae, de qua genuit duos filios, videlicet Janussium et Semovithum et duas filias, quarum unam Ladislao duci Opoliensi, de quo superius in proximo capitulo et aliam primo Kasconi Stetinesi et Dobrinensi duci et post mortem ejus Henrico, Lodvici filio, duci Bregensi desponsavit. Mortua vero prima uxore praefata, duxit aliam, filiam Wladislai ducis Zambicensis, de curia Karoli regis Bohemiae et imperatoris Romanorum, facie praeclaram et corpore venustissimam, de qua tres filios procreavit. Quae licet quibusdam terrigenis de adulterio fuisset suspecta, nullus tamen eorum hoc duci indicare praesumpsit, quia ipsam idem dux tenerrime et omni affectu diligebat, ipsius in omnibus desideriis placens voluntati, donec quidam ex ipsis sorori domini ducis praefati, ducissae Thessinensi et filio ejusdem duci Przemislio in Thessin hoc suggesserunt. Qui dux post hoc ad propria rediens, ipsam in castro Ravensi custodiri fecit, donec veritatem plenius indagaret. Et quamvis puellae, quae ejus secretariae fuerant, diversis suppliciis afflictas fuissent, nil tamen mali de

ipsa astruere volebant. Et quia praefata nobilis ducissa praegnans fuit, ideoque quousque pareret vitam ejus servavit, quae tandem postquam filium peperisset et aliquot septimanis vixisset, fuit per quosdam satellites, de mandato ipsius domini ducis, pravorum consilio seducti, jugulata; de quo tamen facto nefario dux praedictus multum doluit et poenitere quoad vixit non cessavit. Unum autem, de adulterio hujusmodi delatum, et in terra Prussiae captum, fecit idem dux equis trahi et deinde suspendi. Puer vero in nobilis matris captivitate genitus et per quandam pauperculam dominam prope Ravam nutritus, tandem tertio anno nativitatis suae venientes duo equestres tempore noctis, missi per nobilem dominam, filiam ducis Semovithi praefati, uxorem domini Kaskonis, ducis Dobrinensis, ipsum puerum de cunabulis, nutrice invita et ipsum, ipsa inscia quo, secum asportarunt. Quem soror sua domina ducissa praefata more ducali educari procuravit. Quem pater post hoc, ejus formam omnino expresserat, magno amore dilexit et ipsum ad litteras apponens eum in praepositum

Przedz. I, *wiersz* 1 filiam» niema II, III. — 4 duci Opoliensi» Opolie II, III. — de... capitulo» niema IV; expressatum est *cod.* V. — 7 Bregensi» Szetinesi et Burensi IX. — 10 Zambicensis» Jambicensis II; Zabiczensis V, VI; Szebicensis VII, IX. — regis... et» niema V-VII, IX. — 15 eorum hoc» e. III, V-VII, IX; e. hec IV; niema II. — 18 voluntatis» niema IV. — 19 domini» tak II, III; domine I, IV, VI, VII, IX; niema V. — 21 hoc» de h. II, IV. — 25 custodiri fecit» c. precepit III, IV; custodire pr. II. — *Przedz* II, *wiersz* 9 non» nec II — 12 deinde» demum II. — 13 in... matris» i. n. m. in III; tam n. m. in V-VII, IX. — 17 nobilem» niema IV. — 21 ipsum, ipsa» niema IV. — quo» ipsum IV; q. eundem fecerant I-III, V-VII, IX. — 23 procuravit» proparavit II; preparavit III; properavit IV. — 24 omnino» niema V-VII, IX. — 26 apponens» promovens V-VII, IX. — eum... praepositum» i. praeposituram II; ipsum i. p. VII.

Plocensem promovit, nomine cuius pro nunc, vigore gratiae per sedem apostolicam sibi factae, praepositura Lanciencis per obitum Johannis Wathan vacans, fuit acceptata. De qua praepositura Johannes archiepiscopus Gneznensis Pelcze de Grabowo suo procuratori et praefecto Unyeoviensis castri eodem tempore providebat, cuius Pelcze fratres et familiares ejusdem, inveniētes quosdam homines ejusdem ducis Mazoviae praefati in dote praepositurae Lanciencis praedictae, ipsos plagis et verbis contumeliosis appositis, equis et rebus omnibus spoliaverunt cum confusione dotem exire jubentes. Pro quo facto temere praesumpto dominus dux Mazoviae paulo ante mortem suam jussit movere exercitum suum et terram Lovicensis archiepiscopalem invadere et castrum Lowicz impugnare. Cujus exercitus veniens ad quandam villam archiepiscopalem nomine N. in ea stationem fecit ipsam totaliter desolando. Alius vero exercitus ducis ejusdem villas praepositurae Lanciencis occupavit et tenuit usque ad mortem praefati domini ducis occupatas. Iste dux in aetate

juvenili magnis privilegiis et libertatibus Gneznensem, Posnaniensem et Plocensem ecclesias decoravit, quas tamen libertates usque ad mortem suam infringere saltim per indirectum toto nisu conabatur, mag- 5 nam tyrannidem contra ecclesias quantum potuit exercendo, et ob hoc aliquando ecclesiastica interdicta per episcopos in suis dominiis ponebantur. Pacem tamen cum Litwanis maximam tenuit, ita, quod tem- 10 pore regiminis sui Litvani nulla damna infra ejusdem terminos visi sunt inferre. Sed in suos terrigenas erat maxime saeviens, maximas collectas, inauditas et fere importabiles tam a nobilibus quam popularibus 15 frequenter exigendo, magnus expensor et largus fuerat et liberalis munerum alienigenis exhibitor. Appositus est autem ad patres suos in ecclesiae Plocensi, tres filios, scilicet Janussium et Semovithum de prima 20 uxore, et Henricum nomine de secunda, per ipsum ut praemissum est, suffocata, Plocensem et Lanciencis praeposituras tinentem, genitos, in ducatu Mazoviae haeredes et successores post se relinquens. 25

*Przedz. I, wiersz 1 promovit, prefecit V-VII, IX. — nunc» tunc IV. — 2 sibi» niema II, III. — 3 Lanciencis» tak II, IV; Lancienci inne. — 4 Wathan» Watham VI. — vacans» niema III, VII, IX. — 6 de Grabowo» d. Garbowo II; niema IV. — 7 castri» niema IV. — 8 fratres» frater II, IV; filii VI; sive IX. — 9 ejusdem» niema II. — 11 praepositurae» niema IV. — 12 ipsos» niema II. — 13 rebus» niema V-VII. — 15 temere» tamen IV, VI, VII. — dominus... suam» d. d. M. p. a. IV; dux p. a. m. s. V-VII, IX. — 20 nomine N.» tak I, III, IV, inne nie mają. — 21 in... fecit» niema IV. — ea» tak II, III; eam I mylnie; eadem V-VII, IX. — stationem» statione V-VII, IX. — *Przedz. II, wiersz 4 saltim» licet V-VII, IX. — 5 toto nisu» te słowa kładą wyżej III, V-VII, IX; zaś totis viribus ma IV. — 10 ita» i. tamen V-VII. — 14 importabiles» intollerabiles IV. — 17 alienigenis» alienis II. — 21 nomine» niema IV. — 22 per ipsum» niema V-VII, IX.**

50. *De spoliatione ecclesiae Wratislaviensis per Wenceslaum III regem Bohemiae facta.*

Anno¹⁾ quoque eodem princeps magnificus Wenceslaus quartus, Bohemiae rex, 5
veniens Wratislaviam quarta die post festum sancti Johannis Baptistae, cogebat clericum Wratislaviensem, ut divina resumerent, ob sui reverentiam adventus; sed quia facere recusarunt, scelus prophanationis in-
currere formidantes, ipse provocatus sequenti nocte civitatem Wratislaviensem exiens, villas capituli et episcopi Wratislaviensis ac monachorum quorumlibet devastavit, praedam infinitam sequenti mane ad civitatem
15 Wratislaviensem depellendo. Tanta enim praeda fuit Wratislaviam conducta, quod ducentae oves pro tribus mediantibus exhibebantur venales, bos aut vacca pro fertone. Bohemi vero emptores praedae habere non
20 valentes praedam hujusmodi versus Bohemiam pepulerunt. Rex autem praefatus abbatem sanctae Mariae in arena, quia prophanare noluit, ipso die beati Petri et Pauli²⁾ apostolorum mane captivavit et in praetorio Wratislaviensi per octo dies et amplius

captivum servari praecepit. Sed frater Marcus, abbas s. Vincentii regis praedicti furiam mitigans, dixit se velle etiam infultum divina celebrare et illa nocte cum quibusdam fratribus sui monasterii, omnibus relictis, clam fugam iniit, et se in quibusdam locis Poloniae occultavit. Similiter praelati et canonici Wratislavienses subito eodem die beati Petri et Pauli apostolorum, quidam pedestres, quidam in equis fugierunt, victualibus quibusvis et rebus suis in eorum domibus derelictis. Cernens autem rex praefatus eorum constantiam pariter et timorem, mandavit Bohemis, ut tam monasteria quam curias episcopi et capituli Wratislaviensis occuparent. Sicque factum est, quod Bohemi quidam ad sanctam Mariam, quidam ad sanctum Vincentium, quidam in curias episcopi et canonicorum intrantes, omnia quae rapuerunt asportarunt, thesauros magnos in clenodiis et pecuniis, auri et argenti et vasis pretiosis, fractis seris, in locis etiam occultatis sustulerunt, rege praefato praesente et partem thesaurorum tollente Et

*Przedz. I, wiersz 1 De... facta» tak II; niema nadpisu 1, IV, V, VII. — spoliatione ecclesiae» vastatione bonorum ecclesiasticorum episcopatus VI. — 2 Wenceslaum. . facta» r B. III, VI. — 6 sancti» niema IV. — 8 sed quia» quod q. II; quod cum III. — 9 recusarunt» recusarent II, III, VII. — 16 conducta» abducta IV. — ducentae» decem V. — 17 mediantibus» tak V-VII, IX; niema I, IV. — 18 bos. . vacca» hoves vero V-VII, IX; b. autem v. II, IV. — 19 habere... valentes» tak II, III; h. n. volentes I, IV; non habentes V-VII, IX. — 23 ipso» illo V-VII. — *Przedz. II, wiersz 1 praecepit» fecit V-VII, IX. — 4 divina» niema V, VII, IX. — 5 fratribus... relictis» patribus s. m. o. r. III; patribus V-VII, IX. — 11 quibusvis... suis» e. r. IV. — 16 Wratislaviensis» tak II, III; inne nie majq. — 19 in» ad IV. — curias» curiam II; curia III, V-VII, IX. — 20 rapuerunt» reperierunt II-IV. — 24 occultatis sustulerunt» occultis s. II; ecclesiasticis abstulerunt IV; o. translulerunt V-VII, IX. — 25 et» rege etiam dod. IV.**

1) 28 czerwca 1381. 2) 29 czerwca 1381.

his non contentus rex memoratus, jussit omnes villas capituli et monasteriorum ad sui obedientiam compelli, eas vero, quae suis praefectis obedientiam recusarent, omnibus bonis eorum spoliabat. Manserunt itaque Bohemi multo tempore in curia episcopi et capitulo, et in monasteriis ac allodiis circumquaque positis, quaeque victualia consumentes ac pauperes ecclesiae more tyrannico plurimum opprimentes. Solus quoque rex in monasteriis sanctae Mariae et sancti Vincentii jussit sibi de bonis eorundem monachis profugatis convivium praeparari. Sed non est mirum, quia avus suus Johannes de Lucelborg rex Bohemiae fere similem tyrannidem, verum tamen non tam crudelem, contra ecclesiam Wratislaviensem exercuisse memoratur. Nam cum castrum Milicz capituli Wratislaviensis expugnasset et reddere recusasset, reverendus pater Nankerus olim episcopus Wratislaviensis indutus pontificalibus, cum suis praelatis et canonicis eundem regem ad faciem excommunicavit, et interdictum ecclesiasticum in tota diocesi Wratislaviensi promulgavit. Et ob hoc rex praefatus clerum, qui suae appellationi adhaerere renuit, de civitate Wra-

slaviensi exire coëgit, prout haec et alia de ipso superius plenius sunt descripta. Causa autem hujusmodi persecutionis fuit haec, quod quidam vicarii ecclesiae majoris et sanctae crucis consueverant cerevisiam 5 Swidnicensem in domibus suis habere ipsamque pro pecunia quibusvis propinare; quod consulibus et communitati civium Wratislaviensium satis displicuit; et quia hoc prohibere non poterant, emiserunt edictum, 10 quod ipsi clero nullus cerevisiam adducere auderet, gravi poena vallata in contrarium facientes. Contigit tandem, quod ad festum nativitatis Christi illustri principi H. filio Wenceslai ducis Legnicensis, decano Wra- 15 tislaviensi frater ejusdem Ropertus dux Legnicensis aliquot vasa cerevisiae Wratislaviam destinavit, cujus vector cerevisiae veniens ad consules, ipsos requisivit, ex parte ducis antedicti, ut praedictam cerevisiam 20 ad suum dominum deducere posset. Consules vero hoc consentire nolentes, etiam vectorem captivarunt et cerevisiam receperunt, propter quod capitulum Wratislaviense cum administratore suo Wenceslao duce 25 Legnicensi episcopo Lubucensi interdictum in ipsa ecclesia et civitate Wratislaviensi

*Przedz. 1, wiersz 2 monasteriorum» monachorum II. — 3 sui» suam V-VII, IX. — eas... quae» eos v. qui II-IV. — 4 obedientiam» o. facere II, III. — 6 curia» curiis IV. — 7 in» niema V-VII, IX. — 9 ecclesiae» niema V-VII, IX. — 11 in» niema II. — 12 eorundem monachis» e. monachorum II; e. monasteriorum m. V-VII, IX. — 18 memoratur» monstratur III. — 20 reddere» recedere II; r. tunc V-VII, IX. — Nankerus» nomine N. II. — 26 qui» tak II-IV; que I, V-VII, IX mylnie. — 27 adhaerere» niema IV. — renuit» noluit II. — *Przedz. II, wiersz 13 facientes» tak II-IV; facientibus inne. — Contigit» c. autem V-VII, IX. — 14 illustri... frater niema II. — H.» niema V. — 15 ducis Legnicensis» duci Legnicensi IV-VII, IX. — 17 cerevisiae» c. ejusdem V-VII, IX. — 18 destinavit» destinasset II-IV. — 22 etiam» niema IV. — 27 et civitate» civitati V.**

posuerunt, post hoc se versus Nyssam transferentes. Gratia autem sedandae hujusmodi discordiae Wratislaviam rex praefatus veniens petiit capitulum Wratislaviense, ut in suo jocundo adventu divina celebrarent, promittens satisfactionem plenissimam impendere, in quantum cives culpabiles invenisset, libertates ecclesiae infringentes. Et quia nisi satisfactio praecederet et se facere non posse dixerunt, idcirco rex furore succensus praemissa attentare non expavit.

51. *De adventu palatinorum per Lodvicum regem Poloniae et Ungariae, pro justitia facienda de injuriis, missorum.*

Eodem quoque anno, tertia die ante festum sancti Johannis Baptistae¹⁾, venerunt Cuyaviam nobiles viri Dobeslaus castellanus Cracoviensis, Sandzivogius de Szubyno palatinus Kalissiensis et magister Johannes de Nadliczycze, archidiaconus et cancellarius Cracoviensis, fingentes, se auctoritatem a domino Lodvico rege Poloniae et Ungariae restituendi haereditates dudum injuste ablatas, habere, ac quaerulantibus de capitaneis justitiam exhibere. Jusserunt in crasti-

no sancti Johannis Baptistae in terminis generalibus in Brzeszcze proclamari, ut omnes, qui haereditates sibi ablatas repeterent, privilegia coram ipsis exhiberent, et quaerelas contra capitaneos in scriptis offerrent; privilegiorum vero copiis habitis et quaerelis, iverunt feria sexta posthac proxima in Cruszviciam, sabbato in Strzellnam, dominico die in Mogilnam, feria secunda in Trzemesznam, feria tertia in Gneznam et feria quinta Poznamiam intraverunt, ibique usque ad feriam tertiam permanserunt. Ad quos tam viri ecclesiastici quam seculares injuriam passi et restitutionem haereditatum ablatarum perquirentes confluebant ipsosque usque ad Kalis secuti, usque ad crastinum sanctae Margarethae sequebantur; qui tandem pro sua excusatione astruebant, Zaviszium episcopum Cracoviensem ad festum sancti Jacobi debere venire, sine quo restitutio haereditatum ac caeterorum negotiorum dispositio fuisset ipsis per litteras regias totaliter interdicta. Sicque omnes, qui de restitutione haereditatum ac injuriarum resartione juridica spem habebant, se

*Przedz. I, wiersz 2 Gratia... praefatus» Posthoc r. p. Wratislaviam IV. — 5 celebrarent» celebraret IV. — 9 et» niema IV-VI. — 10 rex» tak VI, VII; niema I-V, IX. — 12 De... missorum» taki nadpis ma III, VI, VII; De delusione terrigenarum in Cujavia per quosdam nobiles facta, videlicet Dobeslaum castellanum Cracoviensem et Sandzivogium de Szubino et Johannem Radlez archidiaconum Cracoviensem II; zaś I, IV, V, IX nie mają nadpisu. — 19 de Nadliczycze» d. Radliczicze II; niema IV. — 20 cancellarius» canonicus II. — 24 capitaneis» capitulis II. — *Przedz. II, wiersz 4 exhiberent» niema VI, VII, IX. — 5 contra... scriptis» niema VI, VII, IX. — 7 iverunt» tak II-IV; inierunt I, V; inerant VI, VII, IX. — 9 Mogilnam» Trzemesznam V-VII, IX. — 10 Trzemesznam» Mogilnam V-VII, IX. — 15 perquirentes» requirentes II, IV. — 16 ad Kalis» in K. II-IV. — ad» in II, V-VII. — 19 Zaviszium» Janussium II. — 20 Jacobi» J. apostoli V-VII, IX. — 23 regias» regis V-VII, IX. — 25 resartione» refactione III, V-VII, IX.**

¹⁾ 21 czerwca 1381.

delusos concernentes, ad propria, male contenti, evacuatis marsubiis redierunt. Illi autem hinc inde per terram girantes et graves expensas facientes, primo post festum sancti Jacobi Cracoviam redierunt.

52. *De expeditione contra Barthossium in Odolanow.*

Revoluto itaque hujusmodi anni modico tempore, circa festum nativitatis beatæ virginis Mariæ, omnes capitanei totius regni Poloniae moverunt exercitum fortem nimis contra dominum Barthossium militem, castrum suum Odolanow ad mandatum domini regis expugnare proponentes. Sicque conventionibus in die Prothi et Jacincti martyrum in diversis villis ecclesiarum et præcipue Gneznensis et Lubucensis habitis, et magnis damnis et deprædationibus seu depopulationibus factis et illatis, venerunt in

villam Scarbimirzicze praepositurae Gneznensis, ibique stantes, fecerant quandam concordiam amicabilem cum eodem Barthossio milite strenuo, talem videlicet, quod quatuor milites ex utraque parte electi castrum Odolanow et omnes haereditates prædicti domini Barthossii in regno Poloniae existentes taxare debeant per dominum regem Poloniae et Ungariae dicto domino Barthossio persolvenda; decem et octo milibus florenorum, in quibus dominus Barthossius antedictus Gallicos¹⁾ alias ut præmissum est depactaverat, primitus defalcatis. Sic postmodum in certis terminis residuitate pecuniae domino Barthossio persoluta, castrum Odolanow et haereditates ejusdem regali mensae applicatae manebunt. Concordiam autem prædictam aestimatione quorundam sapientum non est credibile ad fi-

Przedz. I, wiersz 3 hinc inde» tak II-IV; huicmode I. -- terram» terras V-VII. — 6 in Odolanow» niema IV. — 8 anni» anno V. — 14 Sicque» s. hujusmodi VII; sic II, III. — conventionibus... habitis» conventionione... habita IV. — 18 seu depopulationibus» niema IV. — Przedz. II, wiersz 2 fecerant» niema IV. — 8 taxare» vexare I-IV, IX. — 9 dicto... persolvenda» niema II. — 10 et octo» niema IV. — 12 antedictus Gallicos» a. Gallicus I; antedicto Gallico V-VII; cum dicto Gallico IX. — 13 defalcatis» defalcare V; et falcatis VI, VII, IX.

¹⁾ Zastanawia tu wyrażenie: *gallicos, alias ut praemissum est*; autor bowiem nie wspomniał wprzód o żadnych Francuzach. Długosz, a za nim późniejsi uzupełniają to opowiadanie, podając, iż Bartosz z Odolanowa, syn Peregryna z Chotelu, bawiący się zwykłem w owe czasy napadaniem, złupił kupców francuskich, którzy upominali się u rządu polskiego o wynagrodzenie szkód. Wynagrodzenie, jak widać z tego ustępu kroniki, miało być dla nich potrącone z pieniędzy, które Bartoszowi za Odolanów sędziowie polubowni przyznali. Moraczewski (Dzieje rzeczypos. pol. t. I str. 256) robi Bartosza Francuzem, zmylony zapewne niepoprawnym textem i wynikłą ztąd niepoprawną interpunkcją wydania Somersberga. Wszakże ani imię ojca Bartoszowego: *Peregrinus*, ani miejscowość *de Chotel* nie wskazują na pochodzenie jego cudzoziemskie; bo mamy w tym czasie Peregryna z Wągleszyna, generalnego starostę wielkopolskiego, a z Chotelu pisał się już dawniej r. 1244 *Brictius* (Ob. dokument 19 str. 15 Monografii opactwa Cystersów w Mogile).

1581.
I pca
25.

ok. 8
wrześ.
1581.

wrzes.
11.

nem debitum posse venire; immo dicitur, domino regi valde displicuisse concordiam praedictam, nec ipsam assertionem quorundam vult tenere, tamquam regiae majestati contemptibilem atque despectam¹⁾.

§ 5. De occupatione castri Unyeow.

Anno itaque eodem, in octava sancti Martini²⁾ quidam Petrassius praefectus Lanciciensis Pelkam praepositum Curzelovien-
10 sem procuratorem et gubernatorem castri Unieoviensis, de quo praemissum est, propter quaedam disponenda ad praedium regale, quod Dambye dicitur, invitavit. Ad quos casu veniens Nicolaus castellanus Lancicien-
15 sis per praedictum Petrassium fuit similiter invitatus, ubi inter epulas praefatus castellanus cum Pelka praedicto praeposito propter venationes quasdam, quas idem Pelka exercebat, ad verba contentiosa insurrexit,
20 et postquam familiares praepositi praedicti sedata contentione ad equos exivissent, memoratus castellanus cum suo cultello prae-

posito praedicto laetale vulnus infixit, a quo mox cadens in terram expiravit. Idem quoque castellanus cultello suo rejecto, ad hospitium suum ire festinavit; quem familiares praepositi et propinqui ipsius audita morte festine insequentes, ipsum multis plagis laetalibus impositis animose occiderunt. Post quorum mortem Bernardus de Garbowo Sandomirita, frater praepositi memorati germanus castrum Unieow, quo ipsum frater relinquerat, contra fidei promissa occupavit et thesauro archiepiscopali effracto ad sexcenta marcarum grossorum in florenis et grossis sustulit, et omnia pecora, porcos et scrobas ac pecudes mactari et ad castrum deportari praecepit, tenuitque castrum fere duabus septimanis, donec domini Domarath Poloniae, Petrassius Cuyaviae capitanei, Dirzco Gneznensis, Grzymala Costrinensis castellani cum eodem et suis certa pacta iniissent ipsis nonnulla promissa litteris roboratis et ab omnibus per

*Przedz. 1, wiersz 2 concordiam praedictam» tak IV; concordia praedicta inne. — 5 atque despectam» niema IX. — 6 Unyeow» Unieoviensis III, VI, VII; U. per Bernhardum de Grabowo facta II. — 10 procuratorem» niema IV. — et gubernatorem» niema II, III. — 12 quaedam» q. negotia II. — 15 Dambye» tak II, III, V-VII; Dambe I, IV. — quos» q. cum V-VII, IX. — 15 Petrassium» Janussium V. — 16 inter» circa V-VII, IX. — castellanus» Petrassius V-VII, IX. — *Przedz. II, wiersz 1* infixit... terram» intulit a q. m. c. IV. — 7 laetalibus» l. sibi V-VII. — 8 Bernardus de Garbowo» Berchardus d. Carbawo IX; B. d. Carbawo III, V-VII. — 14 sustulit» abstulit IV. — 18 domini» dominus II. — Domarath» Domoborius IV. — 19 Dirzco» Dirzsko V-VII, IX. — Dirzco... castellani» et alii IV. — 20 Costrinensis» castnensis I; costnensis III, V-VII, IX. — 21 certa» circa I, III-VII, IX. — iniissent» tak II, IV; miserint I; ivissent III, V-VII, IX. — 22 omnibus» o. ab ipsis et III, V-VII, IX.*

¹⁾ Jak widać z rozdziału 61, Ludwik zdaje się nie potwierdził tego układu, bo wysłał znowu wojsko przeciwko temu Bartoszewi. Sprawę tę, równie jak i zamieszki wielkopolskie w ogóle, załatwił dopiero Władysław Jagiełło, zjechawszy z Jadwigą do Wielkopolski. ²⁾ około 18 listopada 1381.

ipsum tam in castro quam extra castrum sublati, nomine archiepiscopi et ecclesiae Gneznensis penitus absolvissent, certas pactiones de ulterius non petendis facientes.

54. De obitu domini Dobeslai Sowka episcopi Plocensis.

1581.
grudnia
1. Eodem quoque anno, die videlicet prima mensis Decembris, dominica reverendus pater dominus Dobeslaus dictus Sowka episcopus Plocensis, virilis defensor bonorum et libertatis ecclesiae ac strenuus propugnator mirusque informator et restaurator bonorum deperditorum et desolatorum ad mensam episcopalem spectantium, hora et mense, quibus supra, in quadam villa nomine... cuiusdam nobilis prope Gorzno, eundo de Poltowsko, feliciter in domino obdormivit. Post cujus obitum, ipsius corpore nondum debito modo sepulturae dato, capitulum Plocense, senioribus de capitulo minime vocatis ad mandatum ducum Mazoviae Styborium archidiaconum Plocensem in suum episcopum festine elegerunt, cujus electionem reverendus pater sanctae ecclesiae Gneznensis Johannes archiepiscopus feria quarta, decima octava

die mensis Decembris in Zneyna confirmavit. Dominus autem Semovithus dux Mazoviae suum nuncium ad curiam romanam ad petendam sacram electo praefato in partibus impendendam, (misit) pro quo nuncio, ut idem electus asseruit, sexcentas sexagenas grossorum a Judaeis in Cracovia dicitur recepisse, per ipsum electum et ecclesiam Plocensem etiam cum usurarum accrescentia persolvendas. Idem quoque electus interdictum in terris Dobrinensibus per suum praedecessorem propter non solutionem decimarum et occasione quarundam injuriarum rite prolatum satis improvide relaxavit. In vigilia quoque Thomae¹⁾ apostoli anno eodem dominus Thomas episcopus Lucerinus, sedis apostolicae nuncius Nicolaum Strosberg praepositum Gneznensem, collectorem regni Poloniae pecuniarum camerae apostolicae in civitate Wratislaviensi, recepta ratione ab ipso, captivavit, ipsum ad perpetuos carceres tamquam furem, falsarium, mendacem et perjurum condemnando. Et hoc ideo, quia cum primo circa festum sancti Michaelis ab ipso rationem recepisset, invenit eum in mille

*Przedz. 1, wiersz 1 in» niema II. — 4 petendis» petendum III, V-VII. — 5 De... Plocensis» nadpisu tego niema I, V, IX. — domini... Sówka» Dob. II, IV. — 7 videlicet» niema IV. — 8 dominica» tak II, IV; inne nie mają. — 9 Sowka» Sowoka III. — 10 bonorum... libertatis» tenor e. libertate II, III; b. IV; t. opum e. I. VII. — 14 et... supra» tak IV; mense inne. — 16 nomine...» tak I-III; n. V. — 17 Poltowsko» Pultowsko II; Pultowsk V. — 21 capitulo» et senioribus dodd. I, III. — ducum» d. Slezie et IV. — *Przedz. II, wiersz 1* Zneyna» Snyena ma zawsze IV; Zneyn II. — 4 partibus» p. constituto IV. — 10 persolvendas» tak II, persolvendum inne. — 11 terris Dobrinensibus» terra Dobrinensi II; totam terram Dobrinensem IV. — 14 satis» niema VI, VII. — 18 Strosberg» Stroberg IV. — 21 recepta» receptorum I mylnie. — 23 et perjurum» niema V-VII, IX.*

1) 20 grudnia 1381.

quingentis florenis cameram decepisse, propter quod ipsum tunc detinuerat, donec sibi de mille quingentis florenis cautionem praestitit, et satisfecit. Ex quibus ipsum
 5 suspectum reperiens, mandavit auctoritate apostolica omnibus subcollectoribus regni Poloniae, quittationes suas producere, ex quorum quittationibus et compositis reperit, ipsum registra sua immutasse et in duodecim milibus florenorum cameram defraudasse, propter quod ipsum carceribus condemnatum, ut praemissum est, in vincula conjecit, et arctae carcerali custodiae deputavit.

15 55. De consensu Johannis archiepiscopi Gneznensis et Cracoviensis et Poznaniensis episcoporum ad solutionem tributi poradlne.

Item¹⁾ transacto modico tempore ejusdem anni, dominus Domarathus capitaneus Poloniae a domino Lodvico rege rediens induxit dominum Johannem archiepiscopum patruum suum, ut etiam irrequisito capitulo suo, et paulo ante saepius reclamante, ecclesiae bona ad solvendos duos grossos
 25 de quolibet manso regi, nomine tributi submittens, solvi praecipit et litteras sub-

missionis suo sigillo roboratas concessit, a privilegiis ecclesiae in laesionem conscientiae inconsulte recedens, solum ejusdem capitanei promotionem plus quam commodum et utilitatem ecclesiae prospiceret et prospicere intendens. Submissioni autem praedictae Zawissa Cracoviensis et Nicolaus Poznaniensis episcopi principaliter operam dederunt, litteras regias tollendo et suas concedendo, quos ob hoc divina ultio ut verius creditur subito plaga mortis ferire crudeliter non obmisit, prout infra patebit

56. De morte domini Zavissii episcopi Cracoviensis.

Anno domini millesimo tricentesimo octuagesimo secundo, XII mensis Januarii die Zavissa filius Dobeslai castellani Cracoviensis, plenus malis operibus et omnibus virtutibus penitus exutus debitum humanae naturae persolvit. Et quia sagax humanitas gesta bonorum scripturae testimonio memoriae commendare adjuvet, ad hoc ut eorum commendabilis virtutum gloria eis laudem tribuat et caeteris imitandi eorum exemplaria praebeantur, malorumque gesta detestabilia similiter necessario memo-

1582.
stycznia
12.

Przedz. 1, wiersz 3 de» pro II-IV. — 4 et satisfecit» ut satisfaceret V. — 8 compositis» compositatis II. — 11 ipsum... vincula» captum ad v. IV. — 15 arctae» arte I-V; niema VI, VII. — 15 De... poradlne» nadpisu tego niema I, IV, V, IX; De submissione ad solvendos 2 grossos de manso pro fisco regio nomine tributi ma nadpis II i z drobną odmianą III. — 19 capitaneus» palatinus IV. — 20 domino Lodvico» niema V-VII, IX. — 21 archiepiscopum» a. Gneznensem V-VII, IX. — 26 submittens» admittens V-VII, IX. — litteras» l. sigillatas V-VII, IX. — Przedz. II, wiersz 4 capitanei» capituli III-VII, IX. — 13 De» Tractatus d. V. — Zavissii» Janussii II, IX. — Cracoviensis» niema V. — 16 XII» niema I-V. — 17 die» niema II; quinta liczbą ma V. — castellani» episcopus V-VII, IX; episcopi cracoviensis dod. IV. — 24 et» ut III. — 25 exemplaria» exempla II; exempla via IV, VI. — 26 detestabilia» niema V-VII, IX.

1) 1381.

riae hominum commendantur, ut boni ac-
tus eorum perniciosos vitent et reprobi a
pravis operibus ignominioso ridiculo confusi
desistant; proinde vitam detestabilem epis-
copi praefati et conversationem culpabilem
et Nicolai de Curnik ejus consortis duxi-
describendam. Iste enim episcopus primo
per dominum Bodzantham episcopum Cra-
coviensem contra quendam impetrandem do-
minum Joannem de Buska, qui archidiacono-
natum Cracoviensem acceperat et ejus pos-
sessionem ceperat per Bodzantham episco-
pum praedictum et per amicos suos fuit
intrusus, coactusque dictus dominus Jo-
hannes Buska per Dobeslaum patrem ejus-
dem episcopi et suos consanguineos dicto
archidiaconatui cessit et demum mortuo fe-
licissimo rege Kazimiro, de quo paulo su-
perius praemittitur, praefatus Zavissa cum
Nicolao de Curnik praedicto, quaedam men-
dacia falsissima confingentes de statu pros-
pero et dominae Elizabeth reginae seniori
Ungariae genitrici Ludovici regis multum
grato et accepto cujusdam Jankonis archi-
diaconi Gneznensis, vicecancellarii olim re-
gis Kazimiri praemortui, malitiose inviden-
tes, ipsum archidiaconum et vicecancella-

rium regni praefatae dominae reginae ac-
cusarunt. Quos domina regina licet audi-
visset, eorum delationes accipiens, ipsi-
tamen pro tunc fidem non adhibuit, sed
praefati vicecancellarii dicta et testimonia 5
audiens, ipsum justificavit de praemissis.
Quod cernentes delatores praefati et sibi
in officio et servitiis succedere ambitiose
anhelantes, Dobeslaum palatinum, patrem
Zavissii praedicti et quosdam suos consan- 10
guineos et affines induxerunt in tantum
seducentes, quod contra praefatum vice-
cancellarium conspirare non expaverunt. Qua
conspiratione per ipsos facta, institerunt
dominae reginae instantiis opportunis multa 15
prava et feta de dicto vicecancellario sug-
gerentes seque et eorum servitia ad vota
dominae reginae exhibentes, ac importune
petentes, ut ipsum ab officio vicecancella-
riatus regni Poloniae amoveret et de prae- 20
dicto officio vicecancellariatus Zavissio prae-
dicto provideret Quorum importunitatem dic-
ta regina vitare non valens, sigillum suum
praefato Zavissio tradidit, ipsi vices can-
cellariae curiae suae committendo. De quo 25
facto tam nobiles quam civitatenses, prae-
lati ecclesiarum nec non communitates et

Przedz. 1, *wiersz* 3 pravis operibus» malis *II, III*. — 9 impetrandem» i. dictus *III*; i. domi-
nus *VII*. — 10 de» *niema III, VII*. — 11 acceperat» acceptaverat *II, IV*. — 15 praedic-
tum» p. Cracoviensem *IV*. — 15 Buska» *Duska V, VI*. — 16 dicto» quod d. *II, III*. — 20
de» *niema IV-VII, IX*. — 22 dominae» *tak II, III*; duci *I, IV-VII, IX mylnie*. — se-
niori» senioris *II*. — *Przedz.* II, *wiersz* 1 regni» regis *II, IV*. — 2 Quos» *tak II-IV*; qui *I*;
que *V-VII, IX*. — 3 eorum... accipiens» eos, et cum delectatione accepit *V-VII, IX*. — 10
Zavissii» Janussii *II*. — 12 quod» *tak V-VII, IX*; *niema I, II, IV*; sed *III*. — 16 feta»
falsa *II-VII, IX*. — dicto» ipso *IV*. — 18 dominae» ipsius *II, III*. — ac» et *III*; *niema*
V-VII. — 19 officio» o. suo *II, III*. — 21 vicecancellariatus Zavissio» cancellariatus Janussio *IX*.
— 24 Zavissio» Janussio *IX*. — vices cancellariae» v. *V*; vicecancellar. *IX*. — 25 curiae»
cure *IV*; *niema III, V, VI, IX*.

nonnulli principes terrarum multum dolentes et domino archidiacono veluti justo charitative compatientes, cum aliquando de praefato domino archidiacono coram ipsa
 5 domina regina memoriam facientes, laudabilium operum testimonia ferebant, et quod ab officio sine culpa fuisset amotus, ipsa aiebat quod ipsum ab officio suo minime amovisset sed tantum sigillum suum Zavis-
 10 sio tradidisset. Cernentes autem Zavissius et Nicolaus de Curnik praefati affectum terrigenarum et instantias, quas domino Lodvico regi Ungariae et dominae reginae praefatae frequenter pro ipso archidiacono
 15 faciebant, attraxerunt quosdam Ungaros reginae prae caeteris acceptos muneribus et promissis, ut ipsi iterum de novo eundem archidiaconum dominae reginae novis delationibus, mendaciter per ipsos adinventis
 20 per ipsos deferrent. Quorum dictis regina nimium credula praefatum archidiaconum, ipsum pro tunc in curia reverendissimi in Christo patris domini Jaroslai¹⁾ archiepiscopi Gneznensis in Unieow manentem, per
 25 praedictum Zavissium et Janussium de castro Salomonis militem suggestores praefatos arrestare fecit, asserens ipsum multas pecunias et clenodia de thesauro regio post

mortem ipsius furtive asportasse. Archidiaconus vero praedictus contra consilium et voluntatem domini archiepiscopi memorati cum praefatis aemulis suis de sua justitia multum praesumens et ut suam innocentiam ostenderet, ad curiam praefatae dominae reginae versus Cracoviam festine properavit. Ad cujus curiam cum venisset, ipsa juxta consilium eorundem videlicet Zavissii et Nicolai de Curnik ipsum altera die in Miechovia circa prandium ad mensam cum quibusdam viris nobiles sedentem per quendam Spythkonem curiae suae servitorem captivari fecit. Sed ibidem eisdem nobiles pro ipso promittentibus cum eisdem permansit; et eodem vespere quosdam ex suis familiaribus similiter captivari fecit et separatim detineri ad inquirendum de asportatione thesauri. Altera autem die, facto prandio, ipsum versus Cracoviam deduci fecit et in castro Cracoviensi captivum detineri, miseratque nuncios ad dominum Florianum episcopum Cracoviensem, petens et volens ut praedictum archidiaconum sine audientia ad perpetuos carceres deputaret. Qui indignatus respondit, ipsum justum hominem esse et false delatum indebite detineri, nec se de ipso quoad suum ma-

Przedz. 1, *wiersz* 2 domino» praefato II, IV. — 3 compatientes» condolentes V, VII. — 4 domino» niema II, III. — 6 operum» o. suorum IV. — 7 sine... officio» niema IV. — 8 suo» s. ipsum IV. — 13 dominae» niema IV. — 17 ipsi» ipsum IV. — 23 patris» p. et III. — Jaroslai» Joannis III-VII, IX. — *Przedz.* II, *wiersz* 9 videlicet Zavissii» *na tylko* II. — 10 et... Curnik» niema IV. — 11 Miechovia» Mechoviam I, VII, IX. — 13 Spythkonem» Sbitkonem IV. — servitorem» *na tylko* V. — 20 deduci» destinari III, V-VII, IX. — 21 captivum» niema IV. — 24 sine audientia» s. audacia IV; niema V-VII, IX. — 27 delatum» accusatum II.

1) Poszliśmy tu za rękopismem I i II, bo zdaje nam się, że to się działo za życia jeszcze arcybiskupa Jarosława.

lum aequaliter intromitti velle, cum sibi de ipsius innocentia bene constaret. Sicque domina regina praefata considerans per praefatos suggestores se fuisse seductam et rem injustam attemptasse, dixit indigna nimium suggestoribus praedictis, ut se contra ipsum partem facerent si vellent, alioquin ipsum dimittere juberet. Ipsi autem iterum ad Florianum episcopum Cracoviensem et ad suum officialem recursum habuerunt petentes, ut per modum inquisitionis contra ipsum procederet. Sed episcopus recusavit, dicens eum de suo foro non esse, nec infamatum de re super qua inquisitio deberet fieri; propter quod domina regina

ipsum a captivitate relaxare jussit, ad examen archiepiscopi Gneznensis cum suis delatoribus remittendo. Sicque anxietatum spiritibus suos aemulos prementibus ipse cum honore dimittitur et honorifice per nobiles et proceres regni, qui pro tunc Cracoviae in festo sancti Stanislai in autumno conveniant pertractatur, ibique novem diebus post dimissionem jucunde peractis ad curiam archiepiscopi praedicti in Unieow meavit. A quo citationem recipiens, omnes in genere et in specie ipsum super delatione hujusmodi false accusare volentes per edictum in nonnullis ecclesiis publice citare procuravit¹⁾. Sed licet veniente termino

Przedz. 1, wiersz 7 partem» tak II-IV; parati I, V-VII, IX, mylnie. — 9 iterum» niema II, III. — 11 petentes» niema V-VII, IX. — 12 Sed» Quod dominus V, VII; qui d. VI, IX. — Przedz II, wiersz 2 delatoribus» tak II-IV, VII; dimittendum dodd. niepotrzebnie I, V, VI, IX. — 3 remittendo» dimittendo IV, VII. — anxietatum. ipse» niema IV. — 5 nobiles et» tak V, VI; dominos e. I i niekt. inne; niema VII, IX. — 6 regni» r. Polonie II. — 8 pertractatur» presentatur V-VII. — novem diebus» tak V-VII, IX; per n. dies I; per sex dies II. — 9 post dimissionem» tak I-IV; niema V-VII, IX. — peractis» peractos II. — 13 false» falsa V-VII. — accusare volentes» accusantes II, III. — 14 in» niema II.

¹⁾ W rękopismie biblioteki uniwers. jagiell. *in folio* pod l. 348 opisanym u Helela Z. A. Starodawne prawa polskiego pomniki t. I str. XIII znajduje się między formularzami skarg na karcie 173 pod napisem *Libellus verbalis* eo następuje: *Coram vobis honorabili viro domino N. N. Judice cause et partibus infrascriptis per Reverendum in Christo patrem N. N. specialiter deputato, per modum reconventionis proponit A. procuratorem, et nomine procuratoris talis, contra talem, seu contra quamlibet aliam personam pro eo et eius nomine in vestro iudicio legitime intervenientem cum querela, et dicit: Quod licet ipse A. sit natus de nobili progenie regni Polonie ex utroque parente, essetque vir bone fame et honeste conversationis et pro tali habebatur publice apud honestos et graves in toto regno Polonie, tamen dictus N. nescitur quo ductus spiritu, et quali mente vesana prorupens in derogationem fame et honoris dicti domini... verbo et in scriptis, coram talibus animo iniuriandi et calumpniosi appellavit et dixit eum sustulisse de pecunia regali domini Kazimiri recollende memorie olim regis Polonie apud Judeos Cracovienses XVI milia marcarum grossorum, quas hucusque camere regie tenetur. In hys non contentus, dicit, licet false, ipsum habere quamdam vetulam Ruthinam meretricem et maleficam, cujus malefaccionis (sic) se adiuvat, ut ipse asserit menda-*

Nicolaus de Curnik adinventor mendacii praedicti Zneynam veniens comparuisset, petens nomine dominae reginae praefatae contra ipsum per inquisitionem procedi, tamen dicto archidiacono replicante, quod contra ipsum inquisitio fieri non deberet, ex eo quod super hujusmodi re non fuisset infamatus, super qua fieri deberet inquisitio, et si qua infamia esset de ipso, illam a praedicto Nicolao, suo inimicissimo ortam fuisse asserebat, offerens se cum eodem Nicolao velle inscribere ad poenamtalionis, si accusationi ipsius insistere vellet; quod quia facere recusavit, idcirco dominus archiepiscopus aequitate archidiaconi pensata ipsum ab instantia tam dominae reginae quam ejusdem domini Nicolai

et aliorum quorumcumque super re praedicta deferentium absolvit. Archidiaconus quoque praefatus volens innocentiam suam lucidius declarare, cum debita instantia petiit, ut se canonicè purgare posset. Ad quam purgationem etiam contra voluntatem archiepiscopi faciendam per trinae citationis edictum omnes impugnare eandem volentes fecit evocare, et in tertio termino met sexta manu praelatorum ecclesiasticorum de crimine sibi false imposito se canonicè purgavit, videlicet per venerabiles viros A, B, C, D, E. Super qua purgatione canonica memorati litteras domini archiepiscopi per Jarandum notarium publicum curiae suae cum narratione facti totius sigillo suo communitas cum recepisset, versus curiam roma-

Przedz. 1, wiersz 1 de» niema II. — 8 super... inquisitio» tak V-VII, inne nie majg. — 10 suo... Nicolao» niema IX. — inimicissimo» inimico III, V-VII, IX. — 11 se» niema II, III. — 14 quod... facere» q. et q. f. II, III; qui tamen V-VII, IX. — 16 pensata» prefata II. — ab instatia» ad instantiam III, V-VII, IX. — 17 domini» niema II, V-VII, IX. — Przedz. II, wiersz 1 praedicta» eadem IV. — 2 quoque» vero V-VII, IX. — 8 impugnare» compurgare IV. — eandem» eam II. — 9 tertio» certo IV. — 10 crimine... false» termino s. V-VII, IX. — 12 videlicet... E» niema IV. — 14 per... totius» niema IV. — 16 communitas» tak II; communitis inne.

citer, in omnibus factis suis, ferretque cottidie penes se annulum Leuconis judei maleficatum: et malis peiora superaddens, dicit, eum rusticum et ignobilem atque furem et latronem; que verba ipse dominus... mox tunc ad animum revocavit, et nunc revocat, ac si X marcas de rebus propriis amisisset: ymo mallet nudari penitus suis facultatibus, quam ab eo tales iniurias sustinere, cum omnino sufficienter... suam. Quare petit dictus procurator, per vos et vestram diffinitivam sententiam procuretis declarari et decerni dictum dominum... fuisse et esse nobilem, et ex utroque parente virum honestum et bone fame, non infamatum nec convictum de aliquibus furtis vel latrocinis, dictumque dominum... calumpniuose, mendaciter et false dixisse et scripsisse verba predicta in derogacionem honoris et fame prefati domini... et exinde sibi ad iniuriam teneri, et pro eadem iniuria ad satisfaciendum Abi de predictis X marcis, aut ad penam iure expressam in Decretali prima de Calumpniatoribus, ipsum condemnandum fore et per vos condemnari et puniri, secundum debitam juris formam. Vestrum ad hoc officium humiliter itd. Ob. powyższe dzieło Helcla str. XIII nota 5.

nam ire proponens et delatoribus suis causam injuriarum movere intendens. Ipsi, videlicet Nicolaus de Curnik, Zavissa et Janussius, delatores memorati hoc comperto, dominam reginam praefatam suis et suorum complicum instantiis et pravis suggestionibus in tantum seduxerunt, ipsam stabilem et firmam ad malum archidiaconi praedicti erigentes, quod praefata domina regina, etiam omnibus proceribus regni Poloniae reclamantibus, eundem archidiaconum de regno bannire fecit, ipsum bonis tam paternis quam ecclesiasticis spoliare jubendo. Hoc enim ad hunc finem praefati delatores fieri procurarunt, ut molestatus in redditibus a prosecutione causae in curia romana movendae cessaret. Sed voluntas ejusdem reginae et delatorum et jussa in eo non fuerunt adimpleta. Nam archidiaconus dictus de dei protectione et sua justitia totaliter confidens et ipsius reginae metum¹⁾ minime formidans, de regno nullatenus exire voluit, sed victus quorundam procerum consiliis, ut ejusdem reginae furia fa-

cilius per ipsos placari potuisset, versus Wratislaviam se transtulit, ubi aliquamdiu commoratus versus Pragam ivit et de Praga venit Lubusz, ubi ipsum reverendus pater dominus Petrus episcopus Lubucensis charitative suscepit et affectuose per sex septimanas et ultra pertractavit. Post hoc ad propria rediit et usque ad mortem ejusdem reginae in beneficiis suis, deo serviens, permansit, ipsius reginae indignationem minime advertens²⁾... sententiis excommunicationis episcopum involvendo. Ipse vero fingens se collectorem sedis apostolicae episcopum viceversa excommunicatum nunciari mandabat et interdictum propter quasdam rapinas in civitate Cracoviensi vigore statutorum provincialium prolatum non advertens violavit. Nicolaus vero de Curnik praedictus, praeposituram sanctae Mariae in civitate Cracoviensi protunc habens, fuit deputatus collector per dominum Florianum episcopum Cracoviensem ad colligendam quandam procurationem biennem, per dominum Gregorium papam un-

Przedz. I, *wiersz* 3 de Curnik» et IV. — 12 bonis... quam» omnibus b. IV. — 13 quam» q. etiam II. — 14 hunc finem» hoc IV. — 15 in» a V-VII, IX. — 16 causae» tak II-IV; nie mają inne. — 17 movendae» movenda I, V-VI; movendo VII, IX. — ejusdem» domine V-VII, IX; niema II, III. — 18 et delatorum» d. II, III. — et... eo» eo j. i. V-VII. — 24 ejusdem» ipsius V-VII, IX. — furia» tak II, IV; furiam inne. — *Przedz.* II, *wiersz* 1 placari» tak II, III; placare inne. — potuisset» posset V-VII, IX — 4 venit» ivit II, III. — 10 reginae» domine II, III. — 12 episcopum» tak V; ipsum II; ipsam inne. — 13 sedis apostolicae» niema II, III. — 17 vigore... provincialium» niema V-VII, IX. — 18 non advertens» niema V-VII, IX. — 19 Curnik praedictus» niema IV. — 21 collector... Cracoviensem» p. d. F. e. Cr. collectorem II.

¹⁾ Widoczna, iż zamiast *metum*, które jest we wszystkich rękopismach, musiał tu być pierwotnie inny wyraz, np. *iram*. ²⁾ We wszystkich rękopismach jest tu przerwa, którą sama treść wskazuje, a potwierdza rękopism II zostawiając dwie linie próżne.

decimum pro necessitatibus suis supportandis, impositam. Qua procuracione in diocesi Cracoviensi recollecta ipsam consumpsit et in usus suos convertit in parte majori et nimia, cujus summa ad decem florenorum milia se extendebat, ut creditur. Et cum rationem episcopo facere debuisset, quittance clero per ipsum factas negavit, propter quod inter ipsum et episcopum lis et contentio non modicae fuerunt exortae, ita quod episcopus ipsum captivare quaerebat, cujus indignationem metuens Poloniam aufugit ibique aliquo tempore permansit. Et quamvis versus romanam curiam ad processu-
 10
 15
 20
 25

nissent, cernentes quidam, qui occulte suam partem tenebant, ut puta Andreas de Choynicza archidiaconus et Damianus de Lancz molendinator cancellarius Posnaniensis, quod major pars Troyanum in episcopum eligere cupiebat, finxerunt se, dolo venenoso intermixto, etiam fovere partem Troyani praepositi, mitissimi viri, in tantum quod archidiaconus Andreas, cum per archidiaconum Gneznensem fuisset tamquam senior de capitulo, quem vellet eligere, requisitus, respondit se praepositum eligere velle. Cui archidiaconus Gneznensis dixit: «si tibi sit hoc cordi, certifies me, et ne me decipias, quia et ego praepositum eligere propono». Ille autem cum juramento promittebat, quod in eligendo praeposito ipsum decipere nollet, dicens, quod «ex quo tu ipsum eligere proponis et ego ipsum eligere tibi promitto et manum meam fidei tibi trado». Post sermonem vero cancellarius praefatus assurgens inter medios fratres deceptivo ipsos allocutus est, dicens: «Reverendissimi domini! ecce videmus reverendum virum inter nos dominum

*Przedz. I, wiersz 1 supportandis» supportandam III, V - VII, IX. — 2 impositam» imposita II. — 3 recollecta» collecta IV. — 5 et nimia» minimam II; e. minimam III; e. minima V - VII, IX; niema IV. — 6 creditur» traditur II — 8 ipsum» episcopum VI - VII, IX. — 15 processerat» processisset II - IV. — 19 de capitulo» canonicis V - VI, IX. — 20 administratores» administratorem IV - VII, IX. — 23 advertendo» curando seu a. V. — 25 ipso locante» sede vacante V - VII, IX; lepiej byłoby ipso vocante. — convenissent» processissent V - VII, IX. — *Przedz. II, wiersz 2 ut puta.. Posnaniensis» niema IV. — de» niema V. — 7 fovere» fore IV. — 9 per... Gneznensem» tak II, IV; patre archidiacono Gneznensis IX; P. archidiacono Gneznensi inne. — 15 dixit» tak V - VII; nie mają inne. — 14 et... decipias» deinceps IV. — 17 praeposito» praepositum IV. — 18 dicens» tak II, III; d. quod inne. — 21 fidei tibi» t. in fidem IV.**

et pomeriis ac aquarum decursibus delicatissime decoratam, in alium locum foetidum pene contra omnium hominum consilium transferre coeperat, in qua, prout deo placuit, vitam finivit, domum tamen in Glowno muro in parte reparavit, quam suus praedecessor coeperat reparare; ecclesiam quoque Posnaniensem, quae suo tempore corruit reaedificare et civitatem suam Słupczam murare inchoavit. Episcopalia autem bona, quae multum infortiata et ditata invenerat e contra totaliter depauperata reliquit. Zavissius quoque, postquam Janusius Suchywilk decanus ecclesiae Cracoviensis et cancellarius regni Poloniae in archiepiscopum Gneznensem fuisset promotus cancellariam Cracoviensem patris et amicorum juvamine mediante assecutus, in tantam praesumptionem fuit elatus, quod curiam dominae reginae senioris assidue sequens, neminem negotia sua nisi per ipsum expedire permittebat penes eandem. Quem, ut dicitur, ipsa saepissime arguebat in factis instabilibus, quae in curia eadem exercebat. Quem licet domina regina de curia sua evadere cupiebat, tamen quia quasdam litteras per filium suum dominum

Lodvicum regem Ungariae et Poloniae regnicolis Poloniae datas rehabere affectabat, idcirco ipsum toleravit, etiam ad majorem gradum promovere promittens ad finem, ut ipsius patris et amicorum suorum consilio et assensu easdem litteras facilius infringere posset. Dederat namque rex praefatus tempore Kazimiri regis praemortui litteras regnicolis Poloniae super libertatibus diversis, ita quod nullas talias exactiones seu tributa ab hominibus ecclesiasticis seu nobilium aequaliter exigeret seu imponere posset, et praesertim cautum fuit litteris in eisdem, quod regnicolae regni tantum Lodvico regi praefato et filio suo, si ipsum haberet, fuerunt obligati; et quia filio caruit et filias procreaverat, idcirco laborabat litteras priores infringere et contractum novum super homagio filiae primogenitae a regnicolis praestando et tributo exigendo. Et ut praemissa ad finem deduceret juxta votum, praefato Zawissa cum patre et suis propinquis instante, praefatus dominus rex cum sua genitrice super primo episcopatu, quem vacare in Poloniae regno contingeret, sibi donando, litteras, eorum appensis sigillis communitas, concessit. Aliis vero

Przedz. I, wiersz 4 decursibus decursionibus *II*. — *delicatissime* solemniter *V-VII*. — *5 domum tamen* domumque *IV*. — *6 Glowno* Glowra *II, IV*. — *7 reparare* reformare *V-VII, IX*. — *11 infortiata* reformata *IV, informata II, III, V-VII, IX*. — *14 Suchywilk, tak II*; Suchowilk *inne*. — *15 regni* regis *II*. — *16 fuisset* niema *H, III*. — *18 assecutus* a, fuisset *IV*. — *19 elatus* electus *V, VI*. — *22 ipsum* episcopum *V-VII, IX*. — *24 in* de *V-VII, IX*. — *eadem* ejusdem *II-IV*. — *Przedz. II, wiersz 1 Ung. et Pol.* niema *IV*. — *3 toleravit* tolerabat *II-V*. — *6 assensu easdem* consensu *II*. — *11 hominibus* omnibus *III*. — *ecclesiasticis* ecclesiarum *II, III*. — *14 Lodvico* niema *IV*. — *20 praestando* tak *II-IV*; procurando *I*; presentando *VII, IX*. — *exigendo* exhibendo *IV, VII, IX*. — *26 appensis* appensis *II*.

proceribus regni pecunias juxta magnificentiam regiam fuit elargitus. Tempore enim istius domini regis mos iste pessimus et juri canonico contrarius inolevit, quod clericus ambitiosus non solum super beneficiis ecclesiasticis vacaturis, ad praesentationem domini regis spectantibus, sed etiam super episcopatibus recipiebat minus discrete litteras. Et hoc modo laici nobiles super dignitatibus temporalibus similiter litteras impetrabant, propter quod jurgia et displicentiae tam in clero quam inter nobiles saepius insurgent, factumque est, quod proceres regni sagmine pecuniali inuncti¹⁾ et promissionibus diversis attracti ad confracationem primarum litterarum consenserunt, tributo duorum grossorum bona quaeque praedialia de quolibet manso submittententes, ac primogenitae regis homagium iacientes solo clero totius provinciae reclamante et penitus consentire nolente. Post mortem itaque filiae primogenitae domini Lodvici regis, iterum dominus rex, conuocatione in Cosszicze facta et habita, petiit a proceribus regni Poloniae filiae suae se-

cundo natae homagium praestari ipsamque in reginam Poloniae assumi. Sed cum majores natu de Magna Polonia una cum Janussio archiepiscopo Gneznensi id facere nolissent, Cracovitis, praecipue Zavissii patre palatino et suis consanguineis consentientibus, dominus rex fecit portas civitatis claudi. Quod Poloni cernentes²⁾ se in angusto positos, homagium fidelitatis praestiterunt, ipsius regis filiam in suam reginam assumentes. His itaque domini regis voluntatibus adimpletis, et Floriano episcopo Cracoviensi, viam universae carnis, ut praemissum est, feliciter ingresso, domino rege et genitrice sua volentibus et ordinantibus, Zavissa praefatus per capitulum Cracoviense per formam compromissi circa dominicam Laetare in Cracoviensem episcopum fuit electus, et in festo Paschatis per dominum Johannem archiepiscopum Gneznensem in Kalis fuit confirmatus, ac per archiepiscopum Strigoniensem in Strzegonio de mandato domini papae Urbani sexti in episcopum extitit consecratus. Qui Cracoviam veniens in solemnitate primae mis-

Przedz. I, wiersz 1 pecunias « pecuniam *II. — 5 clericus* *III, V-VII, IX. — 9 litteras* *tak IV; inne nie mają.* — 12 *displicentiae* *displicentia III. — 15 saepius* « ut plurimum *II-IV. — 14 sagmine*» *sagimine I-III; sangwine V; niema IV. — pecuniali* *tak I, V; pecunia IV, VI, VII, IX. — inuncti* *tak II; iuncti III; victi IV; niema I, V-VII, IX. — 16 primarum*» *priorum IV-VII, IX. — 17 quaeque* *tak II, III, VI; unaqueque IV; quoque I, V, VII, IX. — 18 praedialia*» *temporalia II, III. — 19 regis*» *regine III, V-VII, IX. — 20 iterum dominus. niema VII. — Przedz. II, wiersz 3 Zavissii Janussii I, IV, VII, IX. — 12 Cracoviensi*» *C. de quo praemissum est V-VII, IX. — 15 ut.. est* *niema V-VII, IX; ut dicitur II, III. — 14 feliciter*» *niema IV. — 21 confirmatus... extitit*» *niema V-VII, IX. — 25 primae missae*» *na te słowa zostawiono w kod I próżne miejsce.*

¹⁾ Złośliwa przenośnia. *Sagmen*, koszyszczo, roślina święta u Rzymian, która noszona przez ich posłów nadawała im charakter nietykalności. Obacz str. 261 przypisek 2. B. ²⁾ brakuje tu drugiego imiesłowu, zapewne *videntes*.

sae expensas maximas pompaticè fecit, et post hoc lubricitatis morem libidinose ab olim conceptum impudicè sectando, in tantum habenas laxaverat, quod fornicatorium opus in episcopis detestabile absque pudore minus caute exercebat; vestimentorum quoque et equorum pro suo tantum corpore et sella modum excessivum gerebat. Nam dicitur, ipsum ultra LXX equos et totidem vestimentorum mutatoria habuisse, currumque diversi apparatus et equorum inconsuetum numerum quadrigas trahentium, habere solebat; mortuaque regina seniore patri suo Dobeslao palatino Cracoviensi, castellaniam Cracoviensem per mortem Jaskonis castellani Cracoviensis vacantem a domino rege impetravit, et se ad gubernandum regnum Poloniae vice domini regis ab eodem deputari procuravit, se vicarium regni scribere praesumendo. Cujus ineptam dementiam et facta sceleratissima omnipotens diutius nollens tollerare, ipsum post festum Paschatis anno post electionem suam vix revoluta gravi infirmitate percussit. Fertur namque, quod in quadam villa ec-

clesiae suae percipiens cujusdam pauperis filiam specie decoram, ipsam concupivit, sed cum pauper pater ejus et honestus nephario operi dissentiens et violentiam in receptione filiae metuens, acervum frugum⁵ cum filia clam ascendisset, episcopus in nocte illuc veniens scala apposita acervum ascendit; quem rusticus ibi cum filia latitans cum scala infra dejecit; ex qua collisione infirmitatem dicitur incurrisse, nec a-¹⁰ modo usque ad diem obitus sui poterat curari, obiitque anno et die superius praenotatis. Cujus sepulturae exequiae non episcopali, non ducali, non regali nec imperiali more, sed excessivae, per fratrem¹⁵ suum Crzeslaum castellanum Sandomiriensem¹) in apparatu curruum et equorum consuetudine laicali et detractivo ordini clericali fuerant celebratae. Contigit quoque prima nocte post sepulturam ipsius quod-²⁰ dam memorabile, quod sanctuarii, qui in armario ecclesiae thesaurum ipsius ecclesiae custodientes vigilabant, audiverunt strepitum equorum per pavementum ecclesiae huc et illuc discurrentium et voces dicen-²⁵

Przedz. I, wiersz 4 fornicatorium» tak II, III; fornicatorium inne. — 7 suo» tak V-VII, IX; suis inne. — 11 currumque» currum quoque II, III. — 15 seniore... vacantem» castellaniam Cr. post m. Jaskonis castellani Cr. patri s. Dobeslao IV. — 20 regni» regis II. — 25 quod» niema V-VII, IX. — Przedz. II, wiersz 3 pater» niema II. — 4 dissentiens» dissentiret III, V-VII, IX. — et» niema III. — violentiam in receptione» receptionem V-VII, IX. — 6 clam» niema II, III. — ascendisset» tak poprawił S.; ascendens rękopp. — 11 diem» finem II, III. — 16 Sandomiriensem» tak IV; Sandzensem inne. — 18 detractivo» detractorio II, III. — ordini» ordine I, III mylnie. — 21 memorabile» mirabile II, IV, V. — 25 voces» voce V, VI.

¹) Krzesław podpisany jest jako kasztelan sandomierski na dwóch dyplomach Władysława Jagiełły z r. 1386. Ob. Monografia Opactwa Cyst. w Mogile liczb. 97 i 98.

tium alter ad alterum «*Poyedźmy na hops*» id est vadamus ad onisandum. Et quibus, strepitu et sonitu vocum et equorum, in tantum fuerant territi praefati sanctuarii, quod
 5 nec clamare nec loqui potuerunt et deinceps gravi infirmitate quasi attoniti manserunt, nec usque ad praesens de vita ipsorum spes habetur.

57. *De morte Nicolai episcopi Posnaniensis.*

10 Anno itaque eodem mensis Martii die XVIII¹⁾ Nicolaus dictus Curnik episcopus Posnaniensis satis gravi et longo languore cruciatus in Czansin praedio ecclesiae suae diem clausit extremum Patiebatur enim an-
 15 te duos annos mortis suae et citra morbum caneri in genitalibus et virga; ob hoc tamen contubernium virginum non vitabat et prohibitiones medicorum non advertibat, donec febris quartana superveniens ipsum
 20 bene quassare coepit, nec a quassatione cessavit. Accidit enim quodam tempore, sexta videlicet die ante penultimam mensis Julii, praefato domino episcopo pro tunc in Glowna existente, cum jam bene pota-
 25 tus sedisset fortiter bibendo, archidiaconus

Gneznensis Johannes ad eum veniens per ipsum fuisset susceptus, eidem Nicolaus Strosberg praepositus Gneznensis assedis-
 set, ipse episcopus inter caeteras prolationes, quas frequenter prout suae consuetudinis fuerat jactanter protulit, dicens: Ecce, domine praeposite, nos qui fuimus ultimi vivente domino Kazimiro rege Poloniae in curia ejusdem, nunc sumus primi et magni; nam dominus Zavissius, quem dominus rex pro nihilo reputabat, jam magnus episcopus ecclesiae Cracoviensis est effectus, de quo nulli debet regratiari nisi deo et mihi, et ego episcopus Posnaniensis, tu vero praepositus magnae ecclesiae Gneznensis similiter sumus effecti, et unde hoc, nisi haec mutatio dextrae excelsi? Conversus archidiaconus Gneznensis ad quosdam dixit: Non est haec mutatio dextrae excelsi sed dyaboli. Contigit autem mirabile, quod illa nocte praefatum episcopum febris gravissima, ut praemissum est, invasit. Et Nicolaus Strosberg statim post hoc, eundo versus Pysdri in curru appenso, collis scapulam sinistram dislocavit et tan-

Przedz. I, *wiersz* 1 *Poyedźmy na hops*» *poyedmy* n. h. II; *poiedzim* n. h. III, IX; *poydzimi* n. ops VI; *poyedźmy... est*» *niema* IV. — 2 *vadamus*» *veniamus* V-VII, IX. — *onisandum*» *ovisandum* III; *corisandum* IV. — *Et*» *tak* V, VI; *ex inne*. — 5 *et equorum*» *tak* V-VII; *nie mają inne*. — 4 *territi*» *ecclesiastici dodaje niepotrzebnie* I. — 7 *nec... habetur*» *niema* IV. — 9 *Nicolai*» N. consortis Zawissii II; N. Curnik V. — 15 *cruciatus*» *tak* II, V-VII, IX; *trucidatus inne*. — *in... suae*» *niema* V-VII, IX. — 20 *bene*» *tak* II; *nie mają inne*. — 22 *videlicet*» *tak* II, III; *inne nie mają*. — 23 *Julii*» *Junii* IV. — 24 *Glowna*» *Glowno* IV; *Glogovia* V. — *existente*» *tak* IV, V; *nie mają inne*. — *cum*» *tak* VI, VII, IX; *niema* I-V. — 25 *sedisset*» *fuisset* V-VII, IX. — *Przedz.* II, *wiersz* 1 *Johannes*» *niema* V-VII. — 9 *nunc*» *nutriti* V-VII, IX. — 22 *gravissima*» *quassavit* V-VII, IX. — 24 *Pysdri*» *tak* IV; *Pysser* I; *Peysser* II, III, IX; *Pyfer* V; *Pyser* VI. — *in*» *de* IV. — *appenso*» *niema* IV. — 25 *tandem*» *eadem via* V, VI; *in eadem* VII.

1) 18 marca 1382.

dem fuit captus, ut praemissum est, et in carceribus satis diu cruciatus. Iste autem episcopus fuit multum litigiosus, garulus et magnus potator, crudelis et impius ac libidinosae lubricitatis sectator, litium quoque et discordiarum seminator, ita ut in quocumque loco manebat semper lites et discordias non tantum solus faciebat, sed etiam inter alios jurgia et dissensiones seminando excitabat; dicebat enim, nunquam se esse quieto animo nec somnum capere posse, quando litibus et jurgiis operam non dabat, quibus usque ad finem vitae suae pro viribus insistebat, laetum animum ex hoc faciendo. Sepultus est autem in ecclesia Posnaniensi XXI die mensis praedicti. Quo mortuo et sepulto canonici ecclesiae Posnaniensis per viam compromissi ad electionem futuri pontificis convenientes, elegerunt venerabilem virum dominum Nicolaum scolasticum ecclesiae praedictae XXIX die mensis ejusdem. Cujus electionem reverendus pater, dominus Johannes archiepiscopus Gneznensis secunda die mensis Aprilis in Zneyna jam in lecto aegritudinis constitutus, feria quarta proxima ante festum Paschatis confirmavit, administrationem sibi temporalium et spiritualium committendo episcopatus praedicti. Qui pos-

sessionem episcopatus adeptus ad petendum a domino nostro papa sacram episcopalem versus Romam processit.

58. De morte *Johannis archiepiscopi Gneznensis.* 5

Iste Johannes¹⁾ venerabilis pater prius vocabatur Janussius Suchiwilk de domo Grzimalitarum natione Sandomiriensis, de quo superius praemissum est; primo fuit ex provisione Jaroslai archiepiscopi Gneznensis¹⁰ praepositus Gneznensis, et post hoc, vacante decanatu Cracoviensi per mortem domini Zbiconis cancellarii, etiam Cracoviensis curiae regalis²⁾; quamvis dominus Bodzantha episcopus Cracoviensis domino Ottoni Lissovicz de dicto decanatu providisset, tamen praedictus Otto artatus per regem Kazimirum Poloniae, pro praepositura Gneznensi cum Janussio Suchiwilk praedicto commutavit. Sic Janussius Suchiwilk de²⁰ canus et cancellarius Cracoviensis effectus et de supremo consilio ipsius regis existens, qui etiam pro sapientiore protunc inter proceres Poloniae habebatur, regem Kazimirum praedictum suis consiliis regere²⁵ videbatur. Sed promotus in archiepiscopum nulla discretionis prudentia utebatur; nam irasci non desinebat, stabilitatis quoque constantiam penitus abiciens instabilitatem va-

1382.
marca
20.

*Przedz. I, wiersz 1 ut... est» niema V-VII, IX. — 5 litium... seminator» niema III. — 6 seminator» sectator I, IV, VII, IX. — 11 nec... posse» niema V-VII, IX. — 12 et... operam» niema V-VII, IX. — 14 laetum... faciendo» niema IV. — 18 per... compromissi» tak V-VII, IX; nie mają inne. — 22 ejusdem» Aprilis V mylnie. — 26 quarta» secunda IV. — *Przedz. II, wiersz 3 Romam» curiam Romanam VI; curiam V, VII, IX. — 8 Sandomiriensis» Sandomirita IV. — 13 etiam Cracoviensis» niema IV. — 24 proceres» nobiles II, III; ceteros VII.**

1) 1382. 2) cancellarius brakuje w rękopp.

gabundam, pudore abjecto, in dictis et factis sectabatur. Saepissime etenim convocato capitulo, quod cum fratribus suis maturo tractatu et diligenter diffiniendo stabilivit, se firmum pro ecclesia sive jurium defensione ac aliorum negotiorum diversorum servandorum promittendo, mox suis fratribus ab ipso de suo capitulo recedentibus, et aliquo laicorum sibi de contrario susurrante statim mutabatur, quaedam in laesionem ecclesiae renovando; a qua instabilitate frequenter licet per aliquos de suo capitulo fuisset charitativa monitione correptus, dicensque se poenitere de commisso et amplius facere nolle, hoc tamen minime implebat. Et tandem sentiens destitui viribus, et carnalitatis ductus amore, nepotibus suis et propinquis, in quos fere omnes proventus ecclesiae suae converterat, etiam in morte sua et post cupiens, ut bona per ipsum derelicta retinerent, amotis omnibus castrorum ecclesiae praefectibus et procuratoribus, ipsa eisdem nepotibus suis gubernanda commisit, nullam sui in bono memoriam relinquendo, praeter quod ecclesiam Gneznensem cooperuit et testudinavit corpus ipsius ecclesiae et extremitatem unam, et nonaginta sexagenas ad perficiendum tecturam et testitudinem, quas

imperfecte relinquerat, ecclesiae praedictae dimisit. Ornatum etiam unum solemnem pro ecclesia ipsa Gneznensi comparavit. Cle- rum valde exosum habuit et laicis semper, in quibuscunque poterat, complacere studebat, praesbyteros frequenter incarcerabat ribaldos et nequam appellando. Obiit autem eodem anno sabbato in vigilia Paschae post crepusculum V die mensis Aprilis Zneynae in curia archiepiscopali; cujus thesaurum et omnia derelicta ac curiae suppellectilem totalem nepotes sui totaliter sustulerunt, nihil penitus relinquentes. Sepultus est autem Gneznæ feria quarta post hoc proxima in choro majoris ecclesiae sub lapide in Flandria per ipsum ad pompam pretiose comparato. Cujus anima, si deo placet, requiescat in pace. Hic autem in vita sua clerum ecclesiae et diocesis suae diversis affligebat pressuris; talias et rapinas enormes sustinendo, in nullo defensabat, ecclesiam quoque suam Gneznensem in gravi tribulatione reliquit. Nam in crastino Paschae Semovithus, Semovithi filius, dux Mazoviae, cujus pater Semovithus cum praefato domino archiepiscopo frequenter discordabat, audita morte domini archiepiscopi praedicti, castrum Lowicz feria tertia proxima Paschae circumvallavit. Ad quem ca-

1582
kwietnia
5.1582.
kwietnia
7.

*Przedz. I, wiersz 4 diligenter» diligenti I-IV, IX. — 7 servandorum» servaturum II-IV; servatorum VII, IX. — 9 de contrario» niema IV. — 10 mutabatur» mutabat I-IV, IX. — 11 renovando» revocando IV-VII, IX. — 25 suis» tak V-VII, IX; nie maję inne. — 24 nullam... relinquendo» niema IV. — 26 testudinavit corpus» testudinem fecit in corpore V-VII, IX. — 29 quas... relinquerat» niema IV. — *Przedz. II, wiersz 2* Ornatum» cratum V, VI. — 3 ipsa» niema II, III. — 4 et» e. alia V-VII. — 12 nepotes» niema IV. — sustulerunt» receperunt IV. — 17 si... placet» niema IV. — 20 enormes sustinendo» in ipsis fieri permittebat IV. — 26 frequenter» sepius V, VII.*

pitulum Gneznense venerabilem patrem dominum Andream episcopum Cerethensem suffraganeum ad requirendum, ex qua causa dictum castrum impugnaret et eum petendum, ut ab eo recederet, destinavit. Per quem respondit, se propter duo castrum obsidisse praedictum: asserens se vacante sede Gneznensi usque ad futuri pontificis electionem ad tenendum dictum castrum Lowicz jus habere, et quod Dirseo castellanus Gneznensis, quem suum inimicum dicebat, castrum praedictum gubernaret; quod castrum si quispiam de capitulo tenuisset, ipsum impugnare nolisset. Et tandem electione de venerabili viro domino Dobrogostio decretorum doctore, decano Cracoviensi et cantore Gneznensi XVI die mensis Aprilis in ecclesia Gneznensi per capitulum canonicè facta, venerabiles viros dominos Bronislaum cancellarium Gneznensem et Boguslaum scolasticum Lanciciensem et canonicum Gneznensem ac strenuos milites Sandzivogium de Kazimirz et Johannem de Czarnkow judicem Posnaniensem castellanum Naklensem et Oszeponem de Grodissko, ad praefatum ducem in obsidione castris morantem iterum capitulum Gneznense cum electo praedicto destinarunt; quibus prae-

fatus dux obtemperatus sub certis tamen pactionibus, damnis plurimis in districtu Lovicensi enormiter illatis, a castro recessit, sic tamen, quod dictum castrum per aliquem canonicum regeretur, quod etiam ex commissione capituli Boguslaus scolasticus praedictus ad gubernandum recepit, castellano Gneznensi ipsum castrum resignante. Pro damnis autem et remunerationibus castrensibus, qui in obsidione remanserant et viriliter exercitui ducis resistebant, fere ducentae marcae grossorum sunt distributae, ex quibus duo fuerunt interfecti. Duci vero quidam suus dilectus servitor Nicolaus nomine Wyzga fortis viribus per castrenses et plures alii similiter fuerant interfecti, de quo dux praefatus et totus suus exercitus plurimum dolebant. Praefati vero milites, iudex Posnaniensis et castellanus Naklensis cum Petro de Zneyna canonico Gneznensi, castro praefato rehabito ulterius versus Ungariam ad dominum regem Poloniae et Ungariae ad repraesentandam electionem domini Dobrogostii et ad petendum consensum ejusdem, fuerunt profecti. Quos dominus rex usque ad tertium diem ad praesentiam suam admittere recusavit. Quibus tandem ad praesentiam sui admissis et

1582.
kwiecień
16.

Przedz. I, wiersz 2 Cerethensem» Cerechensem *III*; Seretensem *IV*. — 3 requirendum» inquirendum *II, IV*. — 8 Gneznensi» niema *III, V-VII, IX*. — 10 jus habere» niema *V-VII, IX*. — Dirseo» Dersko *IV*. — 11 inimicum» tak *V*; nuncium mylnie inne; esse dodd. *II, III*. — 14 ipsum» tak *V-VII*; se inne. — nolisset» voluisset *IV, VI*. — 17 XVI» XXI ma *II*. — 24 Czarnkow» Czantow *III*; Czuanuovo *IV*. — 25 Oszeponem» Oseponem *III*; Crzeponem *V-VII, IX*. — de Grodissko» niema *IV*. — *Przedz. II, wiersz 1* dux» tak *I*; inne nie ma ja. — 14 Nicolaus» et nobilis *II, III, V-VII, IX*; niema *IV*. — 25 repraesentandam» tak *II, III*; reputandam *I*; repugnandam *IV*; presentandum *V-VII, IX*. — 25 fuerunt» sunt *IV*.

eorum legationibus auditis in electum consentire noluit, dicens, se electionem ipsius potius impedire quam promovere velle; misitque statim litteras per diversos dominos terrarum, petens quosdam et quibusdam praecipiens, ut electos Gneznensem et Posnaniensem praedictos, cum ad eorum terras descenderent, detinere et arrestare deberent. Et quamvis hujusmodi domini regis contraria voluntas et eisdem electis valde nociva, ipsis Vratislaviae existentibus fuisset intimata, ipsi tamen de dei misericordia et de suorum amicorum potentia plurimum confidentes, versus romanam urbem iter ceperunt. Sed postquam Tervissium pervenissent, ibi electus Gneznensis per potestates civitatis praedictae, juxta praedicti regis praeceptum fuerat arrestatus, et electo Posnaniensi et aliis in comitatu eorum existentibus libere abire volentibus, libere dimissis, et hoc ideo, quia Vladislaus dux Opoliae, Welinensis et Cuyaviensis, qui pro filio Boleslai ducis Opoliensis fratris sui, praepositi sancti Martini de Spiss, junculo in studio tum Bononiensi constituto, litteras domini regis et suas ad dominum

papam, ut sibi de ecclesia Posnaniensi provideret, destinaverat, dominum regem praedictum asseruit, se petisse, ut electus Posnaniensis libere versus romanam curiam absque arresta proficisci deberet, ne dicto domino duci amici ipsius electi ascriberent, ipsum hujusmodi arrestationem ordinasse usque ad finem, ut ipso in arresta existente filium fratris sui facilius in episcopum dominus papa promoveret, prout proch dolor! peccatis populi et cleri totius provinciae Gneznensis, ut verius aestimatur exigentibus, extitit fere factum. Nam electo Gneznensi Tervisii in arrestatione manente, et electo Posnaniensi ad curiam romanam nondum perveniente, dominus papa ad preces dominorum regis et ducis praedictorum, Bodzanthae procuratori regis in Cracoviensi et Sandomiriensi terris de archiepiscopatu Gneznensi, et filio Boleslai ducis praedicti de episcopatu Posnaniensi praedicto nona die mensis Junii in confusionem gentis polonicae et in malum statum ac desolationem regni, nisi deus aliter ordinaverit, festine providit. Ex qua celeri provisione mala cum imposterum evenire

1582.
czerwca
9.

Przedz. I, wiersz 1 electum» electionem *II*. — 12 de» *niema V-VII, IX*. — 15 Tervissium» Torvissium *II*; Fornisium *III*; Termissium *VII, IX*. — 16 Gneznensis» Posnaniensis *V-VII, IX*. — potestates» potestatem *II-VI*. — 17 juxta... praeceptum» *niema V-VII, IX*. — 21 Vladislaus» *niema IV*. — 22 Welinensis... constituto» eidem *IV*. — Welinensis» Velun *III, V, VII*; Welinie *VI*. — Cuyaviensis» Cujavie *VI, VII, IX*; Konyń *V*. — 23 Boleslai» *niema II*. — Opoliensis» Opolie *V-VII*. — 24 Spiss» Spysz et *V, VI*. — 26 dominum papam» p. expe-divit *IV*. — *Przedz. II, wiersz 1* ecclesia» episcopatu *IV*. — 2 destinaverat dominum» petiit e-nim idem dux *IV*. — 3 asseruit... petisse» *niema IV*. — 11 peccatis» pactis *VI, VII, IX*. — 12 aestimatur» est, existentibus et *V*. — 13 fere» fore *II-IV, VI*. — 14 Tervisii in» tervisen-se *II, III*; Tervisensium *I*; in tervisiensi *IV*; Tarvisi *VII, IX*. — 15 curiam romanam» *niema II*. — 17 dominorum» domini *IV*. — 22 confusionem» consensum *VI, VII, IX*. — 26 cum» que *II, V, VII, IX*.

formidantur, per posteros scribi poterit, si placebit. Aliud quoque, quod etiam sub silentio praetermitti non debet, moriente praefato archiepiscopo, ipso deo forte sic volente, ecclesiae multum damnosum accidit; quia Petrus castrum Uneow et Nicolaus frater ejus castrum Opatow, filii Czthani fratris archiepiscopi praemortui, quibus archiepiscopus patruus eorum castra praedicta ante mortem suam sine sui capituli scitu ad tenendum dederat, ipsa castra, quamvis post mortem ipsius archiepiscopi fide praestita, absque fraude et dolo et certis terminis capitulo reddenda promiserant, reddere recusarunt, multa damna et injurias pauperibus ecclesiae in districtibus eorundem castrorum consistentibus inferentes, propter quam occupationem et invasionem Johannes archidiaconus et Bronislaus cancellarius administratores in spiritualibus et temporalibus archiepiscopatus praedicti, ipsos excommunicatos publice vigore statutorum provincialium denunciari fecerunt, ecclesiastica interdicta in locis occupatis servare mandantes, praefatumque dominum Bronislaum cancellarium et Johannem de Trlang archidiaconum Crusviciensem ad dominum

regem versus Ungariam cum quaerelis contra occupatores praefatos et ad excusandum ipsorum electum ac se ipsos a quibusdam accusationibus, in quibus per quosdam ipsorum emulos ipsi domino regi fuerant false delati, capitulum Gneznense destinavit. Relatum namque fuit coram domino rege et dictis assertive firmatum, quod Dobrogostius, ad hoc ut eligeretur Semovithus dux Mazoviae, post cujus electionem statim a castro dicebant eum recessisse gaudio repletum, et hoc ideo, quia moriente rege, ipse ut archiepiscopus ducem eundem in regem Poloniae coronare deberet, suasumque fuit domino regi, ut praefatum electum, ne Romam veniret, impedimentis in via afficeret. Sicque fecit, eum in Tervisio detinere jubendo, nil tamen de rebus suis sive comitivae suae sibi fecit auferre; qui tandem post aliquot septimanas captivitatem seu arrestum evadens ad festum¹⁾ assumptionis beatae Mariae virginis Lovicz castrum intravit, aestimans quod capitulum ipsum in castro juxta provisum manere permetteret. Sed cum coactus fuisset de castro exire, et capitulum nec aliquae personae de capitulo ad ipsum venire

*Przedz. I, wiersz 1 si placebit niema IV. — 4 deo» tak IV, V; inne nie mają. — 6 castrum» tak V, VII; inne nie mają. — 7 Czthani» tak II, III; Czchani I; Czchoni V, VI; Cztoni VII, IX; niema IV. — 15 absque... reddenda» opuścił Som.; mają wszystkie rękopp. — et certis» in c. II-V. — 16 pauperibus» niema IV. — 23 denunciari» annunciare II, III; nunciare IV, VII. — 24 servare» tak II-IV; servari inne. — 25 Bronislaum» Bodzantham V. — 26 de Trlang» niema IV. — *Przedz. II, wiersz 8 dictis» ductis IV. — firmatum» tak II-VII, IX; seminatum inne. — 10 post... statim» niema V-VII, IX. — cujus» c. mortem I. — 16 electum» e. videlicet Dobrogostum V-VII, IX. — 21 arrestum» tak IV; arrestam inne. — 24 juxta provisum» contra promissum II; c. provisionem IV.**

¹⁾ 15 sierpnia 1382.

voluissent; venit tandem Gneznam et petiit a capitulo, ut sibi pro conservatione castrum Lowicz seu Camen fuisset assignatum, sed obtinere nequivit, quia rem im-

5 possibilem affectabat. Nota itaque, quod a prima die mensis Decembris proxime praecedentis usque ad quintam diem mensis Aprilis quatuor sedes episcopales per mortem pontificum vacaverunt, videlicet Gne-

10 zensis, Posnaniensis, Cracoviensis et Plocensis et quinta Wratislaviensis, jam in septimum annum vacavit

59. *De strage ducum Litwanorum inter se facta.*

15 Anno itaque eodem videlicet MCCCLXXXII¹⁾ Jagello filius olim Olgerdi major princeps Litwanorum, qui ante annum et citra per Keystutum patrum suum cum matre fuerat captivatus, et in quodam castro Al-

20 bae Russiae, Poloczko dicto, vinculis mancipatus, circa festum Pentecostes captivitatem evadens cepit castrum cum favore procerum Litvaniae Wilno dictum, et mox castro eodem capto misit ad Vindrigum

23 magistrum ordinis Theutonicorum de Prussia, affectans subsidium contra patrum suum praeberi. Qui magister statim misso exercitu cum praefato principe Litwanorum

obsedit castrum principale Troky dictum, in quo praefati Keystutonis totus thesaurus et omnis gloriae ejus apparatus reconditus servabatur. Hunc itaque absque laesione gentis suae, castrensibus timore ductis, ipsum eisdem praesentantibus ceperunt, omni thesauro, suppellectili sublatis, castrum praedictum cremaverunt. Quibus recedentibus Keystud praefatus congregato exercitu circumvallavit Vilnam, castrum expugnare proponens; sed cum Skerdeyko frater Jagellonis magni principis praefati cum suo exercitu, licet parvo, exercitui Keystutonis appropinquasset et Keystud vexillum suum erectum vidisset, mox fugere coepit. Cujus exercitum fugientem Skerdeyko insecutus, tantam multitudinem ex ipsis prostravit, quod nunquam tanta strages in populo Litwanico dicitur fuisse commissa. Keystud vero ad quoddam fortalitium profugit, quem ex eodem filiastrer suus magnus princeps memoratus expugnavit et in vincula cum filio jecit, qui post modicum tempus se ipsum in captivitate praedicta dicitur jugulasse. Sicque gloria ipsius et strenuitas in Christianos crudelissime saeviens, propter ambitionem, qua filiastro ejecto principatum Litvaniae sibi non debitum usurpaverat, in

Przedz. 1, wiersz 3 Camen» Camyen II, V. — 6 Decembris... diem mensis» niema IV. — 11 quinta» niema V-VII, IX. — 13 ducum» tak II, III, V-VII; inne nie majq. — 16 Jagello» Jaghello II, III; Jagelno V; Jagelko VI, VII, IX. — Olgerdi» tak II-V; Holgerdi inne. — 20 Poloczko» Ploczsk III. — 24 eodem» tak V-VII, IX; inne nie majq. — 27 suum» tak IV-VII, IX; inne nie majq. — Przedz. II, wiersz 7 suppellectili sublatis» recepto IV. — 10 Vilnam castrum» valvam castri V-VII, IX. — 11 Skerdeyko» Szierdeyko I. — 21 filiastrer suus» niema IV-VII, IX. — 23 jecit» suo coniecit IV. — 27 qua... usurpaverat» niema V-VII, IX.

¹⁾ 1382.

nihilum subito est redacta, et tota gloria domus ejus et filiorum ipsius cecidit in favillam, duobus filiis dumtaxat exceptis, qui de captivitate fugientes ad duces tum Mazoviae pervenerunt, quorum unus Vitholdus nomine sacrum baptismum recipiens Conradus est vocatus. Cui duces Mazoviae, videlicet Janussius, qui sororem ejusdem germanam in uxorem habuit et Semovithus germanus ipsius, quoddam fortalitium cum aliquot villis in possessionem sunt largiti. Duces vero Mazoviae praedicti cognoscentes intestina bella Litwanorum, intraverunt terram Russiae et ceperunt Drohiczin castrum et Melnyk¹⁾, et magna praeda ibidem et circa castrum Brzeszcze recepta feliciter ad propria redierunt.

60. De provisione ecclesiae Wratislaviensis.

Eodem quoque anno die X mensis Novembris dominus papa Urbanus VI nobili viro Wladislao fratri ducis Legnicensis, episcopo Lubucensi de episcopatu Wratislaviensi, qui jam septem annis vacaverat, ad postulationem seu supplicationem capituli Wratislaviensis concordem gratiose providit, ipsum de Lubucensi ecclesia ad ecclesiam Wratislaviensem transferendo; propter quod Wenceslaus rex Bohemiae indignatus, quia

ipso invito et contradicente fuerat sibi de dicto episcopatu provisum, ipsum admittere noluit, sibi civitates et castra ne assignarentur eidem prohibendo. Et licet aliqui canonici de capitulo Wratislaviensi regi praedicto adhaesissent, et ab ipsius provisione appellassent, regi adhaerentes, tamen major pars capituli et senior, tam prohibitiones regias quam appellationes confratrum suorum frivolas minime advertentes, episcopo suo praefato civitates et castra episcopalia praesentarunt. Duravitque displicentia hujusmodi inter regem et episcopum praefatos per aliquod tempus, donec quamvis cum damno ecclesiae Wratislaviensis sit sedata. Concesserat enim capitulum Wratislaviense Karolo imperatori Romanorum, patri regis praedicti quinque milia marcarum, de quibus ipsum regem episcopus antedictus solutum dimisit, omnia damna per ipsum regem alias ecclesiae illata eidem dimittendo et adhuc certas summas pecuniarum praefato regi in parato assignando. Translato itaque episcopo praefato, memoratus dominus apostolicus cuidam canonico Lubucensi A. de Kytlicz de episcopatu Lubucensi providit, et de decanatu Wratislaviensi germano ducis Legnicensis et e-

1582.
listop.
10.

Przedz. 1, wiersz 2 cecidit... favillam» similiter in favillam est conversa IV. — 4 ad duces» niema IV. — 5 Mazoviae» Mazoviam IV. — 12 Mazoviae» niema V. — 16 recepta» niema III-VII, IX. — 19 X» tak V; inne nie mają. — Novembris» ma tylko V. — 26 ecclesiam» niema IV. — 28 rex» dux V. — Przedz. II, wiersz 6 et» niema II, III. — ab... provisione» ad ipsam provisionem VII, IX. — 11 episcopalia» sua IV. — 13 episcopum» capitulum IV. — 22 certas summas» na te słowo ma 1 próżne miejsce. — 26 A. de Kytlicz» niema IV-VII, IX. — episcopatu» e. eodem III, V-VII, IX.

1) Drohiczyn i Mielnik grody blisko siebie leżące, nad Bugiem w woj. podlaskiem.

piscepi Wratislaviensis praedictorum pro-
vidit.

61. *De morte regis Lodvici Ungariae et Po-
loniae.*

5 Post modicam igitur revolutionem hujus
anni¹⁾ Lodovicus Poloniae et Ungariae rex
omnes capitaneos regni Poloniae ad sui
praesentiam evocavit, ipsis terminum in
festo sancti Jacobi in Zolin curia suae ve-
10 nationis praefigendo. Qui cum ad sui praesentiam
venissent²⁾ jussit eisdem, ut Sigis-
mundo genero suo fidelitatis homagium
praestarent, quod et fecerunt, ipsumque
15 archiepiscopo Gneznensi ad capiendam pos-
sessionem castrorum et civitatum, et ad
expugnandum castrum Barthossii Odola-
now destinavit. Qui marchio, puer XIII
annorum existens, congregato exercitu Po-
20 lonorum primo Kosmin civitate et castro
expugnatis, castrum Odolanow statim post
festum nativitatis Mariae obsedit, prius du-
obus fortalitiis, videlicet Nabiszicze et Cos-
minecz³⁾ similiter expugnatis. Ipsis autem
25 in obsidione castri moram facientibus, Lod-
vici rex praefatus die XIII mensis Sep-
tembris⁴⁾ feliciter in domino obdormivit. Cu-
jus morte idem marchio et sui consiliarii,

videlicet archiepiscopus et Sandzivogius Cra-
coviensis et Domarathus Poloniae capitanei
veraciter intellecta, et antequam fuisset di-
vulgata, fecerunt pactum cum Barthossio
saepius nominato, certos arbitros in partem
utramque eligentes, qui tam castrum Odo-
lanow quam villas eidem adjacentes taxare
deberent ad certam pecuniae summam dic-
to Barthossio persolvendam. Quanta autem
damna per exercitum et Barthossium sunt
et fuerunt illata aestimari non posset et
praesertim in bonis seu villis ecclesiarum;
nec damnorum finis est inferendorum, quam-
diu castrum praedictum ad possessionem
regiam non redibit. Hujus autem regis tem-
pore nulla stabilitas, nulla justitia in regno
Poloniae habebatur. Nam per capitaneos et
burgravios ipsorum rapinae continuae in
bonis pauperum fiebant, et cum aliqui,
bonis suis obligatis, versus Ungariam ivis-
sent, regi quaerelas deponentes, rex ipsos
cum litteris suis, pro quibus magnas pec-
cunias in cancellaria dare cogeabantur, ad
propria remittebat, sed ipsas capitanei mi-
nime advertentes, ipsos ut in antea majo-
ribus gravaminibus affligebant; depraedatio-
nes quoque mercatorum in stratis publicis
et aliorum transeuntium et furta committe-

Przedz. 1, wiersz 5 igitur» niema IV. — 6 rex» niema II. — 8 in... Jacobi» niema V - VII, IX. — 9 Zolin» Słom IV. — curia» curie II, III. — 17 Barthossii» niema V. — 20 civitate... expugnatis» civitatem e. castrum expugnavit, demum II. — 24 expugnatis» expugnavit II. — 26 X.III» tak VI; zaś IV ma II; nie mają I - III, V, VII, IX. — Przedz. II, wiersz 12 ecclesiarum» tak IV; ecclesiasticorum bonorum inne. — 15 inferendorum quamdiu donec IV. — 25 cancellaria» c. regis II, III. — 25 ut» tak V - VII; nie mają inne.

¹⁾ 1382. ²⁾ 25 lipca. ³⁾ wszystkie miejsca w wojew. kaliskiem. ⁴⁾ 14 września 1382.

bantur incessanter. Nec capitanei rapinas seu furta cohibebant, seu cohibere volebant, sed tantum propriis commodis inhyabant. Post mortem vero ejusdem, Ungari castra fortissima in Russia per Kazimirum felicem olim regem Poloniae non sine magnis laboribus et expensis ac effusione sanguinis Polonorum aquisita et ditioni suae subjecta, prodicionaliter perdiderunt, videlicet Crzemyencz, Oleszseo, Przemisl, Grodlo, Lopatin, Snatin et alia, pecuniis receptis Lubardo Litwano duci de Luczsko praesentabant; propter quod Elizabeth Ungariae regina quendam militem Ungarum, capitaneum Russiae et multum carum viro suo praemortuo captivatum vincula vit. Quid autem de eo facere voluerit sequens eventus declarabit

62. *De commotione Polonorum inter se periculose facta.*

1382 Postquam autem exercitus Polonorum a castro Odolonow una cum marchione praedicto divertisset, ad propria remeando, marchio praefatus a civitatensibus et oppidanis fidelitatis homagia sibi fieri postulavit. Cui quamvis civitatensium et oppidanorum consules homagium praestitissent, nobiles ta-

men Majoris Poloniae, ipso marchione in civitate Posnaniensi existente homagium praestare recusarunt Nam unanimiter de civitate Posnan ad cathedralem ecclesiam exeuntes, miserunt ad marchionem praefatum 5 in Posnaniam, affectantes, ut Domarathum capitaneum Poloniae a capitaneatu Poloniae praedicto amoveret, quem propter diversas oppressiones pauperum et injurias, quas fecerat, nullatenus pro capitaneo habere volebant. Ipsum vero marchionem cum Maria conjugae ejusdem, dummodo inter ipsos manere vellet pro domino eorum et rege minime habere recusabant. Qui marchio dum eorum voluntati condescendere noluisset, 15 sed Domarathum in capitaneatu Poloniae conservare velle dixisset, ipsi nobiles consensu mutuo ab eo discesserunt.

65. *De receptione Bodzanthae in archiepiscopum Gneznensem per capitulum facta.* 20

Eodem quoque tempore, videlicet in crastino sancti Mathaei) apostoli et evangelistae, Bodzantha archiepiscopus veniens Gneznam fuit per capitulum et clerum Gneznensem receptus, ubi duobus diebus moram faciens ivit versus Zneynam. Sed dominico die, videlicet ipso die sancti Wen-

Przedz. 1, wiersz 1 rapinas» raptores I-IV. — 6 felicem» felicis memoriae V-VII, IX. — 8 Polonorum» niema V-VII, IX. — 12 Luczsko» Kiczsko VI, VII, IX. — 14 Ungarum» Gugar sam tylko I. — 15 et... praemortuo» niema IV. — 16 suo» s. regi II, III. — 19 commotione» dissentione V-VII. — periculose facta» p. V-VII, IX; niema IV. — 26 civitatensium» civitatum V-VII, IX. — Przedz. II, wiersz 4 exeuntes» tak II; exientes I; exigentes IV. — 10 nullatenus... vellet» quem si amovere nollet IV. — 17 velle» niema II, IV; v. voluisset seu I. — dixisset» niema IV. — ipsi» niema II. — 19 in... Gneznensem» tak V; archiepiscopi Gneznensis inne. — 20 per... facta» niema IV-VII. — 22 Mathaei» Mathie I-V, IX. — 25 receptus» acceptus V. — 26 Zneynam» Sneynam I; Snenam IV.

1) 22 września 1382.

ceslai marchione memorato Gneznam veniente, dominus Bodzantha archiepiscopus, praeveniens ipsum, cum clero et plebe, cum vexillis praecedentibus, honorifice suscepit et in ecclesiam Gneznensem introduxit; et tandem in crastino sancti Michaelis¹⁾ exequis domino Lodvico Poloniae et Ungariae regi in praedicta ecclesia solemniter celebratis, praefatus marchio super amotione Domarathi iterum negativa data Polonis, sequenti die versus Cuyaviam, domino archiepiscopo, Domaratho et Sandzivogio de Szubino palatino Calisiensi ipsum comitantibus, processit Poloni namque iteratis vicibus ad ipsum nuncios versus Brzeszcze destinaverunt, petentes ut Domarathum a capitaneatu removeret. Qui cum facere recusasset, minas de quorundam consilio ipsum regentium apponendo, ipsi congregatione in Miloslavia²⁾ et colloquio praehabitis, ad primates Cracovitarum nuncios destinaverunt, cum quibus conventionem generalem omnium terrarum regni Poloniae in Radomsko³⁾ super statu communi pertractando, ipso die sanctae Katherinae proximo tunc sequenti celebrare statuerunt.

64. De colloquio in Radomsko per regnicolas habito.

Adveniente itaque die sanctae Katherinae convenit universa multitudo procerum et primatum regni Poloniae in Radomsko oppido terrae Syradiae, ubi mature de statu suo et Poloniae regni salubriter pertractantes, unanimi voluntate conglobati et mutuo foedere uniti, fide praestita, promiserunt invicem sibi auxiliari fidemque factam et homagium praestitum duabus filiabus Mariae et Hedvigi Lodvici regis praemortui firmiter tenere et observare, dummodo earum altera cum viro suo in regno Poloniae in regem et reginam coronati residentiam facerent personalem, ipsis et regno ipsorum Poloniae provide praesidentes, juxta litteras et ordinationem alias inter dominum Lodvicum regem praemortuum et regnicolas regni Poloniae factas et firmatas. Quorum tractatui et diffinitioni dominus Bodzantha archiepiscopus et Domarathus castellanus Posnaniensis et capitaneus Poloniae, qui et ipsi pro tunc conventioni intererant, assentire recusarunt, asserentes marchioni memorato fidelitatis promissa fe-

1582.
listopada
25.

Przedz. I, wiersz 4 praecedentibus honorifice» reverenter V-VII, IX. — 6 s. Michaelis» *niema V-VII, IX.* — 7 Poloniae... regi» r. mortuo V-VII, IX. — 10 negativa» *negocia II, III.* — 15 versus» *tak IV;* in V-VII, IX; *niema I-III.* — 16 destinaverunt petentes» *proceres d. V-VII, IX.* — 17 removeret» *tak IV-VII, IX;* amovisset I-III. — 20 Miloslavia» *tak II-IV, VI, VII, IX;* Mislovia I; Namyslovia V. — 26 celebrare» *tak V-VII, IX;* celebraturam I-III; *celebraturi IV.* — *Przedz. II, wiersz 6* Syradiae» Siradiensis II, V-VII, IX. — 11 Mariae et Hedvigi» *niema IV.* — 24 ipsi» ibi II. — 25 asserentes» *ascientes sam tylko I.*

1) 30 września 1382. 2) Miłosław, w wojew. kaliskim, pow. Pyzdry, na zachód-półn. od Pyzdr. 3) Radomsko w woj. sieradzkiem, w części wschodnio-południowej. Odtąd zawsze z Radomskye na Radomsko poprawia S.

cisse, cui etiam castra et civitates Domarathus praedictus regales sui capitaneatus se astrinxit velle praesentare. Terrigenae vero confoederationem mutuam, quam fecerunt, litteris et sigillis eorum roborarunt, et nuncios versus Visliciam ad aliud colloquium, quod ibidem per Cracovitas et Sandomiritas ac nuncios universarum terrarum regni Poloniae in die sancti Nicolai celebrari debebat, prout et celebratum fuerat, destinantes. In quo colloquio Sigismundo marchione, archiepiscopo et Domaratho praedictis praesentibus, nuncii solemnes Elizabeth reginae Ungariae, videlicet episcopus A. et B. regnatiati fuerunt terrigenis, quod promissa fidelitatis alias filiabus ejus facta stabiliter observarent, et quod nulli alteri, etiam marchioni neque praedicto fidem praestare deberent. Sicque omnes terrigenae dictis hujusmodi nunciorum lactificati recesserunt a marchione praefato, ipsum ad civitatem et castrum Cracoviense, ac ad alias urbes regni intrare deinceps minime permittentes. Quod cernens Bodzantha archiepiscopus Gneznensis et Domarathus memorati spe sua esse penitus frustratos, petierunt terrigenis adhaereri, offerens se Do-

marathus eisdem super inculpatis justificare velle, cujus justificationem terrigenae, donec capitaneatum Poloniae dimitteret, recipere recusarunt. Sicque marchio cum suo insano consilio ad suam socrum versus 5 Ungariam de Polonia moestus abscessit.

65. *De invasione castris Kalis per Barthosium facta.*

His itaque peractis, dominus Barthossius antedictus veniens de Mazovia¹⁾ cum Mazovitis gentibus Semovithi ducis Mazoviae, proponens capere castrum Kalisiense et in nocte a feria sexta super sabbatum in vigilia sancti Thomae apostoli²⁾, apposis scallis aliqui ex suis murum conscenderunt, 15 et quidam artifex portam, quae versus molendinum de castro praedicto habetur, te-rebello perforavit. Cujus portae hostium, sicut praefertur, pluribus vicibus et locis perforatum cum sarra sarrabat, volens in 20 hostio portae facere foramen intrandi. Sed quia prout deo placuit luna illa nocte lucidissime splendebat, unde dictus Barthossius occasum lunae, ut umbram sub castro habere potuisset, exspectabat; et cum in 25 portae fractione, sicut praemissum est, cum sarra laborare coepisset, pistior castris cum

*Przedz. I, wiersz 2 sui capitaneatus niema V-VII, IX. — 4 confoederationem» considerationem sam tylko I. — 12 archiepiscopo. . praedictis» e. D. p. II; e. D. predicto III. — 15 reg. Ung.» niema VII, IX. — 14 videlicet... A. et B.» v. ep. N. et T. V; v. ep. N. VII, IX; VI v. ep. i miejsce próżne: niema IV. — 15 quod» quum VI. — 21 ipsum» ipsam II. — *Przedz. II, wiersz 1 justificare» justificari rękopp. — 5 suam socrum» suum castrum IV. — 7 per... facta» niema III, IV; pro Semovito duce dod. II. — 11 gentibus» niema IV. — 15 a» de V-VII, IX. — 15 conscenderunt» tak II, III; conscendebant inne. — 18 perforavit» tak II, IV; perforaverat inne. — 25 dictus» dominus IV.**

1) 1882. 2) 20 grudnia.

securi ad secandum ligna pro pistandis panibus illie casu transiens, audivit sonitum sarrae et caute illuc accedens vidit sarram illuc et huc trahi per manum artificis laborantis, levataque securi sarram praedictam accurvavit. Quam cum artifex trahere non potuisset, dixit ad coastantes: «nescio quid contigit sarrae, non possum jam retrahere». Illi autem dicebant: «festina in laborando, quia diescit». Quod audiens pistator praedictus clamare coepit: «hostes, hostes». Ad cujus clamorem castrenses excitati ad arma concurrunt, hostibus repugnare cupientes, attamen nullum ex hostibus propter festinum recessum eorum laedere valuerunt Eadem itaque die saepedictus Barthossius dominus de Zlota, cernens quod castrum Kalisiense habere non posset, ad alias munitiones acquirendas animum suum convertens, Kosminecz, munitionem suam, quam paulo ante amiserat, recuperavit confidenter, et deinde iens in Chotecz¹⁾, domum, quam rex Kazimirus praemortuus murare coeperat, de plancis munivit, et hominibus ibidem positis, per pontem super Prosnam fluvium per ipsum constructam pro tunc transiens, ivit in

Cosmin, castrum et civitatem recuperare proponens. Sed cum proficere non posset propter defensionem hominum armatorum, quos Domarathus in Kosmin praedicto pro defensione ejusdem posuerat, secessit ad quoddam fortalitium quod Parsk²⁾ nominatur, cujusdam Michalkonis Thomassii de Ostroweczno³⁾ haereditis, in cujus expugnatione per octo dies et citra fuerat commoratus. Iste enim Michalko Domaratho adhaerebat et ob hoc per Barthossium fuerat impugnatus, donec resistere non valens, Domarathum dereliquit et terrigenis adhaesit.

66. *Qualiter Vincentius palatinus Posnaniensis cum terrigenis Poloniae et quare civitates regales expugnare sunt aggressi.*

Anno itaque domini MCCCCLXXXIII, dum dominus Domarathus saepedictus sensisset et pro certo didicisset, quod terrigenae ipsum nullatenus pro capite suo vellent habere, neque habebant, ut puta qui jam edicta gravissima emisserant, quod nullus eidem tanquam capiteo obedire seu tributa aliqua sive poenas praestare aut iudiciis astare et parere praesumeret sub privatione colli et honoris, taxare linguam ut minus sani consilii praesumpsit dicens, quod

1585.

Przedz. 1, wiersz 7 coastantes» circastantes VI. — 9 festina» festine rękopp. — 17 dominus de Zlota» tak VI, VII, IX; de Slotha V; niema 1 — 21 quam... iens» niema V-VII, IX. — 25 Chotecz» Chodecz VII. — 25 ibidem» in eodem fortalitio II, IV. — Przedz 11, wiersz 4 in . praedicto» niema IV. — 9 per» niema II. — 15 et quare» niema IV-VII, IX. — 16 exp. ... aggressi» expugnabant VI, VII. — 21 habere» haberi sam tylko I. — 25 praesumeret» tak IV; presumerent inne. — 26 ut... praesumpsit» ausus fuit IV.

¹⁾ Chodecz w woj. brzes.-kuj. pow. kowalski, na zach.-połud. stronie Kowala. ²⁾ Parsk w woj. pozn. dziś podobno wioska Parsko, w pow. kościańskim. ³⁾ Ostroweczno wieś w tymże powiecie

Saxones, Bohemos et Cszubitas ad castra regalia et civitates suae tenutae marchionis auxiliatores et subditos praedicti vellet invitare, qui nobiles terrae de domibus ipsorum traherent, captivarent invitos et bona ipsorum devastarent, tantumque nocivum terrae se velle asseruit, quod infra ducentos annos successu temporis vires minime recuperare possent. Cujus dicta hujusmodi vana et sibi non proficua, postquam ad procerum Poloniae notitiam devenissent, ipsi eorum eventu licet dubio nimium sauciati, mox congregato exercitu forti cum ipsorum palatino Posnaniensi Vincentio de Campa¹⁾, etiam Barthossio cum Mazovitis ipsos comitantibus, proximo dominico die infra octavas Epifaniae domini urbem Pysdrensem primitus sunt aggressi, quam quatuor diebus et citra impugnantes, tandem cives cum ipsis pactati, portas civitatis, castrensibus invitis apperuerunt, ipsos civitatem intrare permittentes. Qui civitatem ingressi castrum impugnare coeperunt; quibus castrenses tribus diebus viriliter repugnabant, sed propter carentiam victualium et praesertim aquae et pabuli equorum diutius subsistere non valentes,

pactis initis castrum terrigenis praesentaverunt, et soli cum equis et armis libere abscesserunt. Contigit autem priusquam civitas terrigenis fuisset tradita, artificem Barthosii lapidem aereo de pixide in valvam civitatis jecisse, qui lapis duas clausuras valvae cum vehementia pertransiens, dominum Nicolaum plebanum de Bechovia in platea civitatis ex opposito valvae aspicientem contigit, qui cadens subito expiravit. Terrigenae vero civitate et castro Pysdrensibus habitis, ut praefertur, statim in crastino videlicet Priscae virginis, stationes suas moverunt, versus Kalisiensem civitatem velocius properarunt, Sandzivogium Swidwam, castellanum Naklensem cum quinquaginta hastis ad civitatem Posnaniensem destinantes; jam enim cives dictarum civitatum et aliarum Vincentio palatino et caeteris terrigenis praedictis, ipsis adhuc circa Pysdri morantibus per nuncios intimaverunt, quod Domarathum similiter pro capite suo habere nollent, sed ipsis terrigenis assistere vellent uniti. Cogerant enim cives Posnanienses praefatum Domarathum de civitate Posnaniensi precibus tamen et instantiis exire, qui, exiens de civitate,

Przedz. I, *wiersz* 1 Bohemos» barones II, III *i niekt. inne.* — 2 tenutae» terrutae VI, VII, IX. — 3 praedicti» ejusdem V-VII, IX. — 4 ducentos» certos II. — 5 possent» posset II, IV. — 6 ipsi... sauciati» niema IV. — 7 domiri» div. I; niema III-VII, IX. — 8 ipsis» tak II-IV; primis I; pr. Poloniae V, VI. — 9 pactati» tak I, V; pacati II, IV; pacti VII, IX. — *Przedz.* II, *wiersz* 5 lapidem» niema VI. — 6 Bechovia» Biechovia IV-VI. — 11 Terrigenae... praefertur» niema V. — Pysdrensibus» niema II. — 14 Kalisiensem» Kalis V-VII, IX. — 21 Pysdri» Pizer II, III; Peyser VII, IX. — 26 precibus... Posnaniense» niema VI, VII, IX.

¹⁾ Kępa, Kempa. Jest więcej wsi tego imienia w Polsce; tu wspomniana jest zapewne wieś wielkopolska w woj. poznań. w okolicy Szamotuł.

castrum Posnaniense Przhelconem de Stanszewo castellano Medzirzeczensi, castrum vero Kalisiense cuidam Johanni de Lankosszicze castellano Lanciensi commisit tenendum.

5 67. *Qualiter castrum Kalis per Vincentium palatinum Posnaniensem impugnabatur.*

Eodem itaque tempore in die sanctorum Fabiani et Sebastiani¹⁾ martyrum, Vincentius de Campa palatinus Posnaniensis civitatem Kalisiensem ingressus cum terrigenis, castrum Kalis impugnare coeperunt, quod homines Domarathi capitanei Poloniae nomine Mariae filiae regis Ungariae tenebant et viriliter defensabant. Quibus sic alter-
15 cantibus et villas ecclesiae tam archiepiscopales quam religiosorum in circuitu civitatis Kalis consistentium fortiter devastantes, supervenit Cunradus dux Sleziae et dominus Olesnicensis cum trecentis lanceis
20 armatorum per Derskonem de Gywno castellanum Gneznensem fratrem Domarathi saepius dicti evocatus et eductus, volens castrum Kalisiense subintrare. Sed cum aditus ad castrum Kalisiense sibi praecclusus
25 fuisset, nec intentum ad quod exierat consequi potuisset, per Vincentium palatinum

praefatum amotus et redargutus ad propria male contentus rediit, praedicto castellano Gneznensi maledicens.

68. *Quid egerit Swidwa castellanus Naklensis civitatem Posnaniensem ingressus.*

Die quoque et tempore praedictis Swid- 1383.
wa praefatus Posnaniensem civitatem ingressus, stubam magnam ligneam sub castro Posnaniensi, scala apposita per fenestram intrans, custodiam armatorum hominum in eam deputavit, ne de castro exiens quisquam civitatensibus molestiam inferret, castrensibus tamen prohibere nequivit, quin per portas castrenses extra castrum ad campos exeuntes victualia eis adducta ad castrum inferrent. Nec aliquid dictis castrensibus sic per ipsum et cives obsessis damni seu molestiae inferebat, sed tantum villas ecclesiae Posnaniensis et praecipue capituli devastabat; inter quas etiam duas meas, quas a capitulo possidebam Jancowo videlicet et Michowo inhumaniter devastavit. Postremo autem, cum jam per nonnullos fuisset redargutus, quod tam hostiliter bonorum ecclesiae desolationi insisteret, et adversariorum bona tangere formidaret, et

Przedz. 1, wiersz 1 Przhelconem» Pelconi V. — Stanszewo» Staszewo VII, IX. — 3 Lankosszicze» Lankossino V-VII, IX. — 5 per... Posnaniensem» niema IV. — 6 impugnabatur» tak IX; impugnatur inne. — 16 circuitu.. Kalis» districtu civ. Kalisiensis IV. — 20 Gywno» Girono VI, VII, IX. — 21 Gneznensem» Posnan. II, III mylnie. — 24 ad castrum» tak IV; castri I; castrum inne; intrandi dodają tu wszystkie rękopp. — Kalisiense» Kalisie I; k. IX; inne nie mają. — Przedz. II, wiersz 2 contentus» tak IV-VII; tentus I-III, IX — 4 Swidwa» tak II, III, VI; B. inne. — 10 hominum» niema IV. — 15 tamen» causa IV. — 16 inferrent» inferebant III; deportarent IV. — 17 obsessis» oppressis II. — 20 inter quas... devastavit» niema IV, VII, IX. — 22 Michowo» Milochowo III, VI. — 26 formidaret» tak II, III; formidabat inne.

¹⁾ 20 stycznia 1383.

ut a molestatione bonorum ecclesiae desistet, Pirzchno et Kromolicze Domarathi capitanei praefati villas et quasdam alias eidem capitaneo adhaerentes invasit, spoliationibus continuis desolando. Sed Domarathus praedictus de Medzichost, de Welun, de Medzirzeecz, de Sbanszino¹⁾, de Kęplow²⁾; Grzimala vero de Olesznicza Costrinensis, Andreas de Sweradowo Caminensis castellani et Wirzbanta de Smogulecz, Theodricus de Margonino viceversa de Naklensi castro, quod Domarathus saepedictus eis commiserat tenendum, nec non quidam alii de Labisszino, Alberti filii et fratres palatini Cuyaviensis et Hectoris olim iudicis Cuyaviensis de Pacosecz, terras Poloniae circa Gneznam et Cleczsko, Swanowo et Zneynam ac Kiskowo hostiliter assiduis depraedationibus devastabant, homines captivando, dominas uxores nobilium et pauperum indumentis spoliantes, similia circa Wroniek, Schamotuli, Buk et Grodzisko etiam exercentes. Uno quoque die, videlicet tertia feria, X die Martii mensis, exeuntes de Nakel, Nicolao de Chomanscha³⁾ iudici Kali-

siensi sex villas circa Zneynam situatas, veluti hostes extranei et non indigenae devastarunt et non solum equos et pecora, sed etiam omnia alia animalia et domorum omnem supellectilem, currus rusticorum spoliatorum onerantes, secum deduxerunt et abducebant, foetibus pecorum et pecudum tantummodo relictis, quos tamen absque alimento uberum mori oportebat. Alii autem terrigenae tempore nocturno depraedationes multas furtive committebant. Et sic nemo damna et rapinas hujusmodi poterat evitare; nam qui terrigenis adhaerebant per Grzimalitas et eorum complices ex castris superius nominatis depraedabantur; illi vero, qui Domarato apponebant per Naklenses similiter molestabantur. Caeteri per furtam et rapinas nocturnales desolabantur, depraedationes quoque in stratis publicis committebantur. Accidit autem die nona mensis Februarii⁴⁾ in crastino Invocavit, quod quidam mercatores de diversis partibus venientes de Thorun, cum de Gnezna mane feria secunda die praedicta exivissent, Posnaniam transeuntes, quidam nequam Jo-

marca
10.

Przedz I, *wiersz* 1 bonorum ecclesiae» e. II; *niema* III. — 2 Pirzchno» Purzchno III, VI, — Kromolicze» Camolice VI. — 6 Medzichost» Myedzichot VII, IX. — Welun» Welon I; Welen II, III; Wyelen V, VII, IX. — 7 de Sbanszino» d. Subdzianszino I, II; d. Sbdzansuno III; d. Sbassin VII, IX; *niema* IV. — 9 Sweradowo» Sweczadowo II; Wzeradowo IV; Swczeradlowo VI. — 10 et... Margonino» *niema* IV. — 14 filii et fratres» *na tylko* V. — 17 Swanowo» Zwanowo II; *niema* IV, V. — 18 Kiskowo» Byschkowo II; Listowo IV; Lyskowo V. — 22 Schamotuli» Smathuli IV. — Buk» Bug IV. — 25 Chomanscha» Thomanscha II, III; Thomansch VII, IX. — *Przedz* II, *wiersz* 4 alia animalia» animantia II-IV. — 5 spoliatorum onerantes» spoliatos oneratos II, III. — 16 Domarato» *tak II i niektóre inne*; Domarathoni I. — 25 Gnezna» Zneyna II, III.

¹⁾ Zbąszyn nad Obrą w woj. pozn. ²⁾ Kęblów lub Kębliew także nad Obrą, więcej na południe. ³⁾ Chomiąża duchowna i szlachecka, wieś w woj. gnieźn. koło Szubina. ⁴⁾ 9 lutego 1383.

hannes Galanska congregatione facta ipsos circa villam Wosniki in strata publica invasit, qui se sibi opposcentes viriliter repugnabant; sed quia de quinque curribus, quos secum habebant, stricto circuitu se muniebant, idcirco liberam resistentiam habere nequiebant. Attamen duos raptores, quorum unus cognominabatur Szelanthala occiderunt; duo quoque mercatores, rerum et corporum suorum strenui defensores, etiam per raptores fuerunt interfecti et apud Fratres Minores in Zneyna sepulti. Quibus sic nepharie devictis, equis eorum et pecuniis et quibusdam rebus, quas capere poterant, receptis fugam inierunt, et hoc ideo, quia kmetones de Wosniki in subsidium mercatoribus venire conspexerunt¹⁾. Octava autem die post hoc in crastino Reminiscere quidam raptores de Labiszino et Pacoszcz²⁾; et aliunde congregatione facta quosdam currus de diversis civitatibus Poloniae circa Powidz³⁾ invaserunt ipsos depraedare cupientes. Quibus in primo congressu raptores aliquos equos violenter abstulerunt. Sed mercatores viribus resumptis, in secundo congressu raptoribus viriliter resistentes, eorum plures letaliter vul-

nerarunt et filium Boguslai de Pilatowo profinus occiderunt, caballumque suum XXX marcas valentem et alios quindecim multis meliores retinuerunt et ad propria lactantes, et laudes domino de triumpho majorum reddentes incolumes redierunt. Simili quoque modo ante duos annos quidam Mazovita, Naszuthonis castellani Wisznensis filius, per quemdam civem de Lancicia inter Dobra et Uneow in latrocinio fuerat interfectus.

69. *De conflictu inter Domarathum et terrigenas habito.*

Elapsis itaque paucis diebus Domarathus capitaneus saepedictus veniens cum Pomoranis, Caszubitis et Saxonibus, primo Wronki oppidum et villas plurimas in circuitu ejusdem oppidi devastavit, et deinde transiens terram fortiter devastando venit ad quoddam praedium Swidwae castellani Nاكلensis, quod Pythrocovicze vulgariter dicitur, prope Schamothuli oppidum castellani ejusdem, in quo praedio suas fixit stationes, praefatum oppidum totaliter devastando. Cujus adventus Swidwam castellanum praefatum et terrigenas minime latebat; nam Swidwa intelligens congregationem et ho-

Przedz. I, wiersz 1 Galanska» de G. II; Golasska V, VII, IX. — 6 resistentiam» residentiam II-IV. — 8 quorum... Szelanthala» niema IV. — Szelanthala» Szelancola II, III; Zalathala V-VII, IX. — 20 congregatione facta» niema IV. — 22 Powidz» tak II, III; Powicz I, VII; Powodz V. — Przedz. II, wiersz 5 et laudes... incolumes» niema V-VII, IX. — 6 Simili... interfectus» niema V-VII, IX. — 8 castellani Wisznensis» niema II, IV. — 9 inter... Uneow» niema IV. — 12 terrigenas» t. regni Poloniae V. — 13 habito» niema IV-VI. — 22 oppidum... ejusdem» niema IV. — 27 Swidwa» tylko głoskę S. mają tu I-III, VII, IX; Sandivogius ma VI; jest to ten sam Sędziwoj Swidwa, o którym mówiono wyżej.

1) 18 lutego 1383. 2) Labiszyn i Pakość nad Notecią poniżej Inowrocławia w woj. inowrocł. 3) Powiedz między Gnieznem a Poznaniem.

stilem invasionem Domarathi praedicti, miserat occulte versus Kalis et Pyzdri pro dominis Barthossio de Odolanow et N. castellano Szremensi, ut festine sibi in auxilium venirent, secretiori tamen modo quo possent. Qui sabbato ante Reminiscere Posnaniam venientes, eadem nocte subito bene cum CCC lanceis contra Domarathum praedictum pugnaturi processerunt. Et quamvis circa medium noctis domino Domaratho fuisset nunciatum, quod hostes sui praefati sibi appropinquarent, ipsum in stationibus suis invadere cupientes, ipse tamen Barthossii et Szremensis castellani adventum ignorans, non credebat, sciens Swidvam adeo non fuisse potentem, quod ipsum invadere praesumpsisset. Sed mane dominico die Reminiscere, quae fuit XV mensis Februarii, exploratores Domarathi revenientes ad stationes narrarunt Domaratho, hostes accelerare ad pugnam; sicque in ortu diei fere medietas Domarathi exercitus, propter accelerationem pugnae arma induere non valens, ita inermes cum parte armatorum hostibus prope stationes suas nocturnales occurrerunt, ibique congressi fortiter invicem pugnarunt; sed Pomorani et Saxones inermes mox post congressum terga ver-

tentes fugierunt. Quos castellanus Naklensis cum suis ultra Wronek duo miliaria et amplius insecutus, plurimos ex ipsis captivavit. Saniori autem discretionem usus fuisset, si in loco certaminis cum Barthossio 5 tamquam victor permansisset. Sed deus hunc honorem sibi propter invasiones et rapinas, quas in bonis ecclesiae commiserat, ut praemisum est, dare procul dubio denegavit, immo eodem die ipsum et suos, ne 10 tumor superbiae ipsius altius exerceat, pudore concussit. Alii autem terrigenae ipsum Domarathum et suos homines per agros confuse dispersos animose debellantes, plurimos ex ipsis captivarunt, ipsorum e- 15 quis receptis et armis exutis, aliquot tumulos ad instar montium ex ipsis armis comportatis congesserunt; nondum enim Wirzbantha de Smogulecz cum centum lanceis et quingentis pedestribus appropinquaverat 20 ad pugnam, utputa, qui circa Obrzeczsko¹⁾ fluvium ultra Wartham pernoctaverat, nil penitus de proelii eventu suspicatus. In hoc autem proelio quidam nobilis adolescens, nomine Troyanus, Thomislai de Go- 25 lanceza, olim iudicis Kalisiensis filius, omnium virtutum donis mirabiliter insignitus, cecidit letaliter vulneratus, et feria tertia

1383.
lutego
15.

*Przedz. I, wiersz 2 Pyzdri» Pyser I-IV, VI, VII, IX. — 5 de Odolanow» niema IV. — N.» niema II, III, VII, IX. — 5 quo» tak II-IV; quam I, V-VII, IX. — 9 pugnaturi» tak V-VII, IX; inne nie mająq. — 15 Barthossii» Bar. ma II; głoskę B. tylko I, IV-VII. 14 et» S. dodd. V. — 20 ad stationes» niema IV. — 24 valens ita» valentes, i. quod IV. — *Przedz. II, wiersz 2 et amplius» niema V-VII, IX. — 6 tamquam victor» niema IV. — 11 ipsius» niema II. — 15 captivarunt» niema II. — 18 nondum enim» Notandum tamen IV. — 19 de Smogulecz» niema IV. — 20 et... appropinquaverat» niema IV.**

¹⁾ Obrzycko, miasto w woj. poznań. nad Wartą, między Stobnicą a Wronkami.

proxima in die Mathiae apostoli in Posnania debitum naturae persolvit. Grzimko etiam de Czenino vir nobilis et bonus et plures alii tam nobiles quam plebei, proh dolor! fuerunt occisi in bello eodem.

70. *De secundo conflictu eodem die inter eos facto.*

Postquam¹⁾ autem rumor belli ad Wirzbantam de Smogulecz et ad suos pervenisset, illico movens castra sui exercitus ad locum certaminis properavit; ad quem veniens, terrigenas, quos ibidem reperit, captivavit, et non solum equos et arma eorundem sustulit, sed etiam arma et equos quos gentis Domarathi per terrigenas primitus captivatae obtinuit et in loco certaminis tamquam victor honorifice permansit. Ad quem Domarathus, frater suus Mroczko jam capti et armis exuti cum aliis gentibus suis tam captivatis quam per agros passim dispersis, confluerunt et de victoria hujuscemodi exhilarati vires animose restituentes, reditum hostium suorum, qui Saxones insequabantur in loco proelii expectabant. Et quamvis castellano Naklensi et suis a caede adversariorum redeunti fuisset nunciatum, quod Wirzbantha cum Domaratho in loco proelii praestolarent ejus ad-

ventum, ipse tamen aestimans se alias potentiam Domarathi totaliter prostravisse, appropinquabat ad eodem. Sed cum prope appropinquans ipsorum exercitum conspexit, et se longe viribus imparem sensisset, territus et corde labefactus fugam iniit, malens fugae uti praesidio, licet confusae, quam exercitio insistere belli. In cujus fuga multos terrigenas exercitus Domarathi et Wirzbantae prostravit et etiam captivavit. Et tandem Sandzivogius castellanus Naklensis ad quoddam fortalitium Dirskonis Grocholae castellani Santhocensis, nomine Ostrog, vix cum paucis aufugit, se in eodem hostibus suis opponere proponens. In cujus fortalitii praedio sive villa multi nobiles et ditiores de Polonia, qui ad fortalitium pertingere nequiverant, quasi inermes et in nullo se hostibus opponentes fuerant captivati. Mansit itaque Domarathus cum Wirzbanta et suo exercitu ibidem in Ostrorog, partem diei praedicti residuam in expugnatione fortalitii, ad quod Swidwa praedictus cum suis pudorose confugerat, deducentes, et nocte eadem usque ad mane, mane vero facto alterius diei fere per totam diem fortalitium impugnabant memoratum; sed expugnare tam subito non valentes et ad-

Przedz. 1, wiersz 3 Czenino» Czernio VI. — 6 eodem die» niema IV-VII, IX. — 12 ibidem» nondum captos dodają tu mylnie, jak nam się zdaje, rękopp. — 16 captivatae» tak II; captivatos inne. — 21 et de... reditum» niema II, III. — 28 praestolarent» prestolaretur II-IV; expectarent V, VI; expectabat VII, IX. — Przedz. II, wiersz 8 insistere» confidere V. — 9 exercitus» tak poprawił S.; per exercitum rękopp. — 11 Sandzivogius» tak VI; S. I, V, VII, IX; Swidwa II, III, co oznacza tę samą osobę; niema IV. — 12 Grocholae... nomine» Grochle castellanum S. IV. — 19 nullo» tak II; illo inne. — 20 Mansit... exercitu» niema V-VII, IX. — 24 pudorose confugerat» confuse fugerat V-VII, IX.

¹⁾ 15 lutego 1383.

1383.
lutego
17.

ventum terrigenarum, quos in Posnania fore aestimabant, formidantes, sequenti nocte Oborniki oppidum, triumphum victoriae reportantes, laeti ac hilares intrarunt. De quo oppido exercitus Domarathi a feria tertia, quae fuit dies XVII mensis Februarii, usque ad octavam diem mensis Martii depraedationes, incendia et rapinas assidue hostiliter committebant, totam terram inter Posnaniam, Buk, Wronki ac fluvium Warthae devastantes. Similiter et alii auxiliares domini Domarathi saepedicti de castris et fortalitiis superius expressis desolationi totius terrae Poloniae fortiter insistebant, ipsam ad nihilum per suas depraedationes, quas frequenter faciebant, redigere conantes. In conflictu autem praehabito uterque exercitus unius domini acclamatione utebatur; nam terrigenae nomine Mariae, filiae Lodvici, regis praemortui et uxoris Sigismundi marchionis Brandenburgensis acclamabant, Domarathus autem et suus exercitus similiter ejusdem dominae nomen invocabat. Quae ergo causa hujuscemodi pugnae extitit, cum unum dominum omnes colebant et ejus nomine pugnabant? Et videtur quod nulla alia, ut in veritate consistit, nisi rancor pugnantium ab olim conceptus et zelus odii et invidiae ad litigandum confortans. Ex his itaque quidam ter-

rigenarum Domarathum pro capitaneo habere nollebant, et hoc ideo, quia electionem Dobrogostii in archiepiscopum Gnezniensem et Nicolai in episcopum Posnaniensem, de quibus praemissum est, astruebant Domarathum invidiae zelo infectis; et ob hoc, plus quam propter injurias, quas ipsum dicebant crebre terrigenis fecisse, ipsum pro capitaneo habere nollebant, et ipse eorum voluntati in hoc propter pudorem acquiescere noluit; propter quod solum terra Poloniae irrecuperabili fere desolationi pro dolor! visa est subjacere.

71. *De conventionem per nobiles regni in Syradia habita ante Laetare feria quinta.*

Interea vero, die videlicet antepenultima mensis Februarii¹⁾ praedicti majores natu regni Poloniae in Syradia colloquium generale celebrarunt, ad quod colloquium Elizabeth regina Ungariae, Lodvici regis praedicti relicta cum Maria filia ipsius Nicolaum episcopum Wesprimensem et quosdam Ungaros destinavit cum nunciis Polonorum, qui ad ipsam missi fuerant, seditiones et scismata, quae in regno Poloniae periculose fiebant, nunciare, et ut ipsis Mariam filiam ipsius cum viro suo gratia sedandae dissensionis destinasset, supplicantes; alioquin ipsos aliter de remedio, praecipue ut 30

Przedz. 1, wiersz 10 Buk» Duk VI. — 22 Domaratus... invocabat» niema Som. — Przedz. II, wiersz 12 quod» tak V-VII, IX; hoc inne. — 16 habita... quinta» h. ubi regina Elizabeth de Hungaria misit suos nuncios cum legationibus pro filia sua petendo II; h. a. dominicam L. f. q. V; h. IX; niema IV. — 17 antepenultima» penultima IV-VI. — 19 generale» ma tylko V. — 25 ipsam» tak II; ipsas inne.

¹⁾ 26 lutego 1383,

regem habent; providere necessario oporteret. In quo colloquio episcopus et Ungari memorati regnicolas Poloniae ab omnibus promissionibus et fidei pactionibus, 5 quas Mariae filiae regis praedictae fecerant absolutos penitus ejusdem Mariae et sui mariti dimiserunt, promittentes, quod regina Elizabeth regis mortui filiam juniorem, jam alias Lipoldo duci Austriae desponsa- 10 tam ad ipsos Poloniam post nunc instans festum Paschae destinaret in reginam Poloniae coronandam; ita tamen, quod proceres regni Poloniae primitus juramentis suis atque litteris firmiter promitterent, quod 15 ipsam statim post coronationem versus Ungariam ad suam genitricem triennio ibidem educandam redire nullatenus recusarent. Super quo regnicolae Poloniae usque in sabbatum in Albis deliberare decreverunt, terminum responsionis dandae praefatis nun- 20 ciis die sabbati praedicta statuentes.

72. *Quomodo castrum Kalisiense terrigenis fuerat praesentatum.*

De conventionem autem Syrdiensi praedicta, prima die mensis Martii¹⁾ in dominica Laetare venientes Spilko Cracoviensis,

Sandziwogius Kalisiensis palatini, Nicolaus de Bogoria castellanus Zawichostensis et Crezslaus Szekoczsky, venientes in Kalis cum litteris reginae praedictae, ordinarunt cum castrensibus, qui per terrigenas obsidebantur in castro Kalisiensi praedicto, qui castrum eisdem praedictum dominis nomine reginae redderent. Similiter de omnibus castris et civitatibus Poloniae praefati palatini et eorum consortes se intromittere volebant, sed terrigenae ipsos ad hoc nullatenus admiserunt. Et tandem post aliquam dissensionem hinc inde habitam, utraque pars *compromisit* Johanni Kalisiensi castellano castrum Kalisiense et civitatem et terram gubernandam committentes. Palatini vero praedicti versus Ungariam ad reginam festine processerunt, Nicolaum Zawichostensem et Crzezslaum versus Posnaniam ad faciendum treugas pacis inter Domarathum capitaneum saepedictum et terrigenas destinaverunt. Qui dominica die Judica VIII mensis praedicti in Starczinow²⁾ villa capituli Posnaniensis et Radzin³⁾ fluvio intermedio usque ad festum sancti Johannis Baptistae anni praesentis sub certis pactionibus treu-

marca
8.

Przedz. I, wiersz 2 episcopus» episcopi *II*. — 6 ejusdem... mariti» niema *IV*. — 9 Lipoldo duci» tak *VI*; Lipoldi ducis *I-III, IX*; Dipoldo d. *V*. — 16 triennio ibidem» niema *IV*. — 19 in... deliberare» niema *IV*. — 21 die... praedicta» niema *IV*. — 22 Quomodo... praesentatum» De presentatione castri Kalisz *IV*. — Kalisiense» Kalisz *II*. — *Przedz. II, wiersz 5* Szekoczsky» tak *IV*; Szekoczsky, i Szekoweszsky *I*; Szczegowsky *IX*. — 5 per» opuścił *I*. — 14 compromisit» słowo to dodajemy; kod. *I* ma tu skrócenie jakieś homi.; inne nic nie mają. — 15 terram» próżne miejsce ma tu *I*. — 18 Zawichostensem» tak *II, IV, V*; Zawichostum *in*. — 23 Starczinow» Starzynow *II*. — capituli» capitanei *V-VII, IX*. — 24 Radzin» Radzin *V-VII, IX*.

1) 1 marca 1383. 2) Starczynowa wsi kapituły pozn. dziś niema. 3) Radzyn wieś w woj. pozn. w okolicy Szamotuł,

gas pacis ordinarunt, domino Domaratho castrum Posnaniense et non civitatem et caetera castra regalia ac oppida et municipia nihilominus retinente. Gaudeat igitur infelix invidiae conditio, quae Domarathum a capitaneatu eicere concupiens, desolationem terrae more aspidis cum sua jactura nequiter parturivit. Nec mirum, si in laqueum, quem aliis odiose tetenderant, soli inciderunt

73. De strage inter Grodzisce et Keblowo¹⁾
facta.

Interim itaque die veneris, VI mensis praedicti A. et M. fratres haeredes de Plaszcowo²⁾, quibus Domarathus saepedictus castrum Keblowo pro ipsorum conservatione ac gubernatione tenendum commiserat, congregatione cum castrensibus de Dzbanzyn facta, quasdam villas circa Grodzisce depraedandas sunt aggressi. Quibus depraedatis, cum redirent ad propria, habitatores Grodziscenses cum kmetonibus circumvicinis ipsos insecuti, omnem praedam quam ceperant, hostibus in fugam conversis abstulerunt. De cujus praedae ereptione non contenti, hostes insequabantur, ipsos prostrare cupientes. Sed hostes cernentes se in arto positos, subito nuncios ad castra

praedicta destinarunt, auxilium castrensium postulantes. Quibus castrenses festine in auxilium properaverunt. Quorum adventum habitatores Grodziscenses cum vidissent, mox in fugam fuerunt conversi; quos hostes insecuti, inhumaniter multos ex ipsis fugientibus prostraverunt, sic, quod ultra quam centum sexaginta occiderunt, exceptis captis et vulneratis, quorum plurimi post breve tempus vitam ex vulneribus finiverunt. 10

74. De expugnatione castris Drohiczin.

Eodem quoque tempore Litwanorum³⁾ principes cum magno exercitu venientes castrum Drohiczin, quod paulo ante duces Mazoviae sub ipsis acquisierant, circumvallarunt obsidione firmantes. Quod castrum pro tunc quidam nomine Szaszin marsaleus ducis Mazoviae tenebat, qui sciens paucam gentem esse in castro, veniens cum XXX anceis et aliquot balistariis, veloci cursu per media castra Litwanorum viriliter transiens, usque ad castrum pervenit, quem sui de castro agnoscentes, festine castrum aperuerunt, ipsum ingredi facientes. Cumque defensionis castris per aliquot dies fortiter insisteret, quidam Rutheni in castro existentes igne apposito castrum succenderunt et per moenia castris salientes, ad e-

1383.
marca
6.

Przedz. I, wiersz 5 invidiae» niema II, III. — 11 inter» tak II, III, VI, VII, IX; in terra I, IV, V. — et... facta» e. Keblowo II; e. Kyeblovo f. V; e. Kyeplovo I; niema IV. — 18 Dzbanzyn» Szbanszin IV. — 22 kmetonibus» k. et IV. — Przedz II, wiersz 8 captis» tak II; captivis inne. — 9 et vulneratis» niema IV. — 13 principes» princeps II, IV. — 14 paulo» niema I, II, VII. — 17 Szaszin» Sassin II, III. — 22 pervenit» perveniens sam I, mylnie.

1) Keblów nad Obrą, Grodzisko na północ Wielichowa leżącego także nad Obrą, wszystkie miasta w woj. poznańsk, na południe. 2) Są w wojew. poznańsk. wsie Płaczkowo i Ptaszkowo. 3) 1383.

xercitus Litwanorum fugam inierunt. Marsal-
 5 cus vero cum aliquot ex suis castrum
 exeuntes, tamdiu cum hostibus pugnav-
 erunt, donec ad captivitatem principis Lit-
 wanorum sunt redacti, caeteri vero quam
 plurimi igne et gladio heu sunt consumpti.

75. *De colloquio per terrigenas in Syradia
 facto.*

Adveniente quoque sabbato in Albis, XXVIII
 10 die mensis Martii¹⁾ convenerunt regni pro-
 ceres in Syradia super responsione a regi-
 na Ungariae, ut praemissum est, habenda
 et eidem viceversa danda. In quo colloquio
 multi proceres regni sperabant tunc Semo-
 15 vithum ducem Mazoviae in regem Poloniae
 prout affectabant communiter assumendum.
 Sed cum dominus Bodzantha archiepiscopus
 Gneznensis in ecclesia Syradiensi a-
 stante nobilium multitudine voce sonora
 20 requisisset, an Semovithum ducem regem
 suum Poloniae habere affectarent, et multi
 astantes clamantes acclamassent: «volumus,
 volumus et petimus, ut per vos dominum
 archiepiscopum in regem Poloniae corona-
 25 retur», subito quidam nobilis, Jaszko de
 Tanczin, castellanus Woyniczensis, filius
 Andraeae, olim palatini Cracoviensis de Tan-
 czin, facto silentio dixit: «O nobiles et

fratres, non decet vos sic ad electionem
 principis accelerare festine, debiti enim sum-
 mus fidelitatis promissa Hedvigi Lodvici Un-
 gariae regis filiae facta tenere. Idcirco si
 ad festum Pentecostes proximum adduce-
 tur, nobiscum quoque cum suo viro ma-
 nere voluerit et regnare ut domina, prae-
 stolemur ejus adventum, alioquin nobis ex
 tunc de principe providebimus, prout alias
 fuerat inter Lodvicum praemortuum et nos
 conditionatum, pactionibus quoque certis et
 litteris roboratum». Cujus dictum fere om-
 nes unanimiter approbarunt, responsa certa
 Ungarorum nunciis, episcopo Vesprimensi
 et N. militi dantes et legationes imponen-
 tes quae sequuntur, videlicet: quod si do-
 mina regina Ungariae memorata filiam su-
 am Hedvigem juniorem ad festum Pente-
 30 stes proximum non destinaverit seu addu-
 xerit Cracoviam, in regno Poloniae quoad
 vixerit regnaturam, extunc decreverunt a
 promissis esse liberi et soluti, et quod ea-
 dem domina regina terram Russiae regno
 Poloniae reuniat, ac ducatus Dobrinensem,
 Cuyaviensem, Weluniensem et castra cum
 oppidis Hostrzeszow, Boleslawecz, Krzepi-
 cze, Clobuczsko, Czanstochowa, Holstin et
 Bobolicze, quae vir ejus dominus Lodvi-

*Przedz. 1, wiersz 3 cum hostibus» niema IV. — 7 per terrig nas» niema IV. — 9 XXVIII»
 XXVII ma IV. — 12 ut... est» niema II, III. — 20 regem» in r. IV. — 21 suum Poloniae»
 s. Plocensem VII. — 26 Woyniczensis» Woynicoviensis IV. — Przedz. II, wiersz 1 vos sic»
 v. III; nos II. — 2 principis» niema V-VII, IX. — 3 Lodvici» niema II, III. — 7 prae-
 stolemur» prestolemini III. — 24 reuniat» tuk IV, VI, VII, IX; renuat I, IV; adjungeret
 V; niema II. — 27 Clobuczsko» Holnisko II; Holmiszko III. — Czanstochowa» Czanschowo
 II. — Holstin» Olszyn II. — 28 Bobolicze» Bolonicze II; Bobonicze III.*

¹⁾ 28 marca 1338.

cus Ungariae et Poloniae rex praefatus illustri principi domino Wladislao duci Opoliensi donando alienaverat, qui et nunc conventioni praedictae protunc intererat, in qua pro eo, quia electioni Semovithi ducis Mazoviae, cujus sororem germanam in uxorem habebat, consentire noluit, capi debebat, regno Poloniae et coronae ipsius regni reordinet in statum pristinum reintegrando, alias deliberatis animis ad regis electionem procedere vellent non obstantibus pactionibus in contrarium editis quibuscunque.

76. De conventione regnicolarum in Sandecz habita.

Die itaque festi Penthecostis, decima mensis May ejusdem anni, seniores regni Poloniae convenerunt in Sandecz, adventum reginae et filiae ipsius Hedvigis, prout per earum nuncios, de quibus praemissum est, venire promiserat, praestolantes; ad quos Sandzivogius palatinus Kalisiensis saepedictus cum quibusdam militibus Ungaris veniens, ipsos nomine reginae petiit, ut ad ipsam in Coszicze descendere dignarentur, asserens, ipsam reginam cum filiabus propter inundationem aquarum versus Cracoviam, quo per terrigenas conduci debebat, venire non posse. Et nihilominus, si ejus petitioni condescendere nollent, extunc ip-

sa cum sua filia, periculosis eventibus se exponens, Cracoviam veniret, licet invita. Terrigenae autem donaria plurima ab ipsa regina se consequi existimantes, tractatibus prioribus et quibusvis pactionibus penitus posttergatis, securitatis transitu ac reditu accepto, venerunt in Coszicze, ubi donariis licet modicis et promissorum magnitudine circumventi, nova pacta cum praedicta domina regina inierant, taliter, quod Hedvigis in festo sancti Martini proxime sequenti, quam tunc in reginam crexerunt, debeat in reginam Poloniae absque tractatu longiori praecise coronari Quae si coronata, absque prole decederet, extunc soror ejus Maria, uxor marchionis, de quo superius praefatus sum, in regno Poloniae et Ungariae succedere deberet, et viceversa Hedvigis praedicta, si soror ejus Maria regina Ungariae sine prole decesserit, succedere debeat in Ungariae regno, volentes, quod haec duo regna debeant esse unita, donec praefatae duae dominae aut earum altera filios procrearent, quorum unus in uno, alter in altero succederent regno Hanc igitur ordinationem contra prohibitionem regnicolarum Poloniae atque sine eorum scitu Vincentius de Campa Posnaniensis, Sandzivogius de Szubino Kalisiensis, Spithko de Charzow Cracoviensis palatini, Dobe-

1585.
maja
10.

Przedz. 1, wiersz 14 in... habita» niema IV; tak nadpis jak i cały ten rozdział opuścił IX. — 25 Ungaris» Ungarorum V-VII, IX; Hungarie IV. — Przedz. 11, wiersz 2 Cracoviam... invita» 1, invite vellet venire II, III. — 6 posttergatis» minime servatis V-VII, IX. — 7 venerunt» iverunt II-IV. — 12 in... Poloniae» niema V-VII, IX. — 17 praefatus sum» est expressum V; est premissum VI; niema IV. — in... Ungariae» niema II, III. — 19 soror» uxor II. — 23 duae» tak II, IV; nie mają inne. — 24 filios» filium II. — 30 Charzow» Charzew V, VI; Charow II, IV.

slaus de Kurozwanki Cracoviensis, Jaszko de Tarnow Sandomiriensis ac Domarathus Posnaniensis castellani¹⁾ cum caeteris nobilibus fecerunt, litteris et sigillis eorum 5 roborantes, contradictione caeterorum nobilium tunc praesentium totaliter non obstante. Quae ordinatio quantum incommodi et desolationis regno Poloniae attulit infra patebit.

10 77. *De Semovitho duce Mazoviae et Bodzanthae archiepiscopo Gneznensi.*

Eodem quoque tempore die VII^{to} mensis et anni praedictorum, in vigilia sancti Stanislai advenit Cracoviam dominus Bodzanthae archipraesul Gneznensis, habens Semovithum ducem Mazoviae in suo comitatu; quem tamen gens sua Mazoviae et Barthossius praenominatus publicabant. Et quia dictus archiepiscopus, qui et ipse convoca- 20 tioni Sandecensi interesse debebat, ducis praedicti fere quingentos armatos cum lanceis secum adduxerat, idcirco civitas Cracoviae portas civitatis obfirmans, ipsos civitatem ingredi non permisit. Qui duabus 25 noctibus in curia praepositi sancti Floriani,

quam idem archiepiscopus praepositus existens, satis sumptuose construxerat, fuerant hospitali. Sed quidam terrigenae et cives praedicti, comperto quod dux Semovithus in statione archiepiscopi se occultaret, mandaverunt per nuncios archiepiscopo et genti praedictae, ut festine a civitate recederent, alioquin cum ipsis quidquid praetenderent, vellent experiri. Sicque nocte festi Penthecostis omnis gens illa armis assumptis et equis ascensis prae foribus curiae praefatae, ne contra ducem et archiepiscopum insultus fieret diligentem custodiam apponentes, vigilabant; et facto mane iverunt in Proszevicze oppidum, et deinde in Corzezin, ubi duabus septimanis et citra moram traxerunt.

78 *Quare dux Semovithus Cracoviam adveniens se occultasset.*

Causa autem adventus Cracoviam ducis praefati et latitationis ejusdem fuit haec, quia considerans, quod quidam regnicolae quasi potiores a filia Lodvici regis, in quantum eis pacta servarentur, recedere nollent, ipsam pro regina habere volentes;

Przedz. 1, wiersz 1 Kurozwanki» tak II, III, VII, IX; Curoszwang I, V, VI. — 3 castellani» capitanei II. — 8 infra» inferius II; i. clarius V. — 10 De... Gneznensi» De adventu Semoviti ducis M. e. Bodzanthae archiepiscopi Gneznensis Cracoviam occultato VI; D. S. d. M. IV. — 12 VII» XVII ma V-VII, IX. — 21 fere» niema II. — Przedz. 11, wiersz 16 duabus» noctibus dodał VI, ale wyraz ten podkropkował, jako myłkę przez siebie popełnioną. Sommersberg jednak wydrukował i ten wyraz. — 18 Quare» Qualiter V. — Cracoviam... occultasset» in Cracovia se o. IV. — 23 Lodvici» tak V-VII, IX; inne nie mają.

¹⁾ Odtąd w wielu miejscach kod. II kładzie zamiast *castellanus*, *capitaneus*. Kiedy przed XIII wiekiem niema prócz *capitaneus generalis* w Polsce tak zwanych kapitanów czyli starostów, od XV wieku przechodzi nazwa *castellanus* na *capitaneus*, a kasztelaństwo staje się dygnitarstwem honorowem; to też przepisuwacz rękop. II z wieku XV w duchu tym przemienia *castellanus* na *capitaneus*. ²⁾ 7 maja 1383.

1585.
maja
10.

1585.

et ideo conceperat suasu quorundam terrigenarum sibi faventium, praefatam dominicellam Hedvigem, regis filiam, quando versus Cracoviam ad coronandum duceretur, vi rapere, et se amodo in regem et ipsam in reginam Poloniae facere coronari. Sed conceptus ipsius quamvis occultus non solum de prope sed etiam de longe positus fuerat lucide divulgatus; unde, utrum propter ducis hujusmodi insidias, an ex alia causa, coronatio praefatae dominicellae, prout praemissum est, fuerat prorogata, incertum existit.

79. *De prodicione terrae Cuyaviensis.*

1385 Dux vero Semovithus, postquam intellexisset prorogationem coronationis filiae regis et adventus ejusdem, et quod Stiborius Moszcziczonis, miles, per reginam Ungariae capitaneus Cuyaviensis fuisset effectus iretque de Ungaria ad capiendam possessionem capitaneatus praedicti, praemisit versus Cuyaviam Crzeslaum militem, filium Dobeslai de Cosczol castellani Cruszvicien-
sis cum Abraham Socha palatino Plocensi ad capiendum castrum Brzestense de favore Petri Malochae capitanei Cuyaviae et proditoris nequissimi terrae praedictae, qui

jam duci praefato adhaeserat, beneficiorum a regibus praemortuis receptorum et honoris sui penitus immemor, castrumque Brestense tradendum promiserat eidem. Sicque dictus Crzeslaus per Dirzkonem, domini Jaroslai olim archiepiscopi Gneznensis filium, generum Petri Maloszae praefati, pro tunc praefectum castrum ejusdem, ad castrum Brestense fuit intramissus, et hoc in crastino corporis Christi die XXII mensis Maji¹⁾ et Abrahae, palatini Covale²⁾, oppidum cum fortalitio suo occupavit.

80. *Qualiter Stiborius civitatem Brestensem intrasset.*

Eodem vero tempore Stiborius veniens de Ungaria, XXVI³⁾ die mensis praedicti cum quibusdam terrigenis duci Mazoviae adhaerere recusantibus, congregatione habita, Brestensem civitatem intravit, quem cives, qui ducem tanquam fulgur abhorrebant laeti susceperunt; mansitque in civitate dominus Stiborius aliquot diebus donec exercitus ducis cum Abraham palatino praefato ante ipsam civitatem stationes fixissent, cum quo palatino quadam ordinatione habita, de civitate recessit. Post cujus exitum Petrus Malocha capitaneus Cuyaviae et proditor,

Przedz. 1, wiersz 1 suasu... faventium» q. t. s. auxilio V-VII, IX. — 3 Hedvigem» Hungarie II, III; H. IV. — quando» tak II, IV; quin inne. — 5 rapere» capere IV. — 11 prout... est» niema III. — 17 adventus» adventum *rekopp.* — 19 capitaneus... effectus» capitaneatum Cuyaviensem f. adeptus II, III. — 23 castellani» capitanei II. — 26 Malochae» tak II, III; Malosze inne. — *Przedz. II, wiersz 2* regibus» regnicolis V-VII, IX. — 10 XXII» XII ma IV. — 13 civitatem Brestensem» Brest IV. — 16 XXVI» XXIII ma IX. — 21 dominus» dictus II-IV. — 23 Abraham» tak VI, VII; H. I, IV, V. — 24 ante... palatino» niema II, III. — 27 Malocha» Malosza sam tylko I.

1) 22 maja 1383. 2) Kowale w woj. brz.-kuj. na południe od Brześcia. 3) 26 maja 1383.

per castrum civitatem Brestensem cum quibusdam Mazovitis ingressus, cives potiores captivavit, ipsos rebus eorum nepharie spoliando.

5 *81. De proditione castrî Cruszviciensis.*

Post paucos itaque dies¹⁾ castro et civitate Brestensibus sic proditionaliter ut praefertur, obtentis, Abraham palatinus praedictus cum exercitu ducis antedicti vallavit
10 Cruszviciense castrum et hoc sub dolo. Nam in quadragesima praecedenti Dobeslaus castellanus Cruszviciensis, supra de quo fuit mentio et fit, cum terrigenis impugnabat castrum praedictum, fueratque in-
15 ter terrigenas et Petrassium capitaneum proditorem praefatum taliter pactatum, quod terrigenae castrum Cruszviciense nomine filiae regis tenendum susciperent et ultorius Woytkoni, filio dicti castellani Cruszviciensis, castellano Brestensi et Jacussio Kulig de Prziweczierzino commiserant ad gubernandum, prohibentes, ne cuiquam nisi Domaratho, dominae reginae aut filiae ejus seu terrigenis dictum castrum praesumerent
20 praesentare, promiseratque Woytko castellanus Brestensis antedictus domino Stiborio militi de mandato ipsius dominae reginae

speciali, ipso castellano etiam tunc in conventionione in Coszicze existenti castrum Cruszviciense absque omni delatione praesentare. Sed priusquam dictus castellanus Brestensis Cuyaviam redierat, castrum praedictum fuit per Mazovitas, ut praefertur, obessum; traxerat enim praefatus castellanus moram in via diutius quam debebat, ne de proditione castrî praedicti notaretur. Sed heu male dolum fraudis nephariae tegere poterat, quem praecedentia et in propinquo sequentia lucidissime detegebant. Pater enim ipsius et frater germanus Crzeslaus saepedictus cum quibusdam terrigenis Jacussio Kulyg jusserunt, ut duci Mazoviae castrum Cruszviciense praesentaret, et semper duci praefato adhaerentes in civitate Brestensi manebant. Sicque dux Mazoviae Cuyaviensem terram cum pudore nimio Cuyavitarum, etiam in posteros, succedente tempore confuse relicto, absque omni proelio et resistantia aliquali fuerat assecutus.

82. De conventionione ducis Semovithi et archiepiscopi ac quorundam regnicolarum in Syrdia habita.

Denique dux memoratus per Laszotam
1385, de Stawiszino²⁾ dapiferum Kalisiensem et

Przedz. I, wiersz 7 praefertur» tak II, IV; sequitur seu p. inne. — 11 Dobeslaus castellanus capitaneus II tak tu jak i w dalszym texcie. — 15 et fit... praedictum» niema IV. — 20 Kulig» tak IV-VII, IX; Kubig I; Kubicz II, III. — 21 Prziweczierzino» tak VI; Przineczierzino I; Przemeczierzino II, III; Przeczierzino IV; Pirweczierzino V; Permezczierzino VII; Permezczeno IX. — Przedz. II, wiersz 8 de» na tylko I i IV. — 25 Semovithi» tak III, VI, VII; predicti V; inne nie mają. — 24 ac... regnicolarum» cum quibusdam regnicolis III, VI, VII. — 27 de Stawiszino» niema IV. — Kalisiensem» tak V-VII, IX; K. I; niema II-IV. — et P. s niema IV; et N. dodd. III, VI, VII, IX.

¹⁾ 1383. ²⁾ Stawiszyn, miasto w województwie kaliskiem.

P. jussit omnes nobiles regni Poloniae versus Syradiam ad diem sancti Viti XVI mensis Junii ad colloquium convocari, beneficia plurima venientibus et in ipsum, ut regni Poloniae gubernacula assequeretur, consentientibus se daturum promittendo, non venientibus vero et electioni suae dissentientibus minas incendii et desolationis terribiliter imponendo. Sed major pars et senior regnicolarum, praemissa minime advertentes, conventioni hujusmodi interesse contempserunt, ipsum in regem nullatenus habere volentes, praeterquam dominus archiepiscopus et quidam juvenes, qui praefatum ducem, in ecclesia fratrum praedicatorum convenientes, eundem in altum erexerunt regem acclamantes, et nisi quidam ex ipsis disuasissent, debebat tunc per praedictum archiepiscopum Bodzantham et Stiborium Plocensem ac Nicolaum Kyoviensem ordinis praedicatorum episcopus in regem Poloniae coronari.

83 *De obsidione civitatis Kalisz per ducem Mazoviae.*

Die vero XIX anni et mensis praedictorum dux et Barthossius saepedicti Kali-

siensem civitatem obsederunt, et post paucos dies propugnaculum foras civitatem in aggere versus Konyn consistens, expugnaverunt, repugnantibus civibus viriliter, sed resistere tandem nequentibus, ad captivatem praefati ducis sunt redacti, uno adolescente in pugna praedicta interfecto. Conradus autem dux Sleziae et Holesniensis dominus, CCC lanceas habens in suo comitatu, veniens, stationes suas ante civitatem praedictam ex alia parte fixit in subsidium ducis Mazoviae praedicti Cui Barthossius castrum Odolanow sub quodam pacto jam duxerat assignandum.

84. *De depraedatione Gambicze oppidi regalis.*

Interim vero¹⁾ Grzimala de Holesznicza Kostrinensis, Woytko de Sweradowo Caminensis castellani et Wirzbanta de Sraogulecz praefati castri Naklensis congregatione²⁾ facta venerunt prope Zneynam ad villam Brescorzistw³⁾ monasterii Tremesensis die dominico XXI³⁾ mensis ejusdem, ubi stationes suas figentes, miserunt ad cives Zneynenses, affectantes, ut civitatem suam²⁵ potestati eorum praesentent, dominio ipso-

Przedz. I, wiersz 2 XVI» XVII ma IV. — 5 assequeretur» tak II; assequatur inne. — 14 qui» ma tylko V. — 19 Bodzantham» tak II, III; N. I, V; Gneznensem VI, VII, IX; niema IV. — 20 Nicolaum» tak II, IV; N. inne. — Kyoviensem» Cuyaviensem II, III. — 23 De.. Mazoviae» tak II, III; De o. c. Kalisiensis I, i nielt. inne. — Przedz. II, wiersz 5 consistens» consistentes II, IV, VII; exustiens V; exeurentes VI; exeutes IX. — 11 ex» tak VI, VII, IX; ab inne. — 15 regalis» niema IV-VII, IX. — 18 Woytko» Withko V, IX. — Camynensis» Cuyaviensis VII, IX. — 22 Brescorzistw» Brzeskorzistwa VII; Broscorzisman IX. — Tremesensis» Strzemen IV. — 26 dominio» domino II, V-VII, IX.

¹⁾ 1383. ²⁾ Brzyskorzystew albo Brzeskorystew, jak ją w XVI wieku pisano, wieś w woj. gniezn., w okolicy Szubina, darowana według Paprockiego (Herby ryc. wyd. pierw. str. 150) klasztorowi trzemeszeńskiemu przez arcyb. gniezn. Wincentego (Nałęczca) gdy tenże był jeszcze kanonikiem. ³⁾ 21 czerwca.

rum se subdentes, alioquin ipsorum al-
 diis concrematis civitatem ipsam vellent im-
 pugnaré, affirmantes coram eisdem, quod
 archiepiscopus duci Mazoviae civitatem prae-
 5 dictam et alia castra ecclesiae, ut de ipsis
 regnum impugnet accomodare promississet,
 et ne gens praefati ducis regnicolis de
 praedicta civitate molestias inferat, ipsam
 sibi assignare petebant. Sed cum cives in
 10 consulto domino archiepiscopo hoc facere
 aliquantulum non posse se assererent, ipsi
 usque ad feriam quintam tunc proxime ven-
 turam inducias dictis civibus concesserunt
 et illa nocte exercitum suum mittentes,
 15 mane feria secunda Gambicze¹⁾ oppidum
 regale, quod jam dux Mazoviae tenebat,
 totaliter depraedare jusserunt. Cujus oppidi
 praeda et quaeque spolia versus Nakel per
 ipsos sunt jucunde deducta.

20 85. *De expugnatione castris Caminensis.*

Quinta igitur feria, XXV²⁾ dicti mensis,
 Bandzimirus de Radzicze cum gente exer-
 citus praedicti de Nakel, recepto Nicolao
 Sampolborgensi, Jaszcone Czadlinsky de Wal-
 25 dowo, Nicolao de Zabdno cum suis homi-
 nibus sibi assistentibus venit in Camen³⁾;

quem cives qui potiores fallaciter deducti
 civitatem intrare permiserunt, existimantes,
 dominum archiepiscopum de archiepiscopa-
 tu suo per reginam fuisse penitus profu-
 gatum, prout per praedictum Bandzimirum
 et alios fuerant, licet false, informati. Sic-
 que civitatem ingressi usque ad diem sab-
 bati castrum fortiter impugnarunt, et tan-
 dem castrenses propter defectum defendi-
 colorum praefato Bandzimiro sub quodam
 pacto castrum reddiderunt, se et sua libe-
 rantes.

86. *De pacto inter archiepiscopum cum
 Grzimala et Wirzbyantha facto.*

Interea autem dominus Bodzantha ar-
 chiepiscopus Zneynam die dominico XXVIII
 mensis ejusdem festine intravit et tandem
 cum Grzimala et Wirzbantha conventionem
 habita, de XLV marcibus grossorum ipsos re-
 munerans, omnes decimas in terra Palu-
 censi ad mensam suam pertinentes, ut bo-
 na ecclesiae tueri deberent, ipsis illo anno
 assignavit.

87. *De devastatione oppidi Queciszow⁴⁾.*

Eodem quoque tempore, ipso die Kiliani VIII
 mensis Julii Michaël de Kurowo cum filio suo

1383.
 czerwca
 28.

1383.
 lipca
 8.

*Przedz. 1, wiersz 15 civibus concesserunt» consilibus consenserunt V - VII, IX. — 15 secun-
 da» sexta IV. — 16 dux Mazoviae tenebat» tak II, III; Mazovitae tenebant inne. — 20 Cami-
 nensis» Camyen V, VI; Kalisiensis IX; nadpis i cały ten rozdział opuścili III, VII. — 22
 Bandzimirus» Sandzimirus VI, IX. — 24 Czadlinsky» Czalniszky IX. — 25 Zabdno» Sabdno V,
 VI. — Przedz. II, wiersz 1 qui» quidam IV. — fallaciter deducti» seducti V, VI, IX. — 5
 Bandzimirum» B. I, II, IV, V; S. VI, IX; tak samo i niżej imię to wyrażono w rękopp. —
 14 et Wirzbyantha» niema II, III. — facto» niema V - VII, IX. — 15 archiepiscopus» a.
 Gneznensis II. — 19 remunerans» r. ducis II. — 22 illo» pro i. VI, VII, IX. — 24 oppidi
 ma tylko IV. — 26 de Kurowo» niema V.*

¹⁾ Gembica w woj. gniezn. na południe Kruszwicy. ²⁾ 25 czerwca 1383. ³⁾ Ka-
 mień, w południowej stronie woj. pomorskiego. ⁴⁾ Kwieciszów w woj. gnieźnieńskim, na
 zachód od Kruszwicy.

Michaële et eorum complicitibus venientes de Cruszvicia, Qvecisszow oppidum et villam Gorzeszow¹⁾ equis, pecoribus, pecudibus et rebus omnibus, nil pauperibus penitus dimittentes, totaliter spoliarunt et versus Cruszviciam deduxerunt; et post hoc Slawecz vexillifer Mazoviae, praefectus castris Cruszno, Slothcowo²⁾ et Ostrovithe³⁾ villas capituli Gneznensis similiter spoliarunt. Abraham vero palatinus Plocensis, tunc capitaneus Cruszviciensis existens, villas capituli Gneznensis, videlicet Parlino majus, Berlino, Parlino minus, Nyestromio et Belky una die similiter spoliavit et versus Cruszviciam deduxit.

88. *Qualiter Domarathus castellanus Posnaniensis Zneynam sub dolo obtinuit*

Mensis itaque Julii die X, Domarathus castellanus Posnaniensis de Ungaria rediens venit Zneynam ad Bodzantham archiepiscopum saepedictum cum socero suo Alberto palatino Cuyaviensi, Grzimala, Wirzbantha et aliis suis sequacibus multis. Coram quo primo in secreto et post in aperto assertive astruxit, ipsum dominum archiepiscopum coram regina Ungariae et ipsius ge-

nero marchione Brandeburgensi veraciter fuisse delatum, qualiter ipse duci Mazoviae omnia castra ecclesiae et civitatem Zneynensem aperire, ipsumque ducem in regem coronare promississet; propter quod⁵ regina et marchio talibus creduli ad papam nuncios contra ipsum cum quaerelis destinassent, supplicantes, ut eum tamquam proditorem regni ac crimine lesae majestatis et perjurii notatum, ab archiepiscopatu removeret. Et ut haec delatio et reginae indignatio facilius tolli et mitigari possit, petit Zneynam nomine reginae et ejus filiae sibi resignari, alioquin ipsum archiepiscopum et ejus bona, et praesertim Zneynensem districtum et ejus oppidum vellet impugnare. Archiepiscopus autem, licet juramento firmante assereret, se promissa praedicto duci Mazoviae nunquam fecisse, Domarathus tamen Zneyna carere volebat. Cui²⁰ archiepiscopus respondit: «Domine Domarathe, si eo respectu, ut a me sinistra suspicio tollatur Zneynam tibi assignavero, per hostes tuos devastabitur districtus ejusdem; sin autem non fecero quod cupis,²⁵ tu ipse cum tuis devastabis eundem. Unde

*Przedz. 1, wiersz 5 Gorzeszow» Skorzeszow II; Okorzeszow III; Crzosow VII, IX. — 7 Slawecz» Slawek V; Slawycz VII, IX. — 8 Ostrovithe» Ostrowicze II, III, V, VII; Ostrowicza IX. — 9 similiter, ... videlicet» niema IV. — 11 villas. . Gneznensis» niema II. — 13 Berlino» niema Som. — Nyestromio» Wyestromie V. — 17 obtinuit» o. ab archiepiscopo II. — 23 Coram ... primo» C. V; c. q. VI, VII, IX. — *Przedz. II, wiersz 3 Zneynensem» Gneznensem I, IV; Zneynam III, VII, IX. — 5 coronare promiserunt» tak II, III; coronam permiserunt inne. — 6 creduli» credulitatibus obviantes V. — 11 delatio» declaratio II. — indignatio» i. suspicionis mają rękopp. — 20 Zneyna carere» Zneyne parere III. — 26 tu ipse» t. turpe I, V-VII, IX; turpiter IV.**

¹⁾ zapewne Gorzyszewo, wieś w woj. gniezn. w okolicy Kwieciszowa. ²⁾ jest wieś Złotowo w woj. gniezn. w okolicy Szubina. ³⁾ Ostrowite trzemeszeńskie, wieś w woj. gniezn. w okolicy Trzemeszna.

clarius video, quod occasione tui devastatio hujusmodi subsequatur, quam suspicionis meae ob respectum*. Et tandem deliberatione usque in crastinum habita, deliberavit cum aliquibus de capitulo, Grzimalam castellanum Costrinensem in procuratorem Zneynensem ordinari, ad finem, ne suspectus haberetur, quod gentem ducis Mazoviae in oppidum Zneynense intromittat. Quod cum mane Domaratho et Grzimalae praedictis ipse archiepiscopus retulisset, Grzimala praedictus absque Wirzbanta de Smogulecz procurationem praedicti oppidi suscipere recusavit, et sic utrique eorum Zneynae et ejus districtus gubernatio fuerat commissa, tali pacto, quod nullam guerram cum ipsa civitate alicui movere sed solum fures pro posse reprimere deberent, nec aliqua damna seu expensas ecclesiae committerent ipsa aequaliter repetendo. Sed qua intentione Zneynam appetebant eventus sequens declarabit.

89. De conventionem ducis et archiepiscopi cum Cracovitis Cracoviae facta.

Denique¹⁾ primates Cracoviae et Sandomiriae terrarum cernentes, quod exercitus Semovithi ducis Mazoviae et Cunradi Sleziae circa Kalis existentes et aliae gentes

eorundem de castris diversis regnum Poloniae assiduis depraedationibus desolabant, nullam resistantiam penitus patientes, miserunt litteras ad Semovithum ducem Mazoviae et Bodzantham archiepiscopum Gnezynensem, petentes eosdem, ut litteris securitatis et obsidibus receptis Cracoviam ad crastinum sancti Jacobi venirent, cum ipsis de dispositione regni et pace habenda tractaturi. Ad quam conventionem archiepiscopus de Zneyna, Grzimala praedicto ibidem dimisso, XX^a die mensis Julii processit; ubi convenientes, fecerunt inter se treugas pacis usque ad festum sancti Michaelis tunc proxime venturum, certis fidejussionibus et litteris roborantes. Per quas treugas pacis dux Mazoviae saepedictus fuit satis damnose fallaciter circumventus; nam priusquam dux Mazoviae exercitum ab obsidione civitatis Kalisiensis die XIV mensis Augusti abire jussisset, Ungarorum fere XII milia armis et arcibus accincti cum Sigismundo marchione Brandenburgensi praenotato fines Cracoviae attingentes, in antiqua Sandecz stationes suas cum gravi jactura hominum inibi degentium pompatice extenderunt, et hoc X die mensis Augusti. Sed dux Semovithus eorum adventum ignorans, tertia

lipca
26.września
20.1385.
sierpnia
10.

Przedz. I, wiersz 1 clarius» carius *rekopp.* — 6 Costrinensem» de Costrin *V*; Costinensem *VII, IX.* — 10 Domaratho» *tak V-VII, IX*; Domarathoni *inne.* — 12 Wirzbanta» Grzimala *IV.* — 14 Zneynae» *tak II, VI*; Zneyna *inne.* — 17 cum» de *II, IV, VI, VII, IX.* — 22 declarabit» lucide d. *V.* — 25 De... facta» De c. d. Mazoviae et B. arch. e. C. f. *V*; *nadpisu i całego rozdziału tego niema IX.* — *Przedz. II, wiersz 8* cum ipsis» *niema II.* — 9 tractaturi» tractatum *VI.* — 14 tunc... venturum» p. affuturum — 15 fidejussionibus» *tak II*; fidejussoribus *inne.* — 19 exercitum» *niema II, III.* — 26 inibi degentium» *niema IV.* — 27 Semovithus» *tak VI, VII*; *nie mają inne.*

¹⁾ 1383.

sierpnia
14.

die post hoc in vigilia assumptionis virginis Mariae exercitum suum de Kalis amovit. Propter adventum vero Ungarorum inter Cracovitas et Sandomiritas dissensio satis gravis fuerat exorta, quibusdam asserentibus treugas firmatas et pacta cum duce inita servari debere, aliis contrario dicentibus, ducem treugas violasse. Manserat enim Barthossius cum exercitu ducis in obsidione civitatis praedictae VIII diebus et ultra contra praeceptum ducis, treugas servare recusans et terram infra pacis treugas fortiter devastans, donec dux veniens ipsum amovisset; et ideo astruebant ducem treugas non servasse, praecipue, quia de castris Crusszviciensi, Brestensi, Przedecensi et aliis, Gneznensis et Wladislaviensis ecclesiarum bona et aliorum regnicolarum infra paucos dies praedictos per homines ducis praedicti nimium fuerant spoliata.

90. De obitu Sbiluthi episcopi Wladislaviensis.

1583.
lipca
31.

Die namque Veneris, ultima mensis Julii, venerabilis pater Sbiluthus de cognatione Palucensis, episcopus Wladislaviensis in castro suo Raczens¹⁾ paralyti morbo in manu et pede, parte sui corporis sinistra,

aliquot annis non tamen nimium acre laborans, feliciter in domino obdormivit. Iste enim felix episcopus ecclesiae suae bonis structuris satis sumptuosis mirifice decoravit; thesauros quoque in vasis argenteis et aureis tam pro ornatu ecclesiae quam mensae episcopalis ac ornatum pro cultu divino pertinentem, libros et pecunias satis abunde et prae omnibus suis antecessoribus in manibus sui capituli provide reliquit. Nam castrum in antiqua Wladislavia, domos et curias in Sobkow et in Gora ante Gdansk de coctis lateribus de novo construxit, castrum etiam Raczens, domo ibidem reformata, cum muro cingere coeperat, sed morte praeventus imperfecte reliquit. Post cujus mortem fratres cognationis suae multa damna ecclesiae intulerunt. Hic super omnes episcopos in quibusvis conventionibus episcoporum et principum secularium tam in familia quam in apparatu expensarum modum magnifici status decetius tenendo, hilariter et largiflue excedebat. Cujus anima requiescat in pace.

91. De impugnatione fortalitii Loszow 25

Igitur die Jovis, penultima mensis Julii²⁾, dominus Domarathus castellanus Posnaniensis cum Andrea de Sweradowo Caminensi,

Przedz. 1, *wiersz* 4 Sandomiritas» Sandeczitas *V*. — 5 quibusdam» quibus quidam *I*, *IV*. — 7 inita» inviolata *II*, *III*. — 15 servasse» servare *II*. — *Przedz.* 11, *wiersz* 1 acre» niema *II*, *III*. — 5 et aureis» niema *V-VII*, *IX*. — 9 omnibus» multis *V*. — 15 Gdansk» tak *II*, *III*, *V-VII*; Gdancz *I*; Sdancz *IV*; Gdanzecz *IX*. — 15 coeperat» tak *VI*, *VII*, *IX*; fecit *II*, *IV*; incipiens *V*; niema *I*, *III*. — 19 conventionibus» conventibus *II*. — 25 Loszow» Lossow *II*, *VI*, *VII*, *IX*; Lossowo *V*; Lelow *IV* tak w nadpisie jak i w teacie. — 28 Sweradowo» Syradowo *II*, *III*.

¹⁾ Raciąż, prawie w środku wojew. płockiego. ²⁾ 30 lipca 1383.

Grzimala de Holesznicza Costrinensi castel-
lanis et Wirzbanta de Smogulecz et sibi
adhaerentibus congregatione hominum Na-
klensis et Zneynensis districtuum habita,
5 obsederunt fortalium Loszow, per Arnol-
dum de Waldowo noviter constructum et
firmatum, ubi per VIII dies morantes in
nullo profecerunt; sed Jankonis corpus Przec-
slai de Margonino, olim judicis Posnanien-
10 sis filii, ibidem de castro per sagittam in-
terenti, secum deferentes in Nakel moesti
redierunt, oppido Marcusii de Pamperzino,
quod dicitur Wanszowna penitus devastato
et igne consumpto.

15 92. De electione Troyani¹⁾ de Garnek in e-
piscopum Wladislaviensem.

Demum die Mercurii XI mensis Augu-
sti²⁾ capitulum Wladislaviense in castro
Raczans convenientes in unum, quamvis
20 aliam diem electionis statuissent, tamen
impressionem per Semovithum ducem Ma-
zoviae, qui jam terram Cuyaviensem, ut
praemissum est, fuerat adeptus, fieri for-
midantes, ipsam anticipare maluerunt; ubi
25 tractatu maturo inter se saepius repetito,

compromiserunt in tres, videlicet in Theo-
dricum Wladislaviensem, Troyanum Posna-
niensem praepositos et Johannem archidia-
conum Gneznensem, canonicos Wladisla-
vienses, qui secedentes ad partem elege-
runt Throyanum praepositum memoratum.
Cujus electionem dominus Bodzantha ar-
chiepiscopus Gneznensis ipso die assump-
tionis beatae Mariae virginis in castro suo
Unyeow auctoritate metropolitana confirma-
vit, sed munus consecrationis impendere
recusavit.

sierpnia
15

93. Qualiter Drogosius capitaneus Syradiensis
castellaniam Woyborz³⁾ occupavit.

Defuncto itaque felici episcopo praedicto
Sbilutho, Drogosius capitaneus Syradiensis
de cognatione Palucensium ambigans ut frater
suus Nicolaus de Chroberz cantor Wla-
dislaviensis, qui a puerili aetate per Sbilu-
thum et suos antecessores episcopos Wla-
dislavienses fuerat educatus et beneficiis
ecclesiasticis peramplissime dotatus, fuisset
per capitulum in episcopum Wladislavien-
sem electus, castellaniam Woyborziensem
fraudulenter occupavit. Nam quidam Jacus-

1585.

Przedz. I, wiersz 5 hominum» nobilium IV. — 8 Jankonis» Jaskonis IV. — 9 de Margonino» niema IV. — 12 Pamperzino» Wampyerzino II. — 15 Wanszowna» Warczowa II, III; Wanszowya V. — penitu» primitus II. — 15 Troyani» tak poprawił S; Theodrici mają wszystkie rękopp. w nadpisie, a w teście Troyani. — de Garnek» niema IV, VI, VII. — 24 maluerunt» voluerunt IV. — Przedz. II, wiersz 4 canonicos Wladislavienses» canonicum Wladislaviensem II, III. — 5 secedentes» tak II, III; sedentes inne. — 14 castellaniam» niema VI, VII. — Woyborz» Wolborz IV, V. — 17 cognatione Palucensium» congregacione Palucensi II. — 18 Chroberz» Chrobyerz III; Chrobergs IV, VI; Chrobercz VII, IX. — 25 Wladislaviensem» tak II, III; inne nie mają.

¹⁾ Trojana wybór wspominają Długosz i późniejszy Damalewicz (*Vitae episcoporum Wladislaviensium*). ²⁾ 11 sierpnia 1383. ³⁾ Wolborz miasto w wschodniej części woj. sieradzkiego, 2 mile od Piotrkowa; Woyborzem zowie je największa część rękopismów.

sus Cuczowsky familiaris ejusdem veniens in Woyborz, per Henricum K. canonicum Wladislaviensem procuratorem castellaniam praedictae fuit familiariter susceptus, et ipse circa mensam epulantibus familiares Jacussii praedicti fortalium curiae ibidem, praefato canonico consentiente et permitte, intrarunt et ingressi exire nolebant. Et quamvis familiares praefati Henrici et cives Woyboriensis memoratum Jacussium et suos de praedicta curia et fortalio etiam vi ejicere voluissent et potuissent, ipse tamen Henricus ipsos prohibuit, ne occupatoribus praedictis in aliquo praesumerent esse molesti. Unde et ipse ex hoc de fraude hujusmodi suspectus haberetur. Memoratus vero Drogosius per Jacussium saepedictum non solum censum ab incolis dicti districtus exegit, sed talis diversis et angariis nimium afflixit, collectas intollerabiles pauperibus imponendo. Pecora quoque et pecudes et quaeque animantia de allodiis episcopalibus distraxit et usibus suis in confusionem honoris sui, timore dei et honore proprio procul abjectis, applicavit.

94. *Qualiter Peregrinus capitaneus Poloniae bona ecclesiarum devastavit.*

Interea vero¹⁾ Peregrinus miles de Wangleszino Floriani olim episcopi Cracoviensis fratris filius capitaneus Poloniae adeptus, cum non inveniret de quo crapulose, ut consueverat, vivere posset, fecit proclamari, ut omnes terrigenae ad quasdam villas episcopi Posnaniensis circa Miloslaviam convenirent, ulterius versus Kalis ad repellendos ab obsidione ducem Cunradum et Barthossium ituri. Sed cum pauci venissent, ipse aliquot villis devastatis cum centum hastis et ultra ivit ad villas monasterii de Luben²⁾, asserens, se velle residere Glogovitis, qui pro tunc terram Wschovensem devastabant; sed minime proficiens rediit Posnaniam, bonis ecclesiae devastatis.

95. *Qualiter dux Cunradus obtinuit Ponecz³⁾.*

Eodem quoque tempore dux Cunradus⁴⁾ venit cum pauca gente ante Ponecz, cum quo Thomislaus Wyszotha praefectus in Ponecz pacto occulto palam habito sibi castrum subito praesentavit, nullam penitus resistentiam faciendo, propter quod dictus

Przedz. 1, wiersz 2 Henricum K.» *tak III*; H. *inne*. — 4 familiariter» fraudulenter *IV*. — 12 voluissent et potuissent» valuissent e. voluissent *V*. — 22 animantia» *tak II*; animalia a. *inne*. — 25 applicavit» *tak II, III*; *nie mają inne*. — *Przedz. II, wiersz 5* Wangleszino» Wangelschin *II*; Wangleszin *III*. — 5 fratris filius» *niema II*; filiaster *III*. — 6 cum non inveniret... devastatis» communi terre necessitate victus, villas ecclesie aliquas invasit et invasas molestavit *II, III*. — 9 Miloslaviam» Miloslaw *V*; Milosluy *VI*; Miloslawy *VII, IX*. — 15 Luben» Luban *VII, IX*. — 20 Ponecz» Poneydzec *II*; Poneydz *III*; Poneycz *IV, V*. — 22 venit» *niema IV*. — 24 palam» *niema II*.

1) 1383. 2) Lubin, wieś w woj. pozn. pow. kościańskim blisko Dolska. Był w niej klasztor Benedyktynów jeden z najstarszych w Polsce. 3) Ponecz w woj. pozn. ziemi Wschowskiej, na zachód od Krobi. 4) 1383.

Thomislaus cum fratre suo per capitaneum Poloniae fuerant captivati.

96. *Qualiter capitaneus Poloniae recuperavit Ponecz.*

5 Modico¹, igitur dierum intervallo praecedente, Thomislai Wyszothae praefati nutu et consilio, capitaneus Peregrinus praedictus exercitu congregato profectus est in Ponecz, villas ecclesiarum fortiter deva-
10 stando. Sed priusquam Ponecz pervenisset, homines ducis in castro Ponecz manentes, licet resistere potuissent, tamen, exercitu non expectato, castrum succenderunt et laeti ad propria redierunt; capitaneus vero
15 circa reformationem dicti castris insistens omnes fere villas episcopi Posnaniensis circa Crobya et Dolsko ac custodiae Gneznensis Slup et Pampowo inhumaniter devastavit.

20 97. *Qualiter Barthossius exercitum Polonorum in vineo monte²) circa Miloslaw perturbat.*

Altera autem vice mensis Augusti die II³) Peregrinus capitaneus praefatus jussit
25 in vineo monte villa episcopi Posnaniensis

exercitum Polonorum convenire, ducem Cunradum et Barthossium ab impugnatione Kalis repellere praetendens. Sed Barthossius die convocationis praedictae comperto ad ipsum festinavit, clam, non vocatus. ubi quos reperit captivavit et multos equos, arma et suppellectilia quaeque sustulit, et absque molestatione suorum ad stationes suas rediit feliciter prosperatus.

98. *De devastatione Thurek et Grzegorzewo.*

Hys vero temporibus Stiborius miles, filius olim Moszcziczonis de Stiborze, Cuyavita, et Johannes Hoswaldi de Plomicowo ac Cristinus de Cozeglowy capitaneus in Colo⁴), milites de castro eodem exeuntes, diebus diversis Thurek et Grzegorzewo⁵) cum suis adjacentiis enormiter spoliarunt, domino Bodzantha archiepiscopo Gneznensi in castro suo Unyeow tunc existente. sed resistantiam, licet potuisset, facere nolente.

99. *De devastatione districtus Zneynensis.*

Domarathone igitur in obsidione Loszow cum suis commorante, Arnoldus de Waldowo cum Palucensibus et aliis adiutoribus gregem Zneynensem et aliarum villarum

Przedz. 1, wiersz 6 Wyszothae... praedictus» niema IV. — 9 villas... devastando» niema II, III. — 10 priusquam» postquam II. — 11 Ponecz» niema II, III. — 12 tamen... redierunt. relicto castro et succenso, turpiter ad propria fugierunt II, III. — 17 ac... Pampowo» niema IV. — 18 inhumaniter devastavit» ad sumptus necessarios depactavit II, III. — 23 die II» niema II, IV. — 24 Peregrinus» tak VI; nie mają inne. — Przedz. II wiersz 1 convenire» circumvenire IV. — 5 Sed Barthossius» secundo autem IV. — 5 non» tak V, VI, IX; vero inne. — 9 feliciter prosperatus» niema IV. — 10 et Grzegorzewo» niema IV. — 13 Hoswaldi» Oswald II; Oswaldi III-VI. — 16 Thurek» Tynek II, III. — Grzegorzewo» Grzegorzewicz V. — 18 Bodzantha» niema IV. — 21 De... Zneynensis» nadpis i cały ten rozdział opuścił IV.

1) 1383. 2) Winna Góra wieś w wojew. kalisk. na północ Miłosławia blisko granicy woj. poznańskiego. 3) 2 sierpnia 1383. 4) Koło w wojew. kalisk. nad Wartą. 5) w okolicy Koła.

inopinate sustulit et Golanczam¹⁾ innocuus abduxit. Et hoc ideo, quia homines districtus Zneynensis jussu Grzimalae fortalium Loszow impugnabant. Post hoc copia armatorum, sibi in odium Domarathi assistentium, terram Naklensem multimode praedando spoliavit.

100. De exustione oppidi Lecnensis.

1585 Grzimala itaque cum Woythcone castellano Caminensi juniore tendentes insidias ante oppidum Lecnense²⁾, equos praedocinaliter capere jusserunt. Quos quum oppidani cum quibusdam armigeris fuissent insecuti, ipsi ex insidiis prodientes oppidanos insequabantur in oppidum fugientes et sic oppido obtento ipsum totaliter exusserunt.

101. De impugnatione oppidi Zneynensis

1585 Ungarorum, Cracovitarum et Sandomitarum exercitibus denique in partibus Mazoviae moram hostilem facientibus, Peregrinus Poloniae capitaneus, suasu quorundam archiepiscopi Gneznensis hostium, cum Vincentio palatino Posnaniensi, Dirzkone de Ostrorog Santhocensi, Sandzivogio Swidwa Naklensi castellanis, Arnolde de Waldowo

et Palucensibus ac caeteris terrae terrigenis forti satis exercitu congregato, die dominica VI mensis Septembris³⁾ mane veniens ante Zneynam, ipsam impugnavit, villas in circuito archiepiscopi fortiter devastando; ⁵ et mane, allodiis crematis civitatis extrae utraque parte civitatis consistentibus, praeda nimia oneratus in Biscupicze villa archiepiscopi pernoctavit. Et sic altera die in nativitate beatae Virginis⁴⁾ ac in crastino, ¹⁰ caeteras villas archiepiscopi et capituli et Grzimalitarum eundo Gneznam miserabiliter devastavit. Et veniens Gneznam in curia archiepiscopi et canonicorum hospitium ceperunt, in quibus damna non modica in- ¹⁵ tulerunt.

102. De impugnatione urbis Brestensis

Exercitus itaque Ungarorum⁵⁾ Cracovitarum et Sandomitarum praenotatus, desolatis terris Mazoviae circa Radom, Socha- ²⁰ czow, Lowicz, Gambino et Gostinino et miserabiliter igne exustis, die veneris mensis Septembris XXV⁶⁾ urbem Brestensem Cuyaviae obsidione vallarunt; circa quam ²⁵ XI diebus moram facientes, terram Cuya-

*Przedz 1, wiersz 1 Golanczam» Golancza IX — 5 in odium» niema V — 8 De Lecnensis» De... Lecnensis II. nadpis i caly rozdział ten opuść IV. — 9 Woythcone» Wythcone V. — 10 Caminensi» Cuyaviensi V, VII, IX mylnie — tetendentes» adtendentes II, III — 11 Lecnense» Lekno IX. — praedocinaliter» prodicionaliter II. — 15 cum» tak II, III, V-VII, IX; in inne. — 17 De... Zneynensis» De... Zneyna IX; nadpisu i całego rozdziału niema IV. — impugnatione» expugnatione II. — 19 partibus» p. quorundam V-VII, IX. — 20 Peregrinus» B VI. — 21 Poloniae» Plocensis V-VII, IX. — 23 de Ostrorog» tak II, III; d. Hostrorog I; et Ostrorogone V-VII, IX. — *Przedz 11, wiersz 3 Septembris» Decembris II. — 4 ante» ad II. — 7 consistentibus» consistentium II, III. — 17 Brestensis» B. per Ungaros VI, VII — 20 Radom» tak poprawił S.; Radam I, II, VII, IX; Rudam VI. — 22 igne» niema II, IV. — 23 Septembris» Decembris II.**

1) Golancza w woj. gniezn. na granicy woj. poznańsk. 2) Lekno w woj. gniezn. na granicy woj. poznańskiego. 3) 6 września. 4) 8 września. 5) 1383. 6) 25 września.

viae crudeliter vastarunt Et tandem mediante duce Wladislao, Opoliensi et Cuyaviae duce, treugas pacis usque ad festum Paschatis tunc sequentis cum Semovitho
 5 duce Mazoviae et sibi assistantibus certis pactionibus firmaverunt. Quibus firmatis, Ungari paucis ex se amissis, sed plurimimalis in regno Poloniae nepharie commissis, ad propria, retenta maledictione aeterna;
 10 na; praedaque nimia ditati, cum confusione Polonorum gravi, incolumes redierunt. Nam saevissima gens omnes ecclesias ad quas perfingere poterat, violare non expavit, sacramenta dominici corporis et reliquias sanctorum
 15 minime deferendo. Atterrantur ergo confusionis scabie tempore aeterno, quorum studio haec gens indomita ad simulatae protectionis juvamina fuit evocata, quam plus dolo invidiae quam gratia subsidii constat fuisse eductam.

105. *Qualiter exercitus Domarathi fuit debellatus.*

Domarathus¹⁾: namque volens coram marchione et Ungaris sui status magnificentiam ultra vires extendere ostensivam, Pomoranos et Saxones quam plurimos pretio et precibus conventos eduxit. Quorum C cum lanceis et ultra et alias gentes armatas in Zneyna oppido archiepiscopali, ut de ipso
 25 terris Cuyaviae et Poloniae devastaret, collocavit, donec marchio cum Ungaris ingre-

deretur, Cuyaviam praestolans. Hy namque de Zneynensi oppido multas depraedationes vicissim committebant. Et tandem die et mense praedictis exercitus Domarathi praedicti, cum devastatis quibusdam villis circa Cruszviciam versus Zneynam properaret, pars exercitus ejusdem, utputa XLV cum lanceis secedens ivit in Pyasky, praedium ecclesiae Cruszviciensis, ipsumque praedium cum aliis circumvicinis depraedando, spoliavit. Dum vero cum praeda redirent et circa Juvenem Wladislaviam iter fecerunt, Wladislaus dux praenotatus misit ad eos, prohibens, ne per terram suam praedam deducerent Cujus prohibita minime advertentes, sed de se ipsis plurimum praesumentes, circa ipsam civitatem in ducis despectum transibant, praedam quam ceperunt conducentes; quos dux animatus jussit festine insequi Qui videntes homines ducis, praeda dimissa fugam inierunt. In qua fuga aliqui vulnerati sed multo plures fuerant captivati; captivatos autem hujusmodi dux praedictus, receptis fidei spon-

104. *De recuperatione Zneynae de manibus Grzimalae per archiepiscopum.*

Hy itaque triste volventibus, venerabiles
 1583. pater Bodzantha archiepiscopus praenotatus,

Przedz. 1, wiersz 3 duce» niema II, III. — 4 Paschatis» Pentecostis IV. — 21 fuit» tak III, VI, VII; extitit inne. — 25 et Saxones... conventos» niema V. — Przedz. II, wiersz 1 Hy» Illi II, III. — 7 XLV, LXV ma IV. — 8 Pyasky» Passky II. — 12 circa» tak V-VII, IX; nie mają inne — 16 plurimum» tak II, IV; pretium inne. — 22 multo plures» niema II, III. — 27 De... archiepiscopum» tak VI, VII; inne nie mają nadpisu. a IV i nadpis i rozdział cały opuścił. — 29 triste volventibus» t. vulneratis v. II, III; t. vulneratis volentibus V-VII, IX.

¹⁾ 1383.

auditis quaerelis tam a duce praefato quam a Cuyavitis propter devastationem villarum de se factis, misit nuncios ad Grzimalam et Wirzbantam praefectos Zneynenses affectans, ut ejectis Saxonibus et Pomoranis de Zneyna ipsam sibi restituere curarent; qui tam promissa quam requisitiones minime advertentes, neque restitutionem oppidi nec ejectionem gentium, quibusdam occasionibus utentes, explere curarunt Et tandem dominus archiepiscopus visitato in stationibus ante Brzeszcze marchione praenotato, et a falsa accusatione honesta expurgatione facta, intelligens dominum Domarathum et Wirzbantam saepedictos cum XLV lanceis de Zneyna ad marchionem processisse, collocutione cum praeside, proconsule et civibus Zneynensibus praehabita, ipso die Dionysii et sociorum ejus Zneynam inopinatae intravit, Grzimala et suis consortibus penitus ignorantibus: de cujus ingressu Grzimala et sui consortes male

contenti fuisse videbantur. Ubi veniens, omnia allodia sua reperit deserta; consumpserrant enim tam frumenta quam pecora et pecudes, nil penitus relinquentes. Et quia nil de grano fuerat in allodiis seminatum tandem Saxonum vadia L marcis grossorum de hospitibus cum redemisset, ipsos evadere affectabat, ipsi tamen exire differebant, donec minis apposis ipsos quinta die post introitum suum, etiam invitos de Zneyna exire coegit. Post quorum exitum Zneynam cum suo districtu domino Jarando decano Gneznensi gubernandum commisit.

105. De captivitate Sandzivogii de Szubino in Ungaria.

15

Modico igitur post hoc temporis intervallo¹⁾ dominus Sandzivogius de Szubino praetitulatus, associatis sibi quorundam procerum Cracoviae et Sandomiriae filiis²⁾ ivit Ungariam ad supplicandum reginae, ut Hedvigim filiam suam versus Poloniam in reginam Poloniae coronandam destinaret, of-

paździer.
9.

Przedz. 1, wiersz 4 affectans» tak II; et a. inne. — 6 de Zneyna» tak II, III; Zneynam inne. — 17 praesides» tak III; inne nie mają. — Przedz. II, wiersz 6 tandem» et t. I. — 7 de hospitibus» niema VI, VII. — cum» niema I-IV. — redemisset» redemissis III; redemisse IX. — 8 affectabat» affectantes II; affectans inne. — 14 de Szubino» niema IV. — 15 in Ungaria» tak VI, VII; inne nie mają.

1) 1384 2) Paprocki w Herbach rycerstwa (wyd. pierw. str. 576); pod herbem Wierzbna tak przytacza ten ustęp z kroniki, którą przypisuje Albertowi Strepie *Modico igitur post hoc intervallo temporis, dominus Sandzivogius de Subino, associatis sibi quorundam procerum filiis, videlicet: Michaëlis comitis de Wirzbna, Joannem fratrem Jaskonis patrualem de Melstin etc. ivit Hungariam ad supplicandum reginae, ut Hedvigim filiam suam versus Poloniam in reginam Poloniae mitteret coronandam, offerens in obsides juvenes praedictos.* Ustęp ten zgadza się dosłownie z Czarnkowskim, wyjąwszy imiona młodzieńców, których niema nasz podkancelerzy. Między zakładnikami był jeszcze Maćko komornik kaliski, jak widzieć z rozdziału 110. Długoszowi nie były znane imiona zakładników, bo ich nie wymienia.

ferens in obsides juvenes praedictos, quod ipsam Ungariam remitteret coronatam. Sed cum improspertus de Zadra ad propria redire vellet, non fuit permissus cum sua comitiva totali, ad hunc finem, ut Cracoviam et alia castra Ungaris praesentaret. Miserat enim regina Jaszconem de Tharnow castellanum Sandomiriensem, ut se intrmitteret de castro Cracoviensi ipsumque mox Ungaris praesentaret. Sed ipse hoc praesciens misit nuncium Cracoviam, Cracoviensibus praecipiens, ne castrum Cracoviense Ungaris praesentaretur, etiamsi intelligerent «quod ignis incendio esset deputatus». Et tandem equis ad certa loca praemissis, occulte fugam iniiit, et sexaginta miliaria uno die et nocte transeurrit. Quo dolo Poloni animati ac priores dolos etiam ad memoriam revocantes, colloquium generale quod in Lelovia fieri statuerant, celebrare distulerunt, aliud in octava Cinerum¹⁾ in Radomsko celebrandum statuerunt.

106. De expugnatione castris Troky Litwaniae per Cruciferos.

In eadem vero anni²⁾ revolutione magister generalis Cruciferorum de Prussia gentis suae multitudine collecta et terras Litwanorum potenter ingrediens castrum Tro-

ky magnum et muris altis circumseptum suis hominibus potentissimis obsedit. Quod cum aliquot septimanis instrumentis impugnatoreis impugnasset, Litwani intus existentes pactis initis ipsum castrum magistro praefato praesentarent. Quod castrum magister praedictus fere quingentis hominibus cum expensis sufficientibus satis provide muniens, cum ad propria rediisset, Litwani ipsum viceversa vallarunt, machinarumque et pixidum projectionibus fortiter impugnarunt, et tandem gentes magistri in castris consistentes, considerantes murum castris tam per magistri quam Litwanorum instrumenta adeo debilem³⁾ fuisse, quod subsistere non valens, casum peteret, praemissis certis pactionibus praedictum castrum Litwanis iterum reddiderunt, cum suis rebus salvi ad propria remeantes.

107. De pestilentia hominum in diversis mundi partibus saeviente.

Anno quoque eodem Romae, in tota fere Italia ac circa mare mediterraneum in terris quae Meraniae nuncupantur et in Pomerania inferiori ac in partibus Sandomiriae, Cracoviae, Bohemiae, Sleziae et Poloniae, per loca tamen diversa, magna pestilentia saeviebat, in qua multi praelati

Przedz. 1, wiersz 7 Miserat... praesentaret» niema V. — 11 hoc praesciens» presentiens II; sciens IV. — 20 quod... Lelovia» q. V, VI; niema VII, IX. — 23 Litwaniae» tak VI VII, nie mają inne. — 24 per Cruciferos» tak II, III, VI, VII; nie mają inne. — Przedz. II, wiersz 2 obsedit» tak III, VI, VII; circumvallat IV; inne nie mają. — 4 impugnasset» tak II, IV; expugnasset inne. — 15 instrumenta» niema VI, VII. — 16 peteret» poterat IV. — 17 certis» omnibus IV. — 20 De... saeviente» De p. magna IV; D p. i. d. m. p. II; nie mają nadpisu VI, VII. — 24 Meraniae» Moraviae VI, VII; Pomerania IX. — 27 tamen» niema VI, VII.

¹⁾ 2 marca. ²⁾ 1384. ³⁾ debilem mają rękopp; zapewne ma być: debilitatum.

et canonici Poloni Romae et extra obierunt.

108. *De receptione Johannis episcopi Wladislaviensis Croidlo dicti.*

1584.
lutego
11.

Anno itaque domini MCCCLXXXIII Johannes Olith, Boleslai ducis Opoliensis filius, episcopus Wladislaviensis, de ecclesia Posnaniensi ad ecclesiam Wladislaviensem, ut praemittitur, translatus est, et per Theodoricum praepositum et electum Wladislaviensem¹⁾ admissus, per capitulum XI die mensis Februarii in episcopum Wladislaviensem receptus, et tandem die eodem et tertia die sequenti Wladislavia et Raczans castra fuerunt sibi praesentata.

109. *De colloquio in Radomsko habito.*

1584.
marca
2.

Denique feria quarta post Invocavit, mensis Martii die secunda, majores natu Polonorum et Bodzanta archiepiscopus Gnezniensis convenientes in Radomsko, ordinauerunt unanimi voluntate et consensu pro Hedvige, felicitis regis praemortui filia mittendum, petentes ut mitteretur Poloniae regnatura; alioquin si venire differret, ad principis electionem extunc procedere vellet, firmantes et invicem sibimet prohibentes, quod nullus ex ipsis deinceps sub obtentu²⁾ honoris Ungariam mitti deberet,

intimantes reginae quod amodo pro filia ipsius nunquam mittere vellent.

110. *Qualiter Sigismundus marchio fuit prohibitus Poloniam intrare.*

Suggerentibus³⁾ vero quibusdam Polonis, regina Ungariae Sigismundum marchionem, generum suum ad gubernandum regnum Poloniae versus Poloniam destinavit. Quod Cracovitae praescientes iverunt in Sandecz, sibi ingressum prohibere volentes, destinatisque nunciis ad eundem, petierunt per eosdem, ut ab ipsorum impetitione cessaret, cum ipsum nec in principem nec in gubernatorem elegissent, alias sibi armata manu occurrere vellent. Qui legationibus hujusmodi acceptis, petiit; ut saltem aliqui cum ipso convenirent. Ad quem Sandzivogius de Szubino palatinus Kalisiensis cum quibusdam aliis versus Lubowlam fuerant destinati. Qui marchionis promissionibus seducti Poloniam redeuntibus tam archiepiscopum quam caeteros nobiles Poloniae induxerunt, quod adventum dominicellae praefatae ultra terminum praefixum, videlicet a die sancti Stanislai usque ad festum Penthecostis expectarent, asserentes ipsam procul dubio esse venturam. Promiserat enim marchio domino Sandzivogio pa-

Przedz. I, wiersz 4 Croidlo dicti» tak VI; C. VII; nie mają inne. — 5 MCCCLXXXIII» tak II-V; MCCCCLXXXIII mają I, VI, VII, IX. — 6 Olith» Olich IV, VI, VII. — 9 ut praemittitur... Wladislaviensem» niema IV. — 11 admissus» missus IV. — 13 eodem et» tak II-IV; eod. inne. — 16 in» i, civitate V. — 22 Hedvige.. filia» Hedvigi filia f. r. p. IV; H. felici f. r. p. II, III. — Przedz. II, wiersz 9 Quod» tak IV; quid inne. — praescientes, presentientes II, III. — 27 ipsorum i. protunc II-IV

¹⁾ Porównaj to, co na str. 745, w przypisku i w odmiankach rozdziału 92 powiedzieliśmy. Zdaje się tedy, iż tu powinno być *per Trojanum*. ²⁾ zapewne miało być *privazione*; tak jednak mają wszystkie rękopisma. ³⁾ 1384.

latino praefato apud dominam reginam effi-
cere, ut Maczkonem subcammerarium Kali-
siensem et quosdam alios ejusdem nepotes,
quos post fugam domini Sandzivogii, de
5 qua praemissum est, captivaverat, a capti-
vitate dimitteret absolutos, quod tamen mi-
nime adimplevit.

111. *Qualiter Poloni se invicem captivabant.*

Tempore quoque ejusdem Quadragesi-
10 mae¹⁾ Przeczslao Jacussii de Goluchowo cum
Anastasia matre sua in quodam praedio ip-
sorum, quod Velina dicitur, moram facienti-
bus, homines Dobeslai et fratrum suorum
de Golancza, protunc castrum Usczye²⁾, te-
15 nentes, ipsos invaserunt et ipsos in domo
expugnare non valentes, domum succende-
runt, sicque Przeczslau cum suis de igne
salientem captivarunt equis quoque et re-
bus ipsorum receptis ipsos secum abduxe-
20 runt ad mille quingentas marcas depactantes.

112. *De captivitate Janussii de Skoky.*

Post modici temporis intervalla die ulti-
ma mensis Februarii³⁾ Przipko de Przesyeka,

Joannes Galanska et eorum complices Ja-
nussium de Skoky de monasterio Leknensi
venientem, de insidiis quas tetenderant exe-
utes, invaserunt et in capite graviter vul-
neratum cum caeteris consanguineis et fa-
miliaribus suis captivarunt.

113. *De captivitate Martini de Swanowo.*

Post paucos itaque dies ejusdem Quadra-
gesimae Jaracz juvenis de Syedlceze cum
Jankone filio Dobrogostii de Schamotuli Mar-
tinum de Swanowo de Posnania versus
Swanowo transeuntem, laetali vulnere lan-
cea sibi dato, captivarunt. Et hoc ideo,
quia Sandzivogius Swidwa frater Martini prae-
dicti Nicolaum de Jastrowe fratrem Janko-
nis et Dobeslaus de Golancza consors litis
eorundem, Przeczslau fratrem Jaracii cap-
tivaverat, ut praemisi.

114. *De occisione Janussii advocati de Obor-
niky.*

Die namque XXVI mensis Aprilis in cra-
stino Marci evangelistae Janussio advocato
de Oborniky cum genero suo Bodzantha

1584.
w wielk.
poście.

1584.
kwiecień
26.

*Przedz 1, wiersz 2 Maczkonem» Meczkonem IV. — 8 Poloni» nobiles VI, VII. — 10 Golu-
chowo» Goluthowo I, VI. — 14 profunc castrum» tak II; partem castrum inne. — Usczye» tak
III; Uscze IV; Huszcze I; Wszcze II, VII, IX. — 17 de igne» niema V-VII, IX. — 18
et rebus» tribus IV. — 19 abduxerunt ad mille» adduxerunt ad marchionem II; a. ipsum a. m.
IV. — 21 De... Skoky» tak II, III; Rubrica I; Alia rubrica sequitur IV i podobniez inne. —
23 Przesyeka» Przesseka II-IV, IX. — Przedz. II, wiersz 1 Galanska» de G. II. — 4 capite»
captivitate IV. — 6 captivarunt» tenuerunt IV. — 7 De... Swanowo» tak II, III; Aliud ca-
pitulum seu rubrica I; Sequitur alia rubrica inne — 9 Jaracz» Jeracz V, VI. — Syedlceze»
tak II, III, V; Sedlceze I; Szedlceze IX. — 10 Jankone filio» Jaskone filii IX. — 11 Swano-
wo» Zwanowo II. — 14 praedicti» predictum IX. — 15 Jankonis» Jaskonis IV. — 17 Jaracii»
tak II, III, V-VII, IX; Yeracii IV; Jerasii I. — 18 praemisi» premissum est IV, VI,
VII, IX. — 19 Oborniky» Obornik IV. — 23 Bodzantha» tak IV; B. inne.*

¹⁾ w wielkim poście 1384. ²⁾ w woj poznańs. u ujścia Piły w Noteć. ³⁾ 29 lu-
tego 1384.

de Brzeszcze et avunculis suis Jaszko et Stephano dictis Scorii et caeteris ad numerum XVIII personarum in quodam praedio nomine Przechslawicze Jaraczonis de Mroczkovo, qui praedictus Mroczko ipsos post sepulturam uxoris Janussii praefati, quae in crastino sancti Adalberti pridie in Oborniky fuit ecclesiasticae tradita sepulturae, invitaverat, ut moeroris luctum in gaudii solatium saltem in parte epulantium convertere posset. Ipsis convivantibus et pernoctantibus ibidem, Swidwa congregatione equitum et pedestrium facta, de fortalio suo Galowo exiens, ipsis adhuc dormientibus ivit et irruit in eosdem, ibique Janussio. advocato praedicto se viriliter opponente, nepharie occiso, caeteros captivavit, nobiles feminas, uxores ipsorum, vestimentis, lectisterniis et earum clenodiis nequiter spoliando. Post quod factum temere praesumptum tanta commotio inter Polonos excrevit, quantam nulla unquam meminerat aetas fuisse exortam, prout infra aliquid describetur, cum nimium esset

omnia ac singula stilo scripturae commendare.

115. *De conventionem nobilium iterum in Sandecz habita.*

Die vero sancti Stanislai mensis Maji 5 VIII¹⁾ convenerunt in Sandecz primates Cracoviae et Sandomiriae, ubi inter caeteros tractatus decreverunt ex superhabundanti et ultimatum pro Hedwigi filia regis Ungariae esse mittendum, miseruntque Spithkonem 10 de Tharnow palatinum Cracoviensem et Petrum Szczekotsky castellanum Lublinensem ad dominicellam praefatam, petentes ut ad diem Penthecostis proxime nunc venturae Cracoviam veniret, in regno Poloniae reg- 15 natura, alioquin votis mutuo se astrinxerunt, certis pactionibus firmantes, quod a feria quinta festi Penthecostis nullus eorum sub tecto quiesceret donec principem eligerent in regno Poloniae regnaturum, quod 20 et fecissent, si instabilitas eorum annisset. Intelligens autem Przechslaw Wanwelsky, miles, quod Spithko palatinus et Petrus praefati ad eundem pro filia regis fu-

*Przedz. 1, wiersz 1 et Stephano» tak IV, V; S. inne. — 4 Przechslawicze» tak II, III, Przechslawye inne. — Jaraczonis» tak II, III, V; Jaraczonis I; Jaraczonis VI, VII, IX; Jaskonis IV. — 5 Mroczkovo» Myczkovo V. — praedictus Mroczko» Jasko IV. — 10 epulantium... posset» tak II, III; converteret eorundem I. — 11 Ipsis» tak IV; inne nie mają. — 12 pernoctantibus ibidem» tak V; consistentibus VI; nie mają inne. — Swidwa» tak V, VII, IX; S. Swidwa I, VI; sed Swidwa II, III; et Swidwa IV. — 14 Galowo» Galewo II, III; Galowo VI; Golowo VII, IX. — 22 quantam» quam tantam sam tylko I. — 25 prout... commendare» etc. IV. — *Przedz. II. wiersz 3 iterum... habita» in S. IV. — 7 caeteros tractatus» cetera V, VI. — 12 Szczekotsky» niema IV. — 14 nunc venturae» tunc venturum II, III; n. venturam IV, VII, IX — 16 alioquin» alias IV. — 22 Wanwelsky» Wywelski II, III; Wanwylsky V. — 23 Spithko» tak II, III; Stanislaus V; S. I, IV, VI, VII; niema IX. — Petrus» et prefatus IV; et P. VI, VII; et S. IX. — 24 praefati» prefatus II, III.**

¹⁾ 8 maja 1384.

issent deputati, prosiliens in medium dixit:
 «Domini et fratres, nuper de ultimo collo-
 quio ad dominam reginam me destinastis,
 petentes, ut filiam suam vobis destinaret,
 5 alioquin in antea nullos nuncios mittere
 velletis pro eadem. Nunc autem iterum pro
 ipsa mittere decrevistis, me mendacem red-
 dere cupientes»; petitque ne aliquos nun-
 cios mitterent, quia ex eorum missione
 10 non solum ipse sed et ipsi crimine men-
 dacii notarentur. Post hoc majores natu
 praemisso tractatu missionem nunciorum de-
 tractarunt, prohibentes, ne aliquis Un-
 gariam praesumeret visitare; contra quorum
 15 prohibitionem Sandzivogius palatinus prae-
 fatus versus Ungariam ire praesumpsit. Ni-
 hilominus nobiles terrae ex post delibera-
 runt colloquium generale in die nativitat-
 sanctae Mariae in Syradia celebrare. Quod
 20 postea fuit immutatum nam Cracoviae fuit
 statutum, in quod terrigenae Majoris Polo-
 niae non consenserunt, sed ad duas septi-
 manas post nativitatem virginis Mariae in
 Syradia conventionem fecerunt finalem de
 25 eligendo ibidem rege.

116. *De exustione terrae circa Wronky et
 de impugnatione Bythyn¹⁾.*

Paucis itaque diebus elapsis Peregrinus 1584.
 capitaneus Poloniae, Vincentius palatinus
 Posnaniensis, Swidwa castellanus Naklensis
 et caeteri vallarunt fortalitium Bythyn²⁾ Ni-
 colai de Lodzya cum machina civium Pos-
 naniensium jacentes in idem et susceptis
 sagittarum vulnerationibus devastatisque vil-
 lis ejusdem rapinis et incendio, discesse-
 runt, fortalicio praedicto nullo nocumento
 penitus illato Fecerunt tamen treugas pa-
 cis inter se Peregrinus capitaneus et Do-
 marathus cum Vincentio palatino; S. Swid-
 wa castellano Naklensi et Wischotha de
 Curnik dumtaxat exceptis, qui treugas pa-
 cis cum Domaratho tenere renuerunt, ip-
 sum vilem et debilem penitus aestimantes.
 Sed mox Domarathus castellanus Posna-
 niensis cum suo exercitu irruit in oppida
 Kazimirz et Samotuli, ipsaque cum villis et
 molendinis ac caeteras villas complicum
 seu adhaerentium Sandzivogio Swidwae
 castellano Naklensi saepedicto despolians
 crudeliter exussit, Swidwa ante Golowo³⁾

*Przedz. I, wiersz 8 nuncios» tak II-IV; nie mają inne. — 15 Sandzivogius» S. rękopp. — 23
 virginis» ma tylko I, IV. — 25 rege» tak III, V, VII; in regem I, II; principem IV. —
 Przedz. II, wiersz 1 et... Bythyn» e. d. i. fortalitii B. II, III; e. d. i. fort. dicti B. V; niema
 IV. — 4 Vincentius... Posnaniensis» niema V-VII, IX. — 5 Swidwa» S. rękopp. — 7
 Lodzya» tak III; Glodza IV; Lodza inne. — 8 jacentes» jactu j. V-VII. — 15 capitaneus et»
 niema V-VII, IX. — 25 Sandzivogio... saepedicto» niema IV. — 25 ante» tak V; autem
 inne.*

¹⁾ Bytom miasto w księstwie opolskiem, blisko granicy woj. krak. ²⁾ Bytyń w woj. poznań. w okolicy Szamotuł, dziś wioska. ³⁾ Gałowo, w woj. poznań. w okolicy Szamotuł, dziś wioska.

fortalicium suum cum Peregrino capi- | stente, sed prohibere ipsum non va-
taneo, quem ad prandium invitaverat exi- | lente.

Przedz. II, wiersz 1 non valentes valente I-IV; nolente V-VII.

Sprostowanie. Na str. 678 w przedziałce 2 wiersz 1 — 7, zamiast: *Capitula . . exigendo . . nolere curare*, poprawić: *Capitula . . exigere velle . . nolle curare*.